

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsatt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsatt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

C. Rosenius Rosinius

יהוה

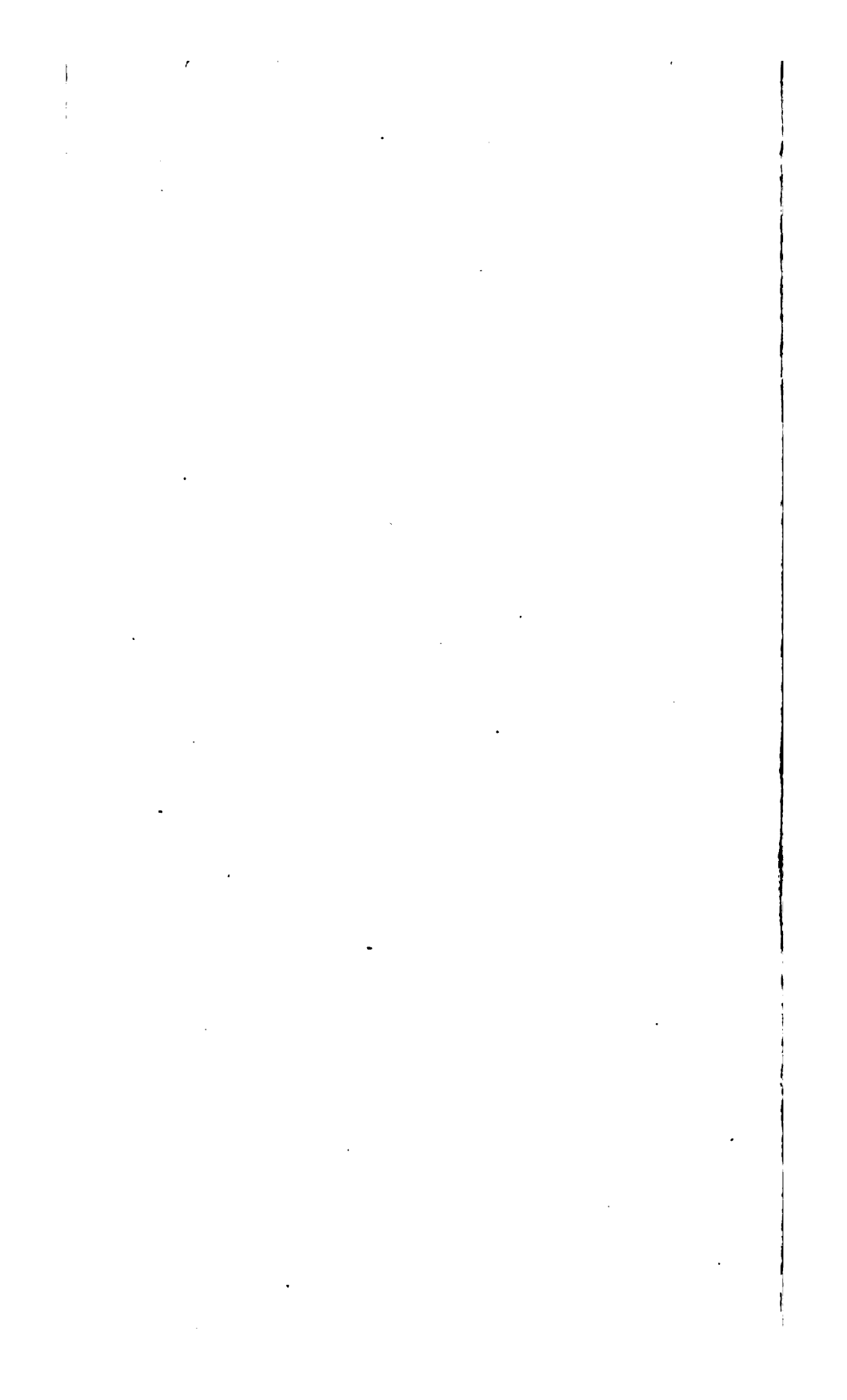

ΑΚΡΟΓΩΝΤ

ΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Teckning

af

Carl Olof Rosenii

lif och verksamhet,

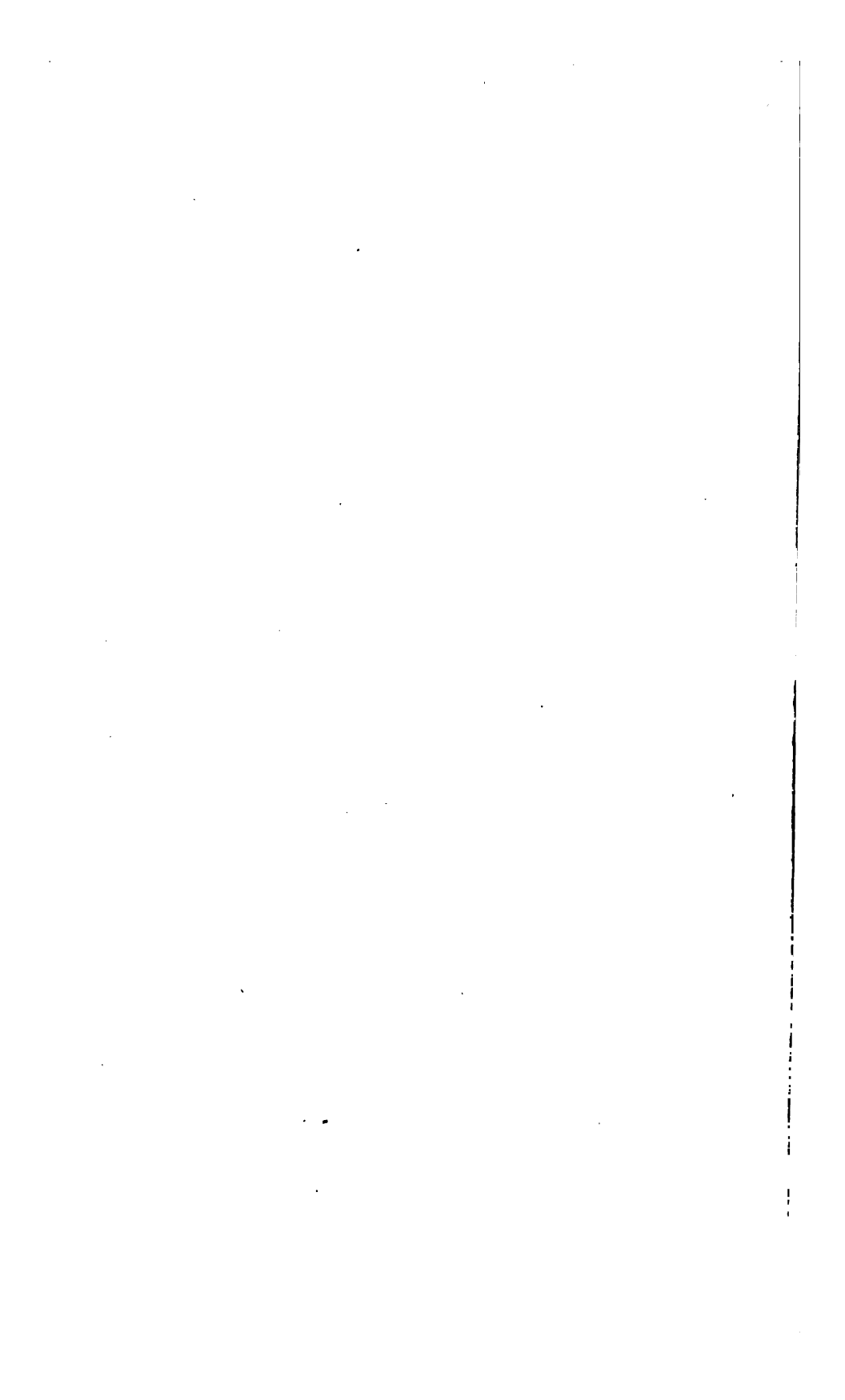
hans wänner tillegnad.

Tänken på edra lärare, de eder Guds
ord sagt hafwa, och efterföljen deras
tro, skådanbe, hwad ände deras um-
gängelse hade. Ebr. 13: 7.

Andra upplagan.

Stockholm,
Evang. Fosterlands-Stiftelsens förlag,
1874.

Pris: häft. 1: 75; w.b. 2: 25; d:o med portr. 2: 75; i clottb. 3: 25.

Teckning

af

Carl Olof Rosenii

lif och verksamhet,

hans wänner tillegnad.

Tänken på edra lärare, de eder Guds
ord sagt hafwa, och efterföljen deras tro,
Rådande, hwad ände deras umgängelse
habe. Ebr. 13: 7.

Andra öfverfjedda upplagan.

Stockholm,
Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens förlag.

Stockholm,
tryckt hos H. G. Normans Boktryckeri-Ättiebolag, 1874.

Förord till första upplagan.

Allt kritiska en lefnads-teckning är ingen lätt sak, isynnerhet då man vill rätta sig efter månstret af de lefnads-teckningar, som böckernas Vol innehåller, i hvilken den allsmåttige Guben sjelf genom sin Helige Ande målat bilberna, och det så, att, under det Herren sjelf får ensam wara stor, helig och rättfärdig, de arma syndare, hwilkas lif Han tecknar, äfwen om Han gifwit dem särskilda stora nådelöfsten eller förlånat dem nådetraster att utföra herrliga gerningar till hans namns ära, likwäl stå der såsom syndare med verkliga synder. Huru framträder icke detta förhållande i Abrahams, Jacobs, Simsons, Davids och andra bibelhelgons historia! Huru tydligt framstår icke i deras lif den benådade syndaren! Och ju utöfeligare Herren i sin Wol tecknat bilben, desto mera framträder wanligheten detta drög. Så se wi t. ex. uti den heliga historien, der de fyra ewangelisterna tecknat vår Herres och Frälsares lif, hans tolf utvalda lärjungar i öfver af deras wandring med Mästaren liksom blott i ett bunke: de träda icke fram, bilden är icke klar, wi warsna endast de yttre konturerna. Af Petri förfärdiga utrop: "Herre, gå ut ifrån mig, ty jag är en syndig människa," den ena gången och hans frimodiga beklännelse: "Du är Kristus, Ieswande Guds Son," den andra, se wi blott de två stora hufvudbragen i hwarje troende själs historia: bättring och tro. Men andra tider kommo, då konturerna isyllas, bilberna blifwa mera skarpt utpreglade. Låt om t. ex. följa dem den der minnesvärda thorsdagsaftonen, då deras Mästare bles swag, och satan sig fölla dem såsom hwete. Swab se wi då i deras historia? För att icke tala om Judas, fördräparen, gif blott akt på de öfriga elfwa. Några af dem, kanste alla, kanste Johannes, Petrus, Jacobus, twiflade ju om hwilken af dem, som wore ypperst — icke sämst utan ypperst! Och det i en sådan stund! Och Petrus seban, hwilkens bild är fullständigare återgifwen än någon af de öfrigas, hwilka synder se wi icke honom begå! Så har den store Mästarens hand tecknat bilben af Jesu trognaste lärjungar i skillingens stund. Så nafet framställs Han i sin Wol äfwen dem, Han mest benådat att utföra sina werf, såsom syndare, på det Han, Han sjelf allena må framstå rättfärdig och göra den rättfärdig, som är af Jesu tro.

Men hwilken mer än Gud sjelf kan måla så? Helt annat måste det blifwa, när en arm, syndig, lortfont människa skall tala om en annan syndig människas lif; man har hwarlen med eller förstånd eller ens rättighet att framställa bilben så, som Guds Ande gjort det med de heliga i bibeln. Man har t. ex. sett framför sig en man, sådan som den älskade lärare, hvars lefnads-teckning wi nu lemna åt hans efterleswande wän-

Stockholm,
tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1874.

Förord till första upplagan.

Att skriva en lefnadsteckning är ingen lätt sak, isynnerhet då man vill rätta sig efter mönstret af de lefnadsteckningar, som bådernas Vol innehåller, i hvilken den allsmåttige Gudens sjelf genom sin Helige Ande målat bilberna, och det så, att, under det Herren sjelf får ensam vara stor, helig och rättfärdig, de arma syndare, hwilkas lif Han tecknar, äfwen om Han gifwit dem särkilba stora nådelöften eller förlånat dem nåbeträster att utfdra herrliga gerningar till hans namns ära, lilwål stå der såsom syndare med werkliga synder. Guru framträder icke detta förhållande i Abrahams, Jacobs, Simsons, Davids och andra bibelhelgons historia! Guru tybligt framstår icke i deras lif den benådade syndaren! Och ju utfweligare Herren i sin Vol tecknat bilden, desto mera framträder wanligen detta drag. Så se wi t. eg. uti den heliga historien, der de fyra ewangelisterna tecknat wår Herres och Frälsares lif, hans tolf utwalda lärjungar i öfverjan af deras wandring med Mästaren lifsom blott i ett dunkel: de träda icke fram, bilden är icke klar, wi warsna endast de yttre konturerna. Af Petri försträckt utrop: "Herre, gå ut ifrån mig, ty jag är en syndig människa," den ena gången och hans frimodiga beklännelse: "Du är Kristus, Ieswandes Guds Son," den andra, se wi blott de två stora hufwudragen i hwarje troende själs historia: bättring och tro. Men andra tider kommo, då konturerna ifyllas, bilberna blifwa mera skarpt utpreglade. Rätom of t. eg. följa dem den der minneswårda thorsbagsastonen, då deras Mästare blef swag, och satan fick fölla dem såsom hwete. Hwad se wi då i deras historia? För att icke tala om Judas, förtråbaren, gif blott ett på de öfriga elfwa. Några af dem, kanske alla, kanske Johannes, Petrus, Jacobus, twistade ju om hwilken af dem, som wore ypperst — icke samst utan ypperst! Och det i en sådan stund! Och Petrus seban, hwilkens bild är fullständigare återgifwen än någon af de öfrigas, hwilla synder se wi icke honom begå! Så har den store Mästarens hand tecknat bilden af Jesu trognaste lärjungar i sällningens stund. Så nalet framställer Han i sin Vol äfwen dem, Han mest benådat att utfdra sina werl, såsom syndare, på det Han, Han sjelf allena må framstå rättfärdig och gdra den rättfärdig, som är af Jesu tro.

Men hwilken mer än Gud sjelf kan måla så? Selt annat måste det blifwa, när en arm, syndig, lortjunt människa skall tala om en annan syndig människas lif; man har hwarlen mod eller förstånd eller ens rättighet att framställa bilden så, som Guds Ande gjort det med de heliga i bibeln. Man har t. eg. sett framför sig en man, sådan som den älfabe lärare, hvars lefnadsteckning wi nu lemna åt hans efterIeswande wän-

ner; man har sett honom, utrustad med owanliga gåfwor och krafter, rik på lärelse och goda gerningar, så utföra stora ting i sin Herres tjenst. Har man stått i närmare personligt umgänge med honom, så har man äfwen i det enskilda lifwet fått se mångt drag, förholbt för anbras blickar, mångt kostligt bewis på nådens seger öfwer naturen. Men man har dock icke sett endast detta. Wid Kättets och Andens strid segrar icke Anden i hwarje särskildt fall. Under denna dagliga kamp emellan Kättets begärelser och Andens begärelser (Gal. 5) toges en kristen stundom fången af syndens lag i leren och gör det han hatar (Rom. 7). Guru myden synd och uselhet, och wi icke under denna strid se och lida af, både hos oss själswa och hos bröderna! Men det är ju endast Herren Gud sjelf, som har rättighet att frambraga sådant i ljuset.

Wi återkomma då till hwad wi först sade: att skrifwa en lefnadsredning är ingen lätt sak, isynnerhet då man gerna wille återgifwa bilden sann, så att Gud allena finge all ära, och hans kraft bleswe uppenbar i människans swaghet. Wi tillägga nu: att skrifwa en redning af en sådan mans lif som Rosenius har särskildt warit en icke så lätt uppgift, icke blott därför, att hans ställning war mera owanlig och brytande, och den tid, i hwilken han werlade, full af oro och sönbringar, utan äfwen därför, att, då han war ett framstående redskap att föra själar till Herren, wi kändt faran nära att alltför mycket hålla fram redskapet, leret, som den store Rästaren höll i sin hand och banade till ett lärl, just sådant det behöfdes för den tid och på den plats, der han brukade det. Under myden bön inför Herren om nåd och lekning af hans Ande påbörjades emellertid arbetet och är nu afslutadt. Wissta, att alla Rosenii efterlefwande wänner helst bästa höra honom sjelf tala, och öfwertygade, att man genom hans egna bref får den sannaste bilden af honom sjelf, hafwa wi, så mycket möjligt war, sött gifwa detta arbete karakteren af en sjelfbiografi. Och då nu, utan twifwel genom en särskild Herrens stödelse, ganska många bref stått och till buds äfwen från Rosenii tidigare ungdomsår, hafwa wi i stor mängd anskrift dessa och för det mesta i kronologisk följd, för att sålunda gifwa läsaren tillfälle att i tanken följa honom steg för steg på hans stiftesrika lefnadsbana. Och har det sålunda i någon mån lyckats oss att teckna denna bild af den läse läraren och wännen sann, så att deri framträder något af Guds kraft i hans swaghet, får den blifwa till uppmuntran och hjälp för någon själ och till hugnad för hans många satnande wänner, wore det oss en rik lön för arbetets möda. Det gifwe Herren i sin nåd!

Stockholm i November 1868.

Junehäll.

Första Kapitlet.

Barndomsåren.

Föräldrarna. — Modrens aningar. — Riddning ur lifsfara. — Första intryck af Gud. — Bådeffen. — Den första sammankomsten. — Affektet från hemtraktan. Sid. 7.

Andra Kapitlet.

Hernösand, Upsala.

Motstånd och förfälskelse. — De första breffven. — Bekantskapan med Majsa Lisa Söderlund. — Förloftningen. — Den första predikan i Stigfås kyrka. — Vikandet på Hällgum. — Svärigheter. — Förhållande till gymnastikamaterna. — Bistiseringen. — Erfarenheter i Kewidskolan. — Resan till Upsala. — Nya svärigheter. — Drag af trosinnerlighet och brödraskärl. — Inre erfarenheter. 13.

Tredje Kapitlet.

En vigtig brytningstid.

En vigtig brytning och dess orsaker. — Guds underlighet. — Flyttning till Senna. — Gemfka twifvel. — Hård tuktan. — Andamålet med och frukten af denna tuktan. — Bekantskapan med Scott. — Anledningen till Scotts ankomst till Sverige. — Engelska kyrkan och dess inwigning. — Rosenii första förhållande af arbetet i Stockholm. — Inre erfarenheter. — Framtidsplaner. — Resa till Norrland. — Det första offentliga predikandet i Stockholm. — Arbetet i Skolan. — Rosenii påklning till metodismen. — Missionstidningen. — Scotts resa. — En första framgång. — Fadrens död. — Scotts återkomst. — Återbild 35.

Fjerde Kapitlet.

Pietisten.

Beslut om Pietistens utgifswande. — Förord. — Tidskriftens namn, innehåll, tendens. — Den 20 Mars 1842. — Scotts afresa. — Engelska kyrkans tillstånd. — Reflektioner. — Beslut om Pietistens forfättande. 72.

Femte Kapitlet.

Drag ur Rosenii ensilda lif och werksamhet under åren 1842 och 1843.

Resa till Norrland. — Tilldragelser wid Scotts afresa. — Olika planer och tankar med afseende på den blifwande werksamheten. — Förswar. — Wikten af det preferliga kallat. — En yttre kallelse lewande till inre wijsheit. — Arbetets widare utweddning. — Resa till Finland. — Den första pietismen. — Erfarenheter under resa till Norrland. — Giftermålet. — Nögtroendet af wänner. — Inre erfarenheter 86.

Sexte Kapitlet.

Nordisk kyrkotidnings angrepp och Rosenii försvar.

Stridens orsak. — Angreppet 1844. — Sex anlagelsepunkter emot Rosenii person och werksamhet. — Weberläggning. — Ett första angrepp på Pietisten. — Rosenii försvar: 1:o om nådens ordning; 2:o om Guds wörde; 3:o om Kättet hos de heliga. — Genmål. — Ytterligare anfall. — Återbild 104.

Sjunde Kapitlet.

Strider och erfarenheter under åren 1844—1847.

Följden af Nordisk kyrkotidnings angrepp. — Pietistens spridning. — Strid med Eric Janszare. — Erfarenheter under Hedbergs och Hamburgs besök i Stockholm. — Bref till Hedberg. — Martyrhistorien. — Yttre motstånd och ståndskap. — "Förargelser" inom församlingen. — Drag af brödraskärl 120.

Åttonde Kapitlet.

Åren 1848—1850.

Bref till Scott om verkfämheten i hufvudstaden. — Bref till Gebberg. — Substrat-
teller. — Verkfrans weberläggning. — Politiska oroligheter. — Ekkladmen.
— Utgiftswandet af Evangelisten. — Diakonshandlaken. — Resa till Norrland.
— Erfarenheter i Jubiskwall. — Redning af det religiösa tillståndet i landet:
Den olika karaktären af det andliga lifwet i norra och södra Sverige. —
Inre strider. — Den inre missionen. — Fjendskap och motstånd af werlden.
— Utgiftswandet af Rosenii sånger 151.

Nionde Kapitlet.

Rosenii förhållande till de separatisiska rörelserna i landet.

Öfwerblid af Rosenii påkning till separatismen. — Konventikelplakatet. — Den upp-
häfwande. — De nya böderna. — Suleaböndernas utträdande ur kyrkan. —
Hwad skall man säga derom? — Rosenii swar. — Bref till wänner be-
tyr-
rade af separatismen. — Utredning af separatisernas irringar. — Om ut-
war, legohöbar och trogna lärare. — Bref till bröder i Witik. — Öfverligare
förwedlingar 170.

Tionde Kapitlet.

Det andra årtiondet af verkfämheten i Stockholm.

Öfwerblid. — Rosenii förhållande till baptisterna. — Förluster inom familjen. —
Engelska kyrkans återuppvand. — Kyrkans böb. — Kyrkans inböp. — Co.
allansen. — Traktatsällskapet i Stockholm. — Resa till Småland. — Co.
Post.-Hjstfellen. — Rosenii förhållande till denna anstalt. — Inre erfarenhe-
ter. — Anmärkningar mot Pietisten. — Biskopet på Åby. — Rosenii sam-
mantomster flyttade till Bethlehemskyrkan. — Scotts besök i Sverige 1850.
— Resa till Geste. — Guds underliga lekning 207.

Elfte Kapitlet.

Åren för utläggningen af Romarebrefwet.

Öfwerblid. — Utläggningen af Romarebrefwet. — Anledning ber till och anmärknin-
gar deremot. — Resa till Norrland. — Missionstidningen. — Erfarenheter
under resa till Stensånå. — Bref till br Bratr. — Drag af ödmjukhet.
— Inre erfarenheter. — Romarebrefwetets öfversättning på norska. — Bref till
Scott. — Qemlängtan 255.

Tolfte Kapitlet.

Förebud till hemfärden.

Det första förebudet. — Resa till Småland. — Det andra förebudet. — Den sista
predikan i Bethlehemskyrkan. — Resan till södra Sverige. — Erfarenheter
under resa. — Det tredje fluganfallet. — Åfseord till wännerna. — Bi-
skopet på Salögrenska hufvudet. — Sista sommaren i Warholm. — Gwilla
i Herren 272.

Trettonde Kapitlet.

Hemförlofningen.

Carlsdagen. — Den sista wedan och den sista striden. — Den 24 Februari. — Be-
grifningen 283.

Första Kapitlet.

Barndomsåren.

Föreläbrarna. — Modrens aningar. — Uddning ur lifsvara. — Första intryck af Gud. — Bäckelsen. — Den första sammantomsten. — Afskedet från hemtratten.

Högt uppe i nordnen, bland Westerbottens sjöar och berg, Iesde och werklade i början af detta århundrade en nitisk prestman wid namn Anders Rosenius. Han war född i Riteå 1780, prestwigd 1811. Med allwar och kraft började han sin presterliga werksamhet såsom komministersadjunkt i Stöbe och blef derwid snart ett tändande kol inom församlingen. Han synes dock mer hafwa haft gästwan att väcka än att nära och underhålla lifwet. Så snart emellertid dessa wäcker förspordes, flyttades han af konffistorium från trakt till trakt. Man wille hindra elden att gripa omkring sig men förstod icke, att man på detta sätt spridde den allt widare; ty hwart Rosenius kom, uppstodo bland folket rörelse, wäcker och frågande efter sanningen. Herren gjorde här, såsom så ofta, de wissas wisdom till stam, på det intet fött ställ tunna berömma sig för Honor.

Redan frut hade det s. t. "läsriet" beeynt framtråda inom flera socknar af Norrland. Den kringflyttande pastor Rosenius blef en vän och befordrare af detsamma på alla de orter, dit han kom. Fromma personer, som bodde för långt från kyrkan för att nog ofta komma dit, hade för sed att gå tillsammans och höra en erfättning för den offentliga gudstjensten genom gemensamt läsande af bibeln och dernäst isynnerhet Luthers skrifter. Detta stredde mångenstädes med presterkapets bifall och uppmuntran, ty deras läsning wissade den frukt i Ieswernet, att man fann dem wara allwarliga christna och goda mebborgare. Men uti sådana nöjen som dans, kortspel och dryckeslag såg man dem icke deltaga. Swordom och Guds namns misbrut hördes icke af deras mun. Sabbatens helgd iakttago de sorgfälligt. För allt detta fingo de heta läsare, ty man fann, att deras läsning af Guds ord, hwilken de äfwen enskildt öfwade under hwardagarna, war deras mest utmärkande kännetecken. Dessa "Lutherläsare", som de äfwen kallades, derföre att de företrädeswis läste Luthers skrifter, löto

sig med kärlet och förtroende bring Anders Rosenius, som äfwen öppnade sitt eget hem för deras sammankomster.

Han war gift med en dotter till Olof Norenus, skolmästare i Arjeplog. Den unga preststrun säges hafwa haft i arf efter sin fader en wiß kärpa i ombömet och klarhet i uppfattningen, hwilka gåfwor sedermera från henne blifwit öfwerflyttade på den son, till hvars lefnadshistoria wi nu wilja öfwergå.

Carl Olof Rosenius, den tredje i ordningen af sju systrar, föddes den 3 Februari 1816 i Nysåtra församling i Westerbotten sju mil norr om Umeå. Hans äldriga moder, som några år öfwerlefde denne sin älsklingsson, har sjelf berättat, huru hon under den tid, hon bar honom under sitt hjerta, genom flera märkwärdiga drömmar kommit att undrande fråga: "Swad månne warda af detta barn?" Denna undran öfades ännu mer, då hon, efter ett besök hos släktingar, med den späda gossen i sitt klöte på ett underbart sätt räddades ur en ögonstenlig lifsfara, förorsakad af en stenande häst. Sällsamma aningar genomströmmade modershjertat, och hon kunde ej tillbakawisa den tanken: "Männe Herren ämnat detta barn till ett uttoradt redskap åt sig?"

Året efter Carl Olofs födelse, eller 1817, missfiverades fadren till Pitteå, der han först tjenstgjorde såsom nådårspredikant och sedermera, efter den nye kyrkoherdens tillträde, såsom pastorsadjunkt. Från Pitteå flyttades han 1822 till Elfsby, straxt utanför staden; från Elfsby 1823 till Råneå, från Råneå 1824 till Neder-Kalix, der yngste sonen Martin föddes 1825, och härifrån 1829 till Sjöwar. Först 1834 erhöil han fast plats såsom komminister i Burträsk, på hwilken plats han qwarstannade intill sin död den 7 Juli 1841.

Wi se af dessa ofta återkommande flyttningar, att den lille Carl Olof redan såsom helt spädbarn i bokstaflig mening erfara, hwad det will säga att wara en gäst och främling på jorden. Tidigt utvecklade sig emellertid hos honom de gåfwor, Herren i så rikt mått gifwit honom, och hwilka i en kommande tid skulle blifwa till så stor wälsignelse för Herrens lämpande och stridande församling. Han war blott två år, då han wid ett tillfälle, när hans äldre bror Anton betwiflade sanningen af den yngre broders ord, med stort eftertryck yttrade: Den der icke tror, skall warda fördömd. Icke utan skäl kallade han sjelf i en sednare tid dessa ord "sin första predikan," och märkwärdigt är, att samma grundton genomgick alla de öfriga, ända till den sista.

Uppsofrad wid Guds ord i hemmet erfor han redan under de första barnåren Guds Andes klappande på sitt hjerta. Gerna drog han sig undan systronens lekar och wandrade ut i skog och mark. Här i ensamheten erfor han ofta en dunkel, outfäglig längtan efter den ännu för honom okände Guden. Men äfwen denna första dragning till Herren war icke utan anfåktning. "Kanste det icke finnes någon Gud?" — denna tanke smög sig stundom

öfwer honom och gjorde honom orolig och bekländ. Derom wille han dock blifwa wif — och tillgrep i barnslig ofunnighet än ett än ett annat medel för att komma till denna wifhet. Så t. ex. då han en dag återkom från ett ströftåg i skogen, der tanken på den osynlige, dolde. Guden åter upptagit gossens hjerta, föll det honom in, att han med förbundna ögon skulle gå snebt öfwer den rymliga gårdsplanen bakom ladugårdsbyggnaden. Komme han på detta sätt ratt emot ladugårdsstnuten, då skulle han blifwa öfwerlydlig, menade han, att en Gud funnes till och ledde hans steg. Råsbuden bands nu för ögonen, och Carl började den äfwentyrliga wandringen, hwilken skulle för honom afgöra en så wigtig fråga. Men han hade icke gått långt, förrän han öfwerfölls af en outfäglig ångest, det war, såsom hade en osynlig hand hejdat honom, och han måste stanna. Då han aftog bindeln från ögonen, såg han sig stå wid randen af en djup öppen brunn; ett steg till, och han skulle hafwa legat deruti! Straxt i början af sin wandring hade han kommit att taga en orätt riktning. Säfert kunde han icke undgå att i denna räddning se ett tydligare bewis på en Guds tillvaro och ommårdnad, än det han själf nyf förut hade utwalt. Ifrån denna stund wägade han aldrig förnya sådana prof.

En annan gång gick den unge Carl på stibor ute på isen. Med barnslig ifwer och obetänksamhet samt hänförd af nöjet wandrade han allt längre utan tanke på en möjligen lurande fara. Då hörde han plötsligen en röst från den aflågsna stranden ropa: "Tag dig tillwara". Något häpen såg han sig omkring och märkte då på kort affstånd en bred wal, der han, utan denna warning, troligen i nästa ögonblick skulle hafwa funnit sin graf. Så hade Herren ännu en gång räddat honom ur en ögonstenlig lifsfara.

Under fadrens tjenstgöring i Neber-Kalix fickades sönerna Anton och Carl till Bited skola, der Carl instrefs i Februari år 1828. Föräldrarna woro fattiga, och barnen fickades med förbönder in till staden, samt måste springa för att i sina tunna kläder hålla sig warma i den nordiska winterluften.

Redan wid denna tid spåra wi hos den unge Carl Rosenius en djup fruktan för allt, som efter hans insigt war stridande emot Guds bub. Hans wärbinna under detta första skolår i Bited har meddelat oss följande. Hans bror Anton hade mycket lust för ritning och plögade under lediga stunder sysselsätta sig härmed, under det Carl hellre stref små bref i andeliga ämnen. Wid ett tillfälle, då fadren besökte sina söner, wifade Anton honom sina ritningar. På fadrens fråga, hwad han gjorde med dem, swarade han, att han sålde dem till andra stolgosfar. "Nå, huru mycket tar du för stycket," frågade fadren widare. "Jag tar, så mycket jag får," swarade gossen. Fadren förklarade då helt bestämdt, att han icke skulle få taga mer än en skilling stycket. Sebermera hände det dock wid försäljningen, att Anton tog två skilling och

berutöfver. När Carl såg se det, blef han mycket orolig och betydtråd och sade till brodern: "Sör du Anton, du blir icke salig". "Svarföre det", frågade denne. "Nej, ty du har tagit mer för taktorna, än hvad pappa uttryckligen sade, att du skulle få taga, och du har nu brutit icke allenast emot pappa utan äfven emot Gud i sjerde budet."

Efter föräldrarnas flyttning till Säfvar, sommaren 1829, instrefwos de båda bröderna i Umeå skola, hvilken de derefter begagnade. Ofta gingo de under denna tid om lördagsaftnarna den nära två mil långa vägen från Umeå till Säfvar för att få tillbringa söndagen i det kära föräldrahemmet, men måste sedan använda natten mellan söndagen och måndagen för att i rätt tid wara tillbaka i skolan. Stolferierna tillbragtes alltid i föräldrahemmet. Fadren förde då icke sällan sina båda äldsta söner med sig ut på sjön för att fiska eller jaga sjöfågel, den dunrika fjällgäsen, straken, anden och andra af det fjädrade släktet, eller i skog och mark, för att med bössan eller snaran komma åt stogens lättare willebråd, haren, tjädern eller orren. Ännu i de sednare åren mindes Carl och omtalade gerna sina första föröf att på egen hand utlägga snaran och sin barnsliga glädje, då han deri fångade den första tjädern.

Wi hafwa redan i det föregående sett, huru hos Carl Rosenius tidigt utvecklade sig fruktan och wördnad för Gud och hans i ordet uppenbarade wilja. Första inträdet af Kristus såsom frälsare och syndaförlåtare erinrade han sig i en sednare tid från ett tillfälle, då en kristen wän till hans fader förde honom till en på väggen upphängd Kristusbild och talade med honom om Jesu kärlet till syndare. Följden häraf war dock endast en öfvergående rörelse. Den wädelse, som blef afgörande för hela hans lif, har han i sjerde årgången af Pietisten sjelf beskrifwit på följande sätt:

År 1830 hände sig, att en sorglös, munter studerande wid femton års ålder en morgon inträdde i matrummet för att få sig frukost. Under det denna framsattes, warseblef han på ett bord en gammal bok, hvilken han slog upp för att se på titeln. Denna war: "Doktor Eric Pontoppidans herrliga trospegel." "Nå, då är det wäl bäst att spegla sin tro", utbrast ynglingen i tanklös glädtighet. Och dermed begynte han läsa samt läste första, andra och tredje sidan, beundrande författarens skarpsinnighet i beskrifningen af de åtta olika bemärkelserna af ordet tro i Skriften. Men när han kom mot slutet af tredje sidan, blef det annat af, i det han der läste följande: "Nu märkte man det åttonde och sista slaget wäl, ty ingendera af de öfriga kunna wi sätta till kännetecknen på en människas nåbestånd. En människa kan wisa stor sitt i sitt em-bete, stor trosfasthet i sina ord och gerningar, hon kan weta hela bibeln, tillstå och erkänna hela dess innehåll, tappert och ståndaktigt bekänna den sanna läran, ja, besegla den med sitt blod, samt, om församlingens tillstånd så fordrar och Gud så will, göra tecken

och underwert i Jesu namn, men likväl icke bef mindre fara till helvetet och wara i saknad af Guds barns rättä kännetecken, ty detta är den siffi omtalta, rättfärdiggörande tron allena." Här fick den glädttige ynglingen ett stögn i sitt hjerta och blef i hast mycket allvarsam. "Hwad är detta", tänkte han, "en menniska kan tappert och ståndattigt bekänna den sanna läran, ja och besegla den med sitt blod; hon kan göra tecken och under i Jesu namn; men likväl icke bef mindre fara till helvetet. Författaren är påtagligen hemma i saken, han lärar icke hafwa sagt något, som han icke bestyrker med Skriften, och nu säger han, att man till och med kan blifwa en martyr för sanningen och göra underwert i Jesu namn — och dock fara till helvetet". Detta satt som en hwaf och stark krol i ynglingens hjerta. Han wille se det förklaradt och bewisadt, tog i hast litet mat, talade ej ett ord, men läste — tänkte och läste, och fann omsider allt för tydligt, icke blott att författarens ord woro sanna, utan att han sjelf war ett förtappelsens barn, främmande för det lif, som är af Gud. Han hade förut läst om de heliga martyrens lidande och trofasthet och derunder (i all wälmening men blindhet) besluttit att i sina dagar blifwa en from man, en trofast Jesu bekännare. Han wiste ej, att dertill fordrades mer än att blott besluta sig, wiste ej, att dertill fordrades en ny födelse. Nu såg han det och blef för en tid mycket olycklig, i en djup och långvarig bättringskamp. Omsider blef han dock genom Christi kärlek frigjord och mycket lycklig, glad och salig.

Sälunda har han sjelf berättat om denna wigtiga wändpunkt i sitt lif. Den inträffade i Säfwar. Under det han sedermera genomgick första och andra afdelningen af skolan i Umeå samt rektorsläst derstädes, tillbragtes alltid ferierna i Säfwar, der han fick upplefwa saliga stunder i ensamheten i stogen med sin Gud. Dagar igenom stannade han ofta derute, i det han hade litet mat med sig och för öfrigt använde de hastigt bortlånade himnarna till bön, läsning och begrundande af ordet. Härunder kom han mer och mer till en salig förwifning så wäl om Guds allmänna nåd i Kristus som om sin egen belattighet af denna nåd, och det utan all egen förtjens och wärdighet. Utom bibeln läste han företrädeswis Luthers skrifter och ytttrade ofta under sebnare år, då han till följse af mångahanda göromål hade mindre tid att läsa, att det war honom till obestriftlig nytta, att han i ungdomsåren hade haft tillfälle att så mycket läsa Luther.

Men äfwen under terminerna i Umeå försummade han icke det dagliga, enstilda umgänget med Herren, wittnandet om Gonnom samt meddelandet med nådeskytt, då sådant stod honom till buds. Till följhd häraf fick han och tidigt börja att widlännas torsets försmädelse. Ofta bestraffade han lamraternas ogudaktighet och utmärktes dertföre af desha med spenamen: "Den lille reformatorn", eller: "den andre Luther". Härtill kom äfwen den smålet, han fick erfara för fadrens skull, som öfwerallt war

omtalad såsom "läsarpresst". Mer än en gång ropade sålunda stolgosfarna till honom: "Far din, som föder folk på nytt, säg oss, hur bär han sig åt?" Dessa lidanden syntes honom emellertid lätta, gentyg mot den frid och fröjd i den Hellige Ande, som wid denna tid uppfyllde hans hjerta och gjorde honom stark och frimodig i Gud.

En hjerdedels mil utanför Umeå ligger en by, kallad Röbed. Der funnos på den tiden flera christna, trogna Lutherläsare, som till gemensam uppbyggelse höllo så kallade "samlingar" hvarje söndag. En troende bondhustru war då wanligen den föreläsande. Blyg och tillbakadragen wille hon ej gerna på detta sätt framstä, men förmäddes vertill af de andras böner. Det berättas till och med, att hon ofta gick gråtande vertill. En annan gång besöktes "samlingen" af en så kallad "ordförare", som då föreläste. Man läste uteslutande Luthers skrifter, hwilken sed ännu i dag bibehåller sig. Snart började äfwen de båda ynglingarna, Anton och Carl Rosenius, att besöta sammankomsterna i Röbed, dock endast såsom åhörare. Carl, hos hwilken det andliga lifwet allt mera klart framträdde i tro och bekännele, blef dock efter någon tid uppmanad att hålla en "samling", hwilket ock stred, och "då war han emellan femton och sexton år", enligt uppgift af en ännu lefwande person, som wid tillfället war närwarande. Samlingen bestod af sju eller åtta personer. Carl läste Luther. Det war dock något oerhördt, att en stolgosse höll en sådan "samling", hwarföre ock några af de andra stolgosfarna upptogo förstret samt roade sig med att inkasta smuts på den föreläsande samraten. Han lättade likwäl intet derom utan fortsatte lugn och oförändrö läsnigen.

Wid de samlingar, som han sedan höll i och omkring Umeå, talade han äfwer någon bibeltext. "Han talade hjertligt och herrligt om Jesu kärlek till syndare", skrifwer här om en broder, som war närwarande wid flera af dessa andaktstunder.

Wid Umeå läroverks lokal står ännu en asp, hwilken Rosenius såsom stolgosse planterat med egen hand.

Barndoms- och första ungdomsåren woro tilländalupna. Kursern wid Umeå skola genomgånge. Wägen gick nu till Hernösands gymnasium. Kort före denna flyttning, då han från ett högt berg, kalladt Krutbrån, mellan Umeå och Sjöwar betraktade den omkringliggande nejden, stref han, med hjertat uppfyllt af ungdomlig saknad wid skåsmessan från de många wänner i Serren, han skulle lemna, och med tanken på de ofända trakter och förhållanden, i hwilka han nu skulle införas, följande:

"När jag från höjden af Krutbrån
 Lär afskedsbilden äfwer Sjöwar,
 Min tante då bland wänner swäfwar,
 Ly jag nu lites härifrån.
 Farväl, ett andligt fosterland,
 Farväl, föflutna, sälla dagar,
 Guds gode Ande mig ledsagar
 Till ett betänkligt Hernösand!"

Andra Kapitlet.

Hernösand, Upsala.

Notisbänd och förförljelse. — De första brestven. — Bekantskapan med Rajsä Lisa Söderlund. — Föreläsningen. — Den första prebitan i Strigård fyrta. — Biskopet på Hållgum. — Svärigheter. — Förhållande till gymnastikamraterna. — Statisteringen. — Erfareheter i Arvidsjaur. — Resan till Upsala — Rys svärigheter. — Drag af trosinnerlighet och brödratärlig. — Inre erfarenheter.

Sedan Rosenius wären 1833 tagit utgångsexamen ur rektorsskåsen i Umeå stola, reste han på hösten samma år till Hernösand för att genomgå des gymnastium. Detta bles i många affeenden en pröfningsstid för honom. Med den nytända brödratärlighets värma och liflighet hade han i fulla drag njutit af umgånget med de många nådesystonen i hemtrakten och fröjdats med dem i ordet, bönen och sången wid de fåra "samlingarna." Allt detta måste han nu till stor del umbära i Hernösand, der han påträffade blott få, som frågade efter Herren, och äfwen desfa kommo endast sällan tillhoppa till gemensam uppbyggelse, dels i samnad af någon ledare, dels af fruktan för de här högst fiendtliga myndigheterna. Småningom bles emellertid Rosenius länd och började hålla små läsesamlingar, till hvilka allt flera kommo tillhoppa. Detta uppväckte snart fiendtlighet af presteskåpet och lärarena wid gymnastium, försmåbelse och hån af samraterna. Sårom skrifwer han sjelf i brest till wänner:

"De få arma wännerna här wåga icke samlas så mangrant för de fiendtliga myndigheternas skull. Jag håller mig derföre stilla på min lilla kammare, läser i min postilla. Will någon då komma och höra, får han. Blir jag bjuden till någon wån, går jag. Beber man mig läsa något, gör jag det" o. s. w.

Men äfwen desfa små anspråkslösa sammankomster gjorde oro och uppväckte fiendskap. Efter återkomsten från hemmet, der julserierna tillbragts, skrifwer Rosenius i Februari 1836 till en wån i hemtrakten:

"Wännerna här äro numer stigrade. Wet du, de få små, obetydliga samlingar wi höllo, näst förrån jag och Anton foro hem, hafwa så förargat fienderna, att några af stadens stora

hårdeligen examinerat dem, som hyft of, och ändtligen har en af dem, som varit med of, nödgats gå till biskopen, förklara saken och fråga, om han kunde förbjuda of att fortfara. Nej, det kunde han ej. På det att vi måtte sluta med dessa enflida sammankomster, hafwa de emellertid nu funnit på, att större allmänna sådana månadligen skola hållas på stora festivitetsalen. Der skall då någon af presterna predika. Ser du så flott tillstånd! De tunna litväl ej förnela of att på söndagsaftnarna samlas".

Men ännu mer närstående förförljelser hade Rosenius att erfara. Här om heter det i ett annat bref från samma tid: "Guru glad jag är att få krypa undan denna werldens storm till en lugn vrå och tala några ord med dig! Åh, nu kan jag juft qwittra af förnöjelse öfwer denna lilla stilla stund, då jag kommer litfom en sparf undan höllarnas täflan om mig. I dag tyckes det, som hade alla ondskans mätter förefatt sig att angripa mig. Utwärtens strid, inwärtens rådbhåga. Jag tror, att Gud släppt lös fiendens härar öfwer mig i förmodan, att jag skulle wara beredd att taga emot mera än wanligt, då jag nyligen blifwit något mer uppmuntrad och styrkt genom de fåra brefwen från wänner i hemtratten. Det är bra länge sedan jag hörde de fåra christna eller "läsarena" offentligen på lärorummet af lärare förläträs; men tänk, att i dag har det stett. En gammal äre-wärdig fader, lektor och filosofie doktor, har i dag öppet och uttryckligt i lärosalen talat om våra swärmare, de så kallade läsarena, som hålla enflid gudstjenst, mihbrulande Guds ord till sitt försvar m. m. s. som han med många widlyftiga ord föreställde of. Det förstås, huru det fröjdade mina kamrater, som då stötts på mig och sade: hör du nu, Rosenius, hwad tycker du om det der? o. s. w. Jag swarade blott: Det fröjdar mig, och jag tackar min läse Gud, att det ej är Guds ord han säger. Ja sannerligen, det är ofta min tröst, att det, som säges af de stora, icke alltid är af sanningens Ande. Jag hoppas och midt under alla dessa anslagelser, att min Frälsare och änglarna hafwa andra tankar och annat tal om mig än menniskor. Ja, till och med mina christendoms-wänner, hwilka dock betyda mer än denna werldens klockingar, äro mig tillgifna, såsom du — eller säg, är det icke sannt? Ja, detta ware nu, huru det kan, min wän för andra wänner, min wän, min Frälsare är ändå på min sida. Äfwen fastän Han döfjer sig wid sådana tillfällen och låtsar hafwa öfwer gifwit mig fienderna i wäld, står Han dock och ler deråt och wäntar, att Han skall wara nådelig. Det måtte juft wara en egenhet hos Gud, en besynnerlig Guds konst, att Han öfwar de fina genom "läsande", genom att låtsas wrede men hysa kärlek. Jag börjar nu något förstå mig på Honom och will minnas detta nästa gång. Nog wet jag, och det känner jag hwar dag, att hos mig finner Han intet godt eller älsfwärdt, ingenting som passar sig för en sådan Gud. Men,

fåre, då jag fått krypa under hans Söns vingar, vet jag, att Han tyder om mig, ty i Sönom har Fadren ett godt behag."

I Hernösand hade od ett nytt slag af andlig werksamhet börjat för Rosenius. Skild från våra wänner i hemorten begynte han skriftligen meddela sig med dem, för dem omtala sina egna inre erfarenheter, uppmuntra dem till ståndaktighet i tron under allt motstånd och öfwen beswara en och annan bekymrad själs frågor. Likasom man wid brädden af den lilla bäcken, som obemärkt flyter fram, gripes af en helt underlig känsla, då man låter tanken hwila wid hwad deraf skall blifwa, när detta stogens lilla barn genom allt rikare och rikare tillflöden slutligen såsom en wäldig flod skall draga fram och bära i sitt stöte lefamlig rikedom, wederqwidelse och wälsignelse till tusentals warelser; så intages man od af en egen känsla, då man ser de första ord, som stutt ur Rosenii penna, den allraförsta helt oanfenliga begynnelsen till dessa hans skriftliga meddelanden i själeus wiggtigaste frågor, och nu, wid slutet af hans werksamhet, kan något öfverståda hela den rikedom af andlig wälsignelse, som sedan des genom hans skrifter kommit öfwer tusentals själar inom och utom vårt land.

Det tidigaste bref, wi hafwa förwaradt af hans hand, är skrifwet i Burträsk, hösten 1834, således nära två år före de förut meddelade. Det skrefs till twenne äldre systerar i nåden, hwilka genom familjeförhållanden blifwit flyttade till en ort, der de måste umbära umgänget med christliga wänner. "Det gör mig ondt om eder, älskade systerar", skref han, "att I ej hafwen tillfälle till umgänge med wänner; dock får Gud på eder mer än på andra wisa sin kraft i de swaga. Men nog fordrar eder ställning en owanlig waksamhet och ett stundligt pröfwande och ranssakande i Skrifterna. Öfwen är det oundgängligen nödwändigt, att I dagligen samtalen om saken, så att I icke blifwen sömniga och silt insomnen. Är tron i hjertat, will den od alltid brifwa ut i ord. Tro och trons beännelse kunna ej åttilljas. Men förswagas och aftynar tron, så tystnar od munnen, beännelser stannar. Fattas eder nu kraft, lust och nit till ett sådant christligt wäsende, är felet i tron. Tyder du dig hafwa tro och tillförsigt till nåden, men likwäl saknar drift och nit, så är det ljumbet och köld. Tag dig då före tio Guds bud och se efter, huru du hållit dem; då skall du wist behöfwa nåd och syndernas förlåtelse. Den finner du i trons artiklar, att Guds Son dig förtappade och fördömda menniska förlossat, förwärfwat och wunnit ifrån alla synder, ifrån döden och djefwulens wäld. Tag för dig så mycket af det trösliga ewangelium, att du måste blifwa full af glädje, tröst och frimodighet, så skall du od deraf få både lust och kraft till ett gudligt lefwerne. Men gå icke och tvinga dig bertill emot din lust; deraf blir intet godt. Gå icke och se på dig sjelf och wänta på din förbättring. Nej, då tron är den enda tälla, berur alla gerningar stola och kunna flyta, efter det är

endast tron, som gifwer kraft, måste du först tro och sedan wandra gudligt, eljest här du dig icke förståndigare åt än en sjul, som icke vill taga in lätemedlet, förrän han blifwit bättre. Ordningen är denna: Först känna sin synd och behofvet af frälsning, sedan med tron annamma den, d. ä. tro, och ändtligen sitt börja lesa i Gud. Men wi vilja wända om ordningen, först blifwa bättre, sedan tro. Slutligen, lära wänner, lemnar jag eder i Jesu wärd. Men bedjen och waken. Jag känner af egen erfarenhet farorna". Så förmanade och uppmuntrade han wänner, sjelf nyk kommen till tron och lifwet i Gud.

Wären 1834 flyttade förälldrarna, såsom förut är sagdt, från Säfwar till Burträsk, tretton mil norr om Umeå, i en wacker romantisk trakt wid den ståtliga Burelswens utlopp i Burträsket. Fadren hade blifwit utnämnd till komminister der. Icke utan saknad stlides Rosenius från Säfwar, der den stora, för tid och ewighet afgörande wändningen i hans lif inträffat, der han tillbragt den första falliga tiden af sitt nådells, sina andliga bröllopsdagar, der han qwarlemnade många lära wänner. I Burträsk stulle han emellertid göra en belantflap, som ersatte dessa, och som utan twifwel hade ett mäktigt inslytande på hans tidigare år i nåden. I den två mil utom Stellested belägna byn Stor-Råge lefde wid denna tid en qwinna, Maria Elisabeth Öbberlund, född 1794, som, efter allt hwad wi om henne hört och sett, måtte hafwa warit utrustad med högst owanliga Andens gåfwor. Annu lefwande personer, hwilka sett denna qwinna, säga, att det i hela hennes wäsende låg någonting utom det wanliga, något på en gång mäktigt bjudande och wänligt tillbragande. Sjelf kallade Rosenius henne gerna "profetiskan i Stor-Råge". Wid sammankomsterna i hemtrakten hade hon först blott föreläst något ur Luthers skrifter, men småningom börjat göra några tillämpningar wid det läsa och genom den anda och kraft, hwarmed hon bad och talade, den insigt och det förstånd, hon ådagalade i samspråk om andliga ting, blifwit känd och omtalad widt omkring och af wänner nödgats att äfwen på andra orter förkunna ordet. Så hemtades hon ofta från by till by och for omkring, icke allenast i byarna wid Stellested, utan ock i Löfånger och andra närgränsande församlingar, ända ned till Säfwar. Antastad af myndigheterna fortfor hon likwål att tala, tillbed hon ändtligen, efter ett återigen mot henne anställt kansliförhör i Umeå i Mars 1844, nödgades upphöra med dessa sammankomster utomhus. I sitt eget hem fortfor hon likwål ända till sin dödd att dagligen hålla morgon- och aftonböner, till hwilka stundom stora folkfäror samlade sig.

Under sommarferierna 1834, hwilka Rosenius tillbragte i Burträsk, hörde han först talas om denna qwinna och sötte snart tillfälle att träffa henne. "Jag mår nu owanligt wäl", skref han till en wän; "ty jag har i några dagar warit åhörare till den widtberömda Råja Lisa". Sjelf berättade han gerna om sin

bekantskap med henne och den nytta och uppmuntran han haft i hennes umgänge. Han hade här för första gången träffat en själ med mer djupgående andlig erfarenhet, andlig mognad och förstånd. Det första bref, som blifwit förwaradt af de många han stref till henne, är från Hernösand, dateradt den 5 Oktober 1835. Wi så deruti blicka in i hans inre lif denna tid. Han skrifwer: "Lad, älskade vän i Kristus, för sist. Sedan wi skildes, har Herren bewisat mig så många fina nådesunder, att jag blyges. Min inwärtas öfning i christendomen synes mig bra enformig, entel, nästan omärkbar. Galaterboken och bibeln äro de enda böcker jag hittills haft tid att läsa. Söndagsaftnarna läser jag och talar med några orbets wänner — korta, dyrbara stunder. Gjest håller jag mig wid det fasta, orubbliga ordet och löftet, att mina synder äro borttagna och barnastap förwärfwadt.

O, himmelska bröb,
O, grundfasta stöb:
Ensalbige lit uppå Frälsarens böb!

"Några gånger har jag wisst nödgats roya: Kuma Hoschiani, men fått till swar: "Låt dig nöjas åt min nåd"; och åter: "Sade jag dig icke, att om du trodde, skulle du få se Guds herrlighet?" Det blir för långt berätta dig allt; men här finner du mitt lif afmåladt:

När många syflor mig beswära,
Förtret, bekymmer bla sig,
Jag nödgas kolebojan bära,
I werblösligt sällskap blanda mig,
Jag blir förströbb än här än der:
Barmhertighet min tillflykt är.

"Sälunda har jag min tillflykt, fristad, borg och fästning i Christt försonings stöte. Ja, i torkhet består nästan hela mitt lif i ett fasthållande af de dyra nådelöstena. Jag är dock köpt, just som jag är. Stundom är jag ock i denna tro rätt glad och liflig, så att jag sjunger: Saltig är jag, himmel och jord må stå eller falla. — Gjest har jag inga synnerliga förnöjelser på denna ort. Jag får så här, med ordet, uppmuntra och roa mig, så godt jag kan. Wore jag blott fri från mitt onda lött, som är mig till hinder, skulle jag alltid wara glad. Ad ja, om jag kunde wara mer gudfruktig, from och allwarjam. Min lättfinnighet är min swåraste plåga. Nog tror jag ändå, att Gud ej tillrättnar mig det — o nej, jag har för Christt förtienst en daglig och ewigt gällande syndaförlåtelse; men det gör mig så hjertligen ondt, att jag tyckes lesnwa hwarken mig sjelf eller någon annan till förbättring, ej heller Gud och hans ewangelium till ära, hwarföre jag wäl mången gång utur djupet af mitt hjerta utropat: Jag arma menniska, ho skall lösa mig ifrån denna bödens tropp! Men detta warar litwäl blott en liten tid. Innan jag wet ordet af, är jag tröstad och styrkt genom någon nådelöslig af Frälsaren, eller åtminstone genom något nådelöst, hwilket nog

betyder mer än lifswa nådeblickar. Ja, fära wän, jag känner wäl, att ingenting, ingenting mer än Gud och hans ord kan hugswala mitt hjerta."

Samtidigt härmed skref han till en broder i Löfänger: "Tro icke, att jag så alldeles förgätt Löfängerswännerna, som det ser ut. Omständigheterna göra, att jag så litet får tid att skrifwa till eder. För egen del mår jag, Gud ske lof, emot min wäntan bra — i en ensalbig tro på Frälsaren, som borttagit mina syndar, att de icke skola warda mig tillräknade; men som jag ändå nådgas dragas med dem i köttet, är jag allt som oftast oroad och besvärad af dem. Jag wille vara dem fri, jag wille i allt vara Gud behaglig, men måste ändå tid efter annan stupa öfwer dem. Detta allt gör, att jag mången gång blir modfäld, men måste dock hålla i. Ja, det är ofta ingenting mer jag förnimmer hos mig af Guds werk än detta fasthållande, att jag ändå icke will släppa honom, wår wän, min tröst och tillflyktsort allena, den enda ena. Jag känner, att om Frälsaren frågade mig: Will du också gå bort ifrån mig? skulle jag af hjertat säga: Herre, till hwem skulle jag gå? Du har ewiga lifswets ord. Men, huru mår ni i Löfänger nu? Bra, will jag hoppas. Ja, Gud gifwe oss nåd att vara nyttra och wafande, då Brudgummen kommer, och icke, derföre att wi tyda han dröjer, börja slumra, ty det är ändå wikt, att han skall komma öfwer oss såsom en tjuf om natten. Ja, wi, som stå i hwardaglig christendomsöfning, i tron, kärleken och des bewisning med ord och gerning, så swagt den än kan tydas oss, skola dock icke frukta och icke glömma, att wår broder Jesus dömer. Det är ju lyckligt nog, att wi hwarje ögonblick äro beredda för döden och redan saliga. Wi wänta blott på uppenbarelsen af denna wår salighet, som nu är fördold. — Swad du nu skall helsa alla wännerna, hwar wid sitt namn. Uppmuntra dem också med Guds ord, så mycket som möjligt; ty anden är wäl willig, men köttet är swagt. Gud ware hos eder."

Jul- och sommarferier tillbragtes såsom förut wanligtvis i föräldrahemmet. Detta war nu riktiga festdagar för Rosentius, som då wid genomresan besökte wännerna i Umeå och Säfwar, föreläste och talade wid deras sammankomster, gjorde wäl och någon påhelsning hos den gamla, bepröfwade wännen i Stor-Råge och uppmuntrades af hennes tilltal, förmaningar och råd. Wid ett sådant besök i hemtrakten fick han höra talas om, att en af dottrarna till en ansedd man i Umeå, räntmästar Lindberg, blifwit en kristen. Rosentius sade sig, då hennes namn, Agatha Lindberg, första gången nämndes för honom, hafwa erfarit en helt besynnerlig aning, att hon en gång skulle blifwa hans maka. Denna tanke lemnade honom icke mer utan stannade qwar i hans hjerta, och då han en längre tid derefter första gången sammantråffade med henne i hennes föräldrahem, sade han sig, då hon trädde in öfwer tröskeln och af fadren presenterades, hafwa tänkt: "Så, så ser hon ut,

som skall blifwa din hustru". Hon war honom gifwen af Gud, derom war han fullt öfvertygad. Och ännu under de sednaste åren af hans lif, sade han mången gång om henne: "Hon har för mig den skönaste prydnad, som någon qwinna kan hafwa: Hon är mig af Gud gifwen". Under ett helt års tid före detta första sammanträffande hade han brefweglat med henne. Under rättad genom vänner i Umeå om det motstånd och twång hon fick erfara i hemmet, hade han på uppmaning af en wän skrifwit ett uppmuntringsbref till den unga systern i nåden, lifswande och förmanande henne att icke låta sig af motståndet förmås att öfvergifwa Herren. Detta bref framfallade ett svar, hwilket för- anledde ett nytt bref af Rosenius. På detta sätt hade de utbytt tankar och erfarenheter i det andliga, innan de personligen sett hwarandra. Någon tid efter det första sammanträffandet yppade Rosenius i bref för Agatha Lindberg de känslor, han för henne hyste, och snart derpå gaf hon honom sitt löfte om trohet.

Ännu en annan vigtig händelse i Rosenii lif inföll wid denna tidpunkt. Några wänner i Stigsjö församling hade bjudit honom till sig under påsthelgen 1836 för att med dem dela nå- gon andlig gåfwa. Med biskopens venia begaf han sig dit och predikade sålunda första gången wid offentlig gudstjenst i Stig- sjö tyrla långfredagen 1836. Derom skrifwer han sjelf i bref till den gamla wänneren i Stor-Råge:

"För ditt så obeskrifligt kärkomna bref säger jag blott: Gud löne dig! tack! Du kan ej tro, hwad det uppmuntrar mig att här i den qvalmiga södern få en frisk Marie-epistel från nordén. Stiftsförslutna påsthelg war för mig ganska märkwardig. Jag war bjuden till en församling, som heter Stigsjö, der jag till- bragte nära två wendor och predikade tvenne gånger med bisko- pens venia. Ämnet för min första predikan war: "Några ord wid den Korsfästes graf" — du förstår, astonsång på långfredag. Ja, Maria, du kan till någon del fatta hwilka tankar och känslor, som den dagen skulle uppstå hos mig, då jag första gången itlådde mig denna vigtiga strud, gick fram för Israels menighet och talade i Jesu namn. O, hwad det arma, syndiga hjertat klappade! Men hwad gällde? Jag kunde wäl icke förstå, hwad Gud tänkte på, att jag äfwen skulle upp på predikstolen. Men jag war dock wis, att Han wille det. Jag hade så allwarfamt på mina knän förbehållit mig af Herren, att Han icke skulle släppa mig dit, om det icke war hans wilja. Särskildt hade jag så bebit, innan jag gick till biskopen och begärde venia, hwilket jag wäl icke begärt, om ej wännerna i Stigsjö twungit mig dertill. Jag hoppades dock, att det skulle gå mig som de flesta mina kamrater, nemligen att jag icke skulle få den. Nu, i denna pröfwande stund, då jag första gången måste upp på predikstolen, blef mig denna bön till stor hjelp. Jag kunde nu säga till Gud: Hwad menar du med detta, käre Fader? Vad jag icke, att du ej skulle släppa mig hit utan hindra det? Till denna inre kamp

med Gud, kom äfwen det, att pastorn i församlingen yttrade sitt misnöje med min predikan. "Den war för bondsk," menade han; "man bör tala predikstolspråket och icke komma och tala synd, döb och djefwul för tyranner" o. s. w. Ser du, jag hade i min predikan brukat det enkla luthersta uttrycksfättet. Jag försvarade mig, så godt jag kunde, anförde Pauli ord i 1 Cor. 2 och åtnöjde mig föröfrigt med mitt samvetes tillfredsställelse samt med det ordet: Man måste mer lyba Gud än menniskor. Dagen derpå war pastorn till staden, och då den gamle filosofie doktor B. frågade, huru Rosenius predikade, svarade han, att både ämnet och afhandlingen woro swärmiska. Ja, så der har jag nu börjat min predikobana, så der har jag begynt ställa mig in hos konsistorium. Doktor B. är nemligen en af konsistorii äldsta ledamöter, och han hade söndagen förut så hjertligt och allwarligt förmanat mig att ej börja predika »unio mystica», eller den inwärtens för förnustet hemliga föreningen med Frälsaren. — På påstfagsmorgonen predikade jag emellertid åter. Hvilken dag! Jag kommer så swagt förberedd som möjligt till kyrkan, då jag ej hade ett ord skrifwet till predikan förrän på lördags eftermiddagen. Hela förmiddagen hade jag, oaktadt allt bemödbande, ej fått ett ord på papperet. Denna gång kändes ännu swårare än den första. Flera stadsbor hade kommit ut till Stigsjö, bland hwilka äfwen några wänner. Alla möjliga känslor stormade genom mitt hjerta, fruktan, förtröstan; glädje, allt på en gång. Men nu hjälpte Gud ännu herrligare. Han wisade sig mächtig i den swage. Jag fick mycket att säga, så att jag ej behöfde taga allt ur konceptet. Du kan och tro, huru uppmuntran-de det war allt så se de låra wännerna".

Om den sinnessämning, i hwilken han redan wid denna tid från predikstolen talade till församlingen, wittnar äfwen följande ord, skrifna till en wän några dagar efter en predikan, som han höll i Burträfs kyrka under sommarferierna 1837: "I söndags predikade jag åter — mycket illa och straffwärdigt beredd; men Gud öfverraskade och förödmjukade mig dermed, att Han dock lade de heliga gästworna i min mun. Åh, låra du, då jag betänker, att Gud skulle wilja lägga dessa heliga, heliga, heliga gästwor på mina orena, lättfinniga och säfängliga läppar, så will mitt hjerta brista och mina ögon flyta. Är det icke en jämmer, att jag, som har den höga nåden och äran att till och med få wittna om Herren, för hwilken martyrer offrat lif och blod, och om hwilken helgon och änglar sjunga, dock stundom skall så stamligt glömma mig och tala lättfinniga ord, att af samma mun skall utgå lof och skämt? Detta är min wärsta plåga nu för tiden, hwilken ofta fräntager mig mod och kraft att berömma mig af våra konungsliga rättigheter i Kristus."

För att kunna fortfatta studierna wid Herdöfands gymnastium måste Rosenius söka plats som informator. En sådan erbjuds och på Hållgum i Sädrå församling, en half mil utanför Herdö-

sand, och redan i September 1836 flyttade han ditut. Det dagliga umgänget i en werldsligt sinnad familj, något som han förr aldrig försökt, war honom en swår frestelse och plåga. Bref från denna tid tala derom. Wi anföra blott ett af dem, hwilket tillika gifwer oss en bild af hans inre lif. I den mån Guds nådewert i hans själ mognade, blefwo och öfningarna för tron swårare. I Januari 1837 skrifwer han till den moderliga wännen i Stor-Råge:

"Guru skall jag kunna begagna denna stund nog wäl, då jag får tala några ord med dig? O, jag will gråta; jag är såsom ett barn, som länge varit borta ifrån sin moder och brister ut i gråt, då det åter får se henne. O, Maria, Maria! är det med dig jag nu talar? Innan jag beswarar ditt märkwärdiga, långa, ande- och kärleksrika bref will jag tillfredsställa din wäntan att få weta, huru jag lefwer. "Nå, men Carl, huru står det nu till med sjelfwa lifwet?" tyder jag mig höra dig fråga. Ja, säg det du för mig. Jag wet det knappt sjelf. Och Gud wet, huru detta dock skall sluta! Ad, jag förstår ej, jag ligger lifsom dödd för Gud, och Gud förefaller mig lifsom dödd för mig och hela werlden. Jag begynner min dag med att läsa något Guds ord för att muntra mig samt försöka bedja. Stundom blir jag wift lifwad och glad öfwer den ewiga och fasta försökningsnåden, sjunger och lofwar; men wanligen utan någon stark och innerlig känsla deraf, såsom förr. Det är mest i förståndet, tyder jag. Jag förödler bedja; stundom blir jag wift glad i all bedröfwelse af den trofaste Gudens wänlighet och kärlet, men stundom stiger jag upp mer bedröfwad, än jag föll på knä, ty jag får ej tala med den store Herren; jag är icke i stånd att en half minut hålla tankarna stilla, så att jag blir rädd; jag står ju och gäckas med den Helige. Stundom och oftast, äfwen då jag har litet mer böneanda, döller sig och flyr Gud för mig. Jag tyckes tala lifsom i ett tomt wäder, för en bortwänd eller långt aflägsen Gud; dock säger jag då för Honom, att jag känner detta hans manér och wet, att Han dock är nära och hörer med benäget öra. Och när allt detta tyckes gå dåligt, hwarten ordet eller bönen smata, omsfattar jag — Gudi allena äran dershör — och fasthåller ännu det ewigt renande blodet, tröstar mig med Guds Sons blod, för mig utgjutet, och midt i bedröfwelsen ropar jag ut och sjunger: Stor sat i annat allt, jag ser min Jesus blodig — om tusen Adams fall och släktens syndamängd på mig hopräknas må — ty sjelfwa Gud är dödd, det säger något mera! Just så har jag nu på morgonen fått göra: ty wet du, jag kunde ej bedja en minut för flygtiga tankar och låg länge och arbetade, men förgäfwes.

"Men det wärsta är qwar. Swad som nu en tid bedröfwar mig storligen, så att jag mer gråtit på dessa weckor än hela året, är, att jag börjat frukta någon dödd falskhet och döddlig sjukdom, deraf att min tro, då jag tvärt emot all känsla

tillägnar mig nåden genom Christf blod, att denna tro, som wäl gläder mig, stundom mer, stundom mindre, dock icke nu förmår gifwa mig den kärlek, lust och kraft, att jag kan blifwa bättre i lefwernet. T. ex. jag uppmuntrar mig här uppe på min kammare, så godt jag kan, tror, att jag är Guds barn, och går så ned att äta i sällskap med herrskapet. Nu är herrn i huset sjelf obestristigt god, glad och munter, strattar och talar roliga säfångligheter; jag, ehuru jag wet, att sådant icke höfwes christna, talar och strattar med. D, huru bedröfligt! Nog kunde jag eljest låta bli, men se, han är så obestristigt god emot mig, och då will jag göra honom till vittnes, wara honom till behag och nöje. Här tyder jag mig nu höra dig säga: "Nå, men Carl! hwad betyder wänskap och frid med herrskapet emot wänskap och frid med Gud och samwetet?" Ja, ja, ja, Maria, det är just detta, som så bekymrar mig, att jag wet sådant, men ej förmår följa det — åtminstone nu en tid. Det är wissta tider något bättre. Men det har jag lärt att som en hwardagsbön ropa:

Åh, tag oh, tag oh, tag oh fort
Till dig från denna tåreort!

"Och detta ställe, Hällgum, det war mig ett beynnerligt ställe. D, isynnerhet en gråt-boning. Få äro de, som wilja kallaz Westerbottningen, han har en så underlig religion. An är han alltför ewangellst och säger, att folket blir rättfärdigt och fina syndar fritt utan gerningar, blott för den der gamla, omtalta och utnötta Christf förtjenst, än är han alltför starksynt, laggrann och omild och tål icke, att de christna lefwa såsom annat folk. "Du säger i ditt bref: Större ting än dessa skall du och få se. Åh, kära wän, jag har en tid werkligen lidit af ett otidigt bekymmer för framtiden, wille allrahelst wara nio alnar under jorden, gömd undan fienden. Dernäst wille jag fly hädan och blifwa bonde i norden, men nödgas dock gå här såsom en ensam pelikan i ötnen, pusta och knorla såsom en dufwa. Ja, dessa äro de swårare stunderna — wissta tider känner jag en liten fläkt af Luthers mod och lust. Jag gläds deråt, att äfwen de stunder, då jag är ledsen, orolig och bedröfwad, är ändå Guds nåds eller Christf rättfärdighets wingar öfwer mig, helt förböldt, dock måttiga att bewara mig för gladorna. — Åh, jag har lust krypa under jorden, då du skrifer, att jag skall gå framåt, och du hör träda tillbata. Nej kära! skall jag gå här så länge? Men, tyft, tyft, min mun, jag will bedja: Ste din wilja, o, Gud! Gud wår Fader genom Christus tage dig i fina armar, wärme dig med sin egen wärme, tröste, styrte och hugswale dig och mig, som äro utfatta för alla wäder — sudar såsom ett broderligt farwål din broder".

Med wårterminen 1837 woro Rosenit studier i Hernösand afflutade. Betecknande war, att han uti theologi och kyrkohistoria, grekiska och latin fått högsta betyg, i andra ämnen lägre. Han

återvände nu till föräldrahemmet i Burträsk. Såsom ett skönt vittnesbörd om Rosenius förhållande till sina oomvända kamrater under gymnastitiden meddela vi här några ord af en prestman i Norrland, hvilken tillstodt oss följande skrifvelse:

"Såsom gymnast- och slaktamrat med Rosenius, ännu lifligt erinrande mig hans utseende, säd, åthäfwor och hela uppförande från den tiden, anser jag mig kunna sanningsenligt intyga, att han redan under denna tidigare period af sin lefnad wandrade för Gud. Redan då förmärktes uti hans beteende emot tanklösa och om själen frälsning litgiltiga kamrater något af den wisshet och öfwerseende kärlek, som så skönt framglänste hos honom under hans sednare mannaårder, efter under mycken kamp wunnen större andlig insigt och mognad erfarenhet i Andens och forsets skola. I stället för hårda och måstrande bestraffningsord, hvilka troligen skulle wäckt andligen sorglösa kamraters förbittring, syntes han t. ex. ej sällan med medlidfam och själsfull blick — *tigande, dock med Gud talande* — sucka till Herren för dem, om hvilka han wäl förstod, att de ännu "ej wistte, hwad deras frid tillhörde". Så långt människögon kunna se, war Rosenius, under de fyra år han bewistade gymnastium, *den ende*, hos hwilken ibland alla kamrater ett werligt andligt lif i ord och wandel uppenbarade sig. Att han under sådana förhållanden ej alldeles saknade erfarenhet af hwad David säger om sig i Ps. 120: 5—7 inses lätt.

"Att Rosenius redan såsom gymnastit war temligen, ja, jag wägar säga, mer än mången prest, hemmastadd och bewandrad uti doktor Luthers skrifter, derpå må tillåtas anföra följande prof. Rosenius predikade en gång i S. kyrka, derwid han bland andra hade den "milde" biskop F. till åhörare. Biskopen, som med en wis förwänning märkte uti predikantens ordform och uttrycksfätt en påfallande frändskap och klang af Luther, lærer efteråt hafwa frågat Rosenius, om han ej plagierat den store reformatorns kraftfulla ord; hwartill dock swarades "nej!" Sanna förhållandet war, att gymnastiten Rosenius, jemte det han »ex officio» studerade de hebniska auctorerna, med förkärlek studerade Luthers skrifter, tillagnande sig sålunda, tillika med Luthers ande, något af sjelfwa hans ordställningar och uttrycksfätt".

Under sin gymnastitid predikade Rosenius en gång i Hernösands kyrka, då biskopen med hela sitt hus war der för att gå till nattwarden, och efter gudstjensten bjöds han jemte några prester på middag till biskopen. Efter måltiden framställades han af denne, som med stor ledsnad yttrade: "Du har i dag predikat så, att både jag och de mina blifwit störda i vår andakt och knappt kunnat gå till nattwarden". Rosenius hade predikat om gerningarnas rättfärdighet, hwilken han i grund nedslagit, och wist på rättfärdigheten genom tron. Deremot höll nu biskopen ett långt tal, deri han framdrog flera bibelspråk, som skulle wisa, att gerningarna woro nödwändiga till saligheten.

Presterna sågo medlidfamt på den unge gymnastiken, som dock ej lät sig afsträddas att frimodigt framställa fränsningens väg för biskopen. Gud bestärde honom, enligt hans egen berättelse, en särstild kraft för den stunden. Löstet och det fullbordade i Kristus och icke i sig utgjorde nu såsom alltid hans hufvudtema. Biskopen blef tygl. När Rosenius någon tid derefter skulle lemna Hernösand, önskade biskopen honom särstild frid och välsignelse till hans blifvande verksamhet.

Sommaren 1837 tillbragtes i Burträsk, der han stundom hjälpte den gamle fabren med predikande, besökte wännerna i omkringliggande byar, talade wid deras sammankomster samt förmanade och uppmuntrade dem till ståndaktighet i tron och belännelsen. Under vintermånaderna gjorde han med biskopens väntade en predikoresa omkring i Lappmarken, såsom ännu är brukligt för de studerande wid Hernösands gymnasium. Äfven under de sednaste åren af sitt lif mindes han och talade gerna med närmare wänner om åtfylliga erfarenheter under denna resa, hvilka warit synnerligen gripande för hans hjerta, och säkert skall ingen, som en gång hörde honom berätta, särstildt hwad han fick erfara i Arvidsjaur, kunna glömma en händelse, han då med mycken liflighet pålade omtala. I slutet af Januari 1838 hade han, inbäddad i en släda, med en hof marknadsfolk begifwit sig på väg till denna uppe ibland fjellen belägna ort. I de groft ogudaktiga köpmännens sällskap hade han mycket pågats och icke en enda gång fått tillfälle att tala med dem ett wädselsens ord. Ankommen till Arvidsjaur och under det hans restkamrater rusade med sina waror, begaf sig Rosenius i den sena qwällen ut i byn, wandrade omkring mellan kojorna, full af wemod och långtan att få meddela sig med någon, som hade hjerta och sinne för själens wigtigaste frågor, undrande, om i denna olända, undan-gömda wrå af werlden skulle finnas någon enda själ, som frågade efter Herren. Med dessa tankar wandrade han framåt i den klara, stjernljusa qwällen och hade redan kommit till den yttersta ändan af kyrkbyn, den s. t. lappstaden, hwilken bestod af idel lappstator, då ljudet af en sång nådde hans öra. Han lyfnar; han närmar sig stället, derifrån ljudet höres. Är det verkligen möjligt? Bedrager han sig icke? Nej, det är ju en af de gamla lånda, låra Zionssångerna han hör sjungas af flera röster. Ledd af ljudet står han inom några ögonblick wid lappkojans dörr. "Här måste finnas christna bröder; midt i denna ödemark finnas själar, som älska Herren och hans ord!" Det war denna tanke, som uppfyllde hans hjerta med en obestrlig glädje. Nu war sången slutad. Stående tätt inwid lappstators låga dörr kunde Rosenius urskilja de sista orden deraf: "Och om du se'n switer, jag switas då will". Nu hörde han och flera personer lifligt tala med hwarandra, bland hwilka han snart kunde särskilja rösten af en qwinna, hwilken tyktes föra ordet. "Genne måste jag hafwa reda på", tänkte Rosenius; "genom henne får

jag låta känna de öfriga, hon är wißt en ledare för dem". Snart öppnades nu dörren, och bland de först utkommande hade han ingen svårighet att igenkänna den han önskte träffa, då hon, just när hon trädde öfver tröskeln, till en annan qwinna utbrast: "Nog är det bra med dig, håll bara ut!" Raskt tog Rosenius sitt beslut att följa i spåren dessa båda, hwilka med ilande fart och lifligt sampråtannde skyndade af inåt byn. Andtligen hade han upphunnit dem och med ett: "Men tror ni också, hwad ni talar om? tror ni också, att ni är Guds barn?" hejbat deras steg. Stor blef deras förundran öfwer främlingen och hans fråga, och då han nu inlät sig i sampråt med dem och begärde få weta grunden för den tro de bekänt, aflade den lifliga lappqwinnan en stön bekännelse om sin tro på den fria, oförstörda nåden i Kristus och sin delattighet i denna nåd. Samtalet fortsattes ännu länge. De båda qwinorna gjorde honom äfwen reda för den lilla troende skaran deruppe ibland fjellen, huru de kommo tillhoppa och uppbyggde hwarandra. Till pågående marknad hade de nu samlats från flera håll.

Alla wemobiga tankar och känslor hade flytt ur Roseniit hjerta under detta samtal. Han hade åter fått se Guds werkt i några människosjälur, detta hans käraste glädjeämne på jorden. Men nu skulle man skiljas, dock behöfrinnan wille man weta hwarandras namn. I den lifliga raske lappskidan, som först sade sitt namn, Cicilia, hade Rosenius här personligen lärt känna en qwinna, som wid denna tid och kanske ännu mer sednare war wäl bekant för många christna uppe i den höga nordnen genom sin lifliga bekännelse af Herrens namn. Men nu wille hon också weta, hwad främlingen hette. Då han, dröjande med swar, inwände, att om han än sade dem sitt namn, de ändock ej skulle känna honom, utbrast den lifliga Cicilia, lifsom watnande till besinning: "Nå wäl icke wara Calle Rosenius!" Stor blef glädjen, då denna förmodan besannades.

Följande dagen hade Rosenius att besöta presten i Arwidsjaur för att förewisa biskopens wenta och anmäla sig till att predika. Då han föregående afton frågat de båda lappqwinorna, hwad presten sade om deras samlingar, hade han med glädje fått höra, att prestfrun war "en af de wära", såsom de uttryckte sig, och att presten sjelf ej war emot saken. Lifwad härpå och något undrande öfwer prestfrun, som skulle wara "en af de wära", begaf han sig till pastorsbostället. Här wäntade honom en ny öfwerastning. Anmälid för pastorn blef han af denne wänligt emottagen. Under deras samtal inträdde äfwen prestfrun, i hwilken Rosenius snart lärde känna en troshyster med mycket andligt förstånd och under samtalets gång igenkände en person, hwilken han i Hernösand under gymnasitiden hört om-talas, såsom framstående genom nit för Herrens sak.

I Arwidsjaur tillbragte Rosenius lifliga, uppmuntrande dagar, hwarefter resan fortsattes. Besöket der qwarstod alltid i

hans minne såsom en af de mest lifswande erfarenheter under ungdomstiden. Belanternan med pastor W., hos hwilken ett werkligt troskif med de frukter från denna tid framträdde, underhölls genom brefwexling, ända till de Herren för några år sedan hemkallade denne sin tjänare.

Brist på medel att wid universitetet fortsätta studierna och viatifieringen i Lappmarken, der resor swårigen kunna företagas annat än om wintern, tyckes hafwa varit orsaken, att resan till Upsala så länge fördröjdes. Kanste ingid äfwen här någon twetan hos Rosentius sjelf, någon fruktan för studentlifswets frestelser. Sådant framstymtar åtminstone i bref från denna tid.

Ändtligen hösten 1838 företogs resan — i hwad sinnesstämning framstår af följande rader ur ett bref, skrifwet från Hernösand den 21 November till hans gamla moderliga wän: "Så reser jag nu i morgon med full fart till den ort, der "Iatans säte är". Min swaghet skulle ej wåga sig dit, om ej Israels wäktare och starke hjelte wore min tröst, och jag wiste, att icke jag, utan Han will så hafwa det. Då skall Han och sjelf förja för mig. I ditt afskedsbref talade du märkwärdiga ord, som djupt rörde mig. Du säger: Frukt Gud af allt ditt hjerta; ätta ej, hwad du skall lida, förträna du skulle förträna din läse Gud och Fader. Dessa ord genomträngde min själ. Gud jelp mig att alla stunder derpå tänka".

Anlånd till Upsala grep han sig rastt an med studierna. Öwäntade erfarenheter mötte honom här bland samraterna. I första bref derifrån till Stor-Råge skrifwer han den 16 Dec. 1838:

"Min ande uppröres af många underliga känslor, då jag sätter mig ned att skrifwa, då jag flyttar min tanke till dig, kära, trogna wän. Åh, Maria, den tid har nu inträffat, om hwilken wi så ofta samtalade wid de glada, lyckliga stunder, då wi singo genom vår Faders underliga och trofasta försorg träffas, då du alltid deltog i alla mina betydningar. Du mins wäl de förflyttna dagar; du mins wäl och den Carl, som Gud så eftertryckligt lagt på ditt moderliga hjerta, och hwilken du och troget der burit. Gud wälsigne dig! Jo, jag wet, du glömmet mig icke. David och Jonathan, Paulus och Thimotheus kunna ej glömma hwarandra. Jag har och erfart dina förböners hjälp. Men nu tillbala. Jag har här lefwat något på tredje weckan, och hwad wi föreställt oss och mycket mer har jag erfart, utifrån och inifrån. Allt har hittills gått bra till det yttre, helso och krafter tilltaga, och jag lefwet med wanlig bergning på en liten lammare med Anton. Nog derom. Men mitt inre! Åh, Maria, nu har jag något både att beprisa och att beklaga. För det första: Jag håller mig med tron under den Rättfärdiges skugga och tror, ehuru mot allt utseende, att jag i lif bäres och i qwed ligger, ja, emot allt utseende; ty jag tyckes fast hellre fastas hit och dit emellan böljor och klippor, lemnad ensam åt mig sjelf och åt fienderna. Men trons ord i trons mun wädjar,

förtästar och fördömer känslans och förnuftets vittnesbörd —
 hdet torlas hört; men Guds ord blifwer ewinnerligen. Nå
 detta allt war dock till loffsängen hbrande. Men jag bär ett be-
 tyimmer och en pina, och, hade jag haft dig, rådgiva Maria, här och
 hört ditt swar. So wet du, mina kamrater wilja här på en
 mer bildad ort slå alla obehagligheter, som fordom wid gymna-
 sium uppstått of emellan, ur sinnet och anse mig såsom en bro-
 der, de bjuda mig wänstapliga händer, helsa mig wälkommen,
 tala glada och förtroliga ord, och nu förstår du reban min kläm-
 ma. Jag arme mast, som ej är wan wid sådant, känner, att
 detta smakar mitt kött bättre än strid, hugg och stugn. Nu san-
 nas på mig sjelf, hwad jag för två eller tre år sedan stref i
 några verser: Wi gå hwarann till mötes halfwa wägen . . . wi
 tröttna begge till att stå i strid. — Gud förbjude nådeligen, att
 hela sängen på mig fullbordas. Kort sagdt, det nämnda förhål-
 landet i förening med min ensamhet bland fienderna gör, att
 jag nu är alltför feg i bekännelsen. Och hwad denna efterlåten-
 het har med sig, det wet du. Mitt samwete säras och nedtram-
 pas, fienderna blifwa djerfwa, och det synes snart ingen stilmad
 emellan of. Nu förmörkas min blick, och jag wacklar emellan
 språten: Swilken som bluges wid mig och mina ord m. m. och
 detta: Du skall icke fasta perlor för swin. Och totalt ensam
 är jag. Här är ett grusligt mörker, tjockare än det egyptiska,
 och ett lefwerne wärre än det sodomitiska — dryckenskap, otuft
 och grof swordom samt alla laster gå oförsynt i swang. Och
 när detta gröfsta lefwerne föres mest af den lärda staran, Is-
 rael's förstar, hwad will man då wänta af folket, som af barndo-
 men hört, att man bör efterfölja lärarnas exempel? Nå, nu går
 jag här ensam, säg mig, hwad bör jag företaga? Skall jag, lit
 Petrus, ensamt fätta med swärdet i staran, eller, lit de andra
 lärjungarna, blott sätta min egen person i säkerhet? Gud låte
 mig ej litna Petrus wid tolelden! Sä, huru bör jag förhålla
 mig? Då jag får fly och wara ensam på min kammare, blott i
 sällskap med min Gud och min bibel, mär jag bäst."

En weda derefter strifwer han åter: "Sedan jag sist stref,
 har jag några gånger fått tala med kamrater om det ena nöd-
 wändiga; men de hafwa alla på det häftigaste emotsagt mina
 ord. Nu har A. wid dessa tillfällen alltid varit med och wan-
 ligtwis tagit deras parti, så att jag stäclare fått stå ensam. Då
 de andra med mindre funskap i dessa ting stundom swagt nog
 funnat stå mig emot, har han stigit fram och med myndighet af-
 gjort saken. Nu ser du, huru jag har det, i hwilken trängsel
 jag är. Jag har då ingen här, som deltagar med mig; men
 jag är nöjd och glad att hafwa den store all werldens domare
 på min sida och att för Honom få klaga min nöd."

Desa utgjufelser framställade förmaningar af den gamla
 hulda wännen, till swar hwarpå Rosenius i ett sednare bref
 strifwer: "Du känner mina swagheter; jag ser, du wet, hwad

som kan hända. Du beder mig vara försiktig i umgänget med A. D, änglatonst, du änglasinne, dyra gåfwa, ad, att jag egde dig, nemligen vänlighet, mildhet, saktmodighet, tålmod, långmodighet emot hwar man! D, att jag hade allt detta! Huru andas icke mitt hjerta ibel önsningar och bön; ty jag har smakat det bittra och lärt begära och söka nåd att få denna ljusligheten, men måste klaga: I mitt fött bor intet godt; nej en sjubande gryta af ormagift, mig till månget swettbad, många sudar och tårar. Jag kan dock genom denna erfarenhet säga, att jag har lust till Guds lag efter den inwärtens menniskan, att Herrens fruktans ande ej lemnat mig; ty jag mins ej, då jag gråt öfwer något annat än öfwer mina synder. I går war jag i en den swäraste nöd. Tung till sinnet och bedröfwad utbröt jag i några misnöjda ord emot A. Han gjorde mig deröfwer förebräelser, och jag kom i den djupaste nöd. Men den som beder, han får; det förkrossade hjertat kunde åter fröjdas. Efter ett tårbad fick jag åter frid. Sedan läste jag en stön predikan i Luthers urival. Det war alldeles strifwet för mig, arme syndare. Jag smälte ånho i glädjetårar, i önskan och bön om något bättre. Det war mig, som hade jag kommit i en ny werld, i ny wänskap med min Gud och Fader — just såsom efter ett häftigt åstregn, då molnen stingras, fält och ångar och löf glittra i solstenet. Du ser här af, huru jag lefwer. Läst för dina goda bref, dina böner och tårar för mig. De tillföra mig mycken wälsignelse af himmelen."

Så stulle Rosenius, genom att sjelf förgå sig, förödmjukas och på den wägen lära den ljusliga "änglatonsten": saktmod mot de felande.

Såsom ett stönt drag af den trosinnerlighet, som i så hög grad utmärkte Rosenius, anföra wi här nedan några rim, skrifna wid denna tid. De hafwa till öfwerstrift: "Något outfägligt om mig sjelf och en bön till Gud framför andra böner".

Hvem är, som klappar på min dörr
 Och mig om natten wäder?
 Hvars ömma rop jag öfwen hör,
 När morgonsljuset bräder?
 Helst när jag gbr, hwad jag ej hör,
 Ett obegripligt rop jag hör,
 Som säger: Calle, Calle!

Och om jag går en aften ut
 I bland fåsångans hopar
 Och wänder om wid dagens slut,
 Det "outfägligt" ropar:
 "Hwar har du varit, Calle, nu?
 Hwar går du wäl, o, hwar är du?"
 Så lyder warningsstämman.

Och blir jag wred, som ser så fort,
 Snart detta ropet höres:
 "Ad Calle, ad! Hur har du gjort?"

Och djupt mitt inre rödes.
 Och ropet stundom håller i,
 Tills jag ger ut ett ångsligt skri:
 "O Gud, hwart har jag kommit?"

Om blott den minsta synd jag gör,
 Det ropar åter: Galle!
 Och oftast jag bet ropet hör,
 När jag som andre alle
 Mig blandar i såfängligt tal —
 Straxt hör jag Petri hane-gal,
 Tills jag går ut och gråter.

Hvem är du, som så ropa plår
 Och hos oss väder fruktan?
 Jag tror, det selswa Herren är
 Och Abens trogna tuktan.
 Åh, samma röst det är förjann,
 Som till den första fallna man
 Högt ropte: Adam, Adam!

Jag styla will mitt anlete
 Och mig i stoftet bjä,
 Att sjelf du, Store, Helige,
 Dig värdes för mig bjä,
 Att du will tråda i mitt rum.
 Jag blir förundrad, glad och stum
 Och blyg för dina ögon.

Din trohet är för stor, o Gud!
 Jag nu förstår din mening.
 Ditt ropande, ditt warningsljub
 Är prof af vår förening.
 Fast jag så ofta sårar dig,
 Du dock ej helt will lemna mig.
 Du berför ropar, warnar.

Åh, trogne, fromme, hulbe Far!
 En enda bön jag beder,
 För allt hwad oss förwårswat har
 Din Son — och för din beber —
 Låt aldrig, aldrig tuktans röst
 Upphöra klappa på mitt bröst!
 Gud öfvergif mig icke!

Och lär mig en gång blifwa wis
 Och hörsam för din wilja.
 War trofast, Gud, och gif mig ris,
 Låt intet oss åttilja.
 Lag hellre själen från mig, Gud,
 Förrän ditt trogna warningsljub
 Du måste från mig taga.

Men när det skriet blandas med,
 Som hörjar att förlara,
 Hur du har trötnat och är wred,
 Lär mig då wisligt swara:
 Gud plågar aldrig tala så,
 Väl Han kan warna, tukta, Åh,
 Men icke wred bortkasta.

Wid satans, ditt och lagens hot
 Lär mig att hjetemodig
 Till fölb för wreden sätta mot
 Din Son, för mig så blobig.
 Lag på dig, Gud, hwad min du will,
 När Sonens blob jag wisar till,
 Ditt hjerta helt försmälter.

Ljusligt är ock att wid alla stiftan af Rosenli lif se den kärlek till brödrerna, den huldhet om deras själar, som war ett annat utmärkande drag hos honom! Klart framstår detta i skrifwelser afwen från denna tid. Wi meddela blott följande ur bref till en broder i Löfvinger, skrifwet i Upsala den 8 Januari 1839:

"Hwad tyder du, käre broder, då jag nu åter skrifwer? Men såsom jag älskat brödrerna, då jag war när eder, så älskar jag eder ännu. Mitt lif och mina tankar stå till de älskade brödrerna i Norrland. Den tid har nu inträffat, om hwilken wi så ofta talade, då wi woro tillsammans. Jag bor nu här på min ensliga kammare och har ej, sedan jag kom hit, träffat en enda kristen broder. Emellertid leswer jag dock efter omständigheterna rätt wäl i ordet, i Kristus, utom mig sjelf. Rätt emot förnuft, syn och känslor sänker jag mig med alla synder i blodets röda haf. Der förswinna både synder och förtjenster, så att jag icke har någon förtjenst, men icke heller någon synd. Detta är mina ljusare stunders segerång, emellan de stunder då jag i storm, dimma och mörker blott ligger för ankar. — Tidens forthet gör mig kort. Jag wille blott låta se, att jag leswer; ty jag will tro, att det ligger dig och alla wännerna om hjertat. Icke ser det dock ut, som skulle du minnas mig, då du hela denna långa tid ej en enda gång gladt mig med bref. Nu får du ett wännens slag! Huru kommer det till, att du icke skrifwer? Har jag icke alltid och allestädes haft dig kär? Du kan för blott 12 fl. få bref af ett lods wigt till mig. Wore det för mycket wägdigt? Besinna, hwar jag nu bor, midt ibland fiender; besinna min ensamhet! Upptag nu detta broderligt och bättra dig. Skrif snart — ett helt lod goda sater. Tala isynnerhet om ditt och brödrernas tillstånd, huru hwar och en leswer, huru ni öfwa eder i ordet, i gudaktighet, huru ni samlas m. m. Ja kära wänner, warom rättfärdiga i Sonom, som är hufwudet, Kristus, hållen fast och wahren allwarliga. Det goda landet skola wi dock en gång intaga, och det lönar wäl resans beswärlighet. Wahren wafande och redo, när Herren kommer, pröfwen eder sjelfwa, om både tron och gudsfruktan äro i öfning, att ingen af oss må komma på fram i Herrrens tillkommelse. Upphören aldrig att samlas och uppbygga eder inbördes; ty detta är för församlingen så helsosamt, som det för satan är widrigt. Ordet, ordet och bönen och brödrakärleken, förgätom ej detta!"

I ett sebnare bref till samme broder, deri han lade denne allwarligt på hjertat wigten af att först stå wäl med Gud genom nåden i Kristus, hafwa frid och wänskap med Sonom och

sedan tänka på lefwernet, icke twärtom, skrifwer han: "Jag säger icke detta utan affigt, utan jag wille med en stary basunstämma genomfälla alla mina wänners hjertan med denna sak. O, att wi alla häruti wore uppriktiga, att ej wår mun talar om nåd och frid, och hjertat ej är med, munnen talar om synd, och hjertat i hwardagslag känner liten nöd och möda af synden, utan ligger i ro och lättja. Du förstår mig, broder! Jag talar om församlingen; ty jag har sett så många ömfliga ting och har npligen här om haft en allwarsam påminnelse genom en sorglig händelse, ett stjernfall i Umeå. Om dig wille jag för mitt lif ej annat tänka, än att du är i hjertat rättfinnig, såsom du är i bekännelsen och lefwernet. Jag har ej anledning till annat; men jag wet. och, att du lefwer i werlden och defutom gerna tager ett tillrop af en broder — ett rop, som bör gå man från man till flera bröder. Ja, låt gå! låt gå! Jag hinner ej omtala exemplet i Umeå, men det kan jag nämna, att blott en inre sömnattighet, en bekännelse, som ej går från hjertat, har fört en lysande stjerna i det tjockaste willfarelsens mörker. Rog! Om mig sjelf kan jag korteligen säga, att jag håller i, utfattig men dock salig, trött och förwånad af synderna, men genom försoningsblodet fri från wreden. — Hellsa wännerna! Låt se, att du helsar dem alla, såsom hade jag sjelf skrifwit till hwar och en. Mitt hjerta är hos eder."

Några månader sednare skrifwer han till samme broder, förmanande åter honom och bröderna: "Lefwen fasta och öwifliga i eder påbegynta heliga tro. I weten wågen, waren wisa och låten icke tidens och sáfångans ström bortföra eder, så att I börjen wråta för wind och wåg. Ordet, ordet! kära wänner, blifwen i Christi ord, så ären I hans rätta lärjungar. Uppbyggen eder inbördes med trogna, wisa och ömna förmaningar, tröst och råd. Samlens i Jesu namn ofta. Ni har ju böcker; hwilken som helst af eder kan ju läsa. Och si, Kristus skall då gå med eder i wågen och uttyda eder skrifsterna, så att edra hjertan stola warba brinnande. Jag wet, huru det är i Löfånger, jag mins, jag mins. Blantorna äro till största delen späda, de behöfwa wäl kringgräfwas och wattnas. Och allt i kärleken i enhet och renhet. Läggen ut litet mer på djupet, så får ni större fiskar. I förstån mig, gören, såsom I hafwen begynt, mer och mer allwar med saken, så följer större strid, öfning, pröfning — och större frid. Ja, I weten allt detta. Hellsa! Gud med lyktan, dig och din wån!"

"Gifwen, så warder eder gifwet!" Huru har icke detta löfte blifwit uppfyllt på Rosenius! Han gaf rikligen åt bröder kärlek, huldhet och omsorg; han fick och rikligen erfara allt detta tillbata. Huru många finnas icke i wårt land, som minnas denna hans huldhet för själens frälsning, detta hans warma deltagande för lidande och nöd, hwilka sträckte sig till hög och låg, läråd och oläråd, rik och fattig, men företrädeswis uppsöfte

och meddelade sig åt de nedslagna, nödställda, swaga och felande! Men gaf Rosenius sålunda kärlek, så fick han och erfara detta tillbaka. Icke många hafwa varit så älskade som han, och så allmänneligen. Några små drag af den kärlek, han wid denna tid erfor af bröderna i Norrland, må och här meddelas. Då man wistte honom vara i behof af letamlig hjelp, sammanstöto de fattiga wännerna i Lsfänger och sticade honom en gång tretton Rdr. Wid emottagandet deraf stref han till en af bröderna:

"Broder, du är, såsom du alltid varit, broderlig, kärleksfull samt beställsam i goda gerningar. Men wet du, jag har ansfåtats som en mass deröfwer, att jag ej ratt förbjudit eder att gifwa mig penningar. Dock, jag måste låta smälta mig, tills jag rinner såsom wax. Nu will jag med dessa rader anmoda dig att vara mitt lefwande, brinnande tacksamhetsbref till alla bröderna."

Då man lätt honom få weta, att wännerna wid sina samlingar brukade bedja för honom och särskildt en gång med afseende på farorna i Upsala, såsom orden föllo, "belägrat den hulde allsmächtige Fadrens thron", stref han i ett annat bref: "Jag nödgades just ic, då jag läste, huru du och hela församlingen för min skull med edra böner belägrade den hulde, allsmächtige Fadrens thron. Jag måste säga: Det war ett stort företag! ett wäldigt folk! Himmelriket lider wikt wäld. Jag lydnstlar eder, I starka hjeltar, och önstlar eder stora eröfringar, hwilket måste lydas eder, då I med ende Sonens blod rören wid det hulda Fadershjertat. Honom kan Han ingenting nefa".

Uti hans inre lif denna tid få wi åter kasta en blick genom följande bref till den gamla wännen i Stor-Råge, strifwet, såsom öfwerstriften lyder, från hans klostercell i Upsala, i April 1839: "Med glädje själf jag mig åter en wedergwidelsestund hos dig; jag hoppas, jag är wälkommen. Åter har du glad och upprört mitt hjerta med ett innerligt kärt bref. Du är, den du varit! Herren Gud wälsigne dig för alla goda epistlar, hwarmed du så ofta dels glad den inspärade sparswen i buren, dels satt eld i mitt hjerta att med förnyad lust och öfwer gå fram och hårda ut på den heliga wägen. Ja, detta bref kom och i behaglig tid; ty som du wäl förstår och hört, jag får icke många dagar gå fri, rast, upprätt och bygderat, utan trolig och mycket lutande — harpan sitter till det mesta upphängd på piltråd, och rätt nu ledsnar jag derom tala; kanske det och wore min själf bättre att mer wända mina ögon från mina dock ändliga synders skod in på den oändliga försöningen i Christt blod. Ty jag märker, att tråldomsanden helt oförmärkt will taga öfwerhand genom ett ibefligt wägende af mina synder, min dällga christendom, hwilket, såsom du wet, förswagar. Och detta, o huru oförmärkt det går, att, midt under det jag läser, talar, strifwer om det offer för synderna, som gäller ewinnerligen och borttager icke några utan alla, icke små utan och stora, icke blott öfwerwunna utan

och ännu, starka och mäktiga synder, så har jag för min egen del i det inre en ihärdig predikant, som säger: Dock hjälper detta endast, såvida du är rättfärdig. Men huru illa ser det ej ut med den saken? Huru bewisar sig trons kraft hos mig, huru rimmar sig det, att jag är ett helgon, med det ströpliga lefwernet jag lefwer o. s. w.? Du wet allt detta. Med ett ord, så och saliga äro de stunder, då hjertat får wara riktigt fritt, tryggt och saligt, såsom det borde. Satans spetsiga tunga, hwilken ständigt anklagar, och menniskanaturens sjuddom eller förderf, hwarigenom wi ej rätt klart förnimma himmelska ting, utan se allt endels och såsom genom ett dunkelt glas, i ett mörkt tal, i ett mörkt, swärbegripligt tedsenspråk, gör, att wid all den be-
 rømmelse jag har i Kristus, wid all den herrlighet och nåd, som är utgjuten öfwer mig, har jag dock icke många glada dagar, eller åtminstone icke töckenria. Nu är jag dock, Gudi lof, rätt wäl till modts. Jag har i dag varit till det mesta ensam med min Gud och mina böcker, ja, med mina bästa wänner i himmelen och på jorden, Gud, bibeln, Luther, dig och Agatha — ty jag har läst edra bref. Och nu är min närwarande tröst och tanke denna, att mina synder äro dock ändliga och blott stoft och gnistor emot det ewigt stora, wändliga wärdet af försöningen i Kristus — sjelfwa Gud är död, det säger något mer. I detta nådens röda haf dränker jag dem, och de synas ej mera. Och alla mitt bångstyrriga hjertas invändningar, strupler och trötningar med om och men äro blott hö och strå emot det ewiga ordet, som nedkommit af himmelen, som säger: Den som har Sonen han har lifwet. Hans blod reuar af alla synder. Och, Gud ste lof, det heter tro, ej tycka, känna. Ja, Gud säger till Zion: Dina murar äro alltid för mina ögon, märk: mina ögon, ej dina — för dina ögon är wederspelet. Allt nog, nu är jag således wäl till modts; och lefwernet är som wanligt, wäl nådigt bewaradt från fall i utbrottsynder, för hwilket Gud ware ewig ära! men så hwardagsströpligt! Nu har jag sagt dig mitt tillstånd, ty jag wet, det ligger dig om hjertat, huru det går mig. Och såsom du säger i ditt bref, "du måste wara bedröfwad, dermed är ingen fara", så will jag icke heller ätta det, blott jag winner. Ty det är dock min hufwudsak, att jag må winna kronan, det är min största fruktan, att jag skulle wara bland dem, som löpa på wädjobjanan, men ej få lönen. Men det är ju en nåd öfwer all nåd, att Herrens fruktans Ande (som ej är blott frödens och wisshetens, utan — såsom orden ju lyda, fruktans Ande) icke öfvergiftwer mig, ty då: We dem, när jag är wiken ifrån dem! Och det är ju om denna Herrens fruktans Ande, jag så ofta beder!

Och Maria, jag wet ej, hwilka ord jag skall bruka att uttrycka mig öfwer dina warma christliga förmaningar till mig! Haf hjertlig tack, låra wän i Kristus. Jag ser, jag förstår hwar-
 enda bokstaf och teden, hwarje din tanke. Allt passas och behöfs

— allt, allt; ty, såsom du säger: anden är willig, men köttet är swagt, så att min ande öfwa grufwar sig för mitt lif. Jag kan dock säga gladeligt, äfwen förundrad, att jag här fått erfara nästan allting helt annorlunda, än jag förut hade tänkt. Det jag för mitt löfts swaghet mest grufwade mig för, derför är jag nu mest skonad och bevarad, ehuru icke utan strid. Men det jag mindre grufwat mig för, derför är jag nu i större fara; ehuru satan, lött och werld försöla wißt på alla sidor, både den wensstra och den höggra. Emellertid erfar jag en nåd och en trohet af Gud, som det i ewighet skall rädda till att beundra och beprisa, att jag dock på detta ställe, der satans säte är, kunnat förblifwa obesmittad af landets stuggelser. Men ad, "hade jag dusworingar snälle, wißt slöge jag bort, långt bort till det ställe, der ingen gråt är mer". Ty icke afgår det utan möda — dock lönen är ewig, men mödan är kort. Men nu måste jag lemna dig. Hellsa, som sig bör, ditt husfolk och alla helliga bröder och systrar och tröttna icke heller du, bed och arbeta. Och äro icke Bions murar för dina ögon, så säger dock Herren: De äro alltid för mina ögon. Derföre, du Brudgummens wän, förj dig icke i förtid till döds öfwer bruden! An en liten tid war hos oss och strid och hjelp till att lida, bejda och bida".

I en ännu mer frimodig anda stref han wid samma tid till en broder i Löfänger: "Till själen är jag särdeles fri och glad, att Kristus är dödd för mina synder, hwilla mest af allt plåga mig, och uppståndnen för min rättfärdighet. Och då nu min rättfärdighet ej är i och af mig och mina gerningar, utan i Kristus, så är jag ju alla stunder och tider lika rättfärdig — ej mindre rättfärdig, då jag råkar synda, än då jag är from, utan alla stunder lika! Här, här hisna och drunkna förnuft och tycke; men hwad hjälper! Gud har sjelf sagt det". Så sten ewangeliskt fulla midtdaghus äfwen wid denna tid klart in i Rosenii hjerta. Han war blott tjuguttre år, då han stref sådana ord.

Wot slutet af wistelsen i Upsala hade Rosenius den glädjen, att twenne kamrater började lyfna till ordet. "De helsa stundom på mig i min lilla lammare", skrifwer han. "Få se, hwad Gud gör med dessa båda! Emellertid är det rart, sällsynt och kärt för mig att få tala fritt i min saf för städade hufwuden".

Wistandet i Upsala blef emellertid icke så långvarigt, som Rosenius först tänkt det. Hinder uppkommo för fortsättandet af studierna från ett håll, der han minst förmodat det. Hans helsa började lida; hårtill kommo pekuniära trångmål och inre ansäktning af förut oländ bestaffenhet. Allt detta medförde en owäntad brytning i hela hans yttre ställning, hwillen haft de wigtigaste följder icke allenast för hans enskilda lif, utan i sanning för hela Guds församling inom wårt land. Sårom wilja wi i det följande tala.

Tredje Kapitlet.

En vigtig brytningstid.

En vigtig brytning och dess orsaker. — Guds underlighet. — Flyttning till Benna. — Gemfka tvistvel. — Hård tuktan. — Andamålet med och frukten af denna tuktan. — Belantflapan med Scott. — Anledningen till Scotts ankomst till Sverige. — Engelfka kyrkan och dess intvigning. — Rosenit första förkunnande af ordet i Stockholm. — Inre erfarenheter. — Framtidsplaner. — Resa till Norrland. — Det första offentliga prebistanbetet i Stockholm. — Arbetet i Kolan. — Rosenit råddning till metodisterna. — Missionsstiftningen. — Scotts resa. — En första framgång. — Fadrens död. — Scotts återkomst. — Återblid.

Vi hafwa kommit till en afgörande period i Rosenit historia. Vi träda närmare den vigtiga tidpunkt, då en omförändring inträffade af den plan, efter hvilken han allt ifrån tidigaste barndomen tänkt sig, att hans lif skulle föras, nemligen att på samma prästerliga bana som fadren tjena Herren och själarne — en brytning, hvarigenom han fördes in på en helt ny väg, i en helt ny verksamhetsform. Förändringen var dock wikt icke en inre utan en yttre. Samma nitälskan för Herrens ära och själaras frälsning, som framstod hos den till evangelit ljus och frid nyf komne ynglingen wid Umeå skola och dref honom att reban då, trots alla försmädelser, belänna det hopp, som war i honom, återfinna wi blott ännu mer bestämdt framträdande wid denna tidpunkt af hans lif. Samma nitälskan framstod ock, såsom wi rikteligen wisat, ur hans bref från Herröfsand- och Upsala-tiden och dref honom äfwen då att använda hwarje från studierna ledig tid och stund till egen och andras uppbyggelse. Förändringen war således icke i hans inre lif — att tjena Herren och själarne war nu såsom förut det käraste för hans hjerta — utan i det yttre, i formen för verksamhet. I stället att, såsom han förut tänkt det, verka såsom prestwigt lärare inom swenska kyrkan, har han under ett troget widhållande af samma kyrkas betännefskrifter gjort det såsom lekman och har derwid i sanning haft till sitt liffs uppgift att fylla det, hwartill presten förbinde, nemligen "att uppoffra kroppens och själens alla krafter i Herrens tjenst". Men då icke blott denna hans verksamhet, utan äfwen sjelfwa formen derför, haft ett oberäknligt inflytande på utvecklingen och riktningen af den andliga lifsbörelse, som på sednare år genomgått

wårt kära fosterland, är det angeläget, att wi tillse, huruvida Rosenius wid den tidpunkt af sitt lif, hwartill wi nu kommit, och då denna brytning inträffade, handlade efter en förut uppgjord plan, en sjelstagen idé, eller om han fördes dertill lifsom emot sin wilja — om wi härt kunna ståa en gudomlig ledning, öfvertygade om, att Herren Gud sjelf förde honom in på den väg, i den verksamhetsform, hwart han sedan arbetade. Wikt är, att tusenden finnas inom vårt land, hwilka icke hafwa den ringaste twifan i denna fråga, hwilka se i hans verksamhet, och just hans verksamhet såsom lezman, en gudomlig kallelse. Men då å ena sidan många funnits och ännu finnas, hwilka haft mistro till hans verksamhet, blott derföre att han war en lezman, och å den andra sidan en mängd frihetswärmare se uti hans ställning endast en sjelfwilling sträfwan att förwerkliga en uppgjord frihetsidé, är det öf wigtigt att ådagalägga, hwad som förde honom in på denna väg. Wi stola då wisserligen icke hafwa swårt att deri ståa en påtaglig ledning af den allena wise, allsmäktige Guden, hwilken äfwen i våra dagar behagat utwälja "det, som war galet för werlden", och "det, som är intet", till att utföra sina herrligaste gerningar.

Wi hafwa sett Rosenius redan i Herdösand genom studier och predikoförelser bereda sig för det presterliga kallet. Från sin "Nostercell" i Upsala talar han äfwen om att blifwa prest. Och wi stola i det följande på se, att den storm af twifwel, till och med på Guds tillworo, som wid denna tidpunkt öfwergrick hela hans nådellf, upptom egentligen deraf, att han under ett helt års tid bedid Gud om kraft och hjelp att kunna fullborda sina studier och inträda i presterlig verksamhet, och icke fått denna hjelp. Ja, att Rosenius skulle blifwa prest, war för honom och hans wänner en så afgjord sak, att, såsom han i bref af 1840 berättar, kontraktspresten Eurenus i Meder-Kallg, hwilken ifrån den tid, då hans fader der arbetade såsom komministersadjunkt, bewisat den begäfwade ynglingen faderlig huldhet, ytttrat sin affigt att, när studierna i Upsala woro avslutade, kalla honom till sin adjunkt. Hwad war det då, som lade hinder i vägen för fullföljandet af dessa planer? Wi stola se.

Någon tid efter ankomsten till Upsala började hans helsa blifwa wacklande. Studierna, som förut warit hans lust, blefwo nu en källa till anfäktning. Så snart han nemligen wille med något allwar gripa sig an med de werldsliga ämnen, som äfwen måste genomgås, lände han en öfwerwinnetlig olust att dermed sysselsätta sig. Då han nu, angelägen att snart afluta sin kurs wid akademien och komma i presterlig verksamhet, wände sig till den gamle, trofaste sitt lifs Gud och ropade om hjelp, tyctes honom, såsom förr är sagdt, detta ropande helt förgäwes. Sådant framstår i brefwen från denna tid. Till den gamla wännen i Norrland skref han från Upsala om denna och andra erfarenheter:

"Jag har åter legat sjuv en vecka under påffhelgen, hvilken jag med så innerlig glädje i hoppet om rika uppbyggelse-tillfällen hade efterlängtat; jag var likväl då så sjuv och swag, att jag wiste knappt, när den herrliga tiden gick förbi. Dock, jag hade del i, hwad som war stedt i dessa dagar, jag hade och kunskap och tröst deraf, den tröst jag behöfde, ehuru ej den glädje och njutning, jag gerna östundat. Jag började på tredje och fjerde dagen kunna läsa och mätte rätt wäl deraf, att Christus är dödd för mina synder, hwilka så trycka och ängsla mig, och uppstånden för min rättfärdighet — och kallade derföre de swaga, lifsom jag, ostadiga, ströpliga lärjungarna bröder. Men hwad jag undrat på Guds besynnerliga ledning med mig! Jag tycker, då jag hwar morgon beder Gud leda mig efter sin wilja och ej låta mitt eget oförstånd, min ovarsamhet, oförmögenhet i allt föra mig i något ondt, skulle Gud wårda mig och regera mig efter sin wilja, så att, när jag ej uppsåtligen och weterligen går från hans wägar och i olyktan, skulle jag få skylla lust och ledt, som mig hånber, på hans underliga förande. Hwad ondt sker i staden, som Herren eber Gud icke gjort? Eller säg du? — Då har jag tänkt: Swarföre skall Han så underligen regera: andra få wara friska att föräfwa synd på synd, så mycket som de wilja, jag får ej wara frist att öfwa ordet, jag skall deremot dragas med plågor, förlora tid och penningar på sjudom. Men Han heter Underlig, jag heter Kortsynt; Han heter Råd, jag heter får, ett ensalbigt, wärnlöst djur.

"Utom hwad jag nu anfört om Guds underlighet, kan och nämnas om mina studier, att der är Han och förunderlig. Jag tycker, det drager ingen wäg. Jag skall med många böner, suckar, tårar, under lång tid och med mycken kostnad löpa den werldsliga wisshetens draf. Jag tycker, att Gud skulle gifwa mig nåd och kraft att hastigt afluta det återstående; ty hwartill skall jag wara här? Och att jag utan Honom förmår allskintet, hwarfen wilja, tänka eller fullborða, det har jag ofta sagt bedjande, det wet Han och sjelf. Men se, det jag tänkt och eftersträfwat har ännu ej lyckats. Satta går det. Härmed borde jag wara nöjd; ty jag beder ju: Ste din wilja. Jag har likväl ej sträfwat för eget wäl. Gud wet det. Jag har åtminstone bedit: Gör med mig, som du will, blott jag får wara på dina wägar och ej sjelf förhindrar din wilja! Nog. Jag tror, att Gud, som heter Råd, wet, hwad Han will göra, fastän Han först måste göra skäl för namnet Underlig (Gud förläter wist, att jag har lust gifwa Honom ett namn till, som profeten måhända glömd, nemligen det namnet Dröjare, eller Långsam, eller Trospröfware; ehuru det namnet wisserligen innefattas i ordet Underlig). Emellertid, blit jag någonsin prest, tror jag ej, jag skall säga: "Jag hade bort blifwa prest förut". Nej, hellre så: "Jag du-ger ej att predika, jag är för ung"; helst om jag besinnar Pauli

wisa och sanna ord: "En prest bör icke vara nyckristen". Nog härom. Det är allt godt, som Gud gör!"

Till denna pröfwande erfarenhet kommo äfwen, såsom förut är sagdt, ekonomiska swårigheter. Fadren, som först under sednaste åren fått en ordinarie anställning såsom komminister i Burträsk, hade en talrik familj att försörja och kunde blott obetydligt bidra till de två äldre sönerns underhåll såväl wid gymnasium som wid universitetet. Allt detta gjorde, att wänner tillrådde Rosenius att en tid lemna Upsala och söka plats såsom informator. En sådan erbjuds och snart. I bref till en wän skrifwer han härom den 21 Maj 1839: "I denna wecka lemna jag Upsala och reser icke norrut utan söderut på en kondition 1½ mil söder om Stockholm, der jag till en början lofwat blifwa ett år. Hvad tycker du? Jag tillstår, wist kostar det på att så lång tid wara stild från Zion och wistas i Babel; men hwart will jag? Jag har på mina knän bedit, att det ej skulle få ske, om det ej wore Guds wilja. Jag tror derföre, att det är ett beslut af Gonom, som heter både Underlig och Råd." Fölga anade han, att det just war i Stockholm, hwilket för hans bild denna tid framstod såsom ett "Babel", han skulle i så många år tjena församlingen, Guds Zion. Guru underbara äro icke Herrens tankar och wägar!

I slutet af Maj 1839 finna wi honom således på Lenna, en egen dom i närheten af Stockholm, såsom lärare för twenne söner till en grefwinna v. S. Här började för honom en tid af obestriftlig nöd. Redan i Upsala hade, midt under det han fröjdades i Gud och det ewiga nådeförbundet med Sonen, swåra twifwel om Guds tillwaro och bibelns gudomliga sanning såsom glöddande stott genomslugit hans hjerta, utan att dock någon längre tid stanna qwar, såsom wi se af ett bref, skrifwet derifrån i Mars samma år, der det bland annat heter: "Det stora nådeförbundet står fast som ett hälleberg; derwid lefwer jag ännu och, Gud ske lof, rätt salligt i min ensamhet, i ordet, det ewigt priswärda wälsignade himlaordet, och alla mina inwändningar och strupler äro blott hö och strå emot detta ord, som nedkommit af himmelen. Men ad, den wecka, som nu gått, har jag åter, swårare än någonsin förut, lidit af satans stott, jag menar, twifwel och misstankar på allt heligt, twifwel på att det werkligen finns ett sådant wäsende, som wi tänka ofi Gud, om det finns någon Gud (rent utsagdt), och om bibeln innehåller Guds ord m. m. Detta är, en plåga, men ej mer; jag tror, det hjälper intet annat än bedja emot denna qwålfande ande." Twifwen woro wid denna tid blott mer hastigt öfwergående.

Efter ankomsten till Lenna tilltogo de likwäl både i uthållighet och styrka. För att erhålla en rätt trogen bild af hans erfarenheter under denna djupgående rensnings tid, låta wi honom sjelf härom tala. Ut i sjunde årgången af Pietisten har

han i en artikel, kallad "De hemsta twifsen på allt heligt", skildrat sitt tillstånd under denna tid sålunda:

"Genom wår Guds innerliga barmhertighet hade jag reban i åtta år lefwat i förening med min Frälsare, ett saligt lif, under blott wanligare barnadöningar, strider och wezlingar, då ändtlligen, år 1839, hela mitt himmelrike tyktes tagas ifrån mig, och jag kom i en djup helwetespina, blott genom de gruffligaste twifswel på allt heligt. Wifst hade jag äfwen en och annan gång förut haft anfall af samma frestelse, men endast kortare och öfwergående. Jag erinrar mig isynnerhet en händelse, tre år förut, då jag hade predikat i en landkyrka, och många fromma själar från närmaste stad kommit dit ut samt efter predikan yttrat stor glädje; då fick jag på astone en så häftig anfåttning af twifswel på allt Guds ord, att jag blef helt wanmächtig, icke förmådde stå utan måste ligga. Men det blef bättre efter några timmar, så att jag åter såg Guds herrlighet. Swad detta betydde, förstod jag sedan af 2 Cor. 12: 7: På det jag mig icke förhäfwa skulle af de stora uppenbarellser, wardt mig gifwen en påle i köttet, satans ängel, som kuddpu-skade mig.

"Men med mitt långwariga, mig helt förstörande twifslansmörker tre år sednare war händelsen följande: Jag lefde såsom informator på en herrgård 1½ mil från Stockholm på en ort, der jag på ett helt år icke träffade en enda själ, som frågade efter Gud. Här hade jag först länge en swår kamp deruti, att jag bad Gud om en sak (nåd att kunna fortsätta studierna), hwilket jag ansåg bestämdt wara Guds wilja, men blef aldrig bönhörd. Jag hade äfwen förut, under mitt wifstande i Upsala, mycket behit om desamma; och nu war detta ett helt år min första och sista bön. Att tillägga: **Fader, icke som jag will, utan som du will**, ansåg jag knappt christligt, då jag ju endast bad om kraft och förmåga till något, som war Guds egen bestämdaste wilja, menade jag. Så länge jag icke fick denna kraft, war jag i en beständig nöd, icke blott genom den begärda kraftens uteblifwande, utan isynnerhet genom de twifswel, som jag grundade deruppå, att jag aldrig blef bönhörd. "Det måste icke finnas någon Gud, bibeln måste icke innehålla Guds ord, då jag aldrig blir hörd uti en sådan bön som denna." Så tänkte jag ofta. Och twifsen på min egen benådning, om då en Gud wore till, derom will jag icke tala. Det war ju tydligt, att jag åtminstone wore alldeles öfwergifwen af Herren. Ad Gud, det trodde jag icke, att du kunde föra en så hård lek med något barn! Så förgat jag ditt ord: **Mina tankar äro icke sådana som edra tankar!** Dock, huru kunde jag wäl tänka, att Gud i denna fråga wore af annan mening än jag! Då David yttrade sin fromma tanke till Nathan: "Si, jag hor uti cederhus, och Guds ark bor under tapeter; jag will bygga åt Herren ett hus" - hwad skulle profeten annat tänka och swara än detta:

tarena äro så; af Guds Ande lärda, pånyttfödda och werksamma själasörjare skulle wißt höras af, ty en stad på berget är icke förblind. Så tänkte jag. Men just i samma dagar fick jag äfwen höra ett gny af en anblig werksamhet, som gic något utöfwer det wanliga — ett sorl af werldens smådelser. Allt goda tecken. Det war nemligen en engelsk prest, wid namn Scott, omkring hwilken det rörde sig. Denne, tänkte jag, praktiserar i själawård; han torde förstå sig på mina bekymmer. Jag hade lust höra, hwad denne kan säga derom. Med sådana tankar for jag in till Stockholm (i mediet af Aug.) och uppöfste pastor Scott. Drifwen af nöden steg jag in till den obelante och omtalade snart hela mitt tillstånd. Derpå swarade han först med några enkla och lätta anmärkingar öfwer denna anfäktnings art i allmänhet. Sedan sade han: "Herrn har studerat och känner således de bewis för bibelns gudomliga ursprung, hwilka i teologien wanligen förekomma?" — Ja — "Men jag förstår, de gälla icke nu?" — Nej. — "Ett, som är mycket enkelt och just för des enkelhet ganska kraftigt, will jag dock framställa, nemligen detta: Om bibeln icke werkligt innehåller Guds ord, fåsom den sjelf förätrar, hwilkens ord är det då? Är det onda eller fromma mennistor, som sammanfatt denna bok? Är det möjligt, att onda mennistor hafwa strifwit en bok, som så anderlitt, kraftfullt och djupt bestrifwer och fördömer just dem och deras wäsende? Men lika omöjligt är det, att fromma mennistor hafwa kunnat strifwa den, om den icke är sann; ty kunna wäl fromma mennistor hopditta lögner och utgifwa dem för Guds ord? — märk! det ena århundradet efter det andra ditta på en och samma stora, sammanhängande lögn; ditte händelser och underwert, som alla slyta på samma stora hufwudtante — och allt är lögn — och de utgifwa det för Guds ord! Kommer och sådant öfwerens med den heliga, kraftiga och höga ande, som råder i den heliga Skrift? Korteligen, bibeln har wittnessbördet i sig sjelf, har en sådan ande, att den, som känner henne men icke will tro, att hon innehåller Guds ord, måste antaga de gröffta orimligheter." Sådant talade Scott. Härwid gic en stråle af ljus och tröst genom min själ, och några glädjetårar stodo mig i ögonen — det war ett ögonblick af hugswalelse, sådan jag på många weckor, ja månader icke haft. Jag kunde ingenting inwända utan söfte blott kunna behålla den utsig, jag hade fått. Nu uppmanade han mig widare att under bönen till Gud om hans förbarmande fortfara att läsa bibeln.

"Men ännu war icke förlofningens timma slagen. Jag kom hem, tänkte och tänkte åter en wecka och war åter i samma mörter. Ett oändligt och oresonligt: *ho wet? ho wet?* gjorde allting owißt för mig. Min hela själ war i ett så tjockt mörter, i sådan förwirring och sällning, att jag icke såg det ringaste, eller kunde behålla det, om jag ett ögonblick fattade det. Efter en wecka besökte jag åter Scott. Han frågade, huru det gått,

om jag kommit ut från min frestelse. Nej, svarade jag, allt är mig lika oviskt. Nu gaf han mig ett annat, ett ganska besynnerligt råd. Han sade: "Jag förmodar, att det icke är endast motfägelser emot Skriften, som ingifvas i hjertat, utan äfwen stundom bättre tankar, såsom wederläggningar af de förra?" — Ja. — "Tag då och strif upp både de förra och de sednare och beståda dem sedan sakta och grundligt. I denna frestelse består fiendens makt förnämligast uti att omfästa och förvirra tankarna. Han är mörkrets ande, älskar icke ljuset, icke allvarlig och grundlig forskning; genom att framdragas i ljuset, afväpnas han. Sätt upp på papperet allt, hwad som ingifwes, mot och med, och betrakta sedan, hwilket som väger mer." — Med detta besynnerliga råd gick jag; och Herren wälsignade det så underbart, att jag tre dagar derefter kom till en så stor wisshet om bibelns gudomliga ursprung och sanningen af allt, hwad der står, att jag både häpnade och fröjades, så att jag i glad upprörelse skälsde och grät på min ensamma kammare. "Allt är sannt, alldeles sannt, gudomligt sannt, och allt är qwar, som jag förjt såsom förloradt!" Sådant talade jag. Jag såg nu icke allenast allt, hwad jag förr sett, utan mina ögon woro lifsom helt förnyade, så att jag såg allting ännu klarare än någonsin. Det war nu i min själ, såsom naturen, när tjocka moln, regn och öwäder i flera dagar betäckt landet, och det hastigt klarar, så att ej en molnslåd synes, då hela luften är så renad och solen så herrligt skiner på de wåta, glittrande löfwen, att man tyckes aldrig hafwa sett en så skön natur. Nu återkom äfwen den så förjörda, så länge satnade barnatillsörfigten till Gud; jag fick nåd att åter tro mina synders förlåtelse, kunde nu på nytt omfamna min Frälsare, mitt lifs Gud, och med Thomas salig utbrista: **O, min Herre och min Gud!**

"Till wissheten om bibelns gudomliga ursprung kom jag på en alldeles egen wäg, under det jag uppsatte, hwad förnustet samt den onde och den gode anden ingåfwo mig, för eller emot. Jag trodde ingenting, jag stulle se som Thomas — och sedan jag genom ett slags seende kommit till tro, såg jag sedan öfwerallt de herrligaste bewis för samma gudomliga sanning. Att utförligt beskrifwa den wäg, på hwilken jag kom till wissheten, wore mindre wärdt; dock något i korthet derom. — Mina strupler hade sammandragit sig till tvenne hufwudfrågor. Den förra war: **Har det varit Guds mening och wilja, då Han skapade menniskan, att hon stulle känna och dyrka sin Skapare?** Om detta varit Guds affigt i affeende på menniskan, så måste Han också hafwa förjt för, att det stulle blifwa henne möjligt, måtte Han också hafwa gifwit henne en ledning, ett rättesnöre för sin känedom och dyrkan. Då blef andra frågan: **Har Gud lagt detta rättesnöre inom menniskan, eller gifwit henne ett yttre ord?** — Swaret på den förra frågan såg jag i den hos alla nationer besintliga tänslan af behofwet utaf en gud, af gudar

och deras dyrkande, hwilket gör, att när hebningen intet bättre wet om Gud, han dock bildar sig en gud af trä eller sten; men en gud skall han hafwa! Af denna djupa, mättiga, allmänna känsla såg jag, att Gud, som ingenting gjort utan ändamål (icke heller denna känsla), måste hafwa ämnat menniskan till sin känneedom och dyrkan. Men att Gud icke lagt rättensnöret för sin känneedom inom menniskan, det såg jag utaf de otaliga, olika och verhördt dåraktiga meningar om Gud och företag till hans dyrkande, som uppstå der, hwarest menniskan är lemnad åt sig sjelf. Deraf såg jag, att Gud måste hafwa lagt ledningen och rättensnöret utom menniskan, eller också lemnat henne i sitt af Gonom inlagda, oändliga stånde utan något rättensnöre på jorden, hwilket är orimligt. När jag nu hade kommit så långt, då war det mig sedan lätt att weta, att den gamla helliga bibelns lära war den enda, som tillfredsställer och motsvarar menniskans känsla och behof, så att man blott i henne känner sig lifsom hemkommen, i henne finner och igentänner, just hwad man sökte. Jag säger: detta war den wäg, på hwilken jag blef öfwerlygd om ordets gudomlighet; jag anser det icke såsom en wäg för hwem som helst."

I denna hårda luttringseld skulle Herren införa Rosenius just wid denna tidpunkt af hans lif! Ett wid Herrens wägar något wandt öga ser härt en gudomlig ledning, en plan, en förberedande uppfostran. Högt lärorikt är att se, hwad han sjelf i anförda artikel angifwer såsom ändamålet, hwarföre Herren tillständer sådana hårda wäder att gå öfwer sina barn. Det är hans egen erfarenhet, som dikterar swaret på denna fråga, då han der säger:

"Men hwad ändamål Gud har dermed, att Han lemnar själen åt sig sjelf och åt satan att sållas och anfättas med twifwel, det kan man märka af sjelfwa medlet, eller af denna föröfvelses egen bestaffenhet, samt af Guds ord härrom. När en själ, som ingenting högre önsade, än att funna rätt hjertligen tro och älska sin Frälsare blir så eländig, så förmörkad och förvirrad, att hon också kan twifla, om det finns en Gud — blir så blind, att hon icke ser, hwad de råaste hebningar sett, att det måste finnas en Mästare till ett så stort och ståtligt wert, som werlden är — blir derjemte så ohygglig, ja djefwulst, att och bitter häbelse emot den store, gode Guden utbryter ur hennes hjerta, just då hon gick att tillbedja Gonom; blir nu hårdfwer helt försträckt och förtwiflad, pinas såsom i eld, men kan icke göra sig fri, utan arbetar att finna ett fäste för sin tro, finna säkerhet för någonting, men finner intet, utan ofärligen fastas af och an — o, då lærer hon ändtligen rätt eftertryckligt, hwad menniskan är, hwad wårt förstånd, hus, kraft och fria wilja förmål. Då lærer hon förstå, hwad det olyckliga syndafallet medförde. Då lærer hon att värdera de minsta smulor af nåd, af det lifwets bröd, som nedkommer af himmelen — i stället för

att wänjas wid öfwerflödet. Ja, då lærer hon, så att hon mins det, att tron icke är i menniskans makt, utan är en Guds gåfwa. Sådant kan man wäl tro sig förut weta, man kan snart medgifwa och ganska lätt medgifwa den bekännelsen, att wi äro intet, förnä intet, "äro icke ens beqwäma något tänka, såsom af oss sjelfwa"; men man menar det aldrig så werkligt, förrän man i anskänningen lärt det, i denna eller någon annan anskänning. Hos Adams barn ligger alltid på djupet den tanken, att de sjelfwa stola något wara, kunna och göra; detta är den djupaste smitta i all menniskonatur, allt sedan den stunden då den gamle ormen inlade i menniskan sin egen stolta andes säd med de orden: *I stolan warda såsom Gud, wetande, hwad som är godt och ondt* (1 Mos. 3: 6). Men nu är det Guds fastställda beslut, att vår upprättelse och frälsning skall se på en motsatt wäg emot den, hwar på vårt fall stebde; att wi stola gå den vägen tillbaka, som wi gått bort, och bära igen, hwad wi stulit, nemligen Herrens ära. Derröre är hela omvändelsens och nya födelsens wäg så anlagd, att wi stola i allting förödmjaskas, blifwa till skam och till intet. *Et*, detta är just kristendomens hemlighet. Derröre brottas Herren med oss och bryter oss så i nattens mörker, att wi aldrig mer stola gå så raka och stolta, utan länna vår höftessena sliten (1 Mos. 32: 25). Wi stola nemligen lära, att det icke är nog dermed, att wi ingen förtjenst hafwa för Gud, att Han måste stänka oss nåd af idel nåd genom vår Frälsare Jesus Kristus, utan att Han också måste stänka oss den nåden och gåfwan att kunna emottaga detta, att Han måste också stänka oss tron. Ja, att det icke är nog för vår tro, att den har ett sannt och pålitligt föremål, icke nog, att Gud gifwit oss en orubblig sanning att omfatta; utan att det fordras ännu, att Gud derjemte gifwer oss sjelfwa tron, gifwer oss handen, hwarmed wi kunna emottaga föremålet. Det är icke nog, att Han gifwit oss solens ljus; Han måste också gifwa oss ögon, innan wi kunna se något.

"Utom det reban anförda hufwudändamålet, som Gud åsyftar, då Han låter satan bestjuta våra hjertan med twiswel, vill Han också med detta hårda medel lära oss, att mer undergifwet lyda hans wilja. Det händer nemligen äfwen de trogna, som eljest i allmänhet wilja uti allt lyda Gud, att de uti en wis sat börja tröla sig för Herrens wilja och draga sig undan; liksom den eljest fromme profeten Jonas i trots af Guds befallning flydde ifrån Ninive. Hwad gör då Herren? Jo, liksom Han lät kasta Jonas i hwalffisens bul, tilldeh han i detta hemsta mörker hade lärt att frukta och lyda sin Herre och war glad att göra hans wilja; så gör Herren ännu: då syndaren stretar emot hans wilja, fräntager Han honom orbets ljus, insätter honom i mörkt arrest och på mager kost, tilldeh han blir mjukt och är hjertligen glad att hellre med Guds ljus och frid i själen göra hwad som helst, det Herren åstar, än han vill sakna det ljuset."

Så hade Rosenius genom denna hårda tuftan blifwit förberedd för den kallelse, som väntade honom, lärt obestristigt vigtiga ting och äfwen blifwit "mjut" och villig att försaka sin egen vilja och gå, dit Herren kallade honom. Vänner, som wid denna brytningsperiod af hans lif stodo honom nära och äfwen talade med honom om planer för hans framtida verksamhet, anföra såsom ett framstående drag hos honom reban wid denna tid ett så helt öfwerlåtande åt Guds behag och ledning, särskildt med afseende på hans blifwande väg genom lifwet, att det ofta satte dem i förwåning. O, hwiltet kostligt wert i ett människohjerta är icke detta, då den egna viljan sålunda går under, den egna kraftern brytes, och menniskan blir såsom ett ler i Herrens hand! Så bereder Herren åt sig de redskap, Han vill bruka i sin tjänst; såsom profeten tidigt här om sade: "Han, Herren, är likasom en guldfmeds eld och såsom en wasserfås såpa. Han skall sitta och smälta och feja silfret; Han skall feja och renja Levi söner likasom silfwer och guld. Så stola de på offra spisoffer uti rättfärdighet åt Herren" (Mal. 3: 2, 3).

Vi hafwa sett, hwad det war, som allraförst dref Rosenius att uppsöka pastor Scott. Bekantskapen war nu gjord och fortsattes. Med all den olikhet äfwen i några läropunkter, som fanns och alltid qwarstod emellan den reban nu utmärkte engelske läraren och den då ännu endels outvecklade, uti Norrlands skogar och bland de gamla Lutherläsare uppwugne ynglingen, war det dock en punkt, hwart de båda möttes, nemligen ett brinnande nit för Christi rikets utbredande. Under hösten 1839 besökte Rosenius sälligt pastor Scott. Efter slutadt arbete med sina elever, begaf han sig på lördagseftermiddagarna, oftast till fots, in till Stockholm och stannade der till söndagsaftonen eller till måndagsmorgonen, då han åter wandrade ut till Lenna. Frid och stillhet hade börjat återwända i hans själ. Till den nära förtrogna wännen i Norrland skrifwer han om sina inre erfarenheter wid denna tid (d. 30 Okt. 1839):

"Du ser på mig och undrar, huru det nu står till med mitt inre. Om jag kunde, wille jag framgräfwä och framlägga allt, hwad derinne finnes, så öppet i dagen, som då du wiler ut ett bref. Men nu till saken. Jag är torr, kall, liflös till känslan — och gör allt efter regel, beder, läser, tror, lefwer någorlunda, allt efter regel, ty en christen bör, skall, ja, och will så göra — jag nödgas bekänna will, ehuru motstånd göres. Min tro är en torr kunskap om Kristus, att Han, Guds och jungfru Marias Son, tom i werlden, icke att af oss utkräfwä, utan åt oss skänka rättfärdighet, och är alltid samme man. Men ad, att detta icke kan sätta mitt hjerta i brand, det gör mig ondt. O, låra wän, jag ser, huru det är: Allt lött är hö, allt menstligt, allt, som finns inom oss, är föränderligt, ostabigt, omstiftande; ljus och mörker, köld och värme, sorg och glädje, tro och fruktan, allt flistar. Sedan kastas wi af och an af frestelser och faror, ja,

wind för wäg, allt wändes upp och ned. Blott ett, ett, ett står fast, stilla, orörligt, ewigt fast, rikets spira, slott, fästning, berg-Ordet. På thronen i himmelen, på Fadrens högsta hand sitter Konungen, som heter: Underlig, Gud, Hjerte, Nåd, ewig Fader, Fridsfurste. Han är en trofast Herre öfwer hela sin kyrka på jorden, i alla werldsdelar, och hwar helst ett hjerta finns, som hungrar efter hans rättfärdighet, öfwer det hwilar nåd, frid, wälsignelse, trohet och wärd af Kristus, så att om du har mig här, och jag har dig der och Agatha i Umeå, syston och wänner i Burträsk, Löfänger, Hernösand, m. fl. ställen, så äro wi alla under samma Faders trogna wärd, alla inom samma barnahus, inom samma färahus, och den gode Herden säger: Ingen skall ryda de mina utur min hand. Han tänker alltså sjelf hafwa omsorg om oss. Store Fader! är det meningen, då will jag med ett barns hela förtroende för dina fötter nedlägga bördan från mina trötta stuldror, bördan af bekymmer för min och brödernas själar. Men nu, kära wän, tack åter för ett litet kärt bref af den 4 Sept. Jag har ousäktligt länge dröjt med des beswara- rande — förlåt din broders fel, hwad kan dig hämnens båta. Om pastor Scott har jag för berättat. Han är en Andens man. Gud ware lof för detta under. Jag är hemma i hans hus. Wi dela många funderingar. Det är märkligt, att med all den nåd, som lefwer i de rättfärdiga härstädes, tycker jag dock mer om dig och din ande — du blir wist ej högmödig deröfwer — jag menar i umgängesfättet. Åh, du dyra ensald, som stundligen lefwer i det ena nödwändiga och wid alla tider och i alla förhållanden will finnas i de stycken, som tillhöra wår Fader, derom fråga och tala och hafwa evangelium och försoningens hemligheter till samtalens A och D. Nå, Scott sjelf är ock härutinnan förträfflig. — Gud, allas wår Fader, ware dig nådelig, huld och nära; arbeta, bed och tro utan att något se hos dig eller kyrkan."

Innan wi gå widare i Rosenii historia, wilja wi tråda något närmare den man, som skulle blifwa ett redskap i Herrens hand att införa Rosenius i den werksamhet, både såsom predikant och skriftställare, han sedan fortsatte med så mycken wälsignelse, under mer än ett hjerdebels århundrade — wi mena pastor Scott, och wilja då närmast tillse, hwad som föranledde hans ankomst till hustwudstaden.

Wåren 1804 anlände till Swertige en engelsman, wid namn Samuel Owen, inkallad af kansli rådet Edelcrantz för att uppsätta de första ångmaskiner, som funnits i landet. Men Owen är dock icke endast bekant såsom ångmaskinernas införare, nykterhetsreformen har hans namn på de första bladen af sin swensta historia. Han war en wän till arbetet, och såsom sådan måste han naturligtwis stå i harnest mot den förderfliga rusdrycken, en af arbetets förnämsta fiender. Men icke nog, att han bekämpade denna yttre fiende, han hade äfwen, någon tid före sin afresa till Swertige, waktat till bekymmer om sin själs frälsning.

och kommit till frid med Gud genom tron på Jesus och med desamma beghnt den dagliga striden mot alla de andliga fienderna. Sjelf berättar han om de närmaste yttre följderna af denna inre förändring och denna strid sålunda: "När jag kom till Sverige, fanns här ingen engelsk kyrka och icke heller något gudfruktigt engelskt folk att umgås med, hvarföre jag snart kände mitt andliga lif aftyna och föll uti åtfälliga synder. År 1825 gjorde jag en resa till England. Jag beklagade mig derunder för en wån, att det icke fanns någon engelsk kyrka i Sverige. Han rådde mig att gå till missionsfällskapet och begära en missionsår. Jag gjorde det, och de lofwade att sticka öfwer någon, så snart de kunde finna en passande ung man. Efter halftannat år sticade de och hit en Mr. Stephens. Något öfwer ett år efter hans hittomst beghnte han predika på swenska. Men snart fanns lokalen alltför otillräcklig för åhörarna. Denna lokal war ett lusthus wid lilla Trädgårdsgatan, som under loppet af fjorton år upplåts af excellensen C. de Geer. År 1830 återwände Mr. Stephens till England, och samma år kom Mr. Georg Scott i hans ställe samt började efter ett års wistande här att predika på swenska. Den tilltagande trängseln i den lilla bönesalen gaf snart Scott och hans wänner anledning att tänka på uppförandet af ett särskildt kapell. År 1838 börjades byggnaden af den s. k. engelska kyrkan. När wi begärde tillstånd att bygga denna kyrka, gick Stockholms konsistorium in till konungen med begäran, att predikningarna skulle insträntas till engelska språket, och att det icke skulle få hållas mer än en gudstjenst hwarje söndag. De liberala tidningarna klandrade skarpt denna konsistorii åtgärd, hwilket framkallade en försvarsstrift af erkebiskop Wallin och konsistorium. Härpå swarade pastor Scott, och konungen bewilljade, utan afseende på konsistorii memorial, wår begäran att bygga kyrkan, på de grunder wi förut anfört, nemligen att predikningar skulle få hållas öfwen på swenska språket". Trängseln i den lilla lokalen wid Trädgårdsgatan hade, som sagdt war, gifwit pastor Scott och hans wänner anledning att påtänka uppbyggandet af ett särskildt kapell. Hösten 1840 war kyrkan färdig och lördagsaftonen den 24 Okt. intwigdes den af pastor Brandell från Norrland, som till lebning för betraktelsen, märkligt nog, walt Ef. 55: 10, 11. Följande dag predikade dåwarande professor Thomander öfwer 1 Cor. 3: 1—51 i en af tongudstjenst, som war talrikt besökt.

Wi återwända nu till Rosenius. Wi hafwa sett, huru han stref till en wån hösten 1839. Ferierna under den följande julen tillbragte han i Stockholm, då han närmare lärde känna den lilla stada, som genom pastor Scotts predikan wafnat upp ur tillgiltighetens sömn och börjat söka efter sanningen. Ut i trets af wänner tillbragte han nyårsdagen 1840 och anmodades då att på eftermiddagen tala något för dem. En underlig känsla gripes hjertat, då man med tanten på de strömmar af lefwande

watten, som sedan deß flödat öfwer samma läppar, ser tillbaka på denna stund, då Rosenius första gången i Stockholm bypnade den heliga boken för att till hungrande själar dela ut deß dyra sanningar. Han läste Ef. 5:3 kapitel och uppehöll sig särskildt wid de orden: "Herren kastade allas våra synder uppå Sonom". En wän, som ännu lefwer ibland oss, räknar från denna stund begynnelsen af ett helt nytt lif i Guds Sons tro och talar med rörelse och tacksamhet till Gud om sina erfarenheter derwid och de lösliga ord, Rosenius då fick nåd att uttala. Så hade han begynt att förkunna ordet i Stockholm! Vintern 1840 fortsatte han dermed hvarje lördags eftermiddag, då han inkom från Lenna; och wänner minnas ännu, att han då genomgick och utlade Romarebrefwet.

Emellertid hade bekantskaper mellan Scott och Rosenius blifwit befastad. Mångahanda planer för Christi rites utbredande inom landet hwälfde sig i de båda männens tankar och woro föremål för deras öfwerläggningar. De gåfwor och träfater, som lågo slumrande hos Rosenius, hade Scott med klar blick uppfattat, och han önskade fästa honom wid arbetet i hufvudstaden, fastän han icke wägade gifwa något bestämdt ord derom. Rosenius å sin sida sötte äfwen Scotts mer mognade råd och ledning med afseende på sin blifwande werksamhet. "Han sötte mitt råd i många wigtiga frågor rörande hans andliga lif och werksamhet", så skrifwer Scott i en uti en engelst tidning införd kort uppsats öfwer Rosenius straxt efter dennes död; "men, isynnerhet wid allt hwad som hade afseende på hans framtida bana, kände jag grannlagenheten af min egen ställning, och huru wårt det war att gifwa honom ett råd. Han sade mig, att han genom hela sin föregående uppsötran beredt sig att såsom prest ingå i den luthersta kyrkan och kunde snart nog blifwa färdig för inträde i det presterliga kallet, att han af hela sitt hjerta och sin öfvertygelse war bunden wid denna kyrkas lärofater och inrättningar, och likwäl tvekade han att söla presterlig kallelse. Så snart jag är prestwird, sade han, är jag bunden inom min församling, och utom dennas gränser kan jag icke gå. Han talade om en måttig inre öfvertygelse, att Gud bestämt honom att werka för hans sak i en mer widsträckt krets, fastän han äfwen fruktade att tänka högre om sig, än han borde tänka. Jag lade honom inför Herren i bön, men wille icke bestämma hans wäg. Han lydde sin inre kallelse, hwilken jag är wiss war af Gud, lemnade alla tankar på den presterliga wägen och blef en evangelist, som werklade med ord och gerning, hwarhelst ett tillfälle derill uppades". Så långt pastor Scott. Hwad som under denna tid rörde sig inom Rosenius stelf, derom få wi en åskådlig bild genom följande hans bref till den gamla wännen i Norrland. — Från Lenna skref han den 16 Mars 1840:

"Herrens friid, du trogna, gamla, bepröfwade wän! Nu hade jag behöft en hel dag att sitta hos dig och har blott en timme, så hastigt skall brefwet afgå. Du skall hafwa undrat på min

och kommit till frid med Gud genom tron på Jesus och med detsamma begynt den dagliga striden mot alla de andliga fienderna. Sjelf berättar han om de närmaste yttre följderna af denna inre förändring och denna strid sålunda: "När jag kom till Sverige, fanns här ingen engelsk kyrka och icke heller något gudfruktigt engelskt folk att umgås med, hvarföre jag snart kände mitt andliga lif aftyna och föll uti åtfylliga synder. År 1825 gjorde jag en resa till England. Jag beklagade mig berunder för en wån, att det icke fanns någon engelsk kyrka i Sverige. Han rådde mig att gå till missionsfällskapet och begära en missionär. Jag gjorde det, och de lofwade att sända öfwer någon, så snart de kunde finna en passande ung man. Efter halftannat år sändades de och hit en Mr. Stephens. Något öfwer ett år efter hans hittkomst begynte han predika på swenska. Men snart befanns lokalen alltför otillräcklig för åhörarna. Denna lokal war ett lusthus wid lilla Trädgårdsgatan, som under loppet af florton år upplåts af excellensen C. de Geer. År 1830 återwände Mr. Stephens till England, och samma år kom Mr. Georg Scott i hans ställe samt började efter ett års wistande här att predika på swenska. Den tilltagande trängseln i den lilla bönesalen gaf snart Scott och hans wänner anledning att tänka på uppsörandet af ett särskildt kapell. År 1838 börjades byggnaden af den s. k. engelska kyrkan. När wi begärde tillstånd att bygga denna kyrka, gick Stockholms konfistorium in till konungen med begäran, att predikningarna skulle insträntas till engelska språket, och att det icke skulle få hållas mer än en gudstjenst hwarje söndag. De liberala tidningarna klandrade skarpt denna konfistorii åtgärd, hwilket framkallade en försvarsstrift af erkebiskop Wallin och konfistorium. Härpå swarade pastor Scott, och konungen bewilljade, utan afseende på konfistorii memorial, war begäran att bygga kyrkan, på de grunder wi förut anfördt, nemligen att predikningar skulle få hållas öfwen på swenska språket". Trängseln i den lilla lokalen wid Trädgårdsgatan hade, som sagdt war, gifwit pastor Scott och hans wänner anledning att påtänka uppbyggandet af ett särskildt kapell. Hösten 1840 war kyrkan färdig och lördagsaftonen den 24 Okt. inwigdes den af pastor Brandell från Norrland, som till ledning för betraktelsen, märkligt nog, walt Ef. 55: 10, 11. Följande dag predikade dåwarande professor Thomander öfwer 1 Cor. 3: 1—51 i en afstongudstjenst, som war talrikt besökt.

Wi återwända nu till Rosenius. Wi hafwa sett, huru han stref till en wån hösten 1839. FERIERNÄ under den följande julen tillbragte han i Stockholm, då han närmare lärde känna den lilla flara, som genom pastor Scotts predikan wafnat upp ur lifglighetens sömn och börjat söka efter sanningen. Ut i krets af wänner tillbragte han nyårsdagen 1840 och anmodades då att på eftermiddagen tala något för dem. En underlig känsla griper hjertat, då man med tanken på de strömmar af lefwande

watten, som seban deß sködat öfwer samma läppar, ser tillbaka på denna stund, då Rosenius första gången i Stockholm öppnade den heliga boken för att till hungrande själar dela ut deß dyra sanningar. Han läste Ef. 53 kapitel och uppehöll sig särskildt wid de orden: "Herren lastade allas våra synder uppå Honom". En wän, som ännu lefwer ibland oss, räknar från denna stund begynnelsen af ett helt nytt lif i Guds Söns tro och talar med rörelse och tacksamhet till Gud om sina erfarenheter derwid och de kosliga ord, Rosenius då fick nåd att uttala. Så hade han begynt att förkunna ordet i Stockholm! Vintern 1840 fortsatte han dermed hvarje lördags eftermiddag, då han inkom från Lenna; och wänner minnas ännu, att han då genomgick och utlade Romarebrefwet.

Emellertid hade bekantskapen mellan Scott och Rosenius blifwit bestådt. Rångahanda planer för Christi rites utbredande inom landet hwälfde sig i de båda människans tankar och woro föremål för deras öfwerläggningar. De gåfwor och krafster, som lågo slumrande hos Rosenius, hade Scott med klar blick uppsattat, och han önskade fästa honom wid arbetet i hufwudstaden, fastän han icke wågade gifwa något bestämdt ord derom. Rosenius å sin sida sötte äfwen Scotts mer mognade råd och ledning med afseende på sin blifwande werksamhet. "Han sötte mitt råd i många vigtiga frågor rörande hans andliga lif och werksamhet", så skrifwer Scott i en uti en engelsk tidning införd kort uppsats öfwer Rosenius straxt efter dennes död; "men, isynnerhet wid allt hwad som hade afseende på hans framtida bana, kände jag grannlagenheten af min egen skälning, och huru smårt det war att gifwa honom ett råd. Han sade mig, att han genom hela sin föregående uppföstran beredt sig att såsom prest ingå i den luthersta kyrkan och kunde snart nog blifwa färdig för inträde i det presterliga kallet, att han af hela sitt hjerta och sin öfwerlygelse war bunden wid denna kyrkas lärosatser och inrättningar, och likwäl twefade han att söka presterlig kallelse. Så snart jag är prestwigd, sade han, är jag bunden inom min församling, och utom dennas gränser kan jag icke gå. Han talade om en mächtig inre öfwerlygelse, att Gud bestämt honom att werka för hans sat i en mer widsträckt krets, fastän han äfwen fruktade att tänka högre om sig, än han borde tänka. Jag lade honom inför Herren i bön, men wille icke bestämma hans wäg. Han lydde sin inre kallelse, hwilken jag är wis war af Gud, lemnade alla tankar på den presterliga wägen och blef en evangelist, som werlade med ord och gerning, hwarhelt ett tillfälle dertill öppades". Så långt pastor Scott. Smad som under denna tid rörde sig inom Rosenius sjelf, derom få wi en åskådlig bild genom följande hans bref till den gamla wännen i Norrland. — Från Lenna skref han den 16 Mars 1840:

"Herrens frid, du trogna, gamla, bepröfwade wän! Nu hade jag behöft en hel dag att sitta hos dig och har blott en timme, så hastigt skall brefwet afgå. Du skall hafwa undrat på min

långvariga tyfnad; jag erkänner försummelse, men du skall tro, jag är icke stort min egen bästa tider. Gud, andar och menniskor slita och rycka mig hit och dit. Jag har att tacka dig för det lifgivande brefvet på Carlsdagen; tag i korta, gamla ord mitt hjertas innerliga tack. Men nu till saken. Med en synnerlig aningsförmåga synes du i brefvet förutse, hvad mig händer. Du säger: "Jag wet, alla wäder hinna dig, en del uppblåsa, en del nedslå, hwilket sednare wist ofta skall göra dig sudande både för närwarande och tillkommande ting". Rätt! Just så. Du säger widare: "Haf ett godt mod, den dig kallat och framdeles dig kallande warder (om Han dig behöfwer), Han heter: Gud, Allsmäktig, stor i råd och mäktig i gerning. Han bor i himmelen och gör allt, hvad Han will". Du tyckes hafwa sett, hvad som denna tid förnämligast spelsatt mitt inre. O, kära wän, du skall förundra, om jag omtalar allt, huru det nu ser ut för mina ögon. För det första skall du weta, att jag har det nödwändigaste: friid med Gud; ja, en ganska salig betänkskap, efter strider och nedslag, hwilka nästan betagit mig allt hopp. För det andra har jag och varit allt intill denna dag trofast bewarad, ja skonad från swårare syndafall, så att jag till min menliga rättfärdighet är den jag varit; äfwen en stor nåd. Men hvad som försänt mig i outhärligt elände, i ett helwete, har varit struplerna om bibeln. Detta slaget går icke ut, förutan bönn och fasta. Lofwad och prisad ware den trofaste Guden, att jag nu en tid varit i friid, sedan jag af skadan lärt wiskhet. O, jag har mig sjelf att ställa till största delen. Min öfwerdådighet, mitt bortwärande från barnaensalben, mitt stirrande på solen, se der en källa till detta elände. Jag har tänkt: "Det kan ju icke skada att föresta och pröfwa, sanningen lider ej af att stärkådas", icke befinnande, att det war mina swaga synnerver, mina ögon, som ledo af detta stirrande på solen. Nog tål solen att bekkådas, nog sitter hon lika herrlig, men det arma ögat! O, här inträffa Guds ord till Moses: Du skall få se mig på ryggen, då jag går framom; mitt ansigte kan du icke se, ty den det ser, kan icke lefwa. Se här saken. Jag har werkligen ej varit nöjd med att se Gud på ryggen, se Gud i molnet, i det heliga dunskel, som alltid omgifwer Gud och allt heligt. Jag wille se honom i ansigtet, åskåda honom icke endels, icke genom ett dunkelt glas, utan ansigte emot ansigte, d. ä. klart och nära. Men det war en dårskap; den tiden är ännu icke kommen. O, nu ser jag, hvad det betyder: "När ensalbdigheten råder, ser man genom tjocksta syn, men så snart man dubbelt skådar, mister man sin hela syn"; och Luthers: "Denna läran är ett sådant watten, der en kamel drunknar och ett lam går öfwer". Summa: Gud will wara Mästaren, will hafwa barn för sig. Nu har jag lärt att ej mer resonera med satan, utan wid första röst från honom swårar jag, såsom när han inger andra synder och onda tankar: gå bort, satan! och börjar ropa på hans försträckliga nedtrampare,

Michael. Då styr han. Nu ser du, hvad jag lärt. Kanstestulle äfven detta läras, och dertill fordrades egen erfarenhet. Men nu till det, som du antyder, med de orden: "Han, som dig kallat, heter Gud allsmäktig." O, lära wän, du skall få höra en sak, som torde gå dig genom själen, som torde förefalla nog brydsam, en tanke, som wäl är nyfödd och ligger i linda, men kan dock frambaras och framläggas för Christi fötter i bönen.

"Du wet ställningen inom vår swenska kyrka. Jag will icke tala om lärowerken, der man lär mer hebendom än christendom, der prester danas, sådana som de sedan bewisa sig vara, der man swärtilgen kan bildas till en trogen och snäll skaffare; utan skall man det blifwa, måste man sjelf arbeta sig dertill ur Skriften. Vår teologiska litteratur är sådan, att man ibeligen arbetar på wäpnens finhet, renhet, blankhet och glans, så att man hinner aldrig företaga striden; det är fredstid, det skall blott exerceras och fluras på gewären. Gud wet, att jag säger sannt. Om någon börjar draga sitt swärd ur skidan och fatta, antastas han af öfwerbefälet. Vår kyrkoförfattning är förträffligt beqwäm för de "tyfta hundar" (Ef. 56), som sofwa, "äta det feta" (Gef. 34), men hinderlig för den, som will fullgöra sitt kall. Will någon enligt sin prested "uppoffra alla kropp och själskrafter för Guds rikes föröfande," såsom orden lyda, och dertföre enligt Pauli bud, hålla på i tid och otid, lära, förmana, då gör han en sak, för hwilken han skall angripas; utan han har en timme hwar fjunde dag, på hwilken timme allt skall göras, de förwillade återhemtas, de säkra wäckas, de sorgsna tröstas, hjorden födas, fienden nedslås. Nog mycket på den timmen. Allt detta har jag deska fednare åren med gruffsamhet stadat och dertföre önskat mig döden eller ett torp i stogen; ty du wet, att jag dels af moderlifwet, dels af den nya lusten till Guds tjenst haft mitt lif och helsa för kropp och själ uti att beständigt umgås med ordets öfwannde, så att när jag, det fått, har jag mått wäl, men eljest förtorkats till kropp och själ. Detta har och gjort mig förmodgen att såsom andra omfatta den werldsliga wisdomen i intresse och framgång; twärtom har jag dels försmått den såsom en stada och orenlighet emot den himmelsta, dels länt mig rätt oförmodgen, icke att fatta den, ty har jag studerat, så har jag lärt, men att studera — se här en tårelösa framför någon annan. O, huru mången dag har jag icke helt mattlös nedsjunkit på min soffs i gråt och suckande öfwer denna ställning med studierna och derwid brukat många medel, först bön till Gonom, som eljest alltid varit min tröst, mitt hopp, min hjälpare, men allt lika när. En ängel har stått i wägen för Bileams åsna, så att hon ej kommit fram: hwarst skulle hon taga wägen? Jo, hör nu, men bed om nåd och wisdom. Du skall förundra dig. Wet du, det finns ett lärowerk, der prester bildas alldeles enligt Luthers method, hwarom det står: "han gjorde bibeln till hufwudstudium wid universitetet"; ett lärowerk, der presterna läras

långvariga tyftnad; jag erkänner försummelse, men du skall tro, jag är icke stort min egen desfa tider. Gud, andar och menniskor sitta och rycka mig hit och dit. Jag har att tacka dig för det lifgiftwande breswret på Carlsdagen; tag i korta, gamla ord mitt hjertas innerliga tack. Men nu till saken. Med en synnerlig aningsförmåga synes du i breswret förutse, hwad mig händer. Du säger: "Jag wet, alla wäber hinna dig, en del uppblåsa, en del nedslå, hwilket sednare wift ofta skall göra dig suckande både för närwarande och tillkommande ting". Rätt! Just så. Du säger widare: "Gaf ett godt mod, den dig kallat och frambeles dig kallande warder (om Han dig behöfwer), Han heter: Gud, Allsmåttig, stor i råd och måttig i gerning. Han bor i himmelen och gör allt, hwad Han will". Du tyckes hafwa sett, hwad som denna tid förnämligast sjskelsatt mitt inre. O, låra wän, du skall förundraas, om jag omtalar allt, huru det nu ser ut för mina ögon. För det första skall du wetta, att jag har det nödwändigaste: frid med Gud; ja, en ganska salig bekantskap, efter strider och nederlag, hwilka nästan betagit mig allt hopp. För det andra har jag och warit allt intill denna dag trofast bewarad, ja skonad från swårare syndafall, så att jag till min menliga rättfärdighet är den jag warit; öfwen en stor nåd. Men hwad som förfränt mig i ousägligt elände, i ett helwete, har warit struplerna om bibeln. Detta slaget går icke ut, förutan bön och fasta. Lofwad och prisad ware den trofaste Guden, att jag nu en tid warit i frid, sedan jag af stadan lärt wisshet. O, jag har mig sjelf att stylla till största delen. Min öfwerdådighet, mitt bortwärfande från barnaensalben, mitt stirrande på solen, se der en källa till detta elände. Jag har tänkt: "Det kan ju icke stada att forsta och pröfwa, sanningen lder ej af att stärkådas", icke befinnande, att det war mina swaga synnerver, mina ögon, som ledo af detta stirrande på solen. Nog tål solen att bestådas, nog sitter hon lika herrlig, men det arma ögat! O, här inträffa Guds ord till Moses: Du skall få se mig på ryggen, då jag går framom; mitt ansigte kan du icke se, ty den det ser, kan icke lesa. Se här saken. Jag har werlligen ej warit nöjd med att se Gud på ryggen, se Gud i molnet, i det heliga bunkelet, som alltid omgiftwer Gud och allt heligt. Jag wille se honom i ansigtet, åskåda honom icke endels, icke genom ett dunkelt glas, utan ansigte emot ansigte, d. å. klart och nära. Men det war en dårskap; den tiden är ännu icke kommen. O, nu ser jag, hwad det betydter: "När ensalbdigheten råder, ser man genom tjocksta syn, men så snart man dubbelt stådar, mister man sin hela syn"; och Luthers: "Denna läran är ett sådant watten, der en kamel drunknar och ett lam går öfwer". Summa: Gud will wara Mästaren, will hafwa barn för sig. Nu har jag lärt att ej mer resonera med satan, utan wid första röst från honom swarar jag, såsom när han inger andra synder och onda tankar: gå bort, satan! och börjar ropa på hans förstråcliga nedtrampare,

Michael. Då slyr han. Nu ser du, hvad jag lärt. Kanstestulle skiven detta läras, och dertill forbrades egen erfarenhet. Men nu till det, som du antyder, med de orden: "Han, som dig kallat, heter Gud allsmäktig." O, låra wän, du skall få höra en sak, som torde gå dig genom själen, som torde förefalla nog brydsam, en tante, som wäl är nyfödd och ligger i linda, men kan dock frambaras och framläggas för Christi fötter i bönen.

"Du wet ställningen inom wår swenska kyrka. Jag will icke tala om lärowerken, der man lär mer hedendom än kristendom, der prester danas, sådana som de sedan bewisa sig wara, der man swärsligen kan bildas till en trogen och snäll staffare, utan skall man det blifwa, måste man sjelf arbeta sig dertill ur Skriften. Wår teologiska litteratur är sådan, att man ideltigen arbetar på waynens finhet, renhet, blankhet och glans, så att man hinner aldrig företaga striden; det är fredstid, det skall blott exerceras och sturas på gewären. Gud wet, att jag säger sannt. Om någon börjar draga sitt swärd ur skidan och fätta, antastas han af öfwerbefälet. Wår kyrkoförfattning är förträffligt beqwäm för de "tysta hundar" (Ef. 56), som sofwa, "äta det feta" (Gef. 34), men hinderlig för den, som will fullgöra sitt kall. Will någon enligt sin prestes "uppoffra alla kropp och själstraster för Guds rikes förstånde," såsom orden lyda, och dersöre enligt Pauli bud, hålla på i tid och otid, låra, förmana, då gör han en sak, för hwilken han skall angripas; utan han har en timme hwar sjunde dag, på hwilken timme allt skall göras, de förwillade återhemtas, de säkra wäckas, de sorgsna tröstas, hjorden födas, stenden nedslås. Nog mycket på den timmen. Allt detta har jag dessa sednare åren med gruffsamhet skadat och dersöre önskat mig döden eller ett torp i skogen; ty du wet, att jag dels af moderlifwet, dels af den nya lusten till Guds tjänst haft mitt lif och hellsa för kropp och själ uti att beständigt umgås med ordets öfwannde, så att när jag det fått, har jag mått wäl, men eljest förtorkats till kropp och själ. Detta har och gjort mig förmodgen att såsom andra omsatta den werldsliga wisdomen i. In-tresse och framgång; twärtom har jag dels försmått den sanna en skada och orenlighet emot den himmelska, dels länt mig rätt öfvermodgen, icke att fatta den, ty har jag studerat, så har jag lärt, men att stubera — se här en tåretållas framför någon annan. O, huru mången dag har jag icke helt mattlös nedsjunkit på min soffas i gråt och suckande öfwer denna ställning med studierna och derwid brutat många medel, först bön till Sonom, som eljest alltid varit min tröst, mitt hopp, min hjälpare, men allt lika när. En ängel har stått i wägen för Bileams åsna, så att hon ej kommit fram: hwart skulle hon taga wägen? Jo, hör nu, men bed om nåd och wisdom. Du skall förundra dig. Wet du, det finns ett lärowerk, der prester bildas alldeles enligt Luthers method, hwarom det står: "han gjorde bibeln till hufwudstudium wid universitetet"; ett lärowerk, der presterna läras

blott det, som de behöfwa för ett apostoliskt kall. Det finns ett samfund, hvars kyrkoförfattning bjuder sina prestes att icke göra några wissta prestesliga förrättningar, utan allt hwad de kunna till Christi rikes fördrande, och der presterna nödgas uteslutande egna sig blott åt ordets drifwande, alla dagar hålla husandakt, inrätta små läsesamlingar m. m. Och för denna sin werksamhet hafwa de ej förimådelse af sina auktoriteter, utan lön. Sådant är det methodistiska samfundet, sådant deras teologiska institut i London. Hwad skall du säga, om Guds finger förde mig in på denna wäg? Som jag sagt, denna tanke ligger i linda, men kan dock framläggas för Herren med wis förjätran, att är detta wert af menniskor, så warder det wäl om intet. Jag ber och hoppas, att Gud icke skall låta något se utan eller emot hans wilja. Emellertid är fråga derom wäckt. Pastor Scott behöfwer hjelp. Han har och för fyra år sedan strifwit till direktionen i England och begärt en kamrat, men fick till swar, att då de märkte, huru swenska förhållandena woro kinkiga och belkata, ansågo de det betänkligt att disticka en man till, hwilken kanste ej torde i alla stycken öfwerensstämma med Scott och derigenom förderfwa saken. "Men", sade de, "wi bejha och hoppas af Gud, att när Han ser dig werkligen behöfwa en helpare, uppväcker Han nog någon swenskt till detta werket, och en sådan wilja wi gerna antaga och löna". Wid dessa orden, att Gud skulle nog uppväcka en swenskt dertill, gick en pil genom min själ: Herre, är det jag? Store Gud! wisst heter du underlig, wisst är du stor i råd och måttigt i gerning, men kan det, kan det wara din wilja att införa mitt arma käril på detta fält? Tala, Herre, din tjenare hörer till! Nu ser du, hwilken fråga är å bane, och detta på en tid, då methodistaken här i Sverige är en stormfråga. Nu angripes den, och nu strides derom skarpelligen, det har till och med blifwit en riksdagssak, ty konsistorium har förut pröfwat sin styrka i denna strid och will icke mer åt den; twärtom äro de kloka såsom Gamallel, och många af dem likna Nikodemus m. fl. af öfwerstarna. Wär tröst står till Kristus på Fadrens högga hand, som har all makt i himmelen och på jorden äfwen. Hans sat är det och icke wår. Nå, nu är det så ståndt, att när jag kan få en kondition i staden, flyttar jag dit och börjar med att biträda pastor Scott i några arbeten i ordet, och derunder har jag att se mig före och göra mig bekant med saken. Ja, hwart will jag? Då min wäg, min förra wäg, är lifsom förmurad, och en ny wäg öppnar sig, en wäg till det arbete, som just är min kropps och själs helsa, kan jag ju wända min fot ditåt. Herren, som wänder de ogudaktigas wäg tillbata, skall ännu mer wända min, om Han ej will, att jag skall beträda den, då jag nu af hjertat beder: Se icke min wilja, utan din. Om nu detta börjar gå framåt, torde jag i sommar resa norrut och helsa på eder, men och, kanste, taga affled. O, mitt hjerta smälter wid denna tanke. Men jorden är ju Herrens allestädes. Allt detta talar

jag, likfom jag hade sett min väg, men jag vill hafwa begripet derunder ett: om Gud så beslutar. O, min ande bäfvar wid denna tanke likväl, ty fältet blefve nog widsträckt, åter så omätligt stor. Men jag lugnar mitt sinne dermed, att jag nedlägger alla dessa omsorger för Guds fötter. Jag wet ej, hvad Han beslutar, kanste, att jag i morgon får hwila, hwilket och mycket bättre smakade, ty strider och mödor, bojor och bedröfwelser stå mig före på denna väg.

"Nu måste jag sluta. Du har nu nog ämne att bedja och skrifa om; låt allt detta ske snart och helsa alla wänner. Leif nu wäl och gör, hvad du kan med bön, förmaning och ordets öfning. Tröttna ej, det är ju snart afton."

Samtidigt med detta bref skref Rosenius till sin gamle fader i Burträsk, meddelade honom sin affigt att icke mer återwända till Upsala, utan stanna i Stockholm och der, i samwerkten med pastor Scott, arbeta för Herrens sak, samt begärde hans bifall till detta steg. Till swar på detta bref fick han redan i Axtel följande rader af sin äldre broder Anton, som wid den tiden war i föräldrahemmet:

"Min broder! J hast några ord. Ditt bref till pappa af den 16 Mars har jag genomläst, och det är förnämligast i anledning deraf, jag nu vill skrifligen språka med dig. Wid genomseendet af jagda bref följde jag dina der teknade tanlar under en wlk förwåning och sympathi. Framställningen af din motwilja för filosofiska grubblerier öfwerensstämda alldeles med de rön å densamma, som jag hos dig tror mig hafwa gjort under de flsta åren. Efter denna inledning öfwergår jag nu till den plan, som du förmodar skall komma att grundlägga en werktingskrets för dig, mest enligt med Guds wilja. Du finner dig hägad och kallad att samverka med methodisterna. Wäl dig, om så är, att Herren dertill har dig utkorat; men pröfwa saken noga under wala och åkallan — detta är en swag broders ämna råd, ett råd, som kanste är gansta öfwerflödigt isynnerhet af mig, som, tyvärr! är säfext mer wänd åt sinnligheten och werlden, än du det är. Besleyanernas methode wid bildandet af religionslärare är öfwen efter min öfwertygelse, i stöd af den grundritning till densamma som jag sett, den mest öfwerensstämmande, man känner, med den norm, som Iiswets Kurfste sjelf följde, då Han flapade sig tjenare, hwilka genombröto helwetets portar. Jag säger berföre ännu en gång: Wäl dig, om Herren har utkorat dig till ett stötebarn i denna bildningens famn! Wåhända och din långwariga nedslagenhet skulle förwinna, och din ande få nytt lif, om du finge helt och hållet wända dig åt denna sak, som kanste är din själs element, och sämedelst affubda dig det twång, som inpluggandet af den werldsliga filosofiens tomheter medför — dessa din bördas of och din plågares staf! Jag har funderat både med pappa och mamma i detta ämne. Wåda hafwa de med hängifwenhet åt Guds wilja betraktat saken" m. m.

Såväl föräldrarna som brodern gillade sålunda det steg Rosenius tagit.

Straxt efter påst lemnade han sin plats såsom informator på Lenna och flyttade in till Stockholm. Sommaren tillbragte han i Norrland, dels i föräldrahemmet, dels hos vänner sedan tidigare år, predikade några gånger i kyrkan i Durträsk, reste äfven omkring och höll sammankomster i byarna, i Durträsk, Löfånger, Stallesta m. fl. församlingar, uppmuntrade och styrkte bröderna. I början af September återvände han till Stockholm. Smilla känslor rörde sig väl i den tjuguarige ynglingens hjerta, då han nu lemnade den kära fosterbygden, der han tillbragt barn- och ungdomsåren, och der han tänkt, efter slutade studier, tillbringa sina återstående dagar? Hvad var det väl, som dref honom till det beslut han fattat? Hvad var det, som lifwade honom att lemna allt, hvad då war honom kärt på denna jord, för att börja werta på en nästan ofkänd ort uti gansta owärlsa yttre förhållanden? Ett talande swar på dessa frågor gifwer han öf själ i några affedsrim till sin fästmo, skrifna den 2 September 1840.

Med hjerta blödbande, med känsla warm,
 Med sorg jag sliter mig ifrån din arm,
 Jag sliter mig ifrån det hulba hjerta,
 Som delar med mig glädje, delar smärta,
 Hvars själ har sammanwigit med min själ,
 Ifrån henne måste jag nu ta farväl.
 Men ad! hwart will jag? högre pligter kalla,
 Hur högt än mina känslors wägor swalla,
 Jag måste offra mig och med ett ord
 All glädje, som jag har på denna jord,
 Uppoffra den åt Herren och hans wilja;
 Ty ingen annan skall mig från dig stilja.
 Du wet, jag är, jag wil förbli ännu
 Brudgummens wän — och det förblåter du!
 Brudgummen will, att jag hans brud skall tjena,
 Och honom kan jag ej min tjänst förmena,
 Jag kan ej säga nej till denna röst,
 Som talar lallande uti mitt bröst.
 På torg och gator en oändlig flara
 Jag ser, som hwimlar bort mot ewig fara,
 Som od är döpt och löpt såväl som wi.
 Den nubbens rop mig kallar högt — och si,
 Obuglig är wißt jag och alltför ringa,
 Dock känner jag så Christi kärlek twinga
 Mitt arma hjerta, att jag leswer ej,
 Om jag ej Bruden tjena får — ad nej!
 Hon ligger allt för bmt uppå mitt hjerta,
 Hon är min glädje, och hon är min smärta:
 Min glädje, när jag hennes wälgång ser,
 När hennes bygger blås mer och mer;
 Min smärta deremot, när sig förblå
 De fel, som gbra Bruden till en flå.
 Du wet det, Gud, mitt hjertas tröst, min borg,
 Hon är min glädje, och hon är min sorg.

Nu väl, för Brudens skull jag reser gerna,
 Brudgummen sjelf skall mig på resan wärna.

Hur lyckligt dock att till hans tjänst få gå
 I werlden ut — med sorg, men glad ändå.
 Som den ber där och dock för lifwet wunnen
 Och öfwer allt i honom blott befunnen,
 Så att, ehwad jag lefwer eller dö,
 Jag allestäds dock Herranom tillhör.

Då nu — farwål mitt hjertas wän, min lära,
 Wi skiljas wäl, dock blir jag hos dig nära,
 Mitt hjerta och min tanke är hos dig,
 När Gud och kyrkan ej upptaga mig.
 Ja, od i börens helga sälla stunder,
 I wänners kretsar och i gröna lunder
 Jag ber för dig, jag är ej ensam mer —
 Med Gud och dig jag gråter och jag ler.

Dock, som jag sagt, wår höga tröst det blifwe,
 Att wårt behag åt Guds behag wi gifwe;
 Hur kärt, hur ljusligt är ej Guds behag,
 Mitt lifswillkor, min enda lefnadslag!
 Får jag ej resa med min goda lilja,
 Får jag dock resa med Guds goda wilja!
 Guds goda wilja är den sönsta må,
 Med henne will jag lefwa, will jag dö.
 Jag möjligen kan mig från Agatha skilja,
 Men aldrig will jag skiljas från Guds wilja.
 Om du och Guds behag sig skilbe åt,
 Jag blibe det — men såg tillbats — med gråt.
 Men ad, i sorgen gläbje! — glad jag känner,
 Agatha och Guds wilja äro wänner,
 Guds wilja skall förena oss en dag
 Och bo hos oss, det goda Guds behag!

Då så, farwål, mitt hjertas wän, min lära!
 Jag har dig swurit, och jag will dig swära
 En ewig trohet, genom Guds behag,
 En trofast kärlek till min sista dag.
 Jag ber wår Gud, som styrer hwarje hjerta,
 Så styra hjertat wårt i lust och smärta,
 Att mitt förblifwer ewigt hans och ditt,
 Samt hjertat ditt blir ewigt hans och mitt.

Aterkommen till Stockholm i början af September, stref han berifrån den 27 om inre och yttre erfarenheter till den moderliga wännen i Stor-Råge:

"Nåd, frid och salighet i Kristus! Guru skall jag nu uttrycka mig nog kort? Mycket att säga, tiden knapp, tankarna af omgifwande sorl och omsorger spridda. Men försöt förstå mig i korta ord och ursätta, att jag ej följer ordning och tid. Det är nu något öfwer en månad, sedan wi skildes. Det var ju dagen efter den på Stor-Råge bortwandrade, bortresonerade, oförgåtliga lördagen. Jag minns ännu lifligt fredagsaftonen, lördagsspatseringarna på ången, resan till marknaden, aftonen mot söndagen och gudstjensten wid laban. Midt i röran af allehanda folk lefwer jag nu här i en wif ensamhet till det mesta — i en andens ensamhet, ty du förstår, jag har många wänner, men få äro de,

för hvilka jag kan yppa allt, som bekyrrar, hwilket jag ofta stäms omtala, ty de vilja tro, att jag skall sjelf hafwa så mycken förtröstan, som jag har lära och förmaning dertill. Du wet detta af egen erfarenhet. Nu komma stundom omsorger, för hvilka man stäms, hvilka kunde så tydas, att de syntes mer stamliga, än de äro; såsom då jag förjer för, huruwida Gud will hafwa mig till sin tjenst, torde det synas, som jag ansåge mig så behöflig för kyrkan. Ja, det är icke syndfritt, jag må wäl stämmas. Emellertid är detta blott stundtals. Ofta har jag och en förträfflig sorglös Guds friid och låter allt mitt begär wara kunnigt för Gud med bön, åkallan och tacksägelse. För öfrigt lefwer jag i Lammets blod, twagen, tröstad och wih om barnaskapet, ja glad i Herren, så ofta jag besinnar mig. Eljest har denna tid warit något egen. Jag lefwer dagligen sju timmar i en skola, der jag undervisar i werldslig lärdom. Jag började detta skolarbete, straxt jag kom hit. Det war och orsaken till resans påstyndande; men det har ofta oröat mitt misnöjda sinne. Wi äro der sex lärare, i min klass tjugu pojkar, tre judebarn; jag ser dem icke utan rörelse, då jag tänker på deras förtärliga slägtkap med Kristus, samt den dom, som än i dag synes hwila öfwer dem. Sedan jag kom till staden, har pastor Scott haft mycket werldsliga göromål genom arbetet med nya kyrkan och inflyttningen dit. Jag har och nu, just i går, flyttat dit. Af allt detta hafwa wi hittills warit hindrade från ordnandet af klasmöten, hwilka under sommaren warit upplösta. Jag har berföre så gånger efter hitkomsten hållit andattstunder. Men detta allt är småting; dock, huru mycket wore ej nu att säga! Det skall du dock weta, att min inwärtas menniska nu mår ganska wäl. O, jag lefwer helt insvept i försöningsundret. Blott de orden, att wår skuld är tio tusen pund, ger mig en stor, ewig tröst, nemligen det afsträder mig på en gång från allt försöt att betala, det säger mig genast: Kommer rättfärdigheten af gerningarna, då är allt förbi — men då är Kristus fåfängt dödd. Rog af, jag är i Lammets blod nedsänkt, bestänkt och har godt mod'.

Det för Rosenius så minnesrika året 1840 war tilländagånget. Beslutet, att på en annan wäg än den presterliga werka för Herrens sak, war fattadt, och det första steget på denna wäg taget. Wi skola i det följande se, huru Herren förde honom vidare framåt, helt annorlunda likwäl än han wid denna tid tänkte det. Emellertid hade, alltsedan den nya engelska kyrkan blifwit inwigd, hwarje söndags afton kl. 6 swenskt gudstjenst berstädes hållits af pastor Scott eller någon swenskt prest. Några gånger i weckan höllos och s. t. klasmöten, wid hwilka Rosenius stundom talade. Wid den offentliga gudstjensten i kyrkan predikade han dock ej förrän söndagen efter jul. I den mån han blef känd, blade sig göromålen. Om allt detta skrifer han wid början af det nya året 1841 åter till samma gamla wån:

"Först tack för breswet! Det war, såsom alltid, kärnsullt,

kärleksfullt, kärt och tillfä lifligt målande och till hågkomst återkallande flydda, glada stunder i nordnen. Åh, kära, tala ej om dessa tider! Det är mig såsom en ljuf dröm, när jag tänker derpå. Men jag är glad, att det är erfaret. O, när jag nu wid årsstiftet ser tillbaka på allt, hwad blott weberfarits mig det flydda året, är det mig så märkvärdigt, att jag måste utbrista:

O Gud, du wis och trofast är.

Din underliga wäg med mig om kärlet mittne bär.

"För ett år sedan hade jag ingen plats i Stockholm, bodde ännu på Lenna; nu har jag så många befattningar, att jag hinner knappt stöta dem alla. Då hade jag ej för tio personer i privatrum predikat så mycket som nu för wißt mer än tusende. Men detta blir dig åfsåbligare, om jag berättar åfsålligt, som weberfarits mig, sedan jag stref sst. Ja, efter jag wet ditt deltagande i allt, hwad som rör mig, så se nu mitt närwarande lif såsom christen, predikant, skollärare, missions-sekreterare och menistka. — Såsom christen har jag den förslutna jultiden haft ett ritt gästabud, mår och nu rätt wäl i Sonom, som kärkommen war, i Sonom förswinna så alla synder och dygder, att jag ser ingen, utom Jesus allena. Dock detta är den wåte, trötte sjömannens hvilostund efter stormen i en nyss upphunnen god hamn, ty jag hade förut varit uti hårda stormwåder af egna ströpligheter. Men nu förgäter jag allt, wet intet, utom Jesus Kristus och Sonom korsfäst. Till min frimodighet har ej litet bidragit, att jag under juldagarna sst ssselsätta mig med utarbetande af en prebitan. Jag talade nemligen, på första söndagen efter jul, i nya engelska kyrkan för wißt mer än tusen själar, öfwer episteln för dagen, Gal. 4: 1—7, och hade till ämne: Guds söner på jorden. 1:o Guds ewige Son, född af qwinna, ett menniskobarn och 2:o menniskobarnen, födda af Gud, Guds söner. Du kan förstå, huru jag mädde under min själs förbjupande i ett sådant ämne. Suru otwungen och rit anledning jag bertill hade, ser du af texten; och Gud gaf öfwer allt, hwad jag ens bedit eller tänkt. Och det tycktes icke wara utan wålsignelse d. w. s. utom den osynliga, ofta länge dolda frukten af Guds ord, har redan en och annan frukt förports. Kärt war och att se Scotts, huru glada de på qwällen woro. Men nog om detta. Ja, såsom det war mitt första offentliga uppträdande i Stockholm, hade det allt sin wig. Gud ser allt framföreat. Nu skall jag och omtala, att det är fråga om, att Scott skall göra en resa till Amerika på minst ett halst år, nu öfwer sommaren, och då är det möjligt, att jag arma, swaga barn måste förestå gudstjenserna härstädes under hans frånwaro. Sista utslaget härrom wäntas från direktionen i London. Föröfrigt har jag många tillfällen att vittna om sanningen wid slagmöten och aftonandakterna här. Men åh, Herre hjälp! såden är så mycket (81,000 själar inom denna stad), och arbetarna få; det ser mörkt ut, men Herden för fåren har fina wägar och råd. Dagen, sedan jag hade predikat, blef jag

af en församlad missionsdirektion vald till sekreterare för den nyöpligen här stiftade "Biträdes Missions-föreningen". Såsom skol-lärare har jag nu 300 Rdr i lön. Jag läser och privat för en liten grefve. Detta om skolläraren. Ännu några ord om mig sjelf. Såsom menniska lefwer jag, nu frist, bland wänner, utan någon nöd, wännernas wän, en observator, men och en observerad. Huru underligt Gud ställer det! Då jag, förtröstande på min Gud, ofta varit beledd, såsom mindre fallen att se mig sjelf till-godo, har jag nu den nåden att ej blott (först af syftonen) försörja mig sjelf, utan och hjälpa far och syfton med lön, nu mer än förr. Nog härom. Men se, jag har tagit mig för att språka, och då skall allt meddelas. Eljest synes det wara en märkwardig tid. Gud, som ser allt, wet, hwad som är å färde. Men någon hwälfning, någon strid är det. De herrligaste bekännelser af sanningens wittnen, ofta der man minst wäntat det, hwilka ut-tala saker, som borde tänka eld allestädes; och å andra sidan de gröfsta och drifstigaste utfall af fritänkteri och Guds häbande. Ny-ligen strefs en artikel i en tidning emot pastor Scott, så mästert-ligt utstyrd, men och så bitter, att wi nästan wäntade, att nya kyrkan skulle bestörmas med gatustenar af en upprörd massa. Samma dag war dock en af de nådefullaste jag här upplefwat. Sedan wi med bön och inbördes tröst styrkt och woro wi på af-tonen hjudna hos en äldre fru, der några wänner woro samlade. Först twangs jag fram att tala och walde till text Luc. 12, sedan talade pastor Scott öfwer Mal. 3. Wi hade efter öfwer-enskommelse till hufvudsyfte den aftonen att angripa och, om möjligt, utrota en oseb, som här varit gängse, att de christna, då de kommit tillsammans, talat om småsaker, säfängligheter. Herren wälsignade på ett särskildt sätt den aftonen. Både Scott och jag talade rätt allvarsamt, det bekänner jag. Jag tänkte på dig och önskade, du varit med.

"Summan af allt är, jag ligger wid ett märkligt univer-sitet, jag har förträffliga tillfällen att ståda och inhemta, reflek-tera och göra slutsatser. Och utom detta utifrån, har jag och denna tid mina egna öfningar inwärtas; det afgår ej utan hår-da swettbad under tiden, så att jag önskade mig döden. Och hela mängden af prestelser, bekymmer m. m. hwilka wilja rycka hjertat hit och dit, o, huru de tukta mig till Herren, till bönen, till vårt gamla goda ord, till ensalden. Och ära, ära och pris ware war Gud, som bewisar mig härwid idel trohet! Jag tadar och will aldrig förgåta att tada Gud och de medel, Han brukat att inwiga mitt hjerta i vårt gamla, ensaldiga ords lärdom. Der är lif, frid, trygghet, då mästare-mästare drifwas hit och dit af wädret såsom hafswets wilba wägor, "som sin egen stam utstumma." Då nu dessa arbeta att få massan att swalla och fara wida, arbetar jag i de kretsar, der jag anmodas tala, att lugna, stilla, föra till ensald, wisshet, kraft; och här wara många tankar up-penbarade. Jag säger de ensaldiga, hwad Christus gjort och är

för oss och vill hafwa af oss, att Christus är vår rättfärdighet, ära och välbehag för Gud i himmelen, och hvar christen är Christi ära, rättfärdighet och välbehag för menniskor på jorden. Jag säger: nog gör Christus sitt, gören I edert. Nog skall Christus ansvara för eder ära, rättfärdighet och välbehag för Gud, för den saken behöfwen I ej förja; tron allena. Men förjen I för Christi ära, rättfärdighet och välbehag för menniskor, att Christus genom edert lefwerne blir ärad och älskad af alla, som se eder m. m. Men ad, jag måste lemna dig nu; tiden är kort. Bed och arbeta för mig och kyrkan och war obetyrad. Herren är när, trofast, ordfast, hållfast, allsmächtig. Ware Han ditt fäste, din tröst, styrka, glädje, lif — ditt allt!

"Annu några ord, omgifwen af postarna på stolrummet. Låt för påminnelsen om waksamhet emot mångahanda lärdomswäber. Ja, det behöfs oc! Wi behöfwa sannerligen waka, hålla hufwudet gömdt i ordet och sjelfwa stå i gudsfruktans och trons öfning — och framför allt en trofast Fader, ett ändlöst trofast Fadershjerta. Och si, denna Guds trofasthet allena vill jag berömma. O, ware den prisad ewinnerligen af alla heliga änglars och helgons röster! Annu har jag mitt lif, min lust, min fröjd i den gamla, ensaldiga, höga himlawisheten om Lammet, som är dödad och har igenlöst oss åt Gud med sitt blod. Och annu lydbönstär jag Norrland för des sällsborða evangeliska anda och kraft. Här äro många fromma, men få kristna, många tjenare, men få söner. O, hwad dock sönerna äro lustiga, wisa, dyrbara att påträffa! Och nu, jag ser, du börjar alltmer wända tantens och längtans blickar emot den Guds rolighet, som står Guds folk tillbata. Ja wäl, du trogna Guds tjänarinna, du skall snart hwila dig af ditt arbete och uppstå uti din del. Snart stundar den trötta hwiilotimma, blott en liten stund annu, och den ewiga sabbaten ingår, då ingen sud och ingen tår mer skall wara, och ingen beswärande ströplighet, intet lött, ingen werld, ingen djestul, intet trons dunkel, intet glöddande stott, ingen smålet, utan ära och salighet till fyllest. Men ad, hwad det är lärorikt se swaghet, rädbbåga och klenro hos en högtbenadad, ritt wälsignad, Gudi lär själ!

O, hwad det pryder den, som stora gåfwor huser,
Då ur des innersta stor ödmjulhet framlyser.

"Emellertid — hwila ditt trötta, jagade, klända, ömma och långtande hjerta stilla och trygg inom den store, ewige Gudens bergfasta löstens stott och borg. War gerna fattig syndig menniska du oc, såsom andra, liten och obetydlig, så rymmes du desto bättre inom vår gemensamma fristad, i bergstefvorna, i hålen. O, hwad tröst, som ligger i vår "litenhet", om jag så får säga, så att det är ett för tröstligt ord: Alla menniskor äro för mig såsom en droppe i ämbaret och ett grand i wigtsfålen. Du är alltför ringa att kunna förminska den nåd och salighet i Christus, som är öfwer dig rikligen utguten. Låt dina synder

wara än så många och stora, de äro dock rätt små emot lösen: Guds Söns blod. Låt dina weberwärdigheter wara än så stora, de äro dock rätt små emot din lycka i Kristus. Synden förlorar sig i rättfärdigheten, sorgen i glädjen — all sorg försvinner i glädjen. Du har en Fader, som, tilldeß du grå warder, will med ewig kärlek bära, skydda, stöta dig och har derpå swurit wid sitt ewiga wäsende, wid berg och högar, wid himmel och jord. Rita derpå. Han lefwer; wi skola och lefwa, en gång, en gång med alla förutgångna fäder och bröder och systrar, som nu se, det wi tro. Gja, wore wi der! Nu, Gud med dig. Kära, hjelp oss med dina böner och arbeta på wingården, så mycket ste kan. Gud, wår trofaste Fader, för wår store Broders skull, styrke, stödjje, stadfäste, tröste, hugne genom Anden dig, kyrkan och din wän och broder”.

Det steg Rosenius tagit för att i en friare, en annan werksamhetsform än den presterliga arbeta för Christi rikes utbredande hade emellertid icke af alla wänner blifwit lika wäl bedömdt och gilladt som i föräldrahemmet och i den närmaste wäntrefsen. Redan då han sommaren 1840 besökte Norrland, hade han af flera sina gamla lära wänner der fått erfara något mistroende i anledning af hans tillämnade samwerta med methobisterna, synnerligen af Lutherläsarna i och omkring Umeå, af hwilka många dock woro hans andliga barn, och bland hwilka han under de första ungdomswarna åren af sitt andliga lif tillbragt så oförgätliga stunder. Ännu mer bittra och närgående bewis af detta mistroende fick han erfara tre år sednare, när han sommaren 1843 åter besökte hemtrakten. Om dessa för hans hjerta gansta kännbara erfarenheter talade han med rörelse ännu under fista tiden af sitt lif. Wi få i det följande tillfälle att härom tala.

Men äfwen från andra håll kommo warningar och ogillande af det steg han tagit. En hans wän och gymnasialamrat, wid denna tid anställd såsom adjunkt uppe i den höga norden, skref till honom ett bref, deri han i de warmaste ordalag uttryckte sin djupa bedröfwelse öfwer ett rykte, som spridt sig till honom och andra wänner, hwilka ”wäntade och längtade, att Rosenius efter slutade studier snart skulle komma upp till Norrland för att i presterlig kallelse der verka” — det ryktet nemligen, att han öfwergifwit wår lutheriska kyrka och blifwit methodist.

Rosenius widlyftiga swar (af den 26 Jan. 1841) gifwer oss ett klart ljus öfwer hans inre ställning till methodismen, wisar att, ehuru han af fritt wal samwertade med en methodist, han aldrig omfattade sjelfwa methodismen i deß från wår lutheriska bekännelse afwikande lärosatser. Skulle någon undra på en sådan samwerta med en man af annan bekännelse, wilja wi blott för det första påminna om den andliga ställningen i wårt land wid den tidpunkt, då detta inträffade, om den då i hufwubstaden och nästan öfwer hela landet råbande sömnen och lifgiltigheten, särskildt hos de flesta kyrkans lärare, gentemot hwilka Scott med sitt

nitt för lefwande kristendom måste helt hjert framstå. Hårtill kommer, för det andra, det förhållandet, viktigt att iakttaga, att Scott aldrig werlade i Sverige med annat för människögon uppenbart syfte än att väcka till mer lif inom den luthersta kyrkan. Gade han deremot uppträdt såsom partigångare, skulle Rosenii förhållande till honom blifwit ett helt annat, än hwad det war. Wi skola i det följande få tillfälle wisa, huru, då med ären en mängd olika läromeningar banade sig wäg till vårt land, han - alltid afböjde samwerkan med alla sådana, som sötte göra parti och vinna anhängare för sin särskilda mening.

Till nämnde, öfwer hans förmenta öfvergång till methodismen bekyrnade presterlige broder skref nu Rosenius:

"Redlige, älsklige broder Petrus! För tre dagar sedan mottog jag ditt bref (af d. 22 Dec. 1840), wäl en månad gammalt. Detta stundar jag nu att beswara. Men som min tid är strängt upptagen (genom skolan, privatläsning, eget studium m. m.), och sater att säga äro många, bör jag på förhand påtinga ditt broderliga öfwerseende med skrifwet. Jag kan dock omöjligen dröja med detta swar. O, käre broder, Petrus, Petrus, tack för din kärlek! tack för den redliga, trofasta kärlek, som i ditt bref framlyser. Mer derom sedan. Jag stundar att aflytta den beröfswsens sten, som för min skull trycker ditt hjerta. Jag ser, att du för min skull, som du säger, "har en werklig sorg med idkelig pina i ditt hjerta" m. m. (Jag är skyldig taga den redlige Petri ord, som de lyda.) Din sorg är: "mitt tilltänkta eller werksända affall ifrån vår luthersta lära till — methodismen", "rykteswis dig tungjordt." Ero mig, det skulle blott i anseende till ditt broderliga hjertas sorg hafwa warit mig rätt swårt, om jag nu måst säga: Ja, det kan icke hjelpas, det är icke bättre, än som ni hört. Men nu gläds jag werkligen att kunna komma dig till tröst — om I wiljen annamma det. Petrus, Petrus, käre broder, stille sig din sorg, jag bär dig en glad tidning: Du är narrad, alldeles narrad — det måste du förebrå eller förlåta det obestefliga "ryktet", som med sina lögner äfwen djerfdes bedraga och oroa dig. Du är narrad, ty jag har aldrig i tiden tänkt öfvergifwa vår luthersta lära, än mindre werkskällt sådant. Jag är ännu så lutherst sinnad, som då jag skref det femtiförsta af de tryckta läsbrefwen*), läser ännu näst bibeln med största smak Luthers och luthersta skrifter, talar och ännu deras tungomål. Den mig hörer skall derom vittna, tillförlitligare än det rykte, som lupit till jells. Nu horde och torde detta upplysta wara nog till ditt lugnande; men jag will dock broderligen med dig dela flera upplysningar, som skola utwecla det inweclade och missförstådda af mina närwarande förhåfwanden.

"1:o Ware du derom underrättad, att här finns ingen metho-

*) Samlade under en resa i Norrland af presidenten Sphwander och utgifna på Guldbergs förlag.

distyrest, som "af det swenska landets barn" gör methodister (så framt ej methodist betyder blott lefwande Christen). För att blifwa methodist, i des kyrkohistoriska bemärkelse taget, fordras att gå ifrån sin läras till deras läras karakteriserande egenheter. Eller hwad? Någon, som för sådant öfvergående werlar, finns icke — icke heller några sålunda öfvergångna. Svar äro de? Säg! Nej, bröder, för den saken behöfwen I icke ängslas, dock, att I ängslens, det gören I af en hjertlig mening, af ryktet narrade. 2:o Af den förre satsen, ofullständigen sann, följer, att jag med en predikan i kapellet och med flera enskilda husandakter, på eller utan pastor Scotts uppmaning, icke kunnat werka för methodism, utan för Christendom, icke kunnat, icke welat, icke gjort det mer, än en doktor Thomander, en pastor Brandell med flera lutheriska prester, hwilka predikat i samma kapell. Jag robnar å dina wagnar, att lögnens fader och hans änglar så narrat den redlige Petrus. Säg, göra då jag, Thomander, Brandell, Sjöström i Bjuråter m. fl. som inom pastor Scotts kyrka och wänktrefar talat Herrrens ord, göra wi så mycket ondt, att "det swenska Zion (som du förutsäger) skall mot sådana predikanter nödgas waga en strid på lif och döb?" Huru står det då till med det swenska Zion och des stridsihjeltar? Godt om de ej hafwa swårare fiender att bekrija än dessa. Kära Petrus, tänk litet! Nej, jag will ysa på en fiendtlig trupp, som wisserligen gör det swenska Zion mer ondt: fritänkteri, oblygt och fräckt fritänkteri, herrskande gudlöshet och sjelfswäld, alla Guds buds förtrampande och öfwer allt tung fömn, laodiceisk humhet, tjockt mörker o. m. dyl.; widare Saulsnitet, judiska fördomar med katholicismens walfspråk i spetsen: extra nostram ecclesiam nulla salus (utom vår kyrka ingen salighet). Se der de härar, som torde förtjena mer uppmärksamhet, mer motstånd än de, edra hjälptrupper, som just emot dessa, det swenska Zions fiender, stå i hetaste striden, hjälptrupper, som dock icke äro de nämnda fiendernas förfäktare utan motståndare — eller hwad menar du? (Om lutheriska presterkapet är Gustaf Adolf med hans folk i affär mot de kejsarliga, låt methodismen wara sagarna; wänd icke mot dem ditt swärd, låt dem strida, så länge de uthärda.) Och wänder du swärdet mot de rätta fienderna, du swenska Zion, så är det tid, att du wagnar och börjar striden på lif och döb, du har sofwit nog.

... "An mer, då ingen kan bewisa, att Scott eller de som biträdt honom, Brandell, Sjöström, Thomander m. fl. predikat annat än Christendom, Christi rena läras ljus, och dessa predikanter äro dock så döbligt farliga för det swenska Zion, o, så willjen I werkligen komma folk att tro, att det swenska Zion lider, tager skada af upplysning och måste då wara ett mörkrets rike; ty jag tror icke, något annat rike än mörkrets, djefwulens, tager skada af ljusets, sanningens, Guds ords spribande. — Men nu, jag will och 3:o låta förstå, att om jag äfwen framgent, min torta lifstid, skulle komma att werka tillsammans med methodist-

predikanter, fler sådant blott på reban antydda grunder och willor, nemligen att jag får werka för Christi kyrka, får offra mitt lif, mina krafter åt Christus och hans brud, icke åt Wesley eller Luther, som äro döda, som woro tjenare, som icke wille wara hufvuden för församlingen, offra mitt lif, min tjenst åt den ena, heliga, allmänneliga kyrkan, des medlemmar måga wara barnsliga nog att wilja heta pauliska, apolliska, cephiska — det gör mig lika, hwad tillnamn de taga, blott de äro Christi, så äro de mina bröder, och jag will tjena dem. Endast en fölnad, som ligger i sakens natur, känner jag mig hågad göra, nemligen den, att när jag dock ingenstädes kan lefwa och werka, der icke kyrkan har något önamn eller binamn, utgör någon afdelning af den hela, jag helst sinns och werkar inom den afdelning, hwars werksamhetsform ger mer frihet och anledning till sann christlig praktisk werksamhet, äfwen om denna afdelning kallade sig apollisk och jag mig paulisk. Men detta skall aldrig låta sig göra, om Paulus och Apollos wore, om de pauliska och apolliska äro stabda på olika wägar, olika herrars tjenare d. ä. uti kardinallärorna, lifsartiklarna stridiga; ty då kan jag icke tjena två herrar, så illda, kan då icke säga utan att förfäta min Christus: för de pauliska är jag paulisk, för apolliska apollisk, för judarna en jude, för grekerna en grek, för hwarje man hwarjehanda. Men deremot, just i denna lära, att wara för hwarje man hwarjehanda, på det jag må winna alla, i den punkten kan jag aldrig wara Pauli efterföljare, såsom han war Christi, om icke mellan olika släkter, folk och tungomål (hvilka dock äro alla ett i Christus), fastän några olitheter finnas uti seder, former etc. ja äfwen uti meningar, ty märkt, dessa ligga alltid till grund för seder, former m. m. Det inre uppfattandet af en sak är grund till det yttre utförandet deraf. Således hade judar och greker wiht många olika meningar; men Paulus hade ögon att se, det alla, som woro komna till Christus, "judar och greker, omställelse och förhud, ty här är ingen åtskillnad", woro alla en i Christus, hade hwar för sig sina fel i lära och seder och hwar sina företräden framför de andra. Ty de hade, såsom alla Adams barn, alla sin del i den bekännelsen: "Wi se nu såsom genom ett dunkelt glas", "wi förstå endels och profetera endels," "icke att jag allaredan har fattat det" m. m. Men Paulus insåg ock, att detta allt gjorde intet till saken, ty icke ens ordets efterlefand, mycket mindre des rätta uppfattande, war grund för broderskapet i Christus, utan: komma till Christus, warda funnen i Sonom."

Efter en widlyftig redogörelse för de läropunkter, i hvilka methodisterna afwitka från den lutheriska bekännelsen, skrifer Rosenius ytterligare:

"Hwad nu de punkter angår, der methodisterna werligen tänka något olika med oss, will jag sluta med följande anmärkingar: Om det ej kan nekas, tvärtom medgifwas, ja bewisas, att Wesley war, och en stor del wesleyaner äro, dessa olitheter

med of oaktadt, lefwande, sanna, benådade christna, hwad menar du, skall då icke Gud, som har intet anseende till personen, som hörer bön lika gerna af alla, äfwen gifwit dem det till lif och gudattighet nödiga ljuset? O, att wi hade mer af Christi sinne, att wi, utan att sälja sanning och öfvertygelse för kärlek och ödmjukhet, dock hade dessa Christi Andes egenheter till den tillhörliga grad, att, under det wi blifwa vår nattvardslära trogna, och de sin, dock wi låta dem, så wäl som de låta of, hafwa ett namn bland de lefwande i Israel, wara bröder, wara lemningar i den kropp, till hvars hufwud, Kristus, wi ju alla hålla of! Käre, woro de då så änglarena till förstånd och meningar och wandel, de arma lärjungarna, då Kristus sade: "Jag är winträdet, I ären grenarna". "Nu ären I rena för mitt tals skull". "Wänner har jag kallat eder". "Helsen mina bröder" m. m. Åt, hwad säg, hwad fann Han hos dessa, då Han kallade dem grenar, wänner, bröder? Jo, ibland många brister, den enda utmärkande egenheten, att de annammade Sonom, "togo wid hans ord", gjorde hans Faders wilja, ja woro i Sonom, såsom Herren säger: Jag är wägen, sanningen och lifwet, hwilken som tror på mig m. m. — si der hela hufwudsaten. O, lutheraner, huru följn i Luthers exempel? Hafwen I någonsin läst, huru han gjorde, då några "bröder" från Böhmen kommo till honom för att undersöka, huruwida han och bröderna woro ense? Sedan de i flera dagar disputerat om åttifiliga läropunkter, stlides de så, att, som orden lyda: Luther räckte dem brodershanden och sade: "änstönt wi i dessa stycken, hwarom of emellan warit twist, icke kunna blifwa ense, äro wi dock ense i hufwudsaten och bröder i Kristus, det skola wi of förblifwa. Faren I tillbata och waren böhmarnas apostlar, wi wilja wara tyfarnas".

"Åt Petrus, lyft upp dina ögon och ståda öfwer hela Christi kyrkas historia, och se! det är ett wist wilddjur, som genomlöper des alla perioder, en wif afwäg, dit äfwen reblikt menande, sanna christna lupit, och mycket mer de, som, blott wäcka af lagen, hafwa nit om Gud, men icke wisligen, det är en föttlighet med sten och namn af andens nit, som stundom utgjutt mycket blod, stundom wäckt pennntrig, stundom ordatråtor, nemligen egoistiskt partifinne och småsinne, fördomar mot allt, som ej är ens eget, detta: utom vår kyrka ingen salighet. Si, detta nit kom Saul att förfölja Kristus, blott för att stydda lagens helgd mot de nazareer, ja, det kom alla striftlärda och laglösa att rasa, det kom de enfaldiga, wälmenande, reblika lärjungarna att förbjuda de beswårjare utdrifwa djelar, derföre, sade de, att de icke följde med of. Men du mins, hwad Kristus swarade — läre, tänk på det! Nämnda nit kom corinthierna att tråta, så att Paulus lezar upp dem, kallat dem föttliga, derföre att den ene sade, jag är paulist, den andre, jag är apollist, den tredje, jag är cephist. Ären I då döpta i Pauli (Luthers) namn, eller är han döb för eder? Gud öppne of ögonen! Men åt, det synes,

som skulle Gud sjelf hafst möda att öppna äfwen redliga Christnas ögon öfwer detta förhållande och undanröjda fördomarna. Petrus, apostelen, hade länge varit en stor apostel, ja en "pelare" ibland apostlarna, innan hans fördomar mot dem, som ej woro af hans folk, kunde utrotas; och det stebde icke utan en special Guds uppenbarelse genom det honom tillfända stora fatet med allehanda djur (alla kreatur), som äro under himmelen: "stå upp, Petrus, slagta och ät!" Han svarar: "aldrig det orent är". Men hwad säger nu Herren? "Det Gud har rengjort, behöfwer du icke kalla orent". Nu först lärde han, att Gud har intet anseende till personen, utan att af allehanda folk dem, som frukta Gud, äro honom behagliga. Nu ären I icke mer än Petrus; man undrar alltså icke, om I ännu liden af hans inskränktbet. Men o, huru saligt, om Gud finge meddela eder samma ljus som Petrus, huru herrligt att, lyftad från den lägre, jordiska, menliga trängseln af former, strantor och afstängningar eller, såsom en from man kallar det, gårdesgårdar af ssetter och afdelningar, lyftad derifrån till den högre, fria, ljusa atmosfær, öfwanom alla smådelningar, den högre, der man ser Kristus på Fadrens högra hand, Herre, Medlare och nådig Konung, icke öfwer en liten fläck, en liten afdelning, utan öfwer alla, som böja knä i hans namn, alla, som höra hans röst, öfwer hela jorden, af alla slægter, folk och tungomål. O, den skaran, den ingen kunde räkna, den bestod wist icke af blott lutheraner, lika så litet som af blott methodister. Den skaran är wist broklig här nere en liten tid, dels bokstafligen mångfärgad, bestående af swarta afrikaner, hwita europeer, bruna amerikaner, gulbruna östasiater; dels ock i anseende till seder, meningar, tyroformer mångfärgad. Men en dag skall hon wara klädd i samma hwita silke, och det skall rätteligen beta: här är ingen åtskillnad. O, den skaran består ej af blott lutheraner! Då måste ock du, Petrus, räcka din hand till ewig wänstap och broderstap åt många icke lutheraner, och bland dessa många methodister, bered dig på det. Och säg, skall det icke då göra dig ondt att under din enda och hela nådestid hafwa varit främmande för, ja afwigt sinnad mot denna brödraskara? O, denna högre syntrets, den är herrlig, då kan man säga, att det heter Christi rike. Se här min tro, fritt och oförbehållsamt beländ: inom alla tyrofsamsfund, der Christi ewangelium, Kristus, wår rättfärdighet, wisdom, helgelse och förlöfning, predikas, ehuru i det allmänna föredraget mer och mindre rent och fullständigt, i alla samsfund, der dock den rena källan, bibeln, finns och söder och närer några lefwande lemmar, inom alla dessa samsfund, de må beta lutheraner, kalvinister, herrskutare, methodister, ja katholiter, inom alla finnas några tecken af menniskowert, brister, willfarelser, synder, och några tecken af Guds wert, nåd och sanning, samt några lefwande själar, ja, bland dessa alla afdelningar känner Herren dem, som tillhöra honom. Långt, långt ware dock från mig att mena, det

alla dessa kristna afdelningar äro lika goda; ju renare desto bättre . . .

"Men ack, jag wet så wäl eder rena wälmening för Guds sat. Jag minsk, hur jag sjelf ifrade mot allt, som ej war Lu-thers, den tid jag icke såg Herrns herrlighet, icke såg Christi rike widsträcktare än luthersta kyrkan; jag menade mig göra Gud en tjänst dermed. Nu stån I just på samma punkt, som jag den tiden stod, så att jag wet så wäl, hwad man der ser, tänker, talar. Men här felar ej redlig mening, nej ödmjukhet och ett enfaldigt öga, öppet för Guds ljus. Se här är saken: "Är ditt öga enfaldigt, så warder din hela kropp ljus."

"Wilsen I höra, huru en Andens man, lärd af Gud, begäfwad med detta enfal diga öga, talade: "Jag ser i de många afdelningarna af den stora ena, allmänneliga Christi kyrka lika så många älsfliga systerar. Blott med en af dem kan jag genom ätta hand förenas, men jag älskar dem alla. De kunna wäl hafwa sina olikheter i utseende, statur och rörelse, men de hafwa samma fader och moder, samma börd, jag älskar dem alla". Här wid tyckes jag i den luthersta och methodistiska kyrkan se de fromma systerarna Rachel och Lea. När jag nu, såsom sträng lutheran i läran, tycker i sanning, att luthersta kyrkan är den mest renlärliga i werlden, ja, den enda renlärliga (ty hwad jag sjelf tror, tycker jag är det enda rätta), syns mig war kyrka böra liknas wid "den dägeliga Rachel"; och deremot den methodistiska, som ej har ögon att se det wi se i nattwardsläran m. m. liknas wid den "kändögda" Lea. Men se nu, hwad Gud gör. Då Lea för sina klena ögon blir föraktad, gör Han henne tre gånger så fruktksam som Rachel (t. ex. genom missionswerksheten, hwarmed hon föder söner orätneliga). Jacob, patriarken, fick dessa båda systerar till ätta. Gud allena wet, om jag skall blifwa en sådan Jacob; det är bekymmersamt, ty det står skrifwet: systerarna woro stundom onse och förorsakade dermed den käre patriarken många ledsamheter. Men nej, jag will allenast wara en Brudgummens wän och tjenare. — Nej, jag leter för länge; till saken. "Men hwad finner jag då hos dem bättre än hos oss?" frågar du. Svar: Icke läran, såsom jag ofta sagt, utan form, werkshetsformen. Du torde weta, att det är i utöfning hos dem, hwad som hos oss är blott i ord: hålla på i tid och otid, truga, förmana med all saltmodighet och lärdom. Du wet ock, att om någon toge sig sådant (här behömligt) före, skulle hans fäder och bröder med laga kraft icke tillstämja honom tala i detta namnet. Om du nu känner mig från fordna dagar, så förstår du allt, och jag behöfwer icke mer säga. Det är detta I—m hade för ögonen, då han stref om methodisternas "i många asseenden afundswärda kyrkoförfattning samt den eld och werkshet, som utmärker dem". Ack ja, då wi lutheraner, med ideligt sturande och fejande af wapnen, figtande och mönstrand af alla handgrepp och fotrörelser, blott för exercis aldrig hinna

börja sjelfwa kriget, utan mörkrets härar hafwa fritt spel i landet, så kunna methodister, som (jag vill så förlåra det) för sina beständiga krigsöfventyr och fejder icke hinna hålla gewäret och swärdet så blantt, dock, under det wi exercera, göra stora nedelag bland fienderna, om och med träklubbor. Se här det samma, som förr varit sagdt: sättet gör intet, blott saten har framgång. — Men nu måste jag wäl sluta mitt olämpligt långa bref. Många afbrott, distraktion och brådsta hafwa här tecken, som fordra ditt öfwerseende. Afwen förebrår jag mig wisfa mindre allvarsamma, mindre fromma och goda uttryck; men min redliga mening i det hela skall du wißt se”.

Uti pastor Scotts hus hade Rosenius kommit i beröring med de få missionswänner, som wid denna tid funnos i hufvudstaden. Genom inwählhandet till sekreterare i den biträdesförening till missionswerkets befrämjande, som bildades i Januari 1841, hade han kommit i närmare förbindelse med den för Christl rife så warmt nitälsfande grofhandlar Keyser, hwilken med werkligt faderlig huldhet omfattade Rosenius, och i hwilken han, så länge Keyser lefde, kände sig ega en jordis wän, ett synligt stöd särskildt under de första pröfwande åren af werksamheten i Stockholm. Redan under år 1841 började Rosenius biträda med artiklar i den missions tidning, som sedan 1834 i Stockholm utgifs wits på några missionswänners förslag. Med början af 1842 öfwertog han redigerandet af samma tidning, hwarmed han till sin död fortfor.

Uti April 1841 företog pastor Scott en resa till England och Amerika och stannade hela sommaren borta. Den nya kyrkan häftade ännu i stuld, och han ämnade under denna resa samla medel att betäcka densamma. Under hans frånvaro underhöll Rosenius den swenska gudstjensten i kyrkan på söndagsaftnarna. Svarje hwardagsqwäll hade han desutom i en öfre sal i samma hus aftonböner, hwarwid han, såsom åhörare från denna tid minnas, utlade Johannis ewangelium. Wid sitt offentliga uppträdande i kyrkan hade han allt härtills strifwit sina predikningar. De hopade göromålen, hwilkas mängd till och med angrepp hans helsa, twungo honom wid denna tid att börja extemporera. Sårom strifwer han åter till den gamla wännen i Norrland den 25 Juni 1841:

”Ghuru fort min tid är, strifwer jag några rader. Men utom tidens knapphet, måste jag och nämna för dig en annan orsak till brefs wets forlhet, nemligen att jag antingen af en beswärlig hetta i blodet, som ej tillåter mig sitta länge, eller och af sjelfswäld, börjat förgåta det anspråtslösa strifwandet och nu för tiden känner mig särdeles ostidlig dertill. Orsaken: jag har börjat extemporera, och sedan deß har det blifwit mig lärare studera och orera än strifwa. Min widlyftighet här om är ämnad att framlocka af dig något utlåtande öfwer denna förändring hos den fordom så sitige strifwaren. Till märkande är och, att jag

nu nödgats se min helsa tillgodo, hvilken mycket lidit den tid allt skulle strifwas. Hörare säga, att mina predikningar fått mer lif, sedan jag började extemporera. Men nog härrom. Nu skall du weta, att jag lefwer, Gudi lof, ehuru ofta fördoft; men så torr, så melaniskt, så naturligt, ty jag går på såsom en dag-lark, läser, studerar, predikar — ser och fröjdas stundom, stundom åter tror utan att se, så åter twiflar och misströstar. Men i allt är likwäl ordet min borg, inom hvilken jag dock förwaras. Nu skall jag od förtälja, att jag blifwit anmald i konsistorium med anhållan, att jag skulle ställas till answar för mina predikningar i metodistkyrkan. Men, upptallad till pastor primarius — öfwerste-presten — förklarade jag mig tröfiligen, rebiligen och till den grad tillfredsställande, att sedan detta blifwit fördt till protokollet, har hela saken hwilat. I mitt arbete har jag haft glädjen se den frukt, att några själar kommit till lif och salighet i Kristus och andra till förnyadt hus. Detta under länbaraste erfarenheter af egen oduglighet".

Längre fram på sommaren (den 18 Aug.) strifwer han åter till samma wän:

"Guds frid! Guds frid! Åter kommer jag till dig. Men huru skall jag kunna vara nog kort? Ty mycket och mångahanda wore nu att säga. Mitt inwärtas lif är såsom staken i strömmen — det blandas derinne förundran, ledsnad, glädje, fruktan, hopp, swaghet, starkhet och öfwer allt nåd och förlåtelse. Och aldrig kan jag nog tacka Gud för det myckna arbetet; wore icke det såsom ett medel i Guds hand, skulle mitt melanisktfinne å ena sidan göra mig obrukbar och mitt oftyriga lättfinne å den andra. Men genom att åsnan hålles jemt inom stadlorna, kommer hon ingen wäg. Då jag gerna wille vara dig till någon alderdomsglädje, bör jag till Guds ära omtala en ganska underlig nåd, som Herren bewisat mig; jag tors knappt se, förstå och tro något ännu — ja, att ordet börjat slå an och bära frukt ibland oss, så att jag förundras. Foltet, eller wännerna, säga, att jag tillwuxit, men jag tror, att det är fattningsgåfwan, aptiten och smältningsförmågan hos dem, som tillwuxit. I kyrkan är nu tre eller fyra gånger så mycket folk som förr om somrarna, och det på en tid, då Stockholmsbon wanligen spatserar; i våra aftonböner äro nu oftast ända till hundra personer. Och rörelser, bekympner och nytänd tro och lif låta förspörja sig här och der; dock, som sagdt är, jag råds just se och omtala detta, men jag wille gerna glädja dig med något nytt från nådens rike i stora werlden. Emellertid beeder jag mig på bebröfswelsens tid, då ogräset låter se sig ibland hwetet, då de på stendren stola wiskna bort, och de i törnet quäfwäs. Herre, Herre Gud, hjelp och låt wäl gå; det är ditt werk, det starkt, Gud, i oss!"

På sommaren hade hans gamle fader afbidit i Durträff. "Du inser wist bättre än mången annan", strifwer Rosentius till den gamla bebröfwade wännen, "de erfarenheter jag haft genom

pappas hädanfärd. Förbigående allt det naturliga i saken, barnæfjörrens ömma erfarenheter, hwilken dock genom mitt mycna arbete och på denna aflägsna ort mycket lindrats, kan du förstå, att min angelägnaste fråga war om hans själsbefinnande. Och i denna mest närstående omsorg fick jag för mitt hjerta största glädje, ty af hwad jag wiste från förra tider och nu hört, blef min slutsats denna: Den gamla lampan har, ehuru Brudgummen dröjde, dock behållit litet olja, som tog eld, då anstriet hördes: Si, Brudgummen kommer, så att åtminstone en rylande wete tändes. I denna tro är jag lycklig och har högeligen prisat Gud för hans trofasthet. Samma dag jag fick sorgebrefwet, hade jag på morgonen bedit Gud gifwa min fader en salig hädanfärd".

I Oktober återkom pastor Scott från sin långa resa och började alternera med Rosenius om gudstjenserna i kyrkan. Herren hade rikligen wälsignat Rosenii werksamhet under de månader, Scott varit borta. Flera af dem, som genom dennes wädfelserop waktat och börjat fråga: "Hwad skall jag göra, att jag må wara salig?" hade kommit till frid och wisshet om nåd och barnastap. Andra, förut litgiltiga, hade börjat söla efter sanningen. Antalet af åhörare wid gudstjenserna hade ökat. Arbetet med enskild själawård upptog alltmer tid och krafter, så att han nödgades instränka antalet af timmarna i skolan och under det följande året helt upphöra med arbetet der. Om allt detta skrifwer han i bref till Stor-Råge den 12 November 1841:

"Gud gifwe dig mycnen glädje! Si, så har jag åter glädjen på en liten stund träffa och samspråta med min själs förtrogna wän. O, jag känner mig derwid såsom en utsläppt fånge, som kommer från fångelsens qwalm till fria lusten. Huru skall jag nu åter kunna fatta mig nog kort på den korta stunden? Det är i dag postdag, flera bref att skrifwa, och åtta bestämde timmar borttagna till stollåsning. Men hwad jag nu ej hinne, ursäktas mig. Låt, lära du, för brefwet. Du är mig deri den du warit, den gamla själs- och trosfriska wännen. Utom det punktliga beswarandet af mitt första bref, har jag och att tacka dig för helsefamma meddelanden af råd och uppmuntringar. Jag will med Guds nåd begagna dem. De woro goda. Jag har desfa sju månader, Scott varit borta, icke haft sådana. Jag har lefwat såsom bland ett yngre slägte, och hwad det will säga, kan du, gamla wän, bäst förstå. I allt rent menfligt får man råd, men ej i det rent andliga; dina råd och uppmuntringar woro mig derföre såsom balsam på mitt hufwud. Och jag har försökt, och det har, Gudi lof, lyckats ganska wäl att wid allt, som betydmat, bortsjunga sorgen med ett: "Nu all sorg jag fastar på min Jesu rygg." — Hwad will man göra? Man förmår fist intet mer än fasta sig sjelf och alla betydmer på Herdens rygg. Gud ste lof, Han är och trofast och gör mer, än jag ens kunnat tänka eller bedja. Guds rike synes komma till oss, ehuru på ett för tycket förwändt sätt. Att sådant gläder dig höra, wet jag. Gud

kan aldrig nog upphöjas och berömmas, wore och alla löf på marten tungor, alla tråd basuner, alla djur änglar, ty både Guds verk i mitt hjerta och i församlingen vittna om hans trosfasthet. Vi hafwa wäl ej blifwit, som wi böra, men wi hafwa dock börjat "höra hans röst och känna den", såsom fåren sin herdes. Och medlen äro olika, medlen, som gjort herderösten änd. Det är en underlig tid här i hufvudstaden. Jag väntar med häpnad och hopp att se, hwad dessa tecken betyda, hwad som skall följa. En sådan rörelse på det andliga området, ett sådant hafwets och wäbrets rörelse har ej varit i mannaminne härstädes. Doktorer och hofpredikanter hafwa nu nödgats tänka, disputerat, skrifwa om Kristus mer, än de någonsin i all sin tid gjort eller ens ämnat göra. Dertill hafwa de twungits af ett wilddjur från helwetet, som uppstigit i Tyskland, med tunga och penna spetsad att strida emot Herren och hans smordas rike. Han heter Strauß. Han nedar, att Jesus war Kristus. Han will gifwa werlden en annan gudamenniska, nemligen icke den menniskan Jesus Kristus, utan "menfligheten, i hwilken Gud bor". Och den i himlen är begäbar dem. Men rörelse och strid äro härigenom började, men icke slutade. Om några dagar skall en dom hållas af de höglärda, hwilla stola afgöra, om Kristus längre får wara tonung på stolen, om Lammet, som war dödad, skall regera längre. Säg, om icke wi här i stora werlden förehafwa bra wigtiga frågor? Om icke de herrarna tagit bra stor sak på sig? Jag fruktar, Kristus står åter för Pontius Pilatus. Men hwad gäller? Han bröter och Pilatt sigill och går herrlig ur grafwen, då hans tid kommer. — Jag hinner nu ej mer, men dels torde tidningarna underrätta dig här om, dels och will jag snart skrifwa utförligare. Jag hoppas efter jul få mer tid, då jag möjligtwis, lösgjord från stolan, får sysselsätta mig med mer andliga ting. Midt under dessa stormar går en liten fredlig hop får, stilla och ensalbig, till de källor i Zion och dricker af lifwets watten och åter af lifwets brödd i det gamla goda ordet, som är wist och kan lära. Kyrkan här har besöfts allt talrikare, och många hafwa kommit förjande och frågat, hwilken den goda vägen är, och funnit Herren och frid och salighet. Ganska märkligt har det varit att ståda, huru förwånade några gamla fromma härstädes blifwit, då de fått se, huru det ordet, som predikar salighet, hwilket de en tid misstänkte wara för evangelist, dock gjort folket mest förkrossadt, så att de, som aldrig af lagens gerningar fingo Anden, fingo den af trons predikan (Gal. 3), blefwo deraf krossade såsom aldrig af lagen. Men detta är en gammal erfarenhet för oss. Nu farwäl. Guds frid! O, huru ledsamt att min skrifstimme är slut. Emellertid lefwer jag sjelf på den gamla, kända grunden för hwar dag, der fölande och sinnande, hwad werlden icke kan gifwa eller taga. Wist tydes min tro wara torr och liflös, lifsom en kunsap allena, men genom hwad jag tror, hålles jag dock i en wist tuktan, som de otrogna icke hafwa, så att jag icke kan blifwa lös och lefwa

efter kött och werld. Det är dock ingenting i werlden, jag högre önskar mig än att få tjena Kristus och offra mig helt för honom, som har älskat mig — sådant werkar dock min tro. Nu måste jag sluta. O, kära vän, upphör icke att bedja och strifwa för mitt wäl och fleras. Och tröttna icke med ditt arbete i Herren. Han, Han skall rikligen löna dem, som älska hans rike. Han skall komma till oss och taga oss till sig, då wi uppgifwas i wägen, att der Han är, skola wi också wara. Korta, ofta hörda, men dock dyrbara, betydelsefulla ord! Haf der din frid, din stätt, din tröst. Gud wälsigne dig, gamla vän!"

Wi hafwa kommit till slutet af de wigtiga åren 1839—1841 af Rosetti lif. I sanning en betydelsefull tidpunkt, en wigtig brytningsperiod! Ifrån studerkammaren i Upsala hade han blifwit förb till Lenna och derifrån, drifwen såsom af ett mäktigt wäder, till Stockholm i besöksfärd och umgänge med Scott, genom hwilken han på undörliga wägar der småningom infördes i verksamhet för Herrens sak. Med det nya året 1842 börjades för honom ett nytt arbete, om hwars wigt och betydelse för samtid och efterwerld man wid denna tid wigt icke hade någon aning. Om den allraförsta begynnelsen till detta arbete wilja wi i följande kapitel tala.

Fjerde Kapitlet.

Pietisten.

Beslut om Pietistens utgifwande. — Förord. — Tidsskriftens namn, innehåll, tendens. — Den 20 Mars 1842. — Scotts afsele. — Engelska kyrkans tillstånd. — Reflektioner. — Beslut om Pietistens fortsättande.

Wid slutet af år 1841 hade bland några wänner i Stockholm fråga blifwit wäckt om utgifwandet af en chriflig månadskrift. Scott tyckes hafwa varit den, hos hwilken tanken härpå först uppstod. Han talade derom och rådgjorde med några bröder, och så blef saken besluten i Herrens namn. Man hoppades genom utgifwande af en chriflig tidsskrift kunna träda i förbindelse med de själar, fringspridda här och der i landet, hwilka frågade efter Herren, med dem dela några andliga gåfwor samt styrka och uppmuntra dem till förblifwande i tron intill ändan. Wot slutet af 1841 hade saken så framskridit, att man beslöt med det nya året göra en början. Scott skulle redigera, Rosentus medarbeta. Uti hwad finnesstämming arbetet företogs, se wi af förordet till första numret, hwilket utkom i Januari 1842, der det heter:

"När man med allwar öfwerwäger den kraft till ondt eller godt, som en i många händer utlemnad tidning utöfwar, skall man finna, att utgifwandet af en sådan icke bör företagas utan mogen ompröfning och någorlunda wisshet, att företaget är af behofwet påtalladt och kan, åtminstone efter redlig, oegennyttig menniskoberäkning, medföra gagn för den krets, som kommer att närmast röna werkningarna af ett dylikt företag. Hwad som en gång yttrades om utgifwandet af en bok, har äfwen sin tillämpning på ifrågavarande angelägenhet: "Den, som utgifwer en bok, håller öppen räkning med all werldens Domare, sedan han sjelf håbandfarit, och så länge ett exemplar af boken finnes att verka skada eller gagn, är hans räkning, som utgaf densamma, icke afslutad" . . . Företaget är börjad i Herrens Jesu namn, det äfshtar hans ära, som har älskat oss och gifwit sig sjelf ut för oss, samt de gudaktigas tröst och bättnad. Redaktionen anhåller hos de troende, att de med densamma wille förena sig i troigna böner

till Honom, som gifwer wälfignelse till allt godt wert, att Han måtte, om nemligen detta företag är Honom icke deligt, stänta det önskad framgång; men om det icke är Honom till behag och för de gudaktiga till nytta, låta det, ju förr desto hellre, warda om intet". — Trenne tiotal äro förflutna, sedan detta skrefs, och Pietisten går ännu ut öfwer landet. Till huru mycken nytta och wälfignelse den redan fått wara för Guds sribande församling, det skall först ewighetens ljus uppenbara.

Men hwad skulle den nya månadskriften kallas? Detta hade varit föremål för många öfverläggningar. Andtligen beslöt man sig för det namn, Pietisten, den sedan burit, och af skäl, hwilla i den första anmälan i Januari 1842 sålunda uttryckes: "Tidningens namn torde förefalla en och annan besynnerligt och illa waladt. Till upplysning meddelas, att redaktionen med omsorg eftersökt en benämning, som skulle kort och kraftigt uttala tidningens art och ändamål, men har icke funnat finna någon mer motsvarande behofwet än "Pietisten". Ordet är för den bildade, särdeles den romme, ett stönt, betydelselert ord, och den lärde förblir icke i ofunnighet om meningen, då den förklarar, som synes under namnet, kommer att, såsom stående rubrik, medfölja hwarje tidningsnummer. Ordet Pietist har, medgifswom det, blifwit af de lättfinniga misbrukt och såsom ötnamn begagnadt att dermed uttrycka försmädelse öfwer de om sin salighet angelagna; men deruti ligger wist icke någon anledning till misbelätenhet med ordet å deras sida, som rätt uppfattat dess innehåll, ty eljest måste man af samma anledning efterställa, snart sagdt, alla heliga benämningar.

Detta namn "Pietisten", som nu är lärt och dyrbart för så många inom vårt land, hwilla i denna tidskrift funnit lif, uppmuntran och ledning på salighetsvägen, blef likväl i början ogilladt äfwen af flera uppriktiga wänner till företaget. För att widare förklara dess rätta betydelse och derigenom häfwa fördomarna deremot, gafs uti de följande numren (för Februari och Mars) en beskrifning på hwad som egentligen menas med orden "pietism" och en "pietist". — Ut den första af dessa artiklar, om "pietism", heter det:

"Att pietism, både såsom sat och benämning, länge varit känd i Sverige så wäl som i andra länder, behöfwer inga bewis för någon, som läst swenska kyrkans historia eller gjort sig bekant med företeelserna inom denna kyrka. Benämningen har icke alltid varit brukad i dess ursprungliga och rätta bemärkelse, men der de mindre upplysta welat begagna den såsom ett smådeord, betydande efter deras mening ett swärmiskt, stenheligt och stabligt nit om gudaktigheten, har icke saknats försök att rädda den innehållsrika benämningen från sådant misbruk; ja, öfverheten har genom offentliga förbud gifwit tillkänna sitt misbehag, då ett så wigtigt ord orättwist misbruktades. Wi anföra endast ett exempel, hemtadt ur Bälters kyrko-ceromonier, der det pag. 283 heter:

"Suru vinnlade sig icke konung Fredrik I att förelomma all oordentlighet uti predikningar! Det är ännu i friskt minne, huru några af presbyteriet utropade orden pietist och pietisteri såsom sektnamn att dermed gifwa tillkänna någon willfarande menniska och lättare lära. Konungen fann, att pietism eller gudsfuktan på sådant sätt förvandlades till ett smådeord, hvaraf förakt och wantördnad eller åtminstone kallförfärd kunde uppkomma hos de enfaldigare för en sann gudaktighet och dess öfning. Det stadgades dertill år 1726, att pietist och pietisteri, hvarken på predikstolar eller vid akademier och skolor, så misbruktliga skulle nämnas". Härpå synes det tydliga, att det icke war själwa orden och deras med rätta betydelsen öfverensstämmande, wördsamma användande, som wäcke öfwerhetens uppmärksamhet, utan detta "misbruktliga" användande deraf, med förakt och smådelse mot deras egna, heliga, wördnadsbjudande innehåll.

Uti följande nummer tillbrades en "pietist". Man wisade deri utförligt, först att han tillhör intet särskildt land på jorden, utan finns "i alla länder, der evangelii ord är kändt och predikadt". För det andra, hwad en pietist är, nemligen en sådan, som icke blott läser, hör och förstår om bättring, utan ock i hjertat erfar, hwad dermed menas, har genom ordet fått ett sådant hjerta, som wörbar Guds bud, känner sina synder med ånger och fruktan, allwarligen företagit deras afläggande och under sådant bättringsarbete lärt att, förlägen, hjälplös och tröstlös i sig själf, söka nåd och hjälp hos Frälsaren".

Efter en ytterligare temligen genomförd utredning af denna fråga heter det slutligen i samma artikel: "Men denna teckning af en pietist är ju den af en sann christen, torde någon till sist anmärka". Härpå svarades: "Nåväl, med en pietist och en sann christen mena wi en och densamma. Såsom wi tillsörerne wisat, innehålla namnen detsamma; men werlden i allmänhet förstår dem helt olika. En undersök, hwad det i verkligheten är, det som werlden kallar pietism, och du upptäcker, att det är christendomens gamla uttåg, i sann gudsfuktan nu tillämpade på det hvardagliga lifwets alla förhållanden. Öppna ögonen och se ett märkwärdigt förhållande: gerna må christendomens sanningar förwaras i bibeln, ordnas i symboliska böcker, samlas i christliga skrifter, införas i predikningar och berömmas såsom landets och kyrkans klenodier, gifwande dem ett företräde framför andra. Men — we den, som yrkar, att dessa sanningar måste wara lefwande i det enskilda hjertat, verkamma i det enskilda lifwet! Hans yrkande skall stämpas såsom fanatiskt, och den, som söker efterlefwande det, måste åtnöja sig med att — icke längre kallas christen, utan — "pietist".

Några ytterligare ord i fråga om den nya tidstriftens namn infördes uti n:o 11 samma år, då den anmälades till ny prenumeration. Sfrån denna tid tycktes misnöjet med namnet stilladt. Pietistens innehåll gjorde, att äfwen de, som förut icke varit

nöjda med dess namn, blefwo tillfredsställda. Bietist i detta ords kyrkohistoriska betydelse har Bietisten emellertid aldrig varit.

Enligt det program för tidningens innehåll, som infördes i förordet, war det utgifwarenas mening, att tidningen skulle omfatta följande ämnen. 1:o **En lewande artikel**, icke widlyftig. 2:o **En lefnadsbeskrifning**, kort och helst öfwer någon, som utan buller och stort uppseende fört ett gudattigt lefwarne och blifwit trofast intill döden. 3:o **Berättelser och bref**. 4:o **Swarjehanda**: anekdoter, wiktiga yttranden, lärorika bilder, nyss utkomna böcker m. m. 5:o **Nyare tilldragelser**. 6:o **Läsning för barn**. Denna första bestämmelse följdes blott i de första årgångarna. Sedan hafwa de lewande artiklarna utträngt de öfriga ämnena mer och mer.

"Men ett wille Bietisten sorgfälligt undwita", heter det vidare i förordet, "nemligen polemik, twist, ware sig om de christliga eller de jordiska tingen. Då willfarelser äro gängse, och fienden söter att utfä dyligt ogräs, är det rätt och i sin ordning, att de, som känna kallelse dertill, särdeles kyrkans målsmän, inlägga sin på kyrkans wägnar afgifna och högtidliga protest mot sådant kätteri. Men om alla med eller utan förmåga till werfets behöriga uträttande löpa åstad med sina wedersläggningar, skall det hända, att fiendens sat i ett eller annat fall befordras af swaga inwändningar, och, hwad som ännu wärre är, mången andligt finnad får annan sysselsättning än den, hwartill han är mest beqwäm, och hwaruti han, obemärkt men säkert, skulle kunna lyckligast werka för befästandet och utwidgandet af Christi rike. Själafienden har wunnit sitt spel, när han förmår draga de flesta och bästa af de andliga från en ren andlig werksamhet och infasta dem uti polemikens hwiwlar. För redaktionen är det klart, att farliga, själasförder swande willfarelser widhållas egentligen dershöre, att den willfarande icke kommit att inse och känna sitt syndaförderf. Ty så fort detta sker, finner han, att han behöfwer och måste hafwa just en sådan gudomlig Återlöfware, en sådan salighet, som Guds ord tydligt framställer, och att denna salighet icke kan erhållas på andra wilkor, än dem Saliggöraren behagat förefriswa. Redaktionen är öfwen af den tanken, att inga bland de icke mattpåliggande skiljaktigheter, hwilka torde finnas hos de gudattiga här eller annorstädes, äro af sådan betydighet, att man för deras skull har tillåtelse att öfwerträda det ofta upprepade budet om inbördes kärlek, ej heller att twister rörande sådana skiljaktigheter befordra den enighet i åsigtter och handlingsfätt, man dermed söter tillwägabringa. Utan att dershöre misplänna wärdet af de skrifter och tidningar, hwilka sysselsätta sig med det högst priswärda bemöbandet att förswara och upprätthålla christendomens utanwerk, önskar denna tidning att komma till de undan tritget gömnda barnen och samtala med dem om det, som tillhör det inre lifwet. Med denna förklaring har redaktionen welat tillkännagifwa sin bestämda affigt att befrämja frid och samdrägt

bland de gudaktiga samt skydda sig emot någon nödwändighet att införa uppfater, hvilka kunde hafwa en annan, om icke alldeles motsatt, riktning". Denna bestämmelse har Pietisten och troget widhållit, då den icke en gång upptagit och vederlagt de anfall, som tid efter annan i tal och skrift blifwit gjorda emot den.

Så hade då Pietistens utgifwande blifwit börjadt i Jesu namn. Månadtligen utgick den till de "undan friget gånba barnen" och talade med dem om själens wigtigaste frågor för lif och gudaktighet. Spridningen war i början icke stor. Blott 600 ex. upplades, och äfwen af dessa woro wid första årets slut ett antal exemplar öfriga.

Pastor Scotts uppträdande i Sverige, hans rastlösa werksamhet till wäckande af mer lif inom svensta kyrkan, och företrädeswis kanse hans nit för nykterhetsfaten, hade emellertid ådragit honom många ovänner. Ut i allmänna tidningar angreps han på det bittraste. Ehuru han med en i sanning priswärd frihet från partifinne aldrig, så widt de honom närmast stående wännerna kunde förstå, sökte werka för öfvergång till methodismen, utan endast bemödade sig att wäcka de slumrande lutheranerna inom kyrkan till lif, bestyldes han dock af motståndarna äfwen för seltmaleri. Här till kom ännu, att då Scott under sin resa sommaren 1841 uti Amerika wid en konferens omtalad och skildrad svennska förhållanden, hans tal af några der resande fiendtligt finnade svenskar blifwit uppsnappadt och i wanständigt stök meddeladt i bref till wänner i hemlandet. De sålunda wanständiga orden återgäfwos i allmänna tidningarna och wäckte en ofantlig förbittring. Det hjälpte ej, att Scott lät öfversätta och i tryck utgifwa talet, hwars äkthet bewisades genom underskrifter af flera methodissamfundets medlemmar, hvilka åhört det. Allmänhetens ömwillja mot den främmande presten qwarstod och stegrades ytterligare af utspredda rykten och förnyade anfall i tidningarna. Sålunda föranleddes det belanta uppträdet i och utanför den engelska kyrkan, under aftongudstjensten palmöndagen den 20 Mars 1842, då pastor Scott genom ett tumultuariskt öwäsende af en uppwiglad folkmasa, som trängt sig in i kyrkan, nödgades afbröta predikan och icke en gång kunde med ett Fader war avsluta andaktstunden, utan måste styndsamt inom sitt eget hem söka skydd för sin person. Den närmaste följden här af blef kapellet tillslutande och pastor Scotts afresa från Sverige, då myndigheterna icke mer trodde sig kunna lofwa skydd för hans fortsatta predikowerksamhet i Stockholm. Så stod då Rosenius ensam qwar på platsen såsom lärare för en liten höp wäckta och troende själar samt såsom redaktör af Pietisten.

Då man ser tillbata på denna händelse och alltid måste känna en djup blygsel och smärta, att den för vårt lands andliga wäl så warmt nitälfande och werksamme Scott på ett sådant sätt skulle nödgas lemna sitt arbete här, kan man dock å andra sidan icke annat än äfwen häruti ståa en gudomlig ledning. Ehuru

Scott, såsom förut är sagdt, verkade inom Sverige utan allt märkbart partifinne, blott för att väcka till mer lif inom vår kyrka, uppmanade t. ex. salighetsöfande att läsa Luthers, Andets m. fl. skrifter med ren lutherisk beaktelse, är det dock helt naturligt, att det icke alltid stannat derwid, om antalet af de till lif väckta själar hunnit tillwäxa, och hans verksamhet wunnit mer förtroende. Scotts mission i Sverige war sålunda slutad. Han, utan hwilkens wilja icke en gång en sparf faller till jorden, hade besluttit så. Och denna mission, som Herrn gifwit honom att i vårt land utföra, war i sanning icke ringa. Alla de, som hafwa öga och hjerta öppnade för Guds rike på jorden, stola i alla tider erklänna och tacka Herren för hwad Han genom denne mans tolfåriga verksamhet härslädes uträttat. Scott hade warit en wäghöjdare. Berg af fördomar hade blifwit undansprängda. Hela hans uppträdande hade warit ett wäckelserop, som hörts wid omkring i det swenska Zion. Att väcka de slumrande ur sömnen och liggligheten war påtagligen hans stora gåfwa. Owist är om han i samma grad äfwen egde gåfwan att leda de ur sömnen uppmanade till fristaden, att föda fåren. Men äfwen derfor hade den gode Herden fört; dertill hade Han i Norrlands stogsbygder, bland de gamla Lutherläsare, wid Luthers skrifter, gamla psalmboken och Zions sånger, åt sig uppfödt, infört i ewangelii hemligheter och silt genom en långwärtig genomgripande anskaffning och nöd särstildt förberedt en man, åt hwilken Han i så owanlig grad gifwit af sitt eget hulda herdafinne för fåren. Denne man hade Herren nu på underliga wägar från de ännu ej afslutade studierna wid akademien fört till hufwudstaden och insatt i en verksamhet, som alltmer utwidgabes — och som warit så ritt wälsignad. Och om än de själar, denne man der under mer än ett hundraårs århundrade med sällspord kärlek och herdehuldhet silt tjena och wårda, ja, nåbehungrande själar öfwer hela landet, djupt måste känna den förlust de genom hans hemfallande lidit, måste de å andra sidan med tillbedjan, tack och lof prisa den store Öfwerherden för det dyra lånet, Han under så många år gaf sin församling, beundra och prisa hans wisshet, nåd och makt uti det sätt, hwarpå Han beredde detta sitt utforade redskap, införde honom i arbetet och under alla åren, wid alla påtryckningar utifrån och inifrån, behöll honom wid sanningen och bewarade honom från fall både till högra sidan och till den wenstra. Herren gaf, och Herren tog, wälsignadt ware Herrens namn!

Som sagdt war, stod Rosenius, sedan Scott lemnat hufwudstaden, ensam qwar att taga wård om den lilla hop af wäckta och troende själar, hwilka samlats omkring de båda lärarena. Äfwen redigerandet af Pietisten öfwerlemnades helt åt Rosenius. Ut i Aprilnumret stref han deri sin första sjelfständiga ledande artikel, under rubrik: "Blöjen på nytt och sån icke bland törne."*) Det

*) Wib en första omtryckning af Pietistens 9 första årgångar, hwilken företogs 1852, uteläts denna artikel jemte flera andra, ja, alla de i

var ett ord i sinom tid, sade Rosenius sjelf om denna artikel, då han under sednare år derom talade, ett väckelseord, passande för tillståndet inom församlingen just wid denna tid. Först i n:o 10 stref han den afhandling, "Om Guds heliga lag", öfver 1 Tim. 1: 8, hwilken utgör den första artikeln af Pietisten i dess nuvarande stic.

Snart hade den lilla tidstriften gjort sin första årswandring, och tiden war kommen, då man måste afgöra frågan, om Pietisten med årets slut skulle upphöra eller ännu ett år utgifwas. Såväl fiendtliga angrepp som uppmuntringar hade icke saknats. Från olika trakter hade bref ingått med för saken lifswande innehåll, ja till och med från lärare i kyrkan, hwilka helsade den lilla tidstriften wälkommen och bekände sig för egen del deraf haft uppbyggelse. Tidningens fortsättande blef då besluten, och en anmälan till ny prenumeration införd i Novembernumret. Deri heter det, att "så stor rebaktionens fruktan och betänklighet warit wid tanklan af företaget wigt och utgifwareförmågans brister och ofullkomligheter, så stor har och den uppmuntran warit, som den genom Guds nåd erhållit från mottagarenas sida. Red. anser sig böra till den näderike Gudens pris och ära meddela den underrättelsen, att denna tidning under året funnit ett oförmobadt antal wänner, hwilket synes och såsom ett tecken, glädjande för dem, som sucka för Guds rike — ett tecken till den andliga hunger, som råder inom wårt gamla älfstade fosterland... Men för att afgöra den egentliga frågan om Pietistens fortfarande eller upphörande, kunna wi icke annat än antaga, att de, som i sina hus wänligt emottagit honom detta år, skola äfwen önska se honom återkomma på nya året; och på detta antagande, samt med bön och hopp om Guds fortfarande wälbehag och bistånd hårtill, ärna wi äfwen kommande år utgifwa honom".

En höjning af priset ansågs emellertid nödig från 1: 12 öre till 1: 50, wid hwilket pris den sedan bibehöll sig. Om orsaken till denna förhöjning stref Rosenius i samma anmälan: "En anmärkning är gjord öfwer tidningens låga pris. Red. har i bref fått följande frågor: Swarföre sätta lägre pris på Pietisten, än det är på "Tro, kärlek, hopp"?), då ju begge dessa tidstrifter äro af lika form och omfång? Det kunde synas, som wille den förre genom det lägre priset draga prenumeranter från den sednare. Nej, låt blotta innehållet afgöra den enas eller den andras företräde. — Dels med anledning af denna anmärk-

de 6 första numren af första årgången införda lewande artiklar, och af de följande årgångarna sådant, som warit egnadt att mer för tillfället tjena; så att dessa årgångar blott utgjorde nio art i stället för de ursprungliga tolf. Wid en ytterligare omtrykning af Pietistens äfsta årgångar under år 1868 har litwål nämnda artikel blifwit i den första årg. intagen.

*) En andlig tidstrift, årshorn med Pietisten, utgifwen i Uddewalla af C. P. Gallström, om hwilken Rosenius wid denna tid stref: "Han är en reblig och kär medarbetare, hwars brodershand wi med glädje omfatta."

ning, dels och emedan hvar och en torde inse, att ehuru wi icke kunna förneka det uppmuntrande antal prenumeranter, som tidningen erhållit, det dock varit icke blott ingen vinst, utan (om man antager, att arbetaren är sin lön värd) tvärtom förlust genom det låga priset, så har Red. beslutit deri gbra någon ändring."

Bland de många värdefulla artiklarna i denna andra årgång af Pietisten omnämna wi blott den djupgående framställningen af "Gudaktighetens stora hemlighet" samt af "Syndaförberisvet och dess känedom". Något "Om syndernas förlåtelse" är äfwen ett fint stycke från detta år.

Redan efter några månader af Pietistens andra årswandring, då 1,000 ex. trycktes, hade prenumeranternas antal så stigit, att upplagan måste ökas till 1,500, och en omtryckning af årgångens första sex nummer företogs. Den första årgången blef nu äfwen snart efterfrågad, så att de återstående exemplaren snart woro utgångna. Genom subskription, föranskaltad af några wänner, utgafs då ett utdrag ur den första årgången såsom en särskild bok, hwilken, med titel "Hemligheter i lagen och ewangelium", utkom i början af 1844. Redan året derpå måste en ny upplaga deraf utgifwas. Äfwen af de följande årgångarna utkommo efterhand utdrag under samma titel. Så fick Pietisten allt widsträcktare spridning. Uti en anmälan i n:o 11 år 1845 kunde Rosenius skrifa: "Ärligen och dagligen alltmer uppmuntrad till denna lilla tidskrifts fortsatta utgifwande - uppmuntrad så wäl af de wänners och läsares antal, hwilket blifwit allt större, som och af de glädjande och förödmjukande bewisen af detta enfsaldiga ordets werknigar, har Red. under åtallande af Guds wälbehag och bistånd beslutit att äfwen nästkommande år låta Pietisten utgå."

Det lilla frötorneret wärte sålunda år ifrån år. Det hade blifwit ett träd, som sträckte sina grenar till alla delar af landet, bärande andlig wedergwidelse och näring till tusentals hungrande själar. Men såsom den Herren, hwars ärenden den lilla tidskriften gick, sjelf war ett tecken, hwilket skulle blifwa emotsagd (Luc. 2), så blef och Pietisten från flera håll emotsagd och angripen. Wi skola i det följande så tillföle framhålla dessa angrepp, men wilja först redogöra för de närmare tilldragelserna i Rosenii mer enfsilda lif under dessa första åren af Pietistens utgifwande.

Femte Kapitlet.

Drag ur Rosenii enskilda lif och verksamhet under åren 1842 och 1843.

Resa till Norrland. — Tilldragelser wid Scotts afresa. — Dlika planer och tankar med afseende på den blifwande verksamheten. — Söfswar derför. — Wigtigen af det presterliga tallet. — En yttre kallelse lebande till inre wißhet. — Arbetets widare utwöckling. — Resa till Finland. — Den sijnka pietismen. — Erfarenheter under resa till Norrland. — Öfstermålet. — Rikstroendet af wänner. — Inre erfarenheter.

Lidigt på wåren 1842 stragt efter Scotts afresa från Stockholm gjorde Rosenius en resa till den höga nordnen, förnämligast för att besöla sin gamla, öfwer fadrens fränfälle djupt bebröfwade moder. Arbetet med de två tidningarna m. m. nödgade honom dock att göra besöket i hemmet fort. Stragt före afresan (den 3 Maj) skref han följande rader till Scott, hwilka wäl måla den fiendskap, denne Herrens tjenare haft att erfara i wårt land, och öfwen det broderliga förhållande, hwari han och Rosenius stodo till hwarandra: "Älskade, satnade broder, libande och jagade Christi tjenare! Dina erfarenheter äro på wißt sätt ofundswärda och minneswärda, för efterwerlden dyrbara till lärdom. Du reste från oss, och många olika intryck efterlemnade den afresan. Djupa intryck öfwen. Jag m. fl. gjorde bland andra reflexioner dessa: De öfriga passagerarna wisade sig på däck för att hwifta sitt sista farwål till älskade och älskande wänner, men war wän måste för att bespara sig ett obehag eller fastner ett utbrott af pöbelwanstinne sjelf förfala och öfwen förneta oss detta sista ögonblickets affked, måste wara döld, liksom när Luther låg i Wartburg och reste derifrån, förklädd till en röd ryttare. Så snart ångfartyget war ute, och jag med några wänner stod och såg efter det, kom en tjock herre till mig och sade: "Öfwerståthållaren, grefwe Lewenhaupt, ber att få tala med herr Rosenius." Jag gick dit, och som jag kom, sade han: "Jag wille blott fråga: har pastor Scott verkligen rest?" "Ja, det har han", swarade jag. "Är det säkert?" "Ja, det är säkert!" "Det war blott detta, jag wille förfråta mig om." Många polisbetjenter syntes också i folkhoppen. Förmodligen hade öfwerståthållaren fruktat, att något upptråde skulle ega rum, och nu wille han wara wiß, att

pastor Scott rest för att sedan slippa det bekymret. På måndagen läste vi i "Bladet" om Swithjods afgang, men endast tvönnede de passagerare nämndes, de wigtigaste naturligtwis. Och dessa woro "danska legationssekreteraren v. B., samt predikanten i methodistkapellet herr G. Scott". "Allehanda" sade, att pastor Scott hade "med pisa och pad" nu lemnat Sverige. I dag säger A.-B.: "Det har de sista dagarna berättats såsom tillförlitligt, att man å högre ort skall fundera på att för statens räkning intöpa det famösa methodistkapellet i kvarteret Butten. Men i fall det werkligen fordras en så bestaffad åtgärd för att blifwa fullkomligt qwitt herr Scott och hans engelska församling af de der erlända fyra eller fem, wore det wäl icke omöjligt, att någon enskild tilltaggen man kunde förefinnas, benägen att för ett eller annat ändamål lägga sig till ifrågawarande byggnad. Enklaste utwägen wore ju en auktion." Intet mer har synits om denna sak i tidningarna. De "tala mycket i wädrer". Gud allena ware vår tröst, vårt råd, vår nödhjelpare. Jag måste sluta. Kristus war öfwerherde, som har all makt i himmelen och på jorden, styrer siff, såsom det i hans beslut står skrifwet."

Wid midsommartiden war Rosenius åter tillbata i hufwudstaden. Ränd redan nu genom sin Bletst, hade han under resan, öfwerallt der han for fram, blifwit uppmanad att hålla sammankomster. Stor war glädjen hos den lilla troende hopen i Stockholm wid hans återkomst, och då genom engelska kyrkans tillstånd en större lokal samlades, samlades man hos wänner än här än der. I bref af den 12 Juli skrifwer han om allt detta till den gamla wännen i Norrland: "Min tid är så kort, att äfwen jag i detta bref måste wara kort. Tacl, ja tacl för siff: det gamla ordet tacl är utnött, men hwad skall jag bruta? Min resa gick lyckligt och hastigt. Jag kom hit dagen efter midsommardagen. I alla städer der jag stannade, war det dock samlingar, såsom i Umeå, Hernösand, Hudikswall, Gese, Upsala, och — Gud lefwer, det war, hwad jag allestädes såg. I Rösänger war och en ljustig afton. Från Agatha slets jag hastigt, ty jag lemnade Umeå dagen efter ankomsten dit. Men nu om Stockholm. Ja, som du hörde, fru Scott och hela familjen hafwa rest, och det tyckes i det mesta wara afgjort, att ingen af det huset återwänder mer hit. Kyrkan torde blifwa såld till staten för att begagnas — till hwad? Ja, den gode Herden, wära själaras biskop, konungen, som heter Underlig, Råd, Gud, Gjelte, ewig Fader, Fridsfurste, som sjelf bär siff herradöme på sina axlar, Han, Herren, är när, är med oss; ho kan då wara emot oss? Detta är vår tröst. I Honom lefwa, Gud fle pris, några, ja, ganska många själar, och wi träffas alltid några af dem hwarje afton på spridda ställen i staden och uppbygga oss inbördes på vår allraheligaste grund. Detta är aftonarbetet. Men eljest är jag spshellsatt med skrifwande och utgifwande af tidningarna. Gud,

all nåds Gud med dig och alla heliga. Bed och bida än en liten tid. Gud med dig och mig."

I den mån öfvertygelsen om, att Scott ej mer skulle återkomma till Sverige, skarnade för Rosenius, trängde sig och oro för hans egen framtida ställning in på honom. Sedan han lemnat all tanke att fortsätta studierna wid akademien och flyttat in till hufvudstaden, hade han der alltmör gjort sig förtrogen med planen att wid sidan af Scott arbeta för Herrens sak. Herren, den allena wise, hade dock beslutit något helt annat för honom. Scott skulle blott vara det medel, hvarigenom han fördes in på en bana, som ingen före honom beträdd, och der han skulle sakna hvarje jordiskt stöd att hvilat wid. Wi skola i det följande se, huru han efter mycken ovisshet, samt ansåttad af röster inifrån och utifrån, omsider kom till klarhet och visshet om sin kallelse. Straxt efter återkomsten till Stockholm stref han till Scott (den 27 Juni): "Öförgätlige vän och broder Scott, du min ende sådan! Huru skall jag nu uttrycka mig, hvilka ord skall jag bruka i en tid och en ställning som denna? Är det sanning eller en dröm, att du skall tagas ifrån oss? Men jag får lof att sätta ett läs för min mun, för mina uttryck af längslan; ty de kunna nu icke hjälpa. Men betänt, jag är nyss likom upväckt till besinning af något, som jag dock aldrig trodde. Jag har väl med undergiftwenhet för Guds behag welat bedja: **St**e din wilje. Men, huru mödret det ofta sett ut, har jag dock alltid trott, att Gud skulle omvända bladet och gifwa oss dig åter. Nu tyckes det vara annorlunda beslutet; dock weta wi intet ännu. Wifst ligger på djupet af min själ den gamla förhoppningen, att samme Scott skall ännu i samma tempel sjunga samma och ännu längre wisa. Men när detta skall ske, ja, äfwen fulla vissheten, om det skall ske, är det, som jag nu saknar. Och att tala derom är fåfängt. Men är det icke ett sorgligt tecken till ondsfisks makt, till förföljeseandens allmänna och hotande öfvermakt och den trogna hovens undertryckta och swaga tillstånd, att ej en enda röst af en allmännare protest mot förtrycket af christnas frihet låter höra sig, utan endast enskilda och smygande röster, hvilka under sina striftliga uppåtser ej wäga wisa sina namn? Kanste skall dock äfwen härigenom Guds egen omedelbara styrelse blifwa desto mer förherrligad, då sjelfwa lärjungarna, af bebröfswelse förtyngda, sofwa, förnela, trypa undan, och Guds sak likwäl går fram. Jag har hört sribas omkring den frågan om en opinionsyttring från wännernas sida, och jag har tyckt, att det blott är feghet och kraftlöshet hos de betänliga, som tillbakahåller dem. Käre broder, jag undrar icke, om ditt tålmod snart swiker, så att du förtörnas på allt hwad swenskt heter och förgäter oss. Men käre, bed om nådens, kärlekens och undergiftwenhetens ande att af allt detta onda blott taga anledning att desto mer ömma för Sverige; ty landet står jämmerligen. Det har jag dessa tider under resan med stor rörelse

fått se. Men återigen, hwem wet, om icke den underliga förförljesefebern nu nått sin kris. Det har dock i ett afseende på hundratal af år icke varit en så wälsignad tid för Sverige som just nu; ty att det förut varit stilla, har blott kommit deraf, att den starke besuttit sitt hus oförb. O käre broder, gläds, ty om du ej varit född till werlden för något annat, än den rörelse du här uppväckt, war det dock en lycklig tid, då du föddes; ty hwem wet, hwem ser eller kan se slutet på den lediga af andliga wälsignelser, som denna storm skall medföra. De utsädda frön, hwilka wäl fallit under owäder, kunna dock bära mer frukt, än wi nu se, och sedan gifwa af sig frön till nya plantor. Och, i alla fall, du har redligen arbetat efter bästa förstånd och förmåga, och hwad Gud widare will göra af dig och af oss, så wi med ödmjukt undergiftswenhet wörda såsom det bästa. Det är ju icke din eller vår sak, utan Herrens. Han göra, såsom Honom täckes. Jag nödgas på detta sätt nedtyfta de oroliga sorgens och besymrets tantar, hwilka ihjinnerhet denna tid angripit mig, ja äfwen andra.

"Men jag borde stynnda att berätta något. Jag fruktar, att din tid ej tillåter att läsa så långa bref. Jag har fulländat min Norrlandsresa, ganska rik på ämnen både till sorg och glädje. Först, många kära wänner helsade dig hjertligen, ofta med tårar. O en besynnerlig sak, att långt i höga norden tala de med rörelse om Scott och hans arbete och öde. Jag kan omöjligt földra allt, hwad t. ex. i Subitswall, Bjuråter m. fl. ställen utefter wägen talats och helsats. Och huru det stribes mellan trogna och otrogna. Men allt detta måste lemnas. I Bjuråter, der jag tillbragte pingsten, höll jag bibelförklaringar; äfwen så i alla städer och byar, der jag stannade, hwarwid jag ofta hade prester till åhörare. Med ännu flera samtalade jag och blef öfwerallt wäl emottagen. Men, jag måste stynnda till mina egna förhållanden, efter jag både tror och hör, att din faderliga och broderliga godhet will weta derom. Ja, käre wän, hwad skall jag säga? Jag är alldeles blind för framtiden och lefwer blott på hoppet om Guds försorg. Dock, för att utwedla mig, märk först: Då jag ännu icke har för mig fulltomligen afgjordt, att du blir borta för alltid, utgör äfwen detta en grund för min stillhet; ty kommer du åter, will jag ingenting högre önska mig än att såsom en arbetskarl i det hus, der du wore architect, få stå wid den wägg i huset, der jag blefwe satt. Att draga omsorg och hafwa widlyftigare bestyr lär ej ligga i min fallelse. Om jag wägade hafwa någon egen önskan, wore det of denna att återfå vår älskade Scott och dela med honom arbete och erfarenheter. Och hwem wet, det är wäl ännu icke alldeles omöjligt. Men nu, för att antaga det widrigaste och det för ögonen närmast stående, att du tages från oss, hwad skall då blifwa af Rosentus? Detta är fråga, som många nu göra. Och hwad tänker jag derwid? Som redan är antydt, jag blir

ofta under outfägliga qwal alldeles wanmättig, när jag vill genast se, se hwad jag skall få till sjskelsättning och uppehälle; ty jag ser ofta derwid intet annat än egen wanmakt och andras liknöjdhet om min tjenst. Men derwid är då min tröst: Är det sannt allt, hwad wi tro och bekänna om vår Gud, så har Han redan utmätt både arbetsfältet och brödet. Och derwid blir jag lugn och stilla. Men wid stunder af otro blir jag ofta nedslagen, måste dock stanna wid denna tanke: Det må blifwa, hwad det kan; jag gör och har gjort allt, hwad jag förmår. Förmodade jag sjelf skapa mig en werld, skulle jag snart göra det, men jag förmår icke, och då:

Är det ej sannt, hwad om Herren står,
Så gör det mig lika, hur helst mig går.

"Allt detta om de mörkare stunder. Nu om hwad jag här under gör och företager. Först är jag för närvarande sjskelsatt; derwid blir jag, till Gud öppnar någon annan dörr och tillsluter denna. Jag skrifwer och redigerar Pietistens nödfasad att åtminstone till årets slut dermed fortsara. Nog har det ofta, wid tanken på att jag aldrig skulle få offentligen predika, då likväl predikandet torde vara min kallelse, synt mig önskwärdt att vara ställd i metodisternas friare werksamhetsform, men jag har och fruktat genom ett sådant steg göra många swenska christna förargelse och bryderi, ingifwande dem den tanken, att lutheranismen icke duger till salighet, ehuru jag sötte endast det friare werksamhetsfältet. Dersöre, för att nu blifwa swenska bröder till tjenst, hwad mer än Pietistens skrifwande? Ja, hellre än att vara bunden inom en presterlig kallelse, will jag vara en osedd, enskildt grafwande läfare, hwilken med enskild men hwardaglig werksamhet, med andaktsstunders hållande och borttappade förs uppsökande oftast uträttat mer än presterna. Med andra ord, hwad wi menade med en "stadsmisshonär", just detta ligger ännu allrafärast för mig. Men hwem will löna honom? Hur skall jag lefwa? o. s. w. Derom framdeles. Jag talade härombagen litet med Keyser om denna sak, och han trodde, att jag med sådan anspråkslöshet och enskildhet uti werksamheten kunde på intet sätt förhindras, ty ur det hus, der ingen annamade mig, fick jag "gå ut" och studda stoftet af mina fötter. Då kunde jag hafwa en ständig wexlande sjskelsättning, än skrifwande tidningarna och annat, än predikande i husen. Ja detta är, hwad jag, näst den werksamhet jag wisfa stunder hade under din ledning, tänner mig kraftigast kallad till. O, hwad jag dock härwid nehslogits af tanken på min oförmåga, men och derwid tänkt dels på andras, dels på egna erfarenheter, att Gud förmår rikligen göra mer, än wi ens bedja eller tänka. Ja, det som är omöjligt för mennistor, det är möjligt för Gud."

Under det Rosentius (utom i stunder af anfättning, hwarom wi snart skola se ännu mer) genom arbetet med de två tid-

ningarna, ordets förtunnande wid de dagliga små samlingarna i husen och ensfilb själamård småningom befastades i sin verkfambhet inom hufvudstaden och började att alltmör deri se en gudomlig fallelse, woro dock wißt icke alla hans wänner wid denna tid ännu ense med honom med affeende på den bana han beträdt. En broder och wän sedan akademietiden, anställd såsom prest i södra Sverige, uttryckte i bref till Rosenius, strax innan engelska kapellet tillstängdes genom tumultet den 20 Mars, sin undran öfwer, att han predikade der och icke avslutade studierna wid akademien för att sedan såsom prest ingå i kyrkans tjenst. Rosenii swar till denne broder, skrifwet påskafstonen 1842, wisar öf hans tantar här om wid denna tid. Han skrifwer:

„Annu en paragraf om mig sjelf. Du uttrycker så älsfligt, så broderligt din undran, hwarföre jag fortfar att predika i kapellet, icke gör ifrån mig wid akademien och sedan går ut i min moderliga kyrkas tjenst. Åh, tro mig, det går mig riktigt ömt till hjertat ibland, helst då presterliga bröder skrifwa och tala till mig i denna ton. Jag känner mig ungefär så, som jag föreställer mig Josepfs känslor, då han, såld af sina bröder, bortfördes af karavanen till Egypten och der ingick i tjenst — men en tjenst, som blef just dessa bröders räddning ur hungersnöden. Tror du icke, att jag älskar min moderkyrka framför alla, och, ehuru jag tror, att Kristus äfwen inom andra kyrkor har sina lefwande lemmar, och jag derföre älskar äfwen de kyrkorna för Christt och de lemmarnas skull, då jag deremot älskar den lutheriska icke blott för dessa wigtigaste omständigheter, (Christus är ju det wigtigaste i kyrkan?), utan och derföre att jag tyder wår kyrka har den renaste, fulltomligaste lära, och hon derutom är min moder — jag säger: Ehuru mina åsigter äro så der liberala, att jag ser Kristus och hans lemmar äfwen „extra ecclesiam“ (sc. nostram)*, och att jag således tror mig kunna tjena Kristus och bruden, den „ena, allmänneliga“ kyrkan, äfwen inom en annan kyrka, tror du icke, att jag dock, af de nämnda orsakerna till förklarlet för wår kyrka, helst tjänar henne? Och tror du, att jag någonsin tänkt tjena någon annan, eller redan gjort det? Bort det! Jag åkallar himmel och jord, Gud, mennistor och änglar till wittnen, att jag aldrig predikat annat än en ren evangeliskt lutheranisk. Och endast derföre och såwida det tillåtits mig här (i kapellet), har jag här predikat. Så will jag och predika, hwarhelst det tillåtes mig. Läran står öfwer alla strankor. Den är lika, hwarhelst jag uttalar den. Men att jag tjänar methodismen, kan omöjligen förklaras såsom sannt, om man med methodismen will förstå den „wesleyanska“. Men si, förstår du med methodism det samma, som t. eg. det B. wißt menade, då han säger i konsistorie protokollet (se Biet n:o 51), huru „Scott spridt methodism ej blott inom hufvudstaden

*) Utom kyrkan (neml. wår).

utan od i landsorten", nemligen läseriet, pietism, religiös methodism in genere, då tillstår jag, att jag vill befrämja methodismen. Att B. måst hafwa denna mening, är klart, ty den wesleyanska methodismen har genom Scott ej wunnit en enda lem i Sverige. Den som kan förewisa en enda, som antagit methodismen, blifwit Scotts kyrkas medlem af swenskt-luthersta kyrkan, han stige fram. Scott utfäster sig att taga fyratio par spö för hwarje sådan. Nej, se, hwad Anjou säger i Frey: "Läseriet är swenska kyrkans methodism", pag. 27; och erkebiskop Wallin i lifstiden kallade methodisterna för "werlds läsare". Saten är densamma, som i flera olika länder och tider under olika namn utgjort werldens förargelseflippa, nemligen Guds ord och wilja, tillämpad på det hwardagliga lifwets alla förhållanden. Derröre kunna inga kyrkformer eller bekännelser begränsa denna sat, religiös methodism, utan den finns inom alla kyrkor, som hafwa bibeln till lärogrund och regel. Om jag nu är en lefwande lem af denna allmänliga, ena kyrkan och således älskar Kristus mest och mer än mina och min kyrkas läroegenheter, så älskar jag od den lefwande lemman af annan kyrka mer än den döda af egen kyrka. Såsom Wesleygren stref: "Man är ju hellre beslägtad och förenad med hederligt folk af annat rike än ohederligt inom riket, t. ex. hellre med Howard *) i England än med Lasje Maja i Sverige, hellre med Baird i Amerika än de Ron i Dalarne i Sverige". Så säger od jag: Älskar jag Kristus mest och inser, att Han kan hafwa lefwande lemmar äfwen inom de kyrkor, som misförstå wissa läror, så snart de dock predika Kristus, bättring, tro och helgelse, likasom lärjungarna woro hans "bröder" och "wänner" äfwen på den tid, då de häftade wid gröfre willfarelser än någon kalvinistisk, methodistisk, herrnhutisk, såsom 1:o att Kristus skulle upprätta ett jordiskt rike; 2:o att hans salighet skulle endast tillkomma judarna; 3:o att, då äfwen hedningarna skulle få del deri, borde de antaga omskärelsen — se, på den tiden, då de ännu hyste så swära willfarelser, kallade Kristus dem "bröder" — inser jag detta och ättar Kristus wigtigare än alla olikhetsförhållanden, då älskar jag mer en trogen, en lefwande kalvinist, methodist m. m. än en otrogen, en dödd lutheran. Eller hwad? Sat Sapienti.

.... "Din fråga om mig är dock ännu ej beswarad Den innehåller tvenne delar. 1:o Hwarföre jag predikar i kapellet; 2:o ej gör ifrån mig wid akademien och blir prest. Nog kan jag sluta predika i kapellet (och på hwad grunder det hittills stett, är jagdt). Men gå genom akademiens förgård till swenska kyrkans helgedom, det tror jag ej är eller blir min wäg. Om min älskade, djupt älskade modertyrka ästundar min tjenst, will jag med alla krafter tjena henne, ehuru det icke kan se på prestens beqwäma plats; ty jag wet, det kan se ändå. Och orsa-

*) En utmärkt människowän.

terna, hvarföre jag ej blir prest, äro för widlyftiga att nu widröra. Gud se lof, Kristus förjer, mig förutan, för sin kyrka. Och vill Han begagna mitt usla lärlif, så kan Han det, utan att jag skall gå utom min kallelse. En »Intervenions Tertius» (hans tungomål förräder honom) har i Freya gifwit mig skarpt för mitt predbande i kapellet, kallat mig affälling, sagt, att jag predilat utan kallelse m. m. Just detta sista wore för mitt samwete alltför tungt, om jag ej både af Striften och förnustet fann det rätta i Luthers lära om den trefaldiga kallelsen, der han säger, att om en bonde säger till den andra: "Kom och underwisa mig i ordet", är detta en lita gudomlig och lita menlig kallelse, som när ett konfistorium kallar — endast det är stillnaden, att den förra kallelsen gäller blott för det enskilda tillfället och huset. Mot denna Luthers lära har jag wist ej felat. Så mycket som jag nu på åtta, nio år predilat i hus och kyrkor, har jag aldrig en enda gång gått otallad, vanmodad, utan kanste till småaktighet härif warit samwetsgrann, och jag skulle wäl kunna swara E—m, om jag trodde det lönade beswäret. De antimetodister, lutheriska kyrkans försvarare, gingo nästan för långt sifflidne palmöndag. Du har läst om det ohyggliga rabulistowäsendet i kapellet. Det war lutheriska kyrkans försvarare"!

Uttrycket "prestens beqwäma wäg" upptogs i ett sebnare bref af samme broder, och en förklaring derpå begärdes. Till swar härpå skrifwer Rosenius den 24 Aug. samma år — wi se i detta swar, hvilka tankar han hade om det presterliga kallet, huru ansvarsfullt och wigtigt han ansåg det wara: "På hwad grund har jag kallat prestens wäg lätt och mallig? O läre broder, om jag så utlåtit mig, har jag ej annat dermed funnat mena, än att den i allmänhet för de wanliga prester i vårt land och våra förhållanden är sådan. Ser jag på presten, sådan Kristus wille hafwa honom, och sådan den trogna stoffaren är, så finns knappt någon wäg under solen swärare och betänkligare. Men de wanliga prester se blott på de menliga anspråken, på ritualens och förmännens, och den wäg, som de der se för sig och bilba sig, är wäl, minst sagdt, mallig. Ordspåret säger: "Duger ej karlen till något, så gör honom till prest". Men ad, en rätt prest och hans swära wäg är ett ämne, som upprör djupet af mitt hjertas innersta känslor. Jag talar ej gerna poesi och känslöspråk, men skulle jag uttrycka, hwad jag känner, då jag tänker på en samwetsöm och trogen prest, så bleswe det idel känslor; en trogen prest måste wara ett widunder — en martyr. Med sina åhörars skuldregifter och dödsdomar för ögonen, med känslan af wigten af deras förbömelse eller deras salighet, med känslan af hwad han sjelf borde derwid göra, känslan af sin swaghet, af hindrens och fiendernas makt — o huru ser han då ut, den arme mannen! Då andra le och leka, måste han djupast ångslas och sörja. Men jag går

icke in i beskrifningen af detta fält, det är en jämmerdal. För att nu förtiga allt annat, som hela böcker, såsom "En prest i sin prydnad", "Levi söners rening" m. fl. framställt, vill jag för tillfället blott säga: Huru swårt är det ej, att med våra presters drägt och anseende vara en sann efterföljare af Sonom, som "war den allkramest föraktade och wanwärdade, full med wårt och krankhet!" (Ef. 53). Jag menar, huru swårt, att herarna med prestanseende och prestdrägt skola nedlåta sig till det arbete, hwarwid alla menniskor slämmas, jag menar icke tjensten för altaret och på predikstolen, utan detta som Paulus kallar: **Gålla på i tid och otid, trunga, förmana med all saktmodighet och lärdom — icke med konstiga ord, med snilleprof, med klofhet, lärdom och wältalighet, utan i den äkta christendomens enfald fundera med folket om själens tillstånd, icke andras utan deras — si, detta arbete, som wanligen endast tillskrifwes swagt folk, det kommer ej wäl öfwerens med herredrägt och anseende. Många andra swårigheter att förtiga. Man warserblir dem nog, då man ställer sig Christi och apostlarnas werksamhet lifligt för ögonen. . . . Twärtom anser jag det vara en swår och allmän frestelse, ifynnerhet för en prest i hans ställning af anseende och beroende af embetsbröder, att blygas för att stå i wänkskapligt förhållande, ja innerlig förening med andligt sinnade wänner, hwilla wanligen lufka alltför illa för stort och hederligt folk. Men utan detta sammanhang med trosbröderna, de rätt andliga i landet, skall ingen gerna behålla nåveliswet. Detta uttryck skulle tåla en lång predikan till utwedling och tillämpning. Nog".**

Samme bröder hade äfwen frågat, om och huru han stref predikoncepter. Till swar härpå stref Rosentus wid samma tid följande:

"På sednare året har jag wänligen, med ett kort utkast, extemporerat. Dock, om jag skrifwer koncept, skrifwer jag, huru? jo, dåligt. Och att säga, huru man skrifwer dåligt, är ej behöfligt. Lita dåligt talar jag, ty det blir torrt hwardagspråk. Men ad, du skall förargas på mitt tal nu, förlåt, men jag kan ej säga annat än sanning. Ser du, om jag predbitar med effekt, så ligger den icke i mitt talande utan i slaget. Det är wisfa slag, som gripa och röra på werksam sätt, andra blott på sinnligt och flyktigt. Jag iakttager wanligen (sedan jag först, oftast med fruktan, stundom med förtröstan, bedit Gud om hjelp) twenne ting. Det ena: urgera texten, låta den tala, sno och wända den så, att den blir från alla sidor wäl klar; då predbitar den sjelf allrakraftigast i flera år. Ty, som du sjelf wet, qwarstiannar ingenting af allt, hwad wi hört och läst, så som bibelordet. För det andra, då man likwäl måste hufwudsakligast drifwa något wikt ämne, och texten torde gifwa anledning till flera, wäljer jag icke det owanligaste för att frappera med ohörda ting, utan det behöfligaste, mest praktiska. Dessa mest praktiska och behöf-

liga ting äro wanligen tillhörande första eller andra hufwudstycket i katetesen, något eller några Guds bud, eller något om Kristus, Frälsaren, tron, nåden m. m. Dessa äro gamla, wanliga men djupast werksamma, då man yrkar, att de ej skola blott wetas utan göras och tros. Satis . . . Will du vara en stasfare till Guds rike, så får du för egen del en swår strid mot ett slags nyfikenhet eller lärgirighet, som will se alla och allas tankar, hafwa mångas bild i hjertat. O, jag undrar, om du här skall gilla, hwad jag säger. Men kanste du läst ett bref af Luther till en prest, hwart han säger bland annat: "Wakta dig för förströelser af många skrifter; utwälj dig en, två eller tre af de bästa, gör dig dem wäl befant, så att du likfom insuper deras ande, eljest skall du genom mångläseri blifwa så förströdd, wispsint och stingrad, att du är ingenstädes hemma". Jag wille lägga till, att detta kan wisserligen mer gälla för wanligt, olärdt folk. Men äfwen för presten är det af wigt, att han först har något i hjertat, har ett sannt och lefwande nådens wert i hjertat, hwartigenom han då bättre kan skilja godt och ondt. Sedan och, att om han i bibelförklaring är nödsakad rådfråga mångas meningar öfwer wisfa swåra ställen, han dock i allmänhet såsom hufwudsakligaste studium håller sig till de bästa, hwilka ej kunna vara många. Detta, om han will vara en trogen stasfare till Guds rike, hwartill det är nödigt, att hans hjerta (ej blott hufwud) är uppfyllt af Andens, den sanne Guds Andes elementer. Will du deremot vara blott "en lärd", en magister filosofie, då måste och må du grassera i allt, som finns. Ditt eget hjertas erfarenhet skall här instämma med mig, om ditt lärdomsniitna förnuft opponerar . . . Det glädde mig af citatet ur Luthers utläggning af Galaterbrefwet finna, att du läser denna och dessa lutheriska skrifter. Då har du jemte bibeln, hwad i nådemedel kan hafwas; sjelfwa nåden är dock en annan sak . . . Gud hjelpe dig för din och dina åhörars själar".

Till samme broder stref han ytterligare såsom swar på frågan, huruwida nitet för nykterhetsfaten, en af den tidens mest brännande frågor, icke skulle kunna blifwa till hinder för den ännu mer wigtiga predikan om bättring och tro, följande: "Jag inser så wäl, genom egen kännbar erfarenhet, din wigtigaste strupel, nemligen att nykterhetsnit skall afleda uppmärksamheten ifrån det enda nödwändiga, att några skola förmena sig vara rättfärdiga och lydliga blott derföre, att de blifwit nyktra; men och, så der säger både sundt, rätt, sundt förnuft, christligt ljus och mångt exempel. Lika sundt förnuft, lika stort ljus och ännu flera exempel säga likwäl, att om detta stundom är händelsen, är det dock 1:o icke alltid, 2:o icke nödwändigt d. w. s. de nykterhetsledamöter, som göra i nykterheten sin säterhets- och egenrättfärdighetshwillobåd, männe desamma skulle hafwa blifwit christna, om de icke hade blifwit nykterhetswänner? Hwad menar du? Wänne det icke är nog så god åfer för Guds rikes

goda säd, den som är frigiord från bellalswätskan, som den äter, hwilken i den wätskan får under watten? Iterum: Om nu wisäsa predikanter skulle blifwa så ifriga för nykterheten, att de försumma nyfödelenspredikan, huru mycket godt göra dessa samma, om de upphöra med nykterhetspredikan? Jag tror, att de, som äro mycket ifriga nykterhetspredikanter, icke äro särdeles spälliga i den större predikan. Atminstone tror jag icke, att jag blir nykterhetsapostel, fastän jag kan göra något litet biträde deri, liksom "extra orbom", men dem, som kunna predika bra nykterheten, önskar jag wälsignelse äfwen i detta förberedelsewerk. Så tror jag ock, att om någon god prest skulle för nykterhetspredikan låta en wigtigare försummas, skulle många andra twärtom blifwa i allt mer praktiska prester, sedan de af nykterhetspredikan lärt praktiskt predikoart. — Gud gifwe ock nåd att med allwar och ensald blifwa wid det gamla goda Guds ord, det fasta, lif- och fridgiftswande. Jag hoppas, du der skall få faste snart och en Guds rolighet. Smata på de gamla mer än de nya, läse broder, Luther näst bibeln".

På hösten 1842 (26 Sept.) stref han åter till Scott om sitt arbete och någon omwifhet, som derwid uppkommit, men uttryckte dock först sin glädje wid underrättelsen, att denne efter återkomsten till England blifwit utnämnd till superintendent. "Det wigtigaste jag känner att derwid önska och säga", skrifwer han, "är, att så mycket du här behöfde nåd till tålamos, tröst och frimodighet, lika mycket behöfwer du nu nåd till ödmjukhet. Ty så mycket du kan hålla dig hårdt wid ödmjukheten, så mycket skall Gud gifwa nåd och gåfwor och wälsignelse; de ödmjuka gifwer Han nåd. Men i samma stund tjenaren i sina egna ögon blir betydande och hyllar detta sjelfbehag, skall Herren undandraga sina gåfwor, sin wälsignelse, ja, Gud står emot — försträckliga står emot! — de högfärdiga. Derföre är jag glad i hoppet, att wi skola få fröjdas åt förnyade nådebewis omkring den i Swerige tuktabe och i denna förödmjukelsens skola öfwade superintendenten i Gravesend. Förmodligen är det mitt anlag för stolthet och högmöd som gör, att Gud fört och håller mig på denna underliga wäg, der jag skall wara eller beta intet! Swad är Rosenius? fråga somliga. "Ingenting", swaras det. Men jag är glad att med Guds nåd och wälbehag hellre hållas nere i ödmjukhet genom att wara "ingenting" än att förlora Guds nåd och ödmjukheten genom att wara någonting. Gud skall wäl ock med sin Ande hålla mig nere, om jag blir något. Emellertid har Han bewärdgat mig med sin nåd att så blifwa hans barn och Christi tjenare, hwilket jag dagligen förnimmer.

"Swad jag nu med affeende på framtiden och min bergning egentligen litat på år, allas war Fader i himmelen, allas war Herre Kristus i går, i dag och beskilles i ewighet. Jag wet ej, om jag kan tillskrifwa det Guds nåd i mig, tron och förtröstan, eller en sorglös och flegmatiskt natur, att jag aldrig kan

förja mycket för framtiden. Så har jag och sett, huru underligt Gud förjt. Jag har nu så mycket arbete, jag kan medhinna, och ett det viktigaste samt efter min lust och inre kallelse. Hvad detta mitt arbete angår, är jag så wacklande i omdömet derom. Andra, som bäst känna det, må bedöma det. Stundom tycker jag, att jag duger till intet. Jag håller wisst på beständigt med något, antingen med tidningarna eller mennistor, har, snart sagdt, inga lediga stunder, hwilket jag ser andra hafwa till öfwerföd; men då jag will bedöma, hvad jag uträttar, då är jag stundom neblagen, stundom twärtom förundrad. Jag ser tybligt, att ingen prest, i Stockholm åtminstone, har så mycken själa-wård som jag arne — ty hwilken? En sak, som dock på ett behnnerligt sätt hindrar mig från wisfa företag, är, att jag ej har, åtminstone för mitt eget inre medwetande, att åberopa en kallelse, någon yttre ordnär kallelse (en stadsmisshonårs eller något dylikt). Så djupt ligger i mig inpräglade Luthers warningar mot att "gå ut otallad". Jag tror likwäl, att den öfwerste själabiskopen förjer äfwen för detta. Emellertid måste jag förundras öfwer den nåd, Gud bewisar det arbete, jag nu har. Jag kan ej annat märka, än att församlingen af troigna mer tilltager, än aftager. Wi samlas alla dagar och i alla delar af staden, och alltid ser jag nya mennistor. Många besöka mig äfwen".

Detta ständiga attgifwande på att aldrig "gå ut otallad", att icke företaga något, hwartill han ej fått särskild uppmaning och kallelse, war ett gansta märkligt drag hos Rosenius. Det qwarstod hos honom äfwen under de sednaste åren af hans lif, då han, grånad i Andens och erfarenhetens skola, och med de otaliga bewis han haft om en gudomlig kallelse och ledning på den wäg, han gått genom lifwet, likwäl icke en gång utan särskild uppmaning äfwen i allranärmaste wänners hem öppnade den heliga Boken för att tala derur. Till hjelp wid de strupler med affeende på hans kallelse till werksamheten i Stockholm, af hwilka han, såsom wi sett, stundom under dessa första år anfåttades, blef det honom nu, att han wid denna tid genom Scott af ett amerikanskt misshonsfällskap (The american and christian foreign Union) mot ett årligt arvode erhööll uppdrag att såsom deß misshonär werka i Smerige. Detta arvode uppbar och Rosenius, så länge Dr Baird lefde, fällskapets sekreterare och Rosenius personligt tillgifwen. Wid Bairds död upphörde det. Wi må och widare tillägga för att wisfa Rosenii ställning till detta fällskap, som utom arbetet i Amerika m. m. werkar inom många delar af Europas fastland, att det inom de protestantiska länder, der det har arbetare, gjort till sin uppgift, icke att werka för någon wisß bekännelse, utan att inom hwarje olita kyrkosamfund uppväcka deß bekännare till mer nit och lifattighet. — Till swar på Scotts förslag och anbud från det amerikanska fällskapet stref han i bref af den 1 Dec. 1842:

"Tack dyre vän för brefvet. Du sade deri något, som så glädde mig, att jag haft lust skrifa straxt och säga amen dertill. Det innehöll nemligen lösningen på en för mig onödigt besvärande knut om min kallelse, då du sade: Tillswidare må det wara dig nog, att Gud wet, American Union wet, Baird wet, du och jag weta sakens tillwaro. Jag må då sjunga: Stilla jag mitt fall will akka! Jag ser nu mina onödigas strupler och mår wäl *). Jag ser ock af Guds wälsignelse, att Han ej är missnöjd med saken. Men war wiß, våra prestes här, de hafwa icke godt öga dertill. Somliga utfara deremot på predikstolen. Andra hafwa anmält det hos öfwerståhållaren, som ock derom tillsagt polismästaren, enligt dennes egen uppgift, då han plöjde med patron Owen och wille weta, hwarest wi höllo till med våra "predikningar i husen". Owen, som hwarthen kunde eller wille uppgifwa dessa ställen, hwilka för hwarje dag äro olika, sade, att det war ej wärdt, att polisen befattade sig med detta folket, så länge de hade så många skälmar att efterjaga. De, som samlas att läsa Guds ord, störa ej samhällsordningen m. m. Emellertid hafwa wi dessa sednare trenne weckor beredt öf på att någon afton få besök af en polismästare. Men jag wet ej, om det är bönen eller hwad, som ännu hållit dem tillbaka. Kehjer tror ock, att det nog skall dröja, innan de taga ett sådant steg. Emellertid söta wi att iakttaga all möjlig försigtighet, söta att wara "snälla såsom ormar och ensalbiga som dustwor". Höpen af dem, som så lif genom ordet, förötas emellertid; och säg, hwad skall blifwa slutet af allt detta? Då de så något förstånd och andlig smak, förlora de all lust att höra våra wanliga prestes. Hwad blir slutet? Ja, är Gud för öf, ho kan wara emot öf? O, jag blir ibland som ett darrande löf, när jag tänker på framtida strider; men Herren tröstas och styrker mig igen. Här är dock nu en lofwande tid. Det "gnypet", du i ditt tal om "Sweriges religiösa tillstånd" nämnde såsom den första frukten af menniskobarnets profeterande, höres från alla sidor. I somras under min resa norrut besökte jag äfwen en församling wid namn Löfänger, der en större wälselse egt rum, och der sjelfwa presten jemte andra war anlagad

*) I ett sednare bref till Scott (Juni 1848) skref han ytterligare här- om: "Jag kan aldrig nog tacka Gud, som fört mig på den wäg, den plats jag nu har. Och då jag nu derjemte har en yttre, en mebelbar kallelse till denna werksamhet, kan jag aldrig bättre befinna mig. Denna kallelse, som jag endast i mitt eget inre stöder mig på, har nu bdrjat blifwa mig mycket dyrbar. Den har bland annat haft den goda werkan, att när det stundom, förmodligen genom någon djefwulens anfäktning och motstånd, blifwit mig swårt och motjubande att gå till sammankomsterna, dels af den tanken: du har ju ingenting att säga der; dels ock af bafwan för yttre wäld — har genast kallelsen styrkt mig, och jag har tänkt: Du, du särfildt är dertill kallad, du måste lemna åt Gud, hwad du skall så att säga, eller hwad fienderna stola göra. Du har dock en kallelse och måste gå. Och se, jag har aldrig fått så mycket att säga som på de afsnarna, jag har tydligt fått erfara, att det warit Guds werk och icke mitt."

att hafwa hållit och bewisat sammankomster. Från denne presterlige broder har jag nyligen haft bref, hwilket wisar, att ett stort Herrens werk der fortgår. Deras rättgångsal är nu hos konungen, men emellertid fortfara de wäldeligen, fördras och förstärkas, och många styfwa stender falla till och blifwa såsom lam. Så börja nu fälten här och der att grönska. Männe ej en sommar nalkas? Wälsignelsens Fader gifwe oss wärgtgifwande regn och storm eller sol, allt efter hans wisbet.

"Pietisten utkommer i dag med sitt sista nummer för detta år. Pris ware Gud för det goda, Han detta år gjort oss! Många prester hafwa sifflidne månad skrifwit till mig om Pietisten och önskat dess fortfarande. Tack af hjertat, älskade broder, du, denna tidnings upphof; tack för många bidrag dertill.*) — Men nu måste jag slitas ifrån dig. Herren Gud wälsigne dig, ditt hus och ditt arbete".

På den beswårsstrift, som pastor Scott före afresan till England inlemnad till öfwerståthållarembetet med anledning af händelserna den 20 Mars, hade ändtligen följt det utslag, att Scott ej mer skulle tillåtas att återwända till Sverige. Denna dom stadfästades af konungen i början af det följande året. Djupt ländes denna utgång af saken i Rosenii hjerta, hwilken, såsom wi sett af hans bref till Scott, helst hade önskat att arbeta wid sidan af denne bepröfwade man. Herren hade dock annorlunda beslutit.

Om Rosenii werksamhet wid denna tid och sakens widare utwedling så wi en åskådlig bild genom följande utdrag ur bref till Scott, af den 25 April 1843:

... "Ursäkta, att jag dröjt så länge, mer och mindre twungen af min ständiga brådsta, en följd af arbetet på tvenne tidningar, hwardagligt huspredikande, samråd med bekymrade själar, brefwegling med prester, som nu till stor del öfwerflyttat den korrespondens, de hade med dig, på mig, arme. Af polisen äro wi ännu owidrörda. Hwad du derom yttrar är just, hwad jag öfwen tänkt. De undwika affär, att ej frågan om swenskt mans religionsfrihet skall komma till lagligt afgörande. De känna wäl, hwarest wi hålla till. Jag har och warit werkligen glad och tacksam till Gud för den nåden, att oaktadt den heliga elden både brinner och öfwen lifwar själar omkring oss, så att många af de sära wännerna äro slitiga i werksamheten för medmänniskors upplysning, likwäl alltid en wisbets och förstånds ande hwilat på deras företag, ja, en ormasnällhet jemte dufwoensaldigheten, som gör, att lastarena icke fått rum. Kan wäl hända, att härwid wäl mycken försigtighet, kanske feghet inblandar sig. Hwad jag och funnit sannt och träffande anmärkt är, att "Sverige är wäckt", som du säger. Turturdufwan låter höra sig från

*) Dessa bidrag, af mer tillfällig beskaffenhet, uteslötos jemte annat wid omrödingen af de första årgångarna.

alla sidor. Jag har endast ej velat berätta om enskilda församlingar uti Pietisten, ty jag wet, huru det skulle blifwa föremål för tassel och jemförelser, när det kommer till den ort, som är bestrifwen. Men i norr och söder fortgår och rotar sig Herrens verk märkbart. Det har och varit mig en stor uppmuntran att förnimma, huru Pietisten vertill äfwen fått wara ett ringa medel. För några dagar sedan hade jag t. ex. bref från kontraktsposten E., som yttrar bland annat: "Jag kan ej med ord uttrycka den wälsignelse inom församlingen, som detta är fröjdats mitt hjerta och gjort mig sjelf lifsom ny och frist. Jag har på flera år icke utihärdat mer än fjorton dagar i husförhören, icke haft hwarken lust eller förmåga vertill. Nu deremot har jag varit i fyra veckor ute i min församling och lifwat och lifwats af de wädelser, som der pågå. Jag kan icke förddlja för dig, käre broder, att hwad jag ansett såsom ett medel härtill, och som gifwit mig sjelf lust och kraft till nämnda werksamhet, har varit din Pietist. Honom har jag läst och läst om för folket". Litet sednare i samma bref heter det: "Sälebes, käre broder, måste jag nu betänna, att för alla betänkligheter wid din egna, extraordinära wäg, jag hyst och yttrat, har jag nu börjat anse dig wara just på din rätta plats". Detta har varit mindre lämpligt att affstrifwa, efter det innehåller sjelfberöm, men jag ansåg just dig, broder Scott, wara den, som borde hafwa det. Ty om det är någon menniska, som varit i Guds hand medlet till denna wälsignelse, så är ju du densamme, såsom egentliga upphofsmannen både till Pietisten och den plats och werksamhet, jag nu har. Så säga och både wänner och stender. — Nu skall jag stynnda till mitt arbete i Stodholm. Hwad först mitt predikande i husen angår, så ster det dels på bestämda ställen, dagar och timmar; dels obestämda; så nemligen att jag nu har affstilt två dagar i weckan för sådana obestämd werksamhet i salen, såsom till besök och samtal om det enda nödwändigaste hos sjuka eller andra, som ej wilja eller tunna gå i sammankomst. Ja, jag har nu under ett par månader haft några nattwardsbarn på en af de två fredagarna. Hwad weckans fem återstående dagar angår, delas genom dessa dagar mina åhörare i hufwudsakligast tre församlingar: 1:o den på norr (måndagar, thorsdagar och lördagar); 2:o den på söder (onsdagar), utgörande samlingen af alla på söder, som under tiden dragits till oss, jemte några i sjelfwa staden, också en stor samling; 3:o söndagsamlingen, som består af sådana från stadens alla wäderstreck, hwilka ej hafwa tillfälle att på arbetsdagarna komma ut. Detta är och en stor och högst brotlig eller blandad samling, ifrån de finaste till dalkullor, bestående dock mest af tjenstfolk. På alla ställen är trängseln ungefärligen lika och stor, ehuru allestädes två och wanligen tre rum tillsammans äro öppnade för oss. Missionsböner har jag äfwen börjat hålla på wanlig dag hos mig, då oftast kollekten blifwit större än den i Enthustyrkan, den enda offentliga missionsbön, som nu hålles.

"Det andra, som jag räknar till mitt arbete för Stockholm, har varit det, att jag sökt väcka och uppmuntra de benådade och upplysta till kärlefsens werksamhet för medmenniskors själar, genom att 1:o tala derom esomoftast; 2:o en och annan gång följa helst de yngre af wännerna i sjuk- och fattighus; men 3:o ihjinnerhet genom att jag nu, medelst wännernas sammansott, bildat ett litet lämbibliothet, bestående af ett ganska stort antal exemplar af några så goda, ja allrabästa, wäckande och ledande böcker, såsom den förträffliga "Wägwisare till det ewiga lifwet", "Om Christi dyra förlofningswert" (af Luther), "Kallelse till de oomvända" (af Baxter), "Den sanna christendomens begynnelse och tillwänt" (af Doddridge), "Nådens ordning" m. fl. af hvilka läneböcker redan öfwer hundra äro ute att werka Guds wert, utom de wanliga smärre skrifterna, som skänkas eller lånas och bytas. Denna inrättning af ett lämbibliothet anser jag såsom ett wälsignadt medel i Guds och hans wänners hand att dels wäcka, dels djupare än de små skrifterna inprägla samt till egen werksamhet wid det andliga lifwets uppehållande wänja och stadfästa själar. Jag har och redan haft glädjen se tydliga frukter här-af. Wi hafwa öfwen inrättat små söndagskolor, der åtta, tio, femton, större och smärre barn underwisas i Guds ord. Dessa skolor äro ännu blott unga telningar till flere och större".

Sålunda werlade han icke allenast genom sina skrifter och sin prebikan utan öfwen i ganska wäsendtlig mån genom sitt exempel. Icke så få hafwa särskildt derigenom blifwit uppvädda, drifna framåt och styrka att personligt deltaga i werksamheten för Guds rike. Med en blick på tillståndet i vårt land före 1840, då han först började arbetet i hufwudstaden, kunna wi i sanning säga, att han varit en banbrytare för den werksamhet, hvilken bewisat sig vara af så oberäknelig betydelse i våra dagar, nemligen lekmannawerksamheten, och hvilken det behagat Herren att bruka såsom ett af de hufwudsakligaste medlen för den andliga förnyelse, den swenska kyrkan fått erfara under de sebnaste decennierna.

I ett sebnare bref till Scott af den 8 Jan. 1844 skrifer han åter: "Wi samlas, wi läsa, wi bedja, wi samtala och sjunga, och Herren är när, och hans nådiga närvaro erfara wi, icke blott af hans löfte utan och af hans werningar ibland oss. Sonom förutan kunna wi intet göra. Jag förödmjulas ofta af att se, huru Han sjelf will vara allt ibland oss, deruti att Han låter redskapet vara så flent och ofskelligt, men werkar ändå genom desamma, på det den stora kraften skall vara af Gud och icke af oss. Ofta då jag tyder mig vara helt död och ofskellig, här jag fått erfara, att på samma tid någon själ hemtat lifwet af det ord, jag förkunnat. Så ser jag och, huru underbart, nådefullt och wisligt Gud inrättat sin andliga troypp i Stockholm. Här äro bland presterna några tuktomästare, som blott riswa och drifwa och tvinga sina åhörare, tillbede dessa, uttröttade och för-

twi-flade, måste se sig om efter något annat. Agar, som föder till trälldom, har aldrig friid med sina barn, har wäl många träl-lar, men inga barn, der råder en kallflok, hård och slafwiff anda, så länge de ej blifwit smälta af ewangelii wärme. Desfas lär-jungar hafwa ofta under året kommit till of och wunnits till lif, friid och werllig helgelse genom ewangelium. Detta är ett, som jag ser. Nu tror jag of, att det är mer min fallelse att tala för sådana, än just för sjelfwa werlden, sjelfwa den råa, obrutna hopen. "Den ene är gifwet tala om wisdom", åt en annan något annat. Men det är märkligt och ett godt tecken på den rätta lefwande anden, att hela wår lilla hopen är ett andligt presterskap, som werlar och församlar med Jesus, att för-samlingen wåger sig sjelf till förbättring. Afwen råtnar jag för en synnerlig nåd, att wi (både du och jag) så allwarligt yrkat, ej blott ide förbjudit, såsom schartauanerna, utan yrkat denna werksamhet på andra. O, det är ju alldeles nödwändigst för församlingens tillwägt och bestånd".

På försommaren 1843 gjorde Rosenius en resa öfwer till Finland. Uppmaningen härtill hade kommit från en finst prest, Stenbåt (förut utgifware af Gv. wedoblad), som lifligt önstade Rosenii närwaro wid ett till den 3 Juli utfatt bröllopp, der en stor mängd prester af de finsta pietisterna skulle samlas. In-bjudningen antogs. Anledningen härtill tydes hafwa warit en önskan hos Rosenius att sammanträffa med troende bröder i detta wårt granrike. Föga anade han, hwad han under detta besök skulle få se och erfara. Han tydes wid denna tid hafwa warit helt obekant med de finsta pietisternas afwikelser såwål i lära som lefwerne. Sina erfarenheter under denna resa har han skilbrat i bref af den 2 Febr. 1844 till en broder i södra Swe-rige, hwarur wi blott taga det hufwudsakligast bestrifwande för sjelfwa afwikelserna. Efter en liflig teckning af åtfylliga tilldra-gelser under dagarna för hans besök, hwarwid det fria, sjelfswäl-diga, groft werldsliga lefwernet hos dessa finsta pietister hjert-framstod, skrifwer han widare:

"Jag har härtills blott talat om småsaker, hwilka jag med leende mine då och nu behandlar. De wigtiga och allwarssamma skiljaktigheter of emellan, hwilka sedan kommo mig att sucka, rörde sjelfwa lifsfrågorna. Här kan jag ej berätta allt, hwad jag fick erfara, men summan af allt war detta: Hufwudpersonen för dessa finsta pietister är en gammal sawolaxiff bonde, nomine "Baavo". Han war lärarens lärare. Hwad han sade, war taladt af himmelen, ja mycket mer wigtigt än bibelns ord. Summan deraf war: 1:o Menniskan har nåd hos Gud endast en stund, hon "lämpar wid nådestolen". 2:o Att lefwa, tala och föra sig något annorlunda än werlden, war alltid stryptarens nota karakteristika. I lefwernet skulle man wara fri, men detta betydde ide blott ofkonflad, naturlig eller chriftiligt fri från fanatiffst twång, utan sådan frihet, som jag redan skilbrat,

swärja, hojta, stråfla, dricka etc. Med andra ord: i samwetet skulle man ej wara fri utan bunden till sjelfwa helwetet, hwad stund man ej kämpade i bönen och ångern; men i lefwernet, till köttet, sladderande fri. Att detta war werkligt, will jag med några fakta bestyrka. Då jag dagen efter bröllopet slut, när jag ansåg sinnena wara mer beqwäma för allvarsamma ting, haft en lång grundlig kamp med St. om nämnda hufvudstycken, och han, litasom trött af striden, kastade sig på en säng, sade jag: "Efter wi nu äro på tu man hand och tala förtroligt, säg mig, huru du har det för din egen del? Tror du werkligen, att du är ett benådat Guds barn denna stund?" — Här säg han på mig med förundran, att jag nu kunde sätta sådant i fråga. — "Nej, nog måtte jag wäl weta det (war hans swar), att jag nu är fördömd." — "Fördömd, hwad säger du?" genmålte jag. "Jo", fortfor han, "att om jag nu dog, fore jag till helwetet." — Jag blef förwånad och frågade: "Guru kan du då wara så frimodig? Jag skulle ej kunna tala ett ord med dig, om jag hade det så, utan jag har ofta blott af en fruktan, att det ej wore wäl med mig, blifwit oförmögen till arbete, sängliggande — och har ändå aldrig funnat läna och ångra synden, som jag welat". "Men", frågade jag vidare, "har du då aldrig kommit till tron ännu?" Då unbrade han ännu mer och gick så långt i nedlatande och uppriktigt meddelande, att sedan jag förnummit, att han trodde wissa stunder, och frågat, när han trodde sist, han swarade: "I går afton, sedan jag blifwit ensam. Jag talar ju nu med dig och ligger ej nu wid Jesu fotapall" o. s. w. Du skall knappt tro, att sådana ord äro sannt refererade. Jag kan knappt tro det sjelf — och dock är ej ett enda ord dittadt. Häraf förstod jag, att dessa trodde intet nådestånd, att den egenrättfärdighetsstråfta, som de genom sitt fria oandliga lefwerne welat fördrifwa från det yttre, hade slagit sig inåt, inpå de inre delarna, inpå sjelfwa hjertat, hwars bellämnande och trökningar inför Gud i bönen nu utgjorde för dessa detsamma, som handens gerning för de wärliga fariseer. Sådana äro hans "listiga anlopp", som kallas "en basilisk, den en ral orm och en trollig orm är." Summa: Christus och apostlarnas läras wigtigaste stycken, tron, trons frukter, den ewiga, allt öfwerstylande rättfärdigheten i Kristus, hela människans omskapelse (således äfwen det yttres), allt blef här förnekadt, icke blott i lefwernet utan i sjelfwa läran, för det Paavo så behagade.

"Hwad jag nu mest sötte drifwa war först i allmänhet de anmärkningar, som Luther gör isynnerhet i Ep.=Postillan n:o 8 om de tainista helgoneu; sedan anmärkte jag särskildt, att ewangelium uppenbart läser rafa motsatsen mot Paavo, itly att det yrkar samwetets frihet, men köttets korsfästade. Se Gal. 5: 1—13. Christus förwärfwade syndernas förlåtelse, icke tillåtelse. Vidare, för att komma till bättring och ånger, dertill tjenar

icke laglösheten utan lagen — der står: "men lagen är också här med inkommen, på det att synden skall öfverslöda" — märkt "här med inkommen", icke bortkastad. Och att "göra det ondt är, att der må komma godt af" — göra med vilja idag, det man tänker ångra i morgon — det är ju groft nog. Om tron åter, menade jag, att den icke bestod blott i deras kamp wid nådestolen, ej i tankens wändande och werksamhet, utan i den hjertats tillförsigt och widhwilande, som alltför wäl kan blifwa qwar, fastän jag tänker på eller talar om en jordiskt sat, talar med en människa. Eljest — hwad wore wäl wårt nådestånd? wår trygghet? wårt gagn af Kristus? Om jag doge af slag denna stund, eller om jag talade med en människa, så wore jag ändock salig. Tron är i sanning något annat än en gerning; men den nämnda kampen är uppenbart en gerning.

"Omkring sådana sater rörde sig nu wår strid, tillbehf wi sletos från hwarandra. Dock M., hufwudmannen, gaf mest med sig, då jag tog honom affides, men när han kom in i hopen, war han åter borta. Defutom woro E. och en H — g mer medgörliga; men, som jag hörde, war B. (hvilken olyckligt nog, och kanske betydelsfullt, icke war med — som det sadet af brittande tillfälle) den renaste af dem. Några, tre å fyra, kommo till mig liksom med flygghet och strålade i ansigtet, då jag talade Christi ewangelium — detta sedan de förnummit, huru jag hade satt mig emot kämparna."

Lifligt qwarstod i Rosenli minne ännu efter många år, hwad han under denna resa hade fått se af den finsta pietismen wid denna tid, och han skilbrade gerna för sina wänner, hwad han derwid upplefwat. Wi weta, att det war ett af de utmärkande dragen hos honom, såwäl wid den enskilda själawården som det offentliga talandet och skrifwanbet, att på samma gång han alltid hade ljusligt hugswalande nådesord till "de elända", han å andra sidan angrep och efterjagade egenrättfärdighetsmittan, i hwad gestalt den än måtte wisa sig. Han hade här i Finland påträffat den uti en högst besynnerlig form hos det parti, som wid denna tid stod samlat omkring den finste bonden och folkledaren Baavo Nuotjalainen — ett lärorikt bidrag till kännedomen af de mångahanda afwägarna från den enda rätta smala wägen, att oupphörligt såsom förtappad syndare litwål tro nåden, men så werkligen tro och tillegna sig denna nåd, att man blir en ny människa. O, huru swårt för det arma människohjertat, som alltid will "den orätta wägen", att blifwa qwar på denna wäg!

Efter hemkomsten från Finland reste Rosenius upp till Norrland, till de för hans hjerta alltid lära trakter, der han tillbragt sin ungdomstid — denna gång för att derifrån såsom sin mata hemföra till eget bo i Stockholm sin lära Agatha. Så hade då Herren äfwen i det letamliga wälsignat hans arbete med de tvenne tidningarnas utgifwande, att han kunde tänka på att gifva sig.

Till Scott skref han straxt före afresan från Stockholm: "Det gläder mig att i ditt bref se, huru mitt tilltänkta giftermål är dig behagligt. Ja, jag vill, såsom du säger, så tarligt som möjligt inrätta vårt bo. Det är en gåfwa af Gud, att Agatha är af naturen såväl som af uppfostran just utmärkt för enkelhet, tarflighet och arbetsdrift — så att hon passas gansta wäl till min naturliga wårdslöshet och liknöjdhet för det jordiska."

Wi anföra ännu ett bref från denna tid, deri han omtalar erfarenheter under sjelfwa resan. Det wisar oss äfwen, hwilken fiendskap de hade att erfare, som wid denna tid framstodo med en öppen bekännelse af sanningen. Brevet är skrifwet i Umeå den 1 Aug. 1843, dagen före hans bröllop: "Jag har ej nyligen haft sådana erfarenheter, som under denna resa", skrifwer han, "ty jag hade werfligen Davids, då han säger: "Alla de, som mig se, rista hufwudet, gapa med munnen" m. m. ja i sanning, jag war menniskors begabberi och folks föraktelse. Kaptenen är min bittra fiende och taplade om mig för alla, till och med i affigt att jag stulle höra det och säras eller retas till svar. Äfwen försökte några dumbristigt att tilltala mig, hwarpå jag gaf korta svar, en gång blott med en blick, som tyktes taga gansta afwäpnande. Jag spyselsatte mig med läsning och samspråk med dem, som woro drägliga. Men gissa hwad som hände mig i Geste? Jag war uppe hos en hopy församlade wänner på morgonen, och ångfartyget, som stulle gå kl. 9, afgid, då stadens klocka felade fem minuter — och jag blef qwar på stranden. Jag tog genast häst, åkte genom dag och natt och hann upp ångfartyget i Hudikswall efter fjorton mils landresa. Kaptenen syntes helt stammat. Jag lemnar oafgjordt om hans hafda uppsåt, men ett sorl af förebräelser, pikar i affeende på hwad jag hade gjort i Geste o. m. d. omgaf mig af hopen ända derhän, att städerstan måste lägga sitt ord dertill. Gud se lof, jag led saktmodig, tyst, enfaldig, "såsom en döf, det der intet hörer, och en dumbe, uti hvars mun intet genswar är." I alla städer war jag uppe och omgafs af wänner, hwilka då följde mig till stranden och gåfwo kapten och hopen nytt bränsle på elden. Lördagsqällen kl. 11 anlände wi till Umeå. Snart såg jag många glada goda wänner, och snart sadas mig, att räntmästarens häst och dräng stod på bryggan att föra brudgummen och hans safer till bröllops-huset. Huru platt förgat jag icke nu alla resans beswärligheter och de föraktares begabberi! — Så skall och själen en gång, friggjord från kroppen och all denna tidens wedermöda, förgåta alla pröfningar under wägen, så snart hon inträder i himmelens stora, saliga, ewiga bröllopsshus att fira Lammets bröllop!"

Den 2 Aug. firade han nu sitt bröllop med Agatha Lindberg i hennes föräldrahem wid Umeå. Efter ett kort besök hos sin moder i Burträsk och andra närmare wänner i hemtrakten återwände han med sin maka till Stockholm.

Några erfarenheter från denna tid, bittra medel som Her-

ren använde för att förtaga, hvad som kunde vara stadligt berusande i de nya jordiska förhållanden, hvori han nu inträdde, omtalade Rosenius stundom för närmare wänner, att uppväcka dem och sig till något loffägande af och förlitande på denna Guds trofasthet. Samma Guds trofasthet att tulta och, hvar så behöfves, måste ju hvarje Christen räkna såsom sin salighet. För att påminna här om meddela vi då här ett af dessa "bittra medel".

Vi hafwa redan förut widrört, huru han under det sednaste besöket i hemtrakten och särskildt i och omkring Umeå fått erfara ett och annat drag af misstroende från somliga sina gamla wänner i anledning af sin samverkan med Scott. En predikan, hållen i Umeå öfver Apg. 10 om Petri syn och hvad Herren med denna wille lära äfwen och, hade gifwit ytterligare stöd för detta misstroende. Nu war tiden inne, då han skulle erfara detta på ett ännu mer närgående sätt, särskildt i det midt emot Umeå på andra sidan elfwen belägna Röbbäck. Der hade han andliga barn, der många lära bröder och syston i tron, der utsägligt ljusliga minnen sedan de första ungdomligt lifliga åren af sitt nådellif; här skulle nu hans hjerta på det kännbaraste säras. Icke nog att han ej fick tala wid wännernas sammankomster: de behandlade honom dekutom rentaf såsom en affälling, ja, förklarade honom öppet wid sina samlingar för en sådan och hade äfwen sött ingifwa hans fästnöd misstroende till honom. Vi förstå lätt, huru smärtsamma erfarenheter detta war — för Rosenius! Ännu under de fista åren af sitt lif rördes han någonsång till tårar, när han påmindes om och för någon närmare wän omtalade, huru kännbar denna tuktan då varit för hans hjerta. Särskildt en stund mindes han såsom den för känslan mest bittra, när han aftenen före afresan från Umeå följde sin mafa till några samlade wänner, hwilka önskat säga henne farväl, och han icke ens fick slippa in, utan måste se dörren tillslutas och utansför i ett mörkt löt länge nog wänta hennes återkomst. Så stöter Herren de käraste barnen (Ebr. 12: 6), så stultpar Han de werktyg, med hwilka Han will utföra de herrligaste werkt, så uppfost rar och tuktar Han isynnerhet dem, hwilka stola bära fram ewangelii hemligheter och lära sig att tala med de trötta i rätt tid. Saliga de själar, som lemna sig helt åt Herrens stötande, äfwen det mest kunnbara, och likwäl blifwa qwar i tro och tillförsigt till honom!

Vi må dock här tillägga, att detta missförstånd emellan Rosenius och de alltid för hans hjerta lära wännerna från hans ungdomstid några år sednare häfdes, och många af dem dels muntligen dels skriftligen erlände och afbådo, hvad de felat. Vid sednare besökt i Umeå, då Rosenius wanligtwis der alltid predikade i kyrkan eller skolhuset, hafwa hans gamla wänner funnit bland de talrika åhörarna; hans skrifter hafwa dock i denna trakt varit mindre förstådda.

Återkommen till Stockholm inflyttade Rosenius i eget hem. Vi låta honom sjelf berättat om åtfylliga erfarenheter, inre och yttre, från denna tid i bref till närmare wänner. Till pastor Scott skref han den 1 Nov.: "Käre hulde broder! . . . Nu är jag och gift och undrar på Herren. Detta trodde jag då wist icke, när jag för fyra år sedan första gången talade med dig om mina enskilda förhållanden, då jag på gatan första gången genomhäfswades af en aning om den samwerkten med dig, som sedan blef en werklighet. Detta trodde jag icke, då jag ändtligen, till min själs glada förlofning från de qwal, som dag och natt under flera år tårde på mig, tog ut steget och afswel från den bana, jag hade börjat. Och det steget ångrar jag ej, ty nu har jag sett, att det war Guds bestämde wilja. Jag har nu arbete och wälfignelse i andlig och lekamlig måtto, mer än jag någonsin anat. Och hwad jag tidigt, sedan nåden fattat mitt hjerta, med idfelig önskan och bön begärde, men aldrig med förnuftets uträkning såg möjligt, det har jag nu fått, nemligen en plats, der jag dagligen får grafwa i Herrens wingård. Af Herren är det stedt och är underligt för våra ögon.

"Nu något om mitt arbete. Såsom du sjelf mins, är jag af naturen oföretagsam, skall alltid drifwas af andra, om jag något skall uträtta. Så sker det och nu. Ej blott Christi kärlek tvingar mig så, utan och sjelfwa de stundliga kallelserna, behofwen och stödderna, hwarigenom jag hålles i jemn werksamhet. Andaktstunderna forskara som wanligt nu på sju särstilda ställen, der det och alltid till en del är olika personer som samlas, isynnerhet på somliga af dessa ställen. Trängseln afhjelpes härigenom. Deutom har jag en och annan extra sammankomst för dem, som ej wilja blandas i hopen, hwartill hörer t. ex. några förnämre. Dagligen besökes jag af betymrade själar från alla möjliga orter."

Till den gamla trogna wänner uppe i Stor-Råge skref han wid samma tid: "För ungefär en wecka sedan erhöill jag ändtligen en länge efterlångad och wäntad skrifwelse från dig, och jag hade just dagen förut funderat på, om du wore sjuk; derföre war det så mycket kärare att bekomma detta. Tack hjertligen, tack och åter tack! O, det war kärt se den gamla kända stilen och det gamla fromma, hulda tungomålet. Tack äfwen för lydönsningarna till vårt nya stånd, för påminnelser och uppmuntningar. Du är dig lik, Gud ware lof! Nu will jag såsom swar härpå, så kort och hastigt som min tids forthet ålägger mig, berättat dig åtfylligt, huru wi hafwa det. Först hwad mitt eget inre angår, är lifwet på denna tid ofta mycket fördooldt: jag försträdes, när jag känner, huru litet jag älskar Gud, beder och öfwar min egen enskilda christendom. Men under och med allt detta behimmer, denna ströplighet, får jag dock ofta nog sjelf en del af det jag dagligen predikar för andra i våra sammankomster, så att jag stundom blir alldeles förundrad öfwer

Guds trofasthet samt nådens rikedomar, ja den öfversvinneliga nåden i Kristus! Och skall jag någon tröst och glädje hafwa, så är den dock deruti. Nå, så der lefwer då jag, änskönt jag är swag. Som du wäl kan förstå, har det nya ståndet medfört äfwen för mig de wanliga frestelser till ljumbhet, fåfånglighet m. m. Men härtills har detta allt blifwit endast nya anledningar till dels inwärtas, dels inbördes påminnelser eller efterfrågningar. Inbördes! ja wi hjelpas åt, jag och Agatha, att waka med hwarandra. Så är det ock sannt om Guds trofasthet, hwad Ruthström säger :

Och när min wäg blir mera brant,
Då jag blir mera ofbrvägen,
Då är du lifsom mest benägen
Att wara all min wälfärds pant.

"Men jag måste stynda till flere ämnen. Hwad mitt jordiska beträffar, har Gud nu gifwit mig så, att jag stundom bärwar, stundom sätter mig ned och undrar. Ja, werkligen! Jag både fruktar och undrar. Jag, som wäl ej tänkte, att jag skulle få något jordiskt, har nu först en hustru, den en systers är, den sitt hus wäl förestår; sedan fullt upp af mat och kläder och wänner och arbete och synbara frukter bland folket m. m. Jag nämner allt detta, emedan jag mins, huru du tagit del uti allt, hwad som rört mig. Du mins och känner, huru knappt jag haft i många delar; nu icke så. Nu har jag eget bord, en christlig pigga, möbler fullt i trenne rum, hwilka jag dels fått af wänner, dels med Agatha, dels köpt, trefliga, glada rum m. m. Wännerna samlas och fylla alla rummen. Wi läsa, sjunga, tala. Och nu åter en tid hafwa wi haft glädjen se nya barn komma till och förlossas från lagen, hwarunder här så mycket bråtas, der evangelium warit företegadt allt härtills. Nu på fjorton dagar eller tre veckor hafwa fyra eller fem trälar blifwit barn, och en eller två blifwit kraftigt wächta. Bland dessa, som kommit till Jesus ifrån lagen, är en sjökaptan, en ung man från södra Swertige, hwilken ligger här med sitt fartyg. Och hans styrman har blifwit wäccht deraf, att han hållit sin kapten för den frommaste, men nu bekänner denne, att han dock allt härtills warit under förbannelsen, och då tänkte den andre: Huru kan jag då warda salig? Så blef den ene rädd, när den andre blef slagen. Jag har allehanda folk, som besöker mig, är stundom nära att blifwa uppblåst, men då wet jag ej ordet af, förrän jag blir förödmjukad och anfäktad, så att jag gråter som ett barn. Så hushållar nu Gud med mig och ock flere. Du kan häraf förstå det hufwudsakligaste. Du talar ock något om Pietisten. Lad för hwad du säger om språket deri, för påminnelsen att ej bruka för granna ord. Jag känner lifligt sanningen deraf. Men dels glömmet jag af mig, dels ock — hwad hela den tidningen angår — kan jag aldrig strifwa den så, att den skall rittigt passa mina norrländska wänner, som älska det

friska, funda, enkla lutheriska språket; utan jag ser för mig en mängd, som ännu hafwa så swag och dålig mage, att jag stundom måste reta aptiten med **allehanda kryddor**, på det de ej må tröttna utan läsa så länge, till de de få, hvad de egentligen behöfwa. Ty denna tidning läses af många slags menniskor, som man måste fitta med list, som Paulus säger till corinthierna: "Efter jag war listig, hafwer jag fångat eder med list". Huruwida jag här kan hitta mebelwägen, må du sjelf döma. — Nu lef wäl i Gud. Af hjertat önskar jag dig allt godt af Gud, mycken rolighet i tron och ordet, mycken kraft och tröst i swaghetens och mörtrets stund. **Biwit! Han lefwer! Du warder swag, men Han skall bära dig, då du grå warder. Amen.**"

Brefwen till denna gamla förtrogna wän blefwo från denna tid allt fortare; alltmer sällan tillåt honom brödfstan att meddela henne sina egna inre erfarenheter. Gbromålen ötlades, såsom wi sett, wänktresen utwidgades, arbetet med Pietisten upptog en stor del af hans tid, brefwen till sådana, men från alla delar af landet, der hans Pietist war känd och älskad, sötte hans råd och hjelp i swårösta andliga frågor, blefwo allt flere. Och då wi nu mer sällan hafwa att anföra några meddelanden af Rosenius till hans gamla wän, må wi ännu tillägga några ord om denna owanliga qwinna, af hwilken Rosenius, ännu under de första åren af sitt lif, med all den rika erfarenhet han då hade samlat genom umgänge med framstående män och qwinnor från när och fjerran, litwål sade sig hafwa lärt mer än af någon menniska, med hwilken han kommit i personlig beröring. Under de första åren af hans nåbelif hade hon såsom en andlig moder stått bredwid honom, förmanande och warnande, uppmuntrande och lifwande till tro och gudattighet, arbete och strid, samt först och sist bedjande för honom. Huru hon redan tidigt anade, att Rosenius skulle blifwa ett redskap i Herrens hand att uträtta stora ting i församlingen, det framstår tydligt af uttryck i hennes bref till Rosenius, af hwilka flera ännu finnas i behåll. Wi hafwa hållit det såsom en alldeles särskild Guds gåfwa wid tecknandet af de första åren af Rosenii lif i nåden, och wi hafwa deri sett en Guds förutseende godhet, att de flesta af hans bref till den gamla wännen ännu finnas förwarade. Wid hennes död begärde han dem åter. Mången byrbar bliä in i hans inre lif under denna brytningstid skulle wi saknat, om Herren ej bewarat åt oss dessa bref. — De sednare åren af sitt jordelif lefde **Maja Lisa Söberlund**, såsom wi förut berättat, mer tillhafabraget. Hon dog icke förrän i Juli 1851.

Sedan wi nu sett Pietisten göra sina första årswandringar och följt Rosenius under den första tiden af hans werksamhet i hufwudstaden, wilja wi äfwen göra oss närmare reda för de fiendtliga angrepp, han under dessa och de följande åren hade att erfara af den under ett tiotal af år i Stockholm utgifna Nordiskt Kyrkotidning.

Sjette Kapitlet.

Nordisk Kyrkotidnings angrepp och Rosenii försvar.

Stridens orsak. — Angreppet 1844. — Sex anklagelsepunkter emot Rosenii person och verksamhet. — Deberklägning. — Ett första angrepp på Pietisten. — Rosenii försvar: 1:o om nådens ordning; 2:o om Guds wärde; 3:o om föttets hos de heliga. — Gemäle. — Ytterligare anfall. — Återblid.

Af alla dem, som tid efter annan angripit Rosenius i hans verksamhet både såsom skriftställare och predikant, har ingen varit bittrare och mer ihållande än den förut omnämnda, i Stockholm utgifna tidskriften Nordisk Kyrkotidning. Då nu denna tidning wift icke wille wara af werlden, utan twärtom bestraffade de som grofwa wäsende och deremot med nit framhöll gudaktighetens wäg samt ställde sig på de frommas sida, gillade "läseriet" mångenstädes i landet, ja försvarade till och med separatismen här och der, måste denna bitterhet emot Rosenius och Pietisten så mycket mer förwåna dem, som icke hafwa ljus att i ordet se orsaken till ett sådant förhållande. De, som hafwa Andens ljus i denna fråga, weta, att striden ingalunda war en ny. Man ser denna strid omtalad på de första bladen af bibeln. Redan emellan Adams båda söner rasade den (1 Mos. 4: 4, 5). I Abrahams hus forgtid den emellan de båda bröderna, den frias son och tjenstegwinnas (1 Mos. 21: 9). Och i nya testamentet talar Herren sjelf om denna strid — den äldre sonens knorrande emot den yngre (Luc. 15). Men såsom den, som då född war efter föttet, förföljde honom, som född war efter Anden, så går det också nu" (Gal. 4: 19). Icke många i våra dagar hafwa mer kännbart och uthålligt fått erfara detta den äldre broders knorrande än just Pietisten och de som författare.

Redan i första årgången (1840) och sedan i de följande hade Nordisk Kyrkotidning återfaldiga gånger angripit pastor Scott och metodistmen, angrepp, i hwilka med allt lofwärdt nit om bewarandet af vår luthersta läras rena bekännelse mycken personlig bitterhet och omvilja framlysa och ett påtagligt bemöbände att wanställa och till det wärsta uttyda pastor Scotts ord och handlingsfätt. Då Rosenius blef ensam

på platsen, wände sig owiljan emot honom och hans Pietist. Wi kunna här icke uppptaga alla de olika anfall, som tid efter annan gjordes, utan endast de mest framstående. Uti en "återblick på det flydda året" i n:o 3 år 1844 heter det om Rosenius och den lilla hof af troende, som uppvuxit omkring honom:

"Begrunda då en gång fördomsfritt följande kännetecken på denna andlighetens falskhet och jemför dem med Guds heliga och oswiltiga ord: 1) Hafwa denna andlighets anhängare, sedan Scott måste rymma fältet, **walt och kallat sig sjelfwa en lärare**, utan studier, utan ordination, utan annan laglig och ordentlig kallelse, och denna deras kallelse har E. D. Rosenius utan omständigheter, under den något kuriösa titeln af "stadsmissionär" täckts gunstbenäget. Men hvem har gifwit dem, såsom statsborgare och nationalkyrkans medlemmar, rätt att **kalla**, och honom, under förenämnda egenstyper, rätt att **antaga** en sådan kallelse? Hvad nödtwång föranledde dertill? Fanns icke, denna utomordentliga åtgärd förutan, tillgång på andlig näring och ömsinnat själawård? Hafwa då de, som icke beträddt deras willostig, warit i saknad deraf? Finnas icke inom kyrkan lärare att anförtro sig åt? Wisserligen war det herr Rosenius beqwämare att ingå genom den wida och öppna dörren och falla in i det embete, honom icke annorlunda tillhör, än röfwadt gods tillhör tjuften (Joh. 10: 1) — wisserligen war detta honom wigare och beqwämare än de beswärliga studierna och den mödosamma wäg, wi andra måste wandra för att komma till bröd och embete. Men han borde dock befunnat sig, innan han följt en så blind drift. Betänke han answaret, som hwilar öfwer honom och de mispledda! Han föregifwer måhända, att i "prebiterembetet kan ingenting uträttas, åtminstone kan han, som församlingslärare, icke verka med så fria händer." Men, ehuru wi tienstgjort i församlingen i öfwer sexton år och icke äro utan all erfarenhet och ledning af kyrkans historia, hafwa wi dock icke funnit, att andra eller betydligare swårigheter mött en klof och försigtig embetsförwållning, än som funnat öfwerwinnas, warit af nöden till egen bepröfning och stadfästelse i Guds nåd och naturligen följt af onda människors wrånghet eller af ett reformbehöfwande kyrkowäsende; och dessa swårigheter will wäl herr Rosenius icke unbandraga sig, will han annars wara en Jesu lärjunge, och för sådana lär näppeligen hela hopen af hans anhängare, under nämnda wilfor, kunna freda honom! Huru en dylik kallelse, efter Luther och bibeln, skall betraktas, se femte supplementet af denna tidnings fjerde årgång. Och herr Rosenius har wäl icke sedan den tiden erhållit gåfwan att med underwert bestyrka sin gudomliga och apostolliska kallelse, hwarförutan ingen warjam christen bör eller får tro honom? 2) Är deras lära **falsk och ören**. Utom den methodistiskt-herrnuttfa salighetswäg de inympat på kyrkans luthersta lärobegrepp

om nådens verkningar, finna wi hos dem den månghundraåriga antinomien eller förlastandet af lagen, mot hvilken willfarelse redan Luther på sin tid hade att kämpa. Deremot har en ensidig evangeliskt riktning utbildat sig. Endast evangelium; ingen lag. Och derwid, omgifna af ett mystiskt länslodunkel, simma de i en evangeliskt wällust, och, gifwe Gud, att under evangelii misbrut icke dolde sig mycket strymeri! Gifwe Gud, att de icke lösryckte evangelium ur dess ofsljaktiga sammanhang med lagen, för att i en förtälig frihet anwända det som en mantel att "styla ondskan med!" Af denna anledning och slägtkap med herrnhutismen har också sedan metodistkapellet här tillslöts, brödrasalen blifwit deras offentliga mötesplats. Af denna anledning har den grofwa herrnhutaren Ruthström, fordom pastor i Hedwig-Eleonora, framför så många andra redliga lärare i deras tidning "Pietisten" blifwit upphöjd såsom ett i sin tid klart och upp-hinligt ljus på den swenska kyrkohimlen. Af denna anledning sjunga de sina fallsta "Zions sånger" framför "andlig Dufworbst" eller "Mose och Lamens wisor" och läsa sin "Nådens ordning" och andra böcker, i hvilka lagen och den oförfälskade läran är trängd så långt som möjligt i bakgrunden eller alldeles utesluten. Af denna anledning hwälfwer sig allt deras andliga pjoller endast omkring det "söta evangelium". Af denna anledning sty de ändtligen hwarje lärare, som predikar lagens ord icke mindre än evangelii. Och om de än nyttja Luthers skrifter, så ster det likväl icke såsom af lärjungar, utan antingen för att måftra, stympa och förwrida hans ord, eller också för att ur denna lärofaders rika förrådsbus hemta läpp och krydda att, derpå stödda, halta hän mot lifwets gräns. Det som, misstydtt eller lösryckt ur sitt sammanhang, tyckes gifwa dem stöd, weta de sliktigt att återopa; det andra och wida mer, som löper dem emot och fördömer dem, dölja de sorgfälligt. Men huru stämmer denna antinomiska, mot lagen fiendtliga anda öfwerens med Matth. 5: 17; 1 Tim. 1: 8, flera ställen att förtiga? 3) Gifwa sig äfwen personer af qwinnkönet ibland dem af med att lära, förmana, trösta och leda. Men detta är uppenbart stridande emot 1 Cor. 14: 34: "Edra qwinnor tige uti församlingarna; ty dem är icke tillstånd att tala" d. ä. förklara Skriften och hålla andliga tal, samt emot 1 Tim. 2: 12: "Men qwinnan tillståndjer jag icke, att hon andra lärar". Ett sådant qwinnans talande och lärande är tydligen en wanwördnad för det heliga predikoembetet och derför förbjudet och, hwad som wärre är, en öfwerträdelse af Guds förbud genom apostelen, så mycket mer owäntad, som detta folk vill hafwa anseende af att bland alla christna wara de yppersta. Men hwad är christendom utan lydnad för Herrens ord? 4) Gata och förkasta de alla sådana böcker och lärare, af hvilka deras wäsende ogillas. Sälunda har den warfamme, men bestämde, djupe tidskännaren och warnaten Schartau långt för detta blifwit dömd landsflyktig utur deras samfund.

Sellergren står icke mer i gunst hos dem för sina varningar mot "Zions fångar" och annan andlig lössattighet. Fjellstedt är icke mer deras man, emedan han protesterade mot deras irringar. Med Moris torde det gå sammalunda, och den, som strifwer detta, skulle, om andra sorgeämnen fattades, eller deras ogunst hade för honom något att betyda, beklaga samma misföde. De äro icke så, som genom Guds nåd alltmer börja inse, hwaråt det lutar. Men låt dem taga bladet från munnen eller blott yttra en twelan, stragt är detta folkets nådebörr tillstånd, och hat och bitterhet den lön de få uppbära. Föreställ dig, att dessa menniskor verkligen "bedraga sina själar"; huru högt beklagansvärd är icke då deras ställning, när de så motstå all öfverbevisning! 5) De lida ingen förföljelse. De få oförda och obehindradt drifwa sitt ofog. Detta har länge varit bekant äfwen för auktoriteterna. Deras konventiklar känner hela werlden. Men ingen rör sig: icke konfistorium, icke polisen, icke tidningarna! Detta torde wisa, att den häftiga agitationen mot Scott war mer mot person än mot sak; ty sedan personen är borta, går saken obehindrad sin gång. Men det wisar tillika något mer: det wisar, att saken icke länder satans rike till något synnerligt men; ty detta rike bafwade aldrig för strymeriet, och då det således icke känner sig angripet, behöfwer det hwarfen förswara sig eller mot ifrågawarande sak uppväcka någon förföljelse. Ds förekommer det, som låge under denna owanliga medgång en hemlig straffdom, att såsom de hafwa lekt med sin salighetsfat, leter od Gud med dem genom att föra dem på en hal is, hwarunder djupet hotar. Dit kan ändtligen 6) rätnas denna setts verhördas tillwärt, hwarom wi redan talat. Men då de i allt sitt wäsende ställa sig så, som wore de en sannstyldig motbild till den första christna församlingen; hålla dagligen sina olagliga, enskilda sammankomster, ehuru kyrkans bröst icke ännu äro alldeles förfinade; smygga i mörkret, för att taga på sig ett sten af fruktan för förföljelse, må de ej förgåta att se sin bild och dom i 1 Tim. 1: 11—13, 15; 2 Tim. 3: 6—9. Må de blifwa i stillhet, ståta sitt, wårda sina egna själar och hålla Guds ord!"

Wi behöfwa wikt ingen widlyftig wederslägning af dessa sex anlagelsepunkter. Fruktarna af Rosenii werksamhet, hwilka, nu då han sjelf fått hwila sitt under arbete och möda uti Herrens tjenst i för tid grånade hufwud, qwarstå såsom ojäfaktiga bewis på en gudomlig kallelse, dessa frukter — uppenbara för en hwar, som har ögon att se ett Guds rike på jorden — beswara tillräckligt den första. Wi behöfwa icke ingå i den andra, att hans lära war "falsk och oren"; alla Rosenii esterlemnade strifter beswara den; den, som är owis, läse dem. Och hwilken af oss är wäl, numer åtminstone, owis om rätta tillämpningen af 1 Cor. 14: 34 och 1 Tim. 2: 12? Swem af dem, som hafwa ett hjerta för Herrens sak, erkänner icke med glädje och tacksamhet till Her-

ren den välsignelse, som kommit öfver Guds församling äfven genom qvinnors verksamhet, då man fått se många fina frukter af våra diakonissors eller kristliga skollärarinnors och andra kristligt sinnade qvinnors arbete bland de kära barnen, bland de sjuka, de fattiga och arma fångar? Icke var det väl Pauli mening med nämnda bibelställen att förmena qvinnan att "lära, förmana, trösta och leda" sådana! Härmed är väl den tredje punkten besvarad. Hvad åter den fjärde angår, förbigå vi, hvad som säges om "hatandet" och "förfastandet" af lärare sådana som Schartau och Sellergren; den som vill se, huru varsammt Rosenius yttrade sig t. ex. om Mohrborg, läse n:o 21 af hans "bref i andliga ämnen". Emot det ordet: "Fjellstedt är icke mer deras man", vilja vi åter blott anföra några ord ur ett bref från doktor Fjellstedt, skrifvet straxt efter Rosenii död, hvilka visa, uti hvad förhållande Rosenius och Fjellstedt stodo till hvarandra. — "Den älskade och innerligt satnade, nu hemförlorade brodern", skrifver han, "var särdeles dyr för mitt hjerta... Det var för mig djupt rörande, att den käre brodern just på min predikstol fick det anfall, som vi kunde kalla andra ringningen till hans infamlande i den triumferande församlingen. Hans äminnelse är välsignad ibland oss, och ännu talar han kraftigt för många tusenden, ändock han död är. Nej, icke död! 1 Thess. 4: 14. De sälla som bo i Guds gårdar, de äro ej döda, de sova". Sådana ord vittna ju om det vänligaste förhållande i broderlig kärlek. "De lida ingen förförligelse", så lyder den femte punkten. Och hvad är då, med förbigående af alla andra Rosenii erfarenheter i den vägen, detta bittra angrepp af Nordiskt Kyrkotidning? Den sjette anklagelsepunkten är nästan glädbjande. Redan 1844 kunde till och med fienderna se, att Rosenii verksamhet icke varit utan frukt, då N. K-Tidn. i sin sjette punkt talar om "denna seltis verhördade tillväxt". Att "de i allt sitt väsende ställa sig så, som wore de en sannstyldig motbild till den första kristna församlingen", är ett ganska skönt vittnesbörd ur en så häftig motståndares mun.

Utd tiden för detta anfall stref Rosenius till en vän i Norrland: "Jag angripes nu af en tidning, kallad Nordiskt Kyrkotidning, hvilken utgives af en bitter fiende. Deri utmålas jag och den lilla hopen omkring mig på värsta sätt; men jag hvilat dock förnöjd i ro i famnen hos min Far, Han, som har byggt mitt stilla bo, har det i godt förvar. Din sak det är, o Herre mild! Då Herren vill, att vi skola hvila, må det gerna ske. — Vi lesa här som vanligt, väl i ströplighet, dock på nåd i nåd hos Gud". Så utgöt Herren sin nåd och frid i hans hjerta, så öfverräckte Han honom i sin hydda i den onda tiden och upphöjde honom på en klippa (Ps. 27: 5, 6).

Längre fram i samma årgång af Nordiskt Kyrkotidning ritades angreppen mer särskildt emot Pietisten uti ett "samtal emellan Herodion och Rufus om de märkligaste nyare företeel-

ferna inom kyrkan i vårt fädernesland". Rosenius hade samma år i n:o 9 af Pietistens infört en artikel, "Christus allena sällighetens väg och ordning", hvilken den finste brodern Hedberg skickat honom, och i ett följande nummer till denna artikel bifogad "en förklaring" öfver några "uttryck, som kunde användas till skada och förvillelse". Uti förutnämnda "samtal mellan Herodian och Rufus" angreps nu såväl Hedbergs artikel som Rosenii "förklaring" på det skarpare. Enär wid en första omtryckning af Pietistens första nio årgångar (hvarom vi förut hafva talat) dessa artiklar jemte andra uteslöts, gå vi här förbi detta angrepp, så mycket mer som de egentliga anklagelsepunkterna deri upptogs af Rosenius och besvarades under det följande året, då han på några sina wänners inrådan till Nordiskt Kyrkotidning inlemnade en förklaring öfver dessa punkter med begäran att få den införd i tidningen. Så stredde äfwen. Uti supplementbladen till n:o 8 och n:o 10 af Nordiskt Kyrkotidning för 1845 finna wi denna uppsats under rubriken: "Har Pietisten kommit på bättre tankar?" Dattadt all dess widlyftighet införa wi den här oafkortad. Och detta göra wi så mycket hellre, som denna Rosenii förklaring belyser frågor, hvilka ännu mångenstädes i vårt land äro brännande inom församlingen. Han skrifwer:

"Endast på uppmaning af wälmenande wänner och endast till sanningens försvar samt till reblika men lätt förvillade sjä-lars tjänst, går jag att här beswara några frågor, som Nordiskt Kyrkotidning under sina utfarter emot mig föränledt. Men härwid skall min bön till Gud den Helige Ande vara, att wid hwarje rad, som jag skrifwer, min ande och mina ord måtte vara sådana, att de passa sig för hans heliga närvaro, under hwilkens ögon jag sitter.

"De frågor, som jag will beswara, äro endast dessa, wid hwilka några Nordiskt Kyrkotidnings läsare fästat sig, och hwar-öfwer de önskat förklaring af mig; nemligen: 1:o Hvad är egentligen din mening angående nådesordningens predikande? 2:o Förnekas du Guds wrede och de positiva straffen? 3:o Hvad menar du med föttet, då du antyder, att det icke kan warda heligt? Till dem, som så frågat, will jag swara — och det på följande sätt:

"Första frågan: I följd af Nordiskt Kyrkotidnings tydnin-gar öfwer mina ord om nådens ordning — om hwilka tyd-ningar jag icke will tala, utan lemmar det åt den store, helige Guden samt alla upplysta christna — hafwa några blifwit myc-ket förträdda och så när trott, att jag rentaf förnekat nådens ordning, ja, förnekat omvändelsens nödwändighet m. m. Men isynnerhet har man icke förstått, hvad jag dermed menar, att jag medgifwer nådesordningens tillvaro, men ogillar dess mycket wan-liga behandlande, nemligen dess teologiska uppställnings använ-dande af själasörjare; att jag medgifwer, ja, med Skriften be-

wisar, att sjelfwa saken eger och måste ega sin tillvaro; att äfwen orden (wäxelse, omwändelse, nyföbelse, helgelse etc.) i Skriften förekomma, ja äfwen att det i följd af sjelfwa sakens natur är en wis ordning mellan dessa den Helige Andes nådewerkingar o. s. w. — att jag medgifwer detta och litwål på samma gång ogillar, att en själasörjare, när han will hos sina ähö-rare åstadium samma nådewerkingar, brukar det sättet, att han uppställer denna nådesordning med alla des steg, på ett teologiskt konstmässigt sätt rangerade och afmätta uti en wetenskaplig form, sedan predikar och drifwer denna uppställda nådesordning och will så förmå menniskor att beträda och genomgå den; att jag ogillar detta sätt och yrkar på det gamla, enkla, praktiska predikandet af lag och evangelium, som Kristus, apostlarna, Luther m. fl. begagnade — det har man ej förstått. Med andra ord: Man har ej förstått skillnaden mellan att å ena sidan studera och beskrifwa nådewerkingarna och å den andra att i själarna åstadium dem. Men för dem, som på nämnda sätt icke förstått min mening, will jag försöka att med följande lik-nelse göra mig begriplig: I en trädgård ser jag twenne män gå och grafwa ibland örterna, men med något olika syfselfätning. Den ena är en trädgårdsmästare, den andre en botanist, d. å. en sådan, som studerar wäxtriket, som sönderdelar, klassificerar, numererar och beskrifwer örterna och deras beståndsdelar. Trädgårdsmästarens arbete åter är att i jorden nedfatta frön och örtaslagg, att göda, wattna, städa, klippa och på allt sätt anså träden och örterna. Om du nu önsfede dig ett godt frukt-träd i din trädgård, skulle du wäl till des winnande bekyrma dig om botanistens beskrifning på trädets alla beståndsdelar, och huru du i god ordning måtte få den ena af dessa förut, den andra efter? Skulle du begynna med att bilda en rot, derpå en stam, inuti stammen märke, sedan grenar och qwislar o. s. w.? Nej, utan du skulle wäl hellre helt enkelt följa trädgårdsmästarens sätt. Se efter, huru han gör! Nog wet äfwen han, att trädet har alla dessa delar, men "de följa wäl af sig sjelft", menar han, blott han gör sin sak, som är: sätta ned ett frö eller en telning i jorden, sedan göda och wattna densamma — nog följer sedan i wäxtens ordning ett träd med alla des delar — det felar icke*). Så ser jag od i Herrens wingård dessa twenne slags arbetare. Till trädgårdsmästarena höra de kyrk-lärare, som följa det apostoliska eller bibliska predikosättet; till de botanister höra wäl i första rummet skolteologerna, men od se-

*) Att trädgårdsmästaren äfwen är en botanikus eller örtkännare är något, som, långt ifrån att skada, twärtom i en wis mening och till en wis grad är nödwändigt; men detta hör icke till frågan; frågan är här: om botanistens egentliga sak och werksamhet är densamma, som trädgårdsmästarens, och om den har samma resultatet b. å. om botanistens egentliga werksamhet tjénar till att frambringa wäxterna och deras beståndsdelar, eller om icke bertill fördras trädgårdsmästarens arbete?

dan alla de, som bruka det nämnda teologiska lärosättet i församlingen. Men hvilket är då det apostoliska eller bibliska predikatsättet? Det kan hvar och en märka, som dels ger att på Christi och hans apostlars antecknade predikningar, dels efterfinnar, hurudan förefrist Christus gaf sina apostlar derom. (Att säga det man icke kan weta, hvilket predikatsätt Christus och hans apostlar haft, är endast egnadt att förwilla menningar; ty dels har man många egentliga predikningar af dem, upptecknade i Evangelierna och i Apostlagerningarnas bok; dels och kan hvar och en lätt inse, att om de någonfin skulle hafwa begagnat den teologiska uppställningen, skulle det wäl hellre hafwa stett i deras skrifter än i deras predikningar; man skulle wäl någonstädes i Skriften funnit det. Men nej, de hade ett högre och wigtigare mål för sig än att teologifera: »Theologia est scientifica et in artis formam redacta tractatio religionis» (Dr. Bruhn). Apostlarnas sak åter war att rycka själar utur saktans wäld, rycka dem ifrån synden och döden och göra dem till Guds barn — se, att kriga är något annat än att exercera!) Såsom exempel på egentliga predikningar af Christus, kan läsas först hans s. k. bergspredikan, Matth. 5, 6 och 7 kap.; i Matth. 13 kap. höll Han en predikan "ur båten wid hafsstranden"; i Luc. 12 kap. "då församladt warbt otaligt mycket folk", höll Han och en predikan. På alla dessa ställen kan man wäl se, huru Christus plögade predika. Men är det icke isynnerhet underligt, att när Han i Joh. 3 kap. predikade nya födelsen för Nicodemus, Han ej med mer systematiskt ordning underwifade honom om stegen och graderna, som han nu borde börja taga för att blifwa pånyttfödd? Men hwad gjorde Han? I stället för att tillfredsställa öfwerstens wetgirighet, gjorde Han honom så blind, så tom på wetande, så otillfredsställd med sitt mästerskap i Israel och sin andliga kunskap som möjligt; sade honom endast betydande saker; nebslog och fördömde allt, hwad han war, hade och förmådde — "det, som är födt af lött, är lött" (v. 6) — och tillfredsställde honom alls icke med anwifning på några egna företag. Men Guds kärlet förkunnade Han honom (v. 16), frälsningen genom tron framhöll Han till hans tröst (v. 18). Si, sådant war egnadt att åstadkomma sjelfwa saken i Nicodemus hjerta, nemligen wäxelse, omwändelse, nyfödelse; då deremot en scientifica et in artis formam redacta tractatio regenerationis hellre hade gjort Nicodemus till en lärbd och sjelfbeläten teolog än till en arm, nådesökande syndare och en pånyttfödd Jesu lärjunge. Samma sätt finna wi äfwen apostlarna hafwa begagnat, då de, i kraft af det erhållna uppdraget att "predika i hans namn bättring och syndernas förlåtelse ibland alla folk", helt enkelt och praktiskt förkunnade Guds helliga wilja, bud och domar, syndens skuld och straff, samt den förlofning som i Christus Jesus stedd war; predikade nödwändigheten af att **genast bättra sig och genast tro på Kristus**; beprisade den rättfärdig-

het, som af tron kommer; förmanade de trogna att i sådan nåd "leswa gudeligen, rättfärdeligen och tukteligen i denna werlden och wänta det saliga hoppet" m. m. Ja, genast och utan omwäg sät fångwaktaren i Whillippi på samma stund, som han hade blifwit wäckt och försträckt, den anwisningen: "Tro på Herren Jesus, så warder du salig". Så predikade de, och midt under det de så predikade, förfiggid i själarne hela nådewerket med alla dess delar, och det i god nådens ordning: de blefwo wäckta och bekymrade, de blefwo troende, de blefwo pånypptfödda, rättfärdiggjorda, helgade — det felade icke. Likasom när återmanen helt enkelt plöjer, sår och planterar, Gud är den, som gifwer wårten, och äfwen det i en wis wårtenens ordning. På detta sätt tillkommo leswande, af Anden födda christna; då deremot det stolteologiska lärosättet, begagnadt i tyrkan, är egnadt: 1:o att bilda förståndschristna, gjorda och icke födda christna; bilda studerande och kallkloka kristlärda, som "hafwa formen af det som är wetandes och rätt i lagen", men sakna blott Ande och lif; 2:o tjenar det till att för rätt wäckta och allwarliga själar, som alltid sjelfwa äro nog begifna på omwäggar och förbehåll, innan de wäga annamma Jesus, ännu mer föröka anledningarna till dessa omwäggar och strupler, wända deras uppmärksamhet på deras egna steg, i stället för på Jesus, hwaraf följden blir, att så länge de ej kunna anse sina framsteg sådana, som de böra wara, blifwa de borta från Jesus, som är sjelfwa lifwet, wägen och sanningen; eller och stola de en gång anse sina steg, sina bättringsgrader nu wara sådana, som de böra, och blifwa nöjda med sig och då tro — tro, när de blifwa nöjda med sig sjelfwa! — hwilka båda händelser äro ratt stridande emot anden och systemålet af Christi ewangelium, som är, att just de, som äro minst nöjda med sig sjelfwa, stola först och mest tröstas, ja att de, som äro alldeles förtappade och fördömda med allt, hwad de äro och hafwa, stola på den tid, de ännu äro sådana, frälsas och tröstas genom Kristus, "som gör den ogudaktige rättfärdig"; då deremot de, som äro nöjda med sig sjelfwa, aldrig kunna rätteligen omfatta Kristus, som är endast de förtappade syndares Frälsare. Ty det är allt samma farise, om man är nöjd med sig för sina yttre gerningar eller för sitt inre. Härmed är icke sagdt, att icke Herren kan genomföra och har genomfört sitt werk hos mången själ, som war införd uti denna teologiska uppställningens tågordning, så att han omsider lyckligen förtwislat på alla sina bättringssteg och kastat sig på idel nåd i Jesu famn. Men det är endast wisadt, hwartåt sjelfwa lärosättet är egnadt att leda, skulle och en eller annan dess lärjunge hafwa kommit till sanningen. Så bör det ej heller förwilla oss, att många ibland dem, som i mer eller mindre mån brukat berörda lärosätt, warit för egen del leswande och rättfärdiga. Här sannas, hwad Luther i en predikan på Tretondebagen säger, att "Gud ofta tillståder, att helgonen få före-

lägga of menniskoläror (mycket mer menniskofätt), på det wi skola lära att icke hänga wid deras exempel, utan endast wid hans heliga skrift.

Andra frågan: Hvad är din mening om Guds wrede, då du i Bietisten 3 ärg. sid. 165 *) säger, att "Gud ej varit wreder på Adams fallna slägt, se'n Sonen stigit neder i mennisklighetens drägt"; säger, att "det är endast vår otro, vårt sjelfwilliga uteblifwande från nådens bröllof, som förer of i fördomelsen, som är betydelsen af "Guds wrede" — och att det icke är något wredesmod i Guds hjerta, som fördomer of." Har du icke härmed förnekat Guds wrede? Swar: Innan wi förklara och bestyrka saken, gif först att, hwilken den är, eller hvad som i de anförda orden är sagdt, och hvad som deremot icke är sagdt, utan endast genom illwillig uttydning tillkommit. Det som är sagdt, är, 1:o "att Gud ej varit wreder på Adams fallna slägt" (märk "slägt" d. ä. sjelfwa släkten, såsom den fallna Adams slägt), utan att endast den enskilda menniskans egen "otro och sjelfwilliga uteblifwande från nådens bröllof förer henne i fördomelsen"; 2:o att med Guds wrede icke förstås ett "wredesmod i Guds hjerta", som kommer Sonom att "för-mörkas", såsom en wred menniska i ansigtet förwandlas, utan att dermed förstås det rättfärdiga straffet, "fördomelsen" (såsom detta för kortheten af en parentes här uttrycktes); med andra ord, Guds heliga rättwisa och beskända domar, tillämpade och utförda på syndare. Märk, huru och hwarom jag talade! Jag talade om Guds kärlet, Guds emot werlden försonta hjertelag (2 Cor. 5: 19), och i följd deraf om hvad som då kunde blifwa orsaken till en menniskas fördomelse, eller hvad som förer of veri, och sade, att orsaken icke war, det Gud wore wred på Adams slägt, utan endast "vår egen otro och sjelfwilliga uteblifwande från nådens bröllof". Dersföre sade jag: denna otro förer of i fördomelsen, som (nemligen fördomelsen) "är betydelsen af Guds wrede." — Då säger N. R.-Tidn., att jag sagt, det "Guds wrede endast betyder eller består uti vår egen otro, vårt sjelfwilliga uteblifwande från nådens bröllof"; då säger N. R.-Tidn., att jag förnekat Guds wrede, Guds straffrättfärdighet (förnekat deß tillwaro) och förnekat (märk!) "de positiva straffen". Men om sådan tydning döme hwar och en efter sin insigt! Wi lemna N. R.-Tidn. — För att nu komma till swar på frågan, hvad jag egentligen menar om Guds wrede, så märk först, hwaruti den består, och för det andra, öfwer hwilken den hwilar, hwem den drabbbar, samt hwarigenom. Min mening är denna: Guds wrede består icke deruti, att i Guds hjerta rörer sig wredesmod, denna syndiga sinnesrörelse hos Adams

*) Den äldsta upplagan. I de nyare återfinnas orden sid. 77 af samma ärgång.

barn, som kommer blodet att koka, och som alltid i Guds ord bestraffas; utan med Guds wrede menas endast hans helighet och rättvisa, tillämpad och utförd på syndare, hans helighet och rättvisa, hvarigenom Han älskar rättfärdighet men hatar och straffar orättfärdighet; och detta rättvisa straffet i ewighet pågår med ett kort ord kallas "förbömmelsen". (På anförda ställe i Bietisten war endast fråga om salighetsfaten; derföre nämndes endast denna ewiga wrede, "förbömmelsen"; eljest kallas och Guds straffdomar i tiden för Guds wrede). Men då nu litväl en sålunda förstådd Guds wrede finnes till, blir andra frågan: Hvilken den drabbar, samt för hvilken orsak? Derom sade jag, att Guds wrede icke är riktad emot "Adams fallna slägt", såsom sådan, utan på den enskilda människan, som icke tror Sonen; att man icke blir förbömd, för det man är ett Adams barn, med delaktighet uti Adams skuld, dom och död; utan endast för det man är ett **otrons barn**, för det man icke tror, utan sjelwiltjande blir borta ifrån nådens bröllop. Detta nemligen derföre, att "Sonen stigit neder i menlighetens drägt" d. ä. iklädt sig hela menligheten, med all den Guds wrede, som på densamma hwilade, blifwit war andre stamsfader, stätt för Gud i hela släktets ställe och hurit den wrede, skuld, dom och död, som på densamma låg, hurit och utstätt densamma allena för alla, så att alla huro den i och genom honom; liksom Adam så syndade för alla, att alla i och genom honom blefwo syndens, dödens, ja "wredens barn". Genom denne andre stamsfader är nu Gud försonad emot släktet och låter nu hwar och en för sig stå sitt eget prof wid det nya profträdet, **Christus**, på hvars annammande eller föraktande lif eller död, nåden eller wrede beror. Detta allt är klart och uppenbart af hela den stora försoningsläran; men läs härom isynnerhet Rom. 5: 12—19. Der omtalas de båda stamsfäderna och urtällorna, den ene till all synd, död, wrede och förbannelse, den andre till all rättfärdighet, all nåd, allt lif, all salighet — nemligen **Adam och Christus**. Der står uttryckligt i v. 10, att "wi wordo förlitna med Gud genom hans **Sons död, den stund wi ännu woro owänner**". Och i 2 Cor. 5: 19, 20 står, att "Gud war i **Christus och försonade werlden**" (d. ä. hela menligheten, "Adams fallna slägt") med sig sjelf och förebrädde dem intet deras synder — så bedja wi nu i **Christi ställe: låten försona eder med Gud**", Gud är förut försonad med eder, will han säga. Så säger och **Christus** sjelf i Joh. 3: 16 först, att "Gud älskade" hela werlden och gaf hela werlden sin Son till en Frälsare; men att hwar och en enskildt, som trodde, skulle få ewinnerligt lif; "men (v. 18) hvilken som icke tror, han är redan dömd, efter det (märk!) efter det han icke trodde i Guds ende Sons namn"; och ändtligen i sista versen af kapitlet stå orden så: **Den som icke tror Sonen, han skall icke få se lifwet, utan Guds wrede förblifwer öfwer honom**. Hwar och en torde märka, att denna vers har

samma betydelse som den adertonde, och att hvad här heter: "Guds wrede förblifwer öfwer honom", är detsamma, som der heter: "han är redan dömd".

"Men allrättydligast blir dock förhållandet med Guds wrede af Jesu liknelse om "konungen, som gjorde bröllop åt sin Son" (Matth. 22: 2—14), och om "den stora nattwarden" (Luc. 14: 16—24). I begge dessa liknelser omtalas Guds wrede; ty Jesus säger i dem begge, att när de hjudna icke wille komma, utan gingo bort, den ene till sin afwelsgård, den andre till sin köpenstap, då "wardt konungen wred", då "wardt husbonden wred". Här få wi då lära, huru det är med Guds wrede. Låtom ofw då betrakta dessa exempel; och först det om konungen, som gjorde bröllop åt sin son. Der står (v. 7): "När konungen det hörde, wardt han wred och sände ut sina härar och förgjorde de dråpare och brände upp deras stad." Wi stola efterfinna, hvad som war själwa saken, som Christus med denna liknelse åsyftade. Swar och en förstår lätt, att Christus med konungen och hans son menar den himmelfte Konungen och hans Son; med "de dråpare" och "deras stad", judarna och deras Jerusalem; hans härar, som förgjorde dråparerna och uppbrände deras stad, woro de romare, som wid Jerusalems jämmerliga förstöring förgjorde judarna. Will du en gång rätt tydeligen se, huru det är med Guds wrede, huru det ser ut i hans hjerta, när en så förträfflig wrede, som denna war, skall utbryta; så betrakta wäl, hvad du ser och hörer på Herren Kristus, när Han lifsom kastade afftedsbilden öfwer det arma Jerusalem samt för sista gången och i uttryckliga ord utalade samma wrede öfwer staden. Så här står det: "Doch då Han kom fram och fick se staden, grät Han öfwer honom och sade: Om du och wistte, hvad din frid tillhör, så worde du det wisserligen i denna din dag betänkande; men nu är det förböldt för dina ögon . . . dina ordänner ("konungens härar") stola dig belägga och slansa fringom dig och nedslå dig till jorden och dina barn, som äro i dig m. m. derföre att du icke kunde känna den tiden, der du uti sött war" (Luc. 19: 41—44). Och åter: "Jerusalem, Jerusalem, du som dräper profeterna och stenar dem, som äro sända till dig ("att bjuda till brölloppet"), huru ofta har jag icke welat församla dina barn, lifasom hönan församlar sina tydningar under sina wingar, och I hafwen icke welat" (Matth. 23: 37). Hvad synes dig? Kan du nu förstå, hvad Guds wrede betyder? Men kanste Fadren är af annat hjerta och sinne än Sonen? Paulus säger, att Sonen är Fadrens rätta beläte (Ebr. 1: 3), Jesus säger: "Jag och Fadren äro ett, den mig ser, han ser Fadren". Men är det så, då kan du här se, hvad Guds wrede betyder.

"Här se wi då äftwen, hvad som är den egentliga orsaken, hwarföre Guds wrede öfwergår en själ, och hmem den skall drabba. Här står det: "I hafwen icke welat" (låta samla eder under mina wingar); här står: "Derföre att du icke kunde känna

den tid, der du uti sökt war"; här står: "Men de wille icke komma, utan gingo bort, den ene till sin afwelsgård, den andre till sin löpenkap"; allt enligt med orden: *Efter det han icke trodde i Guds ende Söns namn.*

"Men härmed är äfwen liknelsen om den stora nattwarden förklarad, ty lärdomen af båda liknelserna är enahanda. Lämpa den blott på det andliga, på alla tider och folk och på enstaka själar, och du har samma lärdom om Guds wrede, om Guds förhållande emot menniskor, nemligen: Hans wrede är förstrålig öfwer dem, som föratta hans tillbudna nåd; d. ä. den oändliga helighetens och rättfärdighetens wrededom hwilar orygglig öfwer hwar och en, som icke tror Sonen, och ställ uti sin tid med ewigt straff och we begynna att brinna, då Guds wredeskälar utgjutas öfwer deras hufwuden. Men hans hjerta! huru är det? "Då Han såg se staden, grät Han öfwer honom". Det war en hednisk konung i forntiden, Seleucus, som för sina underfåter stiftade en lag, hwilken war af samma innehåll som sjette budet i Guds lag, och fastställde såsom straff för den, som bröt häremot, att hans båda ögon skulle utstingas. Nu wille det sig icke bättre, än att konungens egen son blef den förste, som bröt lagen. Här kom den konungsliga rättwisa och den faberliga kärleken i stark strid; men huru förenades de, hwad gjorde han? Han lät utstinga det ena ögat på sig sjelf och det andra på sonen. Så sträng war hans straffrättfärdighet, men så stor hans hjertas kärlek. "Se hwilken wrede, att han stinger ut ögat på sin son!" må du säga. Men se hwilket hjerta, då han för att spona det andra ögat sjelf förlorar ett af sina! — På samma sätt talar Striften om Gud: ej blott att Han af barmhertighet och kärlek till den werld, som låg under hans wrede, hans rättwisa dom, utgaf sitt öga, sin ende Son; utan Striften säger od uttryckligen: "Han plågar icke menniskan af hjerta" (Apg. 3: 33). "Så sannt som jag lefwer, säger Herren, Herren, jag hafwer ingen lust till den ogudaktiges dö, utan att den ogudaktige omwänder sig ifrån sitt wäsende och lefwer; så omwänder eder dock nu ifrån edert onda wäsende; hwi wilken I dö, I af Israels hus?" (Hes. 33: 11). "Men det talet, som jag har talat, skall döma honom på den yttersta dagen" (Joh. 12: 47, 48). Kortteligen:

Wi komma eller ej, likwäl
Hans hjerta brustit för hwar själ.

"Detta är nu bibelns lära om saken. Hwad hjälper! det är blott i bibeln denna bild af Gud står tecknad; menniskan har en annan bild af honom i sitt inre, nemligen hwar och en efter sitt sinne och förhållande till Gud; ty hwar och en will alltid bilda Gud efter sig sjelf. Likasom de hedningar, som äro swarta till färgen, måla gudabelåtet svart och djefwulen hwit, emedan de tycka, att svart är wackrast, efter de sjelfwa äro swarta; men wi hwita åter måla Gud mycket

hvit, ty vi äro sjelfwa hwita och tycka, att ett hwitt ansigte är wacker; så målar man och wanligen hans hjerta och sinne efter sig sjelf. Den, som sjelf är mycket wredfint, och lyshnerhet om han brukar wrede i andliga saker och anser sin religionswrede wara sjelfwa Andens eld, måste nödwändigt tycka, att äfwen Gud skall hafwa sådan wrede. Men Striften säger, att Anden kom i "duswolknelse"; och om duswan säges, att hon ingen galla har.

"Tredje frågan: Du antyder, att köttet icke skall kunna warda heligt. Hvad menar du då med köttet? Svar: Naturligtwis detsamma, som Paulus menar, då han säger, att "Köttet har begärelse emot Anden, och Anden emot köttet" — att de så "strida emot hwarannan, att wi icke göra, det wi wilja" (Gal. 5: 17); detsamma, som han menar, då han säger, att köttet skall — icke bewaras och helgas, utan — *korsfästas* (v. 24) och *dödas* (Rom. 8: 13) (då han med köttet omöjligen kan hafwa menat kroppen eller någon af människans tre stora beståndsdelar: ande, själ och kropp; ty männe wi skola korsfästa kroppen, döda själ och ande?). Widare detsamma, som Gottfried Büchner menar, då han öfwer de orden: "Kött och blod kunna icke ärfwa Guds rike" (1 Cor. 15), säger, att med kött och blod menas "icke den wäsendtliga kroppen, utan den derwid låbande syndaförderfwelsen"; detsamma som Christianus Schoettgenius och Tobias Krebsius (tweenne höglärda) mena, då de uttrycka en af bemärkelsema på ordet *σαρξ* (kött) sålunda: »depravata hominis natura; id quod depravatum est in homine» (människans förderfwade natur, det som är förderfwadt i människan), hwilket tillhör både kropp och själ. Sade jag, att detta kött skall warda heligt, wore det alldeles som sade jag, att smutsen skall blifwa ren (icke bortrenad, utan ren), att tven skall blifwa warm, att elden skall blifwa kall.

"Ware det nog. Och jag upprepar ännu en gång att jag endast af pligt emot den gudomliga sanningen — icke till min persons, utan till Guds sannings försvar och till wälmenande, sanningsöfande själaras tjenst — denna gång har swarat; hwilket hwar och en torde inse, som wet och erinrar sig, att för alla de gånger N. R.-Lidn. utgjutt sin wrede öfwer mig, jag aldrig inlåtit mig i swaromål. Till samma mitt stilla-tigande återgår jag äfwen nu, glad och tacksam för all Herrens nåd, sägande med David: Huru stor är din godhet, den du har bewarat dem, som dig frukta. Du förgömmmer dem hemligen när dig för hvars mans trug; du förfstyer dem i hyddan för de trådsamma tungor — och wedbergaller rikligen dem, som öfwa högmöd — de falska munnar, som tala emot den rättfärdige hårdeligen, högmödeligen och hånligen. Waren tröste och oförfärade alla I, som Herren förbiden" (Ps. 31: 19—25).

Stockholm den 4 April 1845.

Lidn. Pletistens Red."

Uti följande supplementblad infördes i N. N.-Tidn. under samma rubrik: "Har Pietisten kommit på bättre tankar?" ett svar på denna Rosenii förklaring. Ehuru nu ett anförande af detta svar, hållet i en högst ovärdig ton, skulle på det klaraste ådagalägga, med hvilka wapen N. N.-Tidn. förde striden, och äfwen mer än mycket annat wisa, genom hvilket motstånd Rosenius hade att kämpa sig fram, med hvilka fiender han hade att föra strid, så hafwa wi dock efter åttillig trefan funnit bäst att icke införa det här, så mycket mer som det icke innehåller någon egentlig wederslägning af de omstridda punkterna, utan endast en hop de gröfsta tillmålen emot Rosenii person och werksamhet och ett försöt att förlöjliga åttilliga uttryck i Rosenii försvar. De, som önska se dessa grofheter, läse dem i nämnda supplementblad af Nordiskt Kyrko-Tidning.

Under de närmast följande åren angrep N. N.-Tidn. ej Pietisten direkt. Sedan den finste presten Fred. Gabr. Hedberg år 1845 utgifwit sin "Pietism och christendom" (tryckt i Umeå), wändes huggen emot denna, hwilken i en rad af numror under år 1846 recenserades med mycken häftighet i ton och uttryck. Endast ett och annat bittert utfall riktades under detta och följande år mot Rosenii person och lärosätt. Så hette det t. ex. i ett slutord i Dec. 1848, hwart påtagligen slystades såwål på Rosenius som Hedberg: "Sådan lära, och det den allrafästaste, heligaste och andligaste, som djewulen någonsin uppbittit på jorden, söter sig nu bland de "fallade" själar utrymme och winner bedröfligtwis mångas bifall. Utgående från en wis sekthärd sprider den sig i tidsstrifter och broschyrer, och derpå nedläggas stor ansträngning. Det är ett falskt ewangelium, som lofwar ewigt lif utan bättring och omwändelse; som utropar bättringsläran för en werklära och menstlig förnuftsregel; som stuter undan den tredje trosartikeln för att sedan efter behag behandla den andra; som affår hela sällighetsordningen och endast predikar en lös tro, hwarigenom wägen till Guds rike göres lätt och beqwäm; som således plundrar hela den christliga lärobyggnaden och nebbryter den, att endast två namna pelare: tron och försöningen, qwarstå (märkl! hwilken bestyllning!), i det den förkastar och förkättrar alla strifter och böcker, i hvilka Guds Ande talar och tusende hafwa funnit och finna uppbyggelse. Sådan falskt lära hör till den yttersta tidens förförelse" o. s. w.

Följande år, 1849, det sista af N. N.-Tidnings tillwaro, framträdde fiendskapen i en genom flera numror gående artikel om "Trons och rättfärdighetens wäg", framställd i form af ett samtal emellan Asper och Lenis. Sedan Hed. genom "Asper" i en lång och widlyftig förklaring framhållit sina egna åsigtter om nådesordningen, låter han "Lenis" framställa den motsatta meningen, af N. N.-Tidn. stämplad med namnet den "falsa andligheten". Såsom ett litet proffstycke på tonen i Aspers sätt att wederslägga Lenis kunna wi ej underlåta att här anföra föl-

jande: "Ditt förtroliga umgänge med N. och A. och L. och hela denna legio af falska andar, som i vår tids mörker sladdra omkring såsom förklädda spögestalter från afgrunden, har således burit sin bedröfliga frukt, äfvensom ditt otidiga nyhetsbegär, rikligen måttadt af de anrättningar, som uppdukas på Pietistens och hans gellikars bord" o. s. w.

Med detta år, 1849, upphörde, som sagdt är, N. K.-Tidn., såsom i ett "affedsord" angifves af brist på uppmuntran, då prenumeranternas antal detta sista år betydligt minskats. Den bitterhet, som äfven i dessa affedsord uttalar sig emot den "falska andligheten", "rosenianismen", förbigå wi helt.

Då man nu står och ser tillbaka på hwad Rosenii predikan och hans Pietist, så skarpt angriyna af N. K.-Tidn., fått uträtta till uppbyggelse i tron och gudaktigheten inom vår kyrka, och dermed jemför, hwad som blifwit af N. K.-Tidn., hwilken dock alligenom wille uppträda såsom målsman för denna kyrka, och hwad den uträttat med sina hwassta pilar, rittade åt alla håll, äfven mot de lefwande nådebarnen inom kyrkans moderliga sköte, så behöfves wist icke mycket sägas såsom slutord i denna strid. Striden war ju defutom icke ny. Den började tidigt, ja, såsom redan blifwit sagdt, emellan det första brödraparet på jorden. Den fortgick i Abrahams hus. "Men" — wi säga detta ännu — "såsom den, som då född war efter köttet, förföljde honom, som född war efter Anden, så går det ock nu". Så skall det wäl ock fortgå, intill det ordet når sin allrafullkomligaste uppfyllelse: Drif ut tjenstegwinnan med hennes son; ty tjenstegwinnans son skall icke blifwa arfwinge med den frias son (Gal. 4: 29, 30).

Sjunde Kapitlet.

Strider och erfarenheter under åren 1844—1847.

Följden af Nordiskt Kyrkotidnings angrepp. — Pietistens spridning. — Strid med Eric Jansare. — Erfarenheter under Gebbergs och Hambergs besök i Stockholm. — Bref till Gebberg. — Martyrhistorien. — Yttre motstånd och fiendskap. — "Förargelser" inom församlingen. — Drag af brödratäriet.

Innan wi ingå i de närmast följande årens strider och erfarenheter, vilja wi tillse, hvad som blef den egentliga följden af de anfall, wi i det föregående stildrat. Wi stola, då wi göra oss reda här för, påminnas om ett ganska märkligt förhållande; wi stola se, huru sleswa fienderna ofta måste tjena Herren och hans sak. Genom några exempel skall detta blifwa oss ännu mer uppenbart.

Helt obemärkt arbetade, såväl i äldre som i nyare tid, mången Herrns tjenare, kanske blott känd af några få närmaste, som i sina hjertan emottogo den gudomliga säd, han utsädde. Långsamt och stilla utvecklade sig saken en tid — men, man började säga emot det predikade ordet; den förut obemärkte Herrns tjenaren blef utropad såsom en lättare, hans predikan såsom en willolära; försöjljelser uppstodo, mer eller mindre bittra, allt efter staplynnnet i den tid, hwart han lesde, och den rasande stormen syntes stundom hota att förstöra den sädna planteringen, som först såg ut så lofwande. Träda wi nu närmare och ståda efter någon tid, hvad werkan motståndet, bitterheten, försöjljelsen haft, stola wi med förundran ofta få se alldeles desamma, som Paulus betygade om sina bojer, i hwilka han såsom en fånge blifwit förd till Rom, nemligen att "det med honom stedt war hade mer kommit evangelium till framgång", då hans bojer för bekännelsen af Christt namn "blifwit uppenbara öfwer hela rådhuset", ja, "när alla andra" i den stora werldstaden (Åhl. 1: 13, 14). Det, som för menniskoögon war till hinder och förderf, blef sålunda genom Guds underliga ledning till sakens framgång. "Martyrernas blod är kyrkans säd", är ett gammalt, mångbesannadt ord sedan de första tre århundradenas blodiga försöjljelser. Genom motståndet, hwilket drefs till sin höjd under denna kyrkans första mer lifs-

kraftiga tid, då mörker och ljus bröto sig skarpare emot hvarandra, så att Christi namns beännare ofta med sitt blod fingo besegla sin tro, blef den lära, de belände, och som öfverallt emotsades, just derigenom mer och mer uppenbar, omtalad och känd och spribde sig sålunda från ort till ort. Mången, som förut icke frågat derefter eller wetat något derom, började först wid motståndarens försmädelser eller förföjelser mot den nya lärans anhängare att uppmärksamma den. Så har det gått i alla tider, så äfven i våra dagar. Huru mången drefs icke allraförst blott af begär att höra den lärare, som af alla illa utropades och betecknades med något smäbenamn, till den prebitan, der det första frälsande stignet blef honom gifvet! Huru mången stoffade sig icke först då den bot, hwars genomläsande för honom hade ewighetswigtiga följder, när samma bot af alla emotsades! Så blefwo själwa motfågelserna stundom ett indirekt medel att befordra och utbreda Guds rike. Hela saken blef genom dem mer känd och uppenbar.

Detta tyckes äfven hafwa varit den närmaste följden af Nordist kyrkotidnings angrepp mot Rosenii verkfjamhet. Piettsten blef från denna tid mer uppmärksamrad. En och annan, som förut icke kände till den, började undra och gifwa att på den lilla tidskriften, då de hörde gnyet af de starpa pilar, som affstötos mot den. År efter år fick den en allt widsträcktare spridning. Mångenstädes hade den derwid haft att bryta sig wäg genom berg af fördomar, ofunnighet och mörker. På många orter, der den sedan flera år varit känd och får för troende hjertan, betraktades den i början med mistroende, och detta icke blott af werlden, utan äfven af allwarliga själar, hwilka fruttade den och warnade derför såsom för det dödligaste gift. Småningom bröt dock ewangelii ljus fram än här, än der; själar, utarbetade under lagens of, togo begärligt emot det ljusliga budskapet om fri och oförfyllid nåd; och snart fick den lilla tidskriften utgå öfwer landet i tusentals exemplar. Då det i denna stund inom vårt land finnes icke så få själar, för hwilka den första bekantskapen med Piettsten blef till en afgörande wändning för hela deras andliga lif, skulle det wikt icke vara utan intresse att något mer känna till de ofta gansta besynnerliga wägar, på hwilka den fann tillträde till den eller den familjen, den eller den orten. Det är of derjöre färt att här såsom ett exempel kunna omtala, huru den först banade sig wäg till en trakt i Småland, der den förut varit fruktad såsom innehållande stablig missolära. En äldre broder, hwilken i många år såsom stollärare tjenat Herren och själarne, har derom meddelat följande:

”År 1842”, skrifwer han, ”börjades någon andlig rörelse bland den lägre folkskassen på en ort, som dittills varit försänt i djupt andligt mörker. Då inga så kallade ”redliga lärare” funnos att tillgå på närmare håll, och lekmanawerkfjamheten den tiden war nästan ofänd, nödgades de om sin frälsning bekymrade själarne wandra långa wägar för att få höra en för deras till-

stånd lämplig predikan och rådföra sig med sådana lärare, som hade anseende af att vara rättstjaffens. Hos dessa äfvensom hos några kringresande skolmästare, som woro mycket beröftrade för sin andlighet,ingo de wiserligen weta, hwad de sjelfwa skulle göra, men gansta sparsamt omtalades den tiden, hwad Christus har gjort för oss. Rådastolen omgärdades wanligtwis med så många om och men, att gansta få själar wägade närma sig den. Några christliga tidningar eller andra evangeliska skrifter funnos icke heller på denna ort att tillgå, och om sådana funnits, wägade ingen att läsa dem, emedan sådant war af lärare och ledare strängeligen förbjudet. Det började denna tid omtalas, att en ny lära war gångse i Stockholm, och att hufwudmannen för densamma utgaf en tidning, som kallades Pietisten, hvars innehåll skulle wara af willfarande bestaffenhet. En här på orten mycket omtyct skol-lärare, som på åttifilliga trakter hade åstadkommit wädelser, skulle i något ärende besöka hufwudstaden och blef af sådan anledning all-warjamt warnad af wänner för allt umgänge med de så kallade rosentianerna. En i Stockholm då bosatt smålänning brukade dra-ga försorg om, att antommande andligt sinnade personer icke skulle komma i beröring med dem, som ansågos tillhöra den nya läran; men denna gång mislyctades hans waksamhet. Innan war skol-lärare fick tillfälle råta nämnde person, måste han stassa sig Logis och fick ett sådant alldeles owetande hos en christligt sinnad fru af Rosenit wänner. Här kom han i beröring med några ewange-liska christna, och umgänget med dem gjorde på honom ett djupt intryd. Efter hemkomsten stref han till den, som tecknar dessa rader, att det ingalunda war så farligt med den förmenta nya läran; de personer, som hyllade densamma, ansåg han wara "bättre christna än wi". Wid ett personligt sammanträffande nå- gon tid derefter aflade han samma wittnesbörd om Rosenit läro- åstgter och den christendom, som han ansåg dessa hafwa fram- alstrat. Han war då sjut och dog kort derefter i tron på sin Frälsare. Wårt fista samtal hade på mig den werkan, att jag nödwändigt wille taga kännedom om den lära, som öfwerallt blif- wit motfagd, och stoffade mig berföre den så mycket fruktade Pieti- sten. I början läste jag den med mycken räddhåga, befarade, att den kunde föra mig på någon afwäg t. ex. att tro nåden, innan jag passerat alla trappstegen i den så kallade "nådens ordning". Snart klarnade dock min blick, och jag fann, att den lära Pieti- sten hade både salt och sötna att bjuda på. Den blottade hjer- tats grumliga källa i stället att idkeltigen syhla med utanwerken; men den wisade på samma gång medlet och utwägen för det sjuka hjertats helbregdagörelse. Detta oaktadt stref jag till den då för mig olände författaren och frågade, om det ej kunde gå an, att han understundom dundrade till med lagens åstor i sin tidning, på det att det ensaldiga och wilsleddda folket kunde se, att den lära, som Pietisten förunnade, icke innehöll någon willfarelse. På denna min fatunniga framställning swarade Rosenius lugnt och

wänligt, att han wille låta Gud afgöra, om den lära han dref i werkligheten war den, som wi borde rätta oss efter, hwilket han förmodade snart skulle wisa sig. För egen del återopade han rörande sin andliga werksamhet apostelens ord: Dömer jag mig icke sjelf. Anledningen till min fråga war, såsom redan är antydt, att så fördomen mot Pietisten undanröjd, så att den blesive spridd och läst af det stadars folket, som lågrat sig på gränsen mellan Sinai och Golgatha. Jag kände ganska wäl det beslagliga tillstånd, som war rådande hos de sökande sjäälarna, huru de lika som jag tillföre arbetade i egen kraft och lade ut penningar, der intet bröd war. Jag trodde för wisso, att bekantskapen med Rosenii skrifter skulle gifwa dem klarare insigt i ewangelli sanningar. Men så snart war fördomen mot nämnda tidning, och så stor war fegheten hos mig sjelf, att jag icke wägade försöket med tidningens spridning, icke ens bekänna för mina wänner, att jag läste densamma. För att tunna medbela dem, som jag ansåg deraf wara i behof, något af denna funda, hellsobringande sjäälspis, brukade jag dock i slutna kretsar läsa ett och annat stycke ur den för mig allt kärare Pietisten, utan att angifwa hwarfen författarens eller tidningens namn. Det lästa uppfångades med begärlighet, och månget mulet anlete började klarna upp derwid. På detta sätt fortgick det i flera år, under hwilka blott det enda exemplar af Pietisten, hwarå jag war prenumerant, fanns på den orten. Omföder började dock utsigterna för Guds rites framgång att blifwa ljusare: Man beghnte, jemte ett flitigare ransafande af den heliga Skrift, jemwäl förskaffa sig Luthers skrifter, hwarförutan en och annan röst lät höra sig, wittnande om den korsfäste. Andtligen wägade jag wid en sammankomst wisa titelbladet på den skrift, som så ofta uppmuntrat, wägledt, tröstat och weberqwickt mig och mina wänner. Förundran och glädje blandade sig om hwarandra, och inom kort hade tio personer tecknat sig såsom prenumeranter å den förut så mistända Pietisten. Fördomen war bruten, och några år derefter blef den kära tidningen en kärkommen gäst i många hyddor, både inom och utom det samhälle jag då tillhörde. Och hos många mer allwarliga christna finner man nu för tiden hela samlingen af Rosenii skrifter. — Så kan Herren göra, när man, såsom Rosenius, låter Honom styra och befrämja den sak, för hwilken man arbetar. Och så få wi gifwa Honom äran för det goda, som blifwit uträttadt genom hans uttorade redskap på jorden. Lofwadt ware Herrens namn ewinnerligen! Amen."

Så banade Herren wäg för Pietisten till allt flera trakter och hjertan. Wid början af den tredje årswandring (1844) hade prenumeranternas antal åter något öfkat. "Om den oföränderliga rättfärdighet, som de trogna hafwa i Kristus", är från detta år, ett stönt stycke, deri Rosenius, såsom så mångenstädes i sina skrifter, klart framhåller, huru wi, som tro, hafwa i Kristus en rättfärdighet, oföränderlig såsom Herren sjelf, helt oberoende

af våra bättre eller sämre stunder. Med den honom så egna nitälskan för själar, att de icke måtte bedragas genom falsk andlighet, stref han detta år "Något om strypteri"; vidare "Om sömnaktighet och säkerhet" m. m. Och huru ofta har han icke sedan det i tal och skrift höjt sitt allvarliga varningsrop här- emot! "Åra ware Gud i höjden och frid på jorden" är och ett kostligt litet stycke från samma år.

"Herren öfver dig wäl ur det ena kärlet i det andra, att du ej må få någon osmat — ur framgång i förödmjukelse, ur bitterhet i tröst", så stref en gång en af Rosenit wänner till honom. Och detta "öfande" hafwa kanste icke många fått erfara i samma grad som han, isynnerhet under de första två tiotalen af hans werksamhet i Stockholm. All den framgång och uppmuntran, han mer och mer fick erfara wid sitt arbete, uppvägdes fullligen af anställningar inifrån och angrepp utifrån, och alla dessa och andra bittra erfarenheter funno åter sin motwigt i glädjen öfwer att se, huru Guds werk litwäl mångensstädes gick framåt, och att få medverka härwid. Så förde honom den trofaste Herren tid efter tid ur "framgång i förödmjukelse, ur bitterhet i tröst". Ut i bref från 1844 framstår äfwen något af dessa wexlande erfarenheter. Till den gamla förtrogna wännen i Stor-Råge stref han den 13 November:

"Åh, kära gamla trogna wän, här är en orolig tid. Partistrider i norr och i söder, så att den blinda hopen står just rådlös och ser derpå. I Helsingland swärmar Eric Jansson och lär- rer, att en rätt kristen måste ingen synd widkännas (i föttet n. b.) och ingen anställning, utan ständig helighet och ständig frid, samt att man skall bränna eller åtminstone öfwergiftwa att läsa alla böcker utom bibeln; och de hafwa der werkligen bränt Luthers skrifter m. fl. Och här i Stockholm äro partierna många, men mer hoffamma och owerksamma. Herre, Herre, hwad menar du med allt detta? Stundom blir jag så ängslig öfwer allt detta, att jag wille dö. Sådana, som jag hade ansett för christna, blifwa upproriska emot evangelium, göra allarm och mena, att jag skall komma med något nytt. Så hafwa några trott och äfwen uttalat denna sin mening; och då står jag halft ensam och bäsvar för ett rustande löf. Men, Herre, du wet det, att jag skall intet annat än förherrliga ditt namn och frälssa själar. Och då, warde mig efter ditt behag?"

Endast några dagar efter nedskrifwandet af dessa rader fick han göra personlig bekantskap med några af Eric Janssons lärjungar, hvilka, på besök i Stockholm för att hos konungen ut- werka nåd och frihet för partiets hufwudman, som då åter blifwit hättad, uppsökte Rosenius att för honom framlägga sina öf- ter. I bref till wänner talade han här om wid denna tid. Ut i ett af dessa, skrifwet den 29 November 1844, heter det: "Jag tänkte i går skrifwa men hör nu, hwad som då hindrade mig, ty det war en märklig erfarenhet. Först hade wi till midnagen en

broder från brödrariket Norrige, wid namn Stene, som varit militär men ännar blifwa missionär; han är nemligen nu på väg till Hamburg för att der utbildas dertill. Han är god och nitist, men mer Arndts än Luthers lärjunge. Sedan jag en stund samprat med honom om både lagens och evangelii misbrut, kom en bonde från Mariefredstrakten, som skulle hemta skrifter och böcker; bonden är en sötande själ. Under det jag ännu talade med honom, öppnades dörren, och fyra långa, wördiga hederbönder från Gelsingland inträda (nu war fl. 4). De hade nyss kommit till staden, frågade, om jag hade tid att tala med dem, och sade sina namn och sin hemort (Morrala). Namnen Olof Olofsson och Jon Olofsson sade mig genast, hwad folk de woro, nemligen Eric Janssons förnämsta lärjungar, hufwudmän för botbrännarpartiet, hitkomna såsom partiets deputerade att hos konungen begära nåd och frihet för hufwudmannen (Eric Jansson), som nu åter är gripen och insatt i Gesle fångelse, hwarom du torde genom allmänna tidningarna wara underrättad. Att jag ansåg detta tillfälle rart, och att jag wille tala med dem, war naturligt. Och nu uppstod snart ett samtal, som jag nästan skulle hafwa unnat dig att öfwerwara; det räckte i tre timmar, eller tillbeh 7-slaget twang mig att gå till en sammankomst hos N:s, dit twenne af männen medföljde. Åh, kära wänner, hwad wi borde wara gudfruktiga, jag menar, dag och natt på våra knän bedja: Ut! all sanning led du mig, för djefwulens listiga anlopp, för all willfarelse, för tjusarens makt, beware of milde Herre Gud! — Du torde weta partiets hufwudläror: En beständig och fullkomlig frihet i oss från synd och ansättning, samt att alla andliga skrifter, isynnerhet Luthers, äro stadliga och böra brännas, bibeln endast undantagen. Då man nu läser eller hör om, att dessa äro deras påståenden, lägger man ej så mycken wigt derwid; man tänker, att berättelserna kunna wara öfwerdrifna och wanställda. Men att nu se de stora, till utseendet tänkande och ansenliga gubbarna midt i ansigtet författa dessa läror, att nu höra dem sjelfwa, det war i sanning märkligt. Att höra dem uttryckligt påstå, att hos den, som rätt med tron omfattar Kristus, är "löttet genast alldeles dödt", "allt inneboende ondt utrensadt", hwaraf följer en "beständig frid och fröjd", det war gansta märkwärdigt. Och på samma gång talade de helt redigt, lefwande och santt om den första bättringen och trons första uppkomst, så att wi i den punkten blefwo alldeles ense. Men du frågar: Huru förswara de sina sätter? Svar: Med det slarfattigaste och mest förwånande uttastande af språk, rycka ur sitt sammanhang, samt ett sticlignande af all grundlig forssning i Skriften. När jag framlade de tybligaste bibelord och bibelegempel, flögo de af till ett annat. Talade jag t. ex. om något helgons synd och ansättning, en Jobs, Davids, Petri, Pauli, sade de: "Ja, då woro de fallna ur nåden, woro bortwitna från Gud". "Men Job", sade jag, "han syndade, han bannade Gud och sin födel-

sedag, men Gud försvärar honom likväl emot de usla hugswalare. — "Ja, men", sade de, "han straffade honom od". — "Men att han straffade och näpste, war ej onåd", sade jag, "utan der stebde då, såsom 89 Ps. säger: Om hans barn mina bud förgåta, skall jag hemlöka deras synd med ris och deras misgärningar med plågor; men min nåd will jag dock icke taga ifrån honom". — Då slögo de åter af och wille ej stanna för den tybliga bewisningen. När jag åter sade: "Ar allt ondt utrensadt, allt lött hos eder dödt, så hafwen I ingen strid, så hören I ej till den stridande församlingen, till Christi stridsmän, så behöfwen I ej den wapenrustning, som Eph. 6 omtalar", sade de: "Jo, wi hafwa qwar werlden, otrogna menniskor och djefwulen". Men när jag då åter sade, att djefwulen ju förorsafar ansäktning, hwilket ni förnekas hos en christen, förfrade de sig så illa, att de äfwen nekade, att djefwulen kan angripa en rätt christen, "djefwulen är nedlagd och bunden". Således förnekade de äfwen denne fiende, den de nyh sagt sig hafwa. Och när jag sade: "Men ni har nyh sagt, att djefwulen är den fiende, wi måste strida emot, enligt Eph. 6, och djefwulen wågade angripa sjelfwa Herren Kristus, sjelfwa Adam och Ewa, som ingen synd hade, och Job, som ej hade sin like i landet efter Guds wittnesbörd, och Paulus, 2 Cor. 12: 7 o. m. dyl.", foro de af och framkastade något nytt. Det är omöjligt upprättna alla sådana deras afwitelser. Jag wille härmed blott wisa arten af deras försvarsfätt. Emellertid är det ett lärorikt exempel, huru långt man äfwen i denna tid kan föras. Betänkt, att de på allwar tro, att Luther och alla, som före Eric Jansson tolkat Skriften och lärt enligt med Luthers, Arndts och andras lära, hafwa warit "djefwulens apostlar", såsom de sjelfwa sade, och att nu först deras lilla hop är Christi enda sanna fårahjord. Men, kära wän, jag har i detta ämne ännu en bedröflig punkt att tillägga. Du torde hafwa hört det, nemligen att St., wår wän St., seban han kom upp till Gelsingland och just i partiets centralpunkt, blifwit en af dem, strifwit hit till två, tre af wåra wänner och utropat den nya läran. Swad tycker du? Jag har strifwit till honom, jag har anropat Gud för honom; nu lemnar jag honom och säger om alla dessa: Det är endast ett eller två år för tidigt ännu att någonting kunna verka; de måste först hafwa några erfarenheter, som lära dem gifwa ordet rätt — nedslående erfarenheter af den beprisade helighetens wanflighet.

"Nu har jag talat om andra, men hwad tycker du, om jag betänner, att på samma tid jag fättar och strider för läran och är så nyh på henne, att jag derpå kan lesa och dö, går jag ofta (helt nu i några weckor) med en hemst fruktan, att mitt eget andliga lif är eller snart blir helt utsläkt. Jag läste wid en morgonbön i förra weckan om Simson, att när han under sömnen wid Dyllas knä hade blifwit beröfwad sitt nazt-tecken, håret och den underbara kraften, och wäcktes med ropet:

"De philtsteer öfwer dig", gick han ut lika modig som de tvenne förra gångerna, och, heter det, han visste icke, att Herren var wiken ifrån honom. Detta är ett försträcktligt ord. Jag båfwade derwid. Jag har kämpat i många dagar inför min gammalt trofaste Frälsare, men ändtligen (detta strifwer jag den 2 Dec.) i lördags fick jag den wissa trösten (en tröst i Gud sjelf och hans egenstaper), att Gud är så trofast, trofast, trofast, att Han icke hemligen öfwer gifwer någon, som, rädd för sig sjelf, mistänkt på sin pröfning, ropar: Ransafa mig du, upptäck det wärsta, wäd mig, öfwer gif mig icke hemligen, låt mig känna det. Si, att öfwer gifwa en sådan själ, det strider rakt emot Guds eget wäsende; detsföre är det ett wikt och ett utmärkande tecken på alla dem, som blifwa bedragna, alla fåwitsta jungfrur, att de icke frukta, aldrig stå att försträckas, utan äro säkra. Se Christi beskrifning på de ljumma, Uppb. 3: 17. Härmed anser jag mig nu hafwa till en del beswarat tvenne frågor, som ligga dig ömt på hjertat, nemligen både om mitt och ditt andliga lif. Det är sannt, hwad du antyder, att jag är i stor fara midt i wälgångsdagen. Käre, säg mig du, hwad du ser. Men jag nämnde, hwad tröst jag i lördags fick. I går åter fick jag min wanliga, gamla hwarbaggströst upplifwad, nemligen Kristus, trösten i Kristus och nåden genom Honom."

Så förde honom Herren "ur framgång i förödmjultelse, ur bitterhet i tröst."

Om dessa fina strider med Eric Janssons anhängare stref han wid samma tid äfwen till andra wänner. Wi meddela deraf ännu ett bref, hwilket närmare belyser och wedelägger denna willfarelse. Den tanke, som egentligen låg till grund för och uttalade sig i denna willolära, är icke ny. I kyrkans alla tider har den haft målsmän. Så groft och ohöjld som här och några är sednare hos de s. k. "syndfria" har den wäl icke ofta framträtt; men mer sin och förklädd smyger den sig omkring i församlingen och uttalar sig än här än der så wäl i skrift som tal, bekymrar och binder wakna samweten, uppblåser och tjusar mer softwande. Det kan då icke wara utan nytta att anföra allt, som är egnadt att wedelägga densamma. "Du wet", stref Rosenius till en broder i Norrland, "att det är deras hufwudpåstående, att en rätt christen, så länge han tror och beber, är fri från köttet; det inneboende onda är utrensadt. Köttet är dödad, detsföre är han fri från all synd och anfättning och har endast frid, fröjd. Säger jag då: "Således har ni ingen strid?" swara de: "Jo, med djestwul och werld". "Men förorsaka icke de anfättning?" — intet swar, om icke detta: "Är då Guds rike i oss bara wissa stunder? Guds rike är rättfärdighet, frid och fröjd" m. m. "Ja", sade jag, "men kämpande med motsatserna". "Nej, det står ej så, utan att Guds rike är frid och fröjd". "Jo", säger jag, "det står: Köttet strider emot Anden" (Gal. 5). "Ja — medan köttet lefwer," swara de, "men se, då köttet är

dödt, då är det annat; och den som har Kristus, hos honom är det dödt. Huru skulle Kristus kunna bo i hjertat, om det inneboende onda wore qwar? Kristus och Belial kunna icke förlitas" o. s. w. Då svarar jag: "Christus är juft derföre kommen och i hjertat boende, emedan der bor synd — liksom en läkare endast derföre wistas på lazarettet, emedan der ligga sjuka. Då alla äro friska, förswinner läkaren; då wi blifwa fria från all synd, så tager öfwerstepresten affled. Han har bara att göra med syndare. Ni säger: Kristus och Belial kunna icke förlitas. Nej rätt, icke förlitas, utan strida, och blott då strida de, när de komma tillhøya." — "Men", säga de, "då är Kristus så swag, att Han ej kan döda all synd. Bör jag ej tro, att Han likwäl förmår döda all synd uti mig, som Han förmådde afplana den inför Gud?" — Swar: "Jo, blott jag har Hans löfte derpå, att Han skulle på en gång rensøya hjertat från alla synder; men jag har aldrig sett ett sådant löfte, utan endast, att Han will i alla strider stå ofi bi, då wi i tron åkalla Honom. Här fannas på det andliga Israel, hwad som står om des förebild, det jordiska, då det intog Canaan: Men Herren lät intet utrota allt folk, utan lät somt qwarblifwa, att de skulle pröfwa dem, nemligen israeliterna. Och hwad Han sade till den borttagna: Lag din säng och gå." — Om man nu här anför exempel af helgonens fel och swagheter, swara de: "Ja, då woro de icke ännu födda på nytt, då woro de fallna" o. s. w. Men illa fast war gubben, då jag sade: "I sägen, att den som har Anden, hos honom är köttet dödt och borta. Hwad menade då Kristus, när Han sade: Waken och bedjen, att I icke fallen uti frestelse, Anden är willig, men köttet är swagt? Hos hwilka funnos desä twenne, Anden och köttet? Hwad menade Kristus? Männe så här: Anden hos eder är willig, men köttet hos någon annan (som ej har Anden) är swagt; eller twärtom: Köttet hos eder är swagt, men Anden hos någon annan är willig, derföre böra wi waka och bedja o. s. w. Så måste det ju tagas, om det är sannt, hwad ni påstå, att den, som har Kristus, tron och Anden, har icke köttet eller det inneboende onda qwar." — Detta war ett stycke, som de med all sin wighet och konst icke kunde förklara, utan då flögo de af till något annat. Likaså när jag höll dem fast wid Gal. 5. (Att tala med dem om Rom. 7 war ej wärdt; ty deri talas, menade de, endast om dem, som äro under lagen, ehuru sista versen tydes säga något annat.) Men Gal. 5 det war då en alltför tydlig text; der står uttryckligt: Blifwen nu ståndande i den frihet, med hwilken Kristus har friat ofi, och till dem, som stå i friheten, är det apostelen säger: Allenast sen till, att I icke låten friheten gifwa köttet tillfälle, och åter till de samma: Wandren i Anden, så fullkommen I icke köttets begärelse. Kan nu apostelen uppmåna dem, som icke äro födda af Anden, att wandra i Anden? Och är det icke de samma, som wandra i Anden, hwilka icke skola fullkomna köttets begärelse? Men huru kan man tala om att ej

fullkomna löttets begärelse, om någon sådan ej finnes till? Hvad följer normalt härpå? Jo, (v. 17) ty löttet har begärelse emot Anden och Anden emot löttet; de samma äro så emot hvarannan, att I icke gören, hvad I viljen. Männe apostelen här talar om löttet hos den ene och Anden hos den andre? Allt detta sötte jag framhålla för dem. — Men är det ej ett lärorikt exempel, att så tydliga saker icke kunde upplysa dem? Och likväl stryta de af, att de intet annat äta än bibeln. Men hvar och en af oss bör dock häraf lära att wandra i Guds fruktan, bedja Gud om hans nåd att få blifwa i hans ords rena förstånd och i ödmjukhet samt bewaras från satans, den helige djefwulens, den hwoita ängelens förtjusning”.

Uti en fösilg artikel ”Om Guds ewiga fridsförbund med sin Son och testamente till menniskorna” framställde Rosenius i Pietisten under det följande året (1845) den djupa före werldens begynnelse, helt utom oss lagda grunden för vår frälsning och salighet. Ett utförligt svar på frågan: ”Hwad skall jag göra, att jag må warda salig?” gafs äfwen under detta år; äfwen så något om ”Lagen och dess förnämsta ändamål och werkan” m. m.

Om sitt arbete i Stockholm och sina erfarenheter derwid skref han wid början af detta år till pastor Scott: ”Mitt arbete är betfamma, som det varit, och — Gud allena äran — äfwen Guds nåd och wälsignelse deröfwer är icke ändrad. Men storm och strid hafwa wi haft något mer än förr. Om Pietisten får jag i bref från landsorten stundom de mest uppmuntrande wittnesbörd, stundom uti N. R.-Tidn. de bittraste anfall. Prenumeranternas antal war förlidit är omkring 1,300. Äfwen Missionstidningen hade då ett större antal än någon sin. Af det dagliga arbetet äro frukterna, att en och annan själ winnes, och att de kunna bibehållas i nåden. Dock, detta är allt blott den store gode Herdens werk. Mitt arbete är eländigt, men hans underliga makt och trohet är stor. I det yttre går det äfwen som wanligt. Wi samlas, läsa, tala, sjunga, bedja. Underligt nog hafwa wi fått wara ostörda derwid. Endast I—m i sin tidning angriper äfwen detta en och annan gång. Dock lärer wäl någon oro råda hos flera kyrkans hufwudmän, som frukta, att wi en gång skola förorsaka söndering i den gamla lutande kyrkan. Det torde wara något sådant som gjort, att några sölt föra mig in i ett tempel för att draga hopen med mig dit. E—hl och A—ff hafwa för den saken gjort sig mycket omal, så att den sednare reste hufwudsakligen derför till Upsala för att af erkebiskopen utverka en skriftlig tillåtelse för mig att predika och hålla bibelförklaring i Adolf Fredriks kyrka. Men erkebiskopen, rädd för tidningslarmet, wille, att E. skulle utan skriftligt tillstånd blott på grund af muntligt bifall sjelf göra det och i konsistorium endast anmäla saken. Men detta lär han wäl ej wäga. Af E—hl hörde jag äfwen, att de frukta, att jag med tiden skall föranleda en kyrklig söndering. Att något sådant ej är min affigt, det wet jag, det sade jag honom

och; men om Gud vill och gör det, det wet jag ej Nu under riksdagen hafwa ifsynnerhet presterna bråtat sina hufvuden, om hvad man skall företaga sig med R—s och hans predikande i husen, såsom Thomander berättat mig. Men det har ej kommit vidare, än att de rådslagit och disputerat och måst lemna saken. För sådant hafwa wi wäl att tada den trofaste Israels wäktare, som sagt: Ho will församla sig emot dig och öfverfalla dig, när de församla sig utan mig? Bland annat, som de påtänkt, är att göra mig till föreståndare i något af de stora fängelserna, nu då cellsystemet blifwit antaget och infördt, och hwar till man anser, att det fordras föreståndare med värma och nit att sjelfmant arbeta på de ensamma fångarna. Detta har warit Thomanders plan om mig, men troligtwis på inrådan af många stadens prester, hwilka gerna såge mig undgängd i ett fängelse."

Wi hafwa anført äfwen dessa förslag för att så mycket klarare ådagalägga, huru Herren, under alla påtryckningar så wäl af werldens fiendskap som af allehanda willomeningar, höll sin hand öfwer denne sin tjenare och behöll honom wid sanningens ord och på den wäg, Han för honom utstatade.

Med en högst gripande framställning af det mest fruktansvärda förhållande, wi kunna tänka öf i Christit rike, nemligen "Den hemliga döden under namn och skepnad af lif", berättade han Pietisten för det följande året (1846), en framställning, skrifwen tillika med så mycken warfamhet, att mången lefwande själ, som i mörker, anfäktning och fruktan för sjelfbedrägeri flytt dertill för att der lifsom så bekräftelse på sina djupaste farhågor — der i stället fått tröst och nytt ljus öfwer sitt tillstånd. "Stötestenen, den stora hemligheten", "Ditt ord är mina fötters lyfta" äro äfwen från detta år; äfvenså den tröstfulla påminnelsen: "Det finnes ingen nöd, deri Gud ej kan hjälpa". Mot slutet af detta år skref han äfwen något om våra heliga sagramenter, dopet och nattwarden.

Lidigt på wägen 1846 gjorde Rosenius åter en resa till Norrland. Dagen före afresan skref han nebensäende rader till den finste brodern, pastor F. G. Hedberg, känd såsom utgifware af Allm. Gv. Tidning och andra skrifter. Rosenius hade under besöket i Finland sommaren 1843 sett honom bland de många finsta prester, med hwilka han då sammantråffade. Då Hedberg någon tid derefter kom till insigt af den finsta pietismens afwikelser från sanningen, skref han till Rosenius, som wunnit hans förtroende genom de sanningar, han uttalade, och det sätt, hwar på han framstod i brödrakretsen under besöket i Finland. Detta blef anledningen till en förbrödring dem emellan i Herren. Under flera år stodo de i liflig brefwexling. Några af Rosenius bref till pastor Hedberg hafwa blifwit öf. meddelade; hwilket warit öf så mycket lärare, som han deri omtalar såwäl sina egna erfarenheter under denna tid som och åtskilligt om den lilla församlingen i Stockholm. "Med mitt skrifwande till dig", skref han nu

den 28 April till Hedberg, "har det gått mig juft såsom för en syndare, som ideligen väntar efter bättre och lägligare tid för bättring eller tro — och sist nödgas, sådan han är, ja när det är som sämst, komma inför nådestolen. Jag har för en tillämnad resa till Norrland, mellan åttio och nittio mil, haft särskildt brådtom på några veckor. Under sådan tid har jag fått ditt bref af den 24 Mars- och tänkt ideligt på den låra stunden att sitta hos den dyre brodern Gabriel; men "jag borde hafwa bättre tid". Och si, nu är det kommet derhån, att, om det går som tillämnadt är, är jag om tjugufyra timmar reban på wäntnet. Nu måste jag i all brådsta stunda till dig för att ej ännu längre låta dig wänta. — Först, läse broder, får jag säga dig, Gud wår trofaste Frälsare och Herde till ära, att wi lefwa här rätt lyckliga i tron, midt i allt eget elände. Mitt arma hjerta har varit särdeles lyckligt under den nyss förlidna herrliga påstbelgen. Wi hafwa mycket läst och talat och sjungit om den wälsignade Herren, Frälsaren, som är utgifwen för våra synder och för wår rättfärdighets skull uppväckt; och sedan huru Han i werk och handling bewisat kraften häraf uti sin mildhet emot de arma fallna undantrupna lärjungarna "och Petrus", sina "bröder". Så hafwa wi funnit i Sonom den gode Herden, som Ef. 40 och Hes. 34 och 37 lofwat, Han som låter sitt lif för fåren och sedan stöter dem så, som de betarwa det (om och ej såsom de hade tänkt det efter förnuftet), som stärker de swaga, helar de sjuka och särade, igenhemtar de förwillade, bär lammen, som ej förnä gå, i stötet, i famnen och, kort sagdt, försäkrar, att ingen skall rycka dem utur hans hand. Fröjdefullt har allt detta varit, och fröjdefullt hafwa wi äfwen fått se werktningar deraf på åtskilliga sjuka själar, som kommit till lif, Gud, allena Gud, ware äran! Men, läse broder, wi hafwa änyo börjat fundera, om wi icke skulle kunna få se dig här nu i denna sommar. Trolligt är, att äfwen Hamberg kommer hit i sommar för att taga affsed och sedan fara ut — kanske till Helsingfors. Swad synes dig? Allrafrästa wore, om ni sammanträffade. Nu reser jag och blir borta till midt i Juni, då många och många slags gubbar komma hit från alla kanter, inom och utom riket (männe och från Finland?) till det stora stambinawiska nykterhetsmötet den 15, 16 och 17 Juni. Men nu, läse broder, till ditt bref, som jag endast till en del bestämde fråga will kortast beswara. Du frågar om Missions-tidningens redaktion? Ja, det är sannt, jag rebigerar den, men mest såsom en arbetande och pastoralwården stödjande adjunkt, hwars principal stundom will hafwa sitt ord med; denne min principal (om jag så må säga) är wår i missions-, bibel- och nykterhetsalerna allt i alla warande groffhandlar Keyser, som ofta kommer med sina bitar och säger: "Där har jag uppsatt något, som jag bnfkar få infördt". — Häraf en wis blandning i stilen, särdeles när det rör förhållanden inom landet, men äfwen åtskilligt utifrån."

Redan wid midsommartiden war Rosenius återkommen till hufvudstaden. Inbjudningen till Hedberg att besöka bröderna i Stockholm hade blifwit med glädje mottagen. Hedberg lofwade komma, och ide han allena utan ännu en annan sinst broder, Roslin, nu kyrkoherde på Åland, då theol. kandidat. För att uttrycka sin glädje öfwer de båda brödernas wäntade ankomst och helsa dem wälkomna stref Rosenius den 17 Juli åter till Hedberg: "Guru det glada hoppet att snart personligen få sampråta med dig gör mig bressfrifningen mindre angenäm, wille jag dock med dessa rader stynda att bjuda dig wälkommen. Jag har med glädje emottagit ditt fista bref, hwart du till och med nämner dagen, då du, will Gud, anträder din resa till oss. Läst, käre broder! Det har högeligen gladt oss, så många som här äro dina wänner och Guds. Och jag säger ej mer än: Wälkomna, du och din käre resebroder! Jag will, om möjligt är, sjelf stå på bruggan, då det kära ängfartyget kommer, som öfwerför twenne Christ bröder från andra sidan hafwet till det arma Sverige. Allt detta: om Gud will, och wi lefwa. Jag wägar rättne ej tro någonting wifst af det, som hör till sådana der menfliga önsningars fullbordan, förrän jag ser det — särdeles när det är något mycket kärt och ästundadt. Dock om också Gud låter oss träffas, ligger det ännu i hans hand, huru mycken glädje och wälsignelse wi skola hafwa deraf. Derföre, låtom oss i allt wörda Herren, gifwande Honom äran."

Några å ömse sidor gansta minnesrita dagar tillbringade nu de finsta bröderna Hedberg och dennes restamrat Roslin i Rosenit hem och bland wännerna i Stockholm. Dagligen samlabes man wid ordet i bön och sång. Ristligt framstår wifst ännu för mången af de från denna tid qwarlefwande wännerna minnet af dessa högtidsdagar. Hedberg, som då redan hade en lindrig lutning åt den antinomiska riktning, för hwilken han sedan under några år stridde, hade emellertid i det enskilda förtröliga umgänget med Rosenius åtskilligt att säga med affeende på dennes predikofätt. Rosenius dref nog starkt på lag och förmaning, menade han, upprepade alltför ofta i tal och skrift warningen för strymeri, egenrättfärdighet o. s. w. Under flera dagar öfwerlade de båda wännerna med hwarandra om dessa frågor, och den fista dagen fann man dem intill sena aftonen, ja långt in på natten i broderlig kärlek stridande för och framhållande hwar sin mening och åsigt. Efter några dagars sammanwaro måste man dock stillas. Gansta åtskilligt framstå såwäl erfarenheterna under dessa dagar som de närmast följande uti bref af Rosenius till Hedberg, skrifwet den 7 Sept. Deri heter det:

"Förlåt, käre broder, att jag ide förr skrifwit; men dels känner du, huru jag har det, dels skall du få höra ännu flera omständigheter, som mellankommit. Utom det att tidningsbrädflan blef stor, sedan ni, käre broder, hade rest, och utom de stunder, wännern Hamberg nu tog af mig, tillkom äfwen tisdags-

morgonen den 25 Augusti det kära hindret (en ny resande) af en liten sons ankomst till werlden. Medan jag talar om detta husliga, bör jag nämna, att den lille blef fredagen den 4 Sept. genom det heliga dopet upptagen till Guds barn och Jesu Christi medarfwinge, fick derpå fastebref och infegel, och hans namn wardt Johannes. Afstonden war ganska glad och uppbyggelig, ty wi läste och talade om dopets herrliga statter och säkerhetsbref, så att wi woro allesammans liksom på nytt döpta med den Helige Ande och med eld. Tre dagar förut hade den käre brodern W—g ankommit, och han är i sanning en kär broder, det kan jag nu ännu mer försäkra. Han och Hamberg deltog ganska kraftigt, talade tröstligen och herrligt under war betraktelse om dopet. Nu har du sett några af de erfarenheter, som upp-tagit min tid. Det glädde oss mycket att af ditt bref höra, huru du befann dig af och efter din Stockholmsresa. Ja, käre broder, jag tror alldeles så, som du säger, att wi omsider förstodo hwarandra och i det rätta huset sågo hwarandras mening, och äfwen att det skall genom Guds nåd wara till ömsesidig nytta att hafwa på detta närmare sätt meddelat och med hwarandra och wexlat åsigtter. Du infärpte hos oss, hwad wi wäl förut hade, lärde och trodde, men som aldrig nog kan betänkas, drifwas och iakttagas, nemligen att allt lif, all salighet, all kraft, korteligen all rättfärdighet och helgelse är i och af Kristus allena, med tron stundligen skådad och annammad, hwilket sker i och genom evangelium. Wi åter infärpte hos eder, hwad I wäl förut hadden, lären och trodden, men hwad man och på wiissa tider och i följd af wiissa förhållanden och tillfälliga ögnamål kan förgåta, nemligen, att "all Skrift, af Gud utgifwen, är nyttig, ja, nödig till undervisning, till bestraffning, till bättring, till tuktan i rättfärdighet, att en Guds menniska skall wara fullbordad, till alla goda gerningar skicklig;" att Gud, som nihil facit sine ratione sufficienti*), bäst wet, hwartill Han ansett nödigt att till de "trogna i Kristus Jesus", de heliga och älsliga, ställa så många både lufwa och skarpa förmaningar, som epist-larna och Uppenbarelseboken (ja och evangelierna) innehålla. Ja, käre broder, detta förstå och se wi ömsesidigt, tunna och se några rationes, som göra det nödigt att bruka detta gamla bibliska sättet. Hwad Israël ej behöfwer, stragt det gått ut från pharaoniska förtrycket, stragt det kommit genom Röda hafwet, och stragt det börjat äta manna, det behöfwer det, när det en tid wandrat i öknen och börjat "wämjas wid den lösa maten", såsom de sade. Och jag måste just le, när jag åter betänker, hwad wi ertrabade oss (du och jag och Roslin och Ahnfeldt) i afftedsfunden fl. 1 på natten, nemligen att om ni (du och Roslin) hade tagit war sda och stridt för lagen och förmaningen, hade wi tagit eder sda och stridt för evangelium. Gud ware lof, pris, heder och ära!

*) Intet går utan tillräckligt skäl.

"Jag wille ej för allt i werlden hafwa denna resa ogjord", skref Hedberg till Rosenius; "ty jag är glad och fröjdar mig af hjertat, så ofta jag tänker på den enfalldiga tronens anda och den inbördes kärlek, som jag förnam hos så många ibland eder, derföre jag od under min wistelse hos eder kände mig så glad, uppmuntrad och styrkt af vår gemensamma tro, eder och min, samt hoppas, att vår sammanvaro icke skall wara utan frukt både för mig och eder" . . .

Dagen efter de båda finsta brödernas afresa antom, såsom redan sagdt, en annan länge wäntad broder, missionär Hamberg, hwilken efter att hafwa genomgått en tvåårig kurs wid missionsinstitutet i Basel återwände till hemlandet blott för att taga affsed af de lära wännerna der, innan han begaf sig ut till det missionsfältet (China), der han efter endast några års arbete i wängården fann sin graf (1854). Högst lärorikt war det att höra Rosenius omtala särskildt sina erfarenheter wid detta första besök af Hamberg i hufwudstaden. Nyh hade Rosenius stridit med Hedberg om lagens och förmaningens wigt, lagen såsom en tuftomästare till Kristus och ett rättelnsöre för lefwer-net, och förmaningen såsom en behöflig påminnelse och hjälp för den genom nåden williga anden. Nu kom Hamberg och hade efter några dagars umgänge och samvaro med wännerna en alldeles motsatt anmärkning emot Rosenius predikan, hwilken han i förtroliga stunder meddelade denne. Det war alltför litet af lag och förmaning i hans predikan, menade Hamberg; helgelsen predikades icke rätt; de christna i Stockholm slagade od för mycket öfwer swaghet och ufelhet. Man skulle blott med allwar framhålla Guds wilja, menade han, och sedan allwarligt föresätta sig att göra derefter, skulle nog kraft gifwas, och den ideliga flagan upphöra. Under det tvååriga wilstandet i Basel hade Hamberg, upptagen af studerande och spekulerande, insyrit några mindre hellsosamma läror och haft föga tillfälle att i lifwet öfwa den kunskap, han samlat i hufwudet. Lifwen här hade Rosenius att lämpa för sanningen och i kärleken framhålla för den läre brodern hans erfarenhet i dessa stycken. För närmare wänner omtalade han stundom några erfarenheter under denna tid af Hambergs första besök i Stockholm, hwilka här må finna ett rum, då de nu båda ingått i det ewiga lifwet ur det tillstånd, der man "förstår endels" och "profeterar endels". Dessa erfarenheter utgöra ett lärorikt bidrag till kannedomen om den för många hemlighetsfulla orsaken, hwarföre, bland en kring Herrrens ord samlad hop, somliga werkligen tyckas hafwa kraft att göra nästan hwad godt de wilja, slaga åtminstone aldrig öfwer brist på kraft, under det deremot andra nästan ständigt sucka under känslan af wanmakt, brist och oförmåga. Särskildt lärorikt war hans berättelse om en resa till Upsala, som han wid denna tid företog tillsammans med Hamberg. På resan dit, då de båda wännerna helt oförda, wandrande fram och tillbaka på förbäckat, fingo

samtala med hvarandra under några timmar, utvecklade Hamberg för Rosenius återigen sina tankar i den dem emellan om-
twistade frågan om helgelsen och de kristnas kraft, och Hamberg framhöll åter för Rosenius, huru man enligt hans åsigt borde i predikningarna helt enkelt framhålla, hwad en kristen bör wara och göra, förmana dertill och sedan — ej så mycket tala om swaghet; kraft skulle nog gifwas, blott man allwarligt winnlade sig att få den. Rosenius å sin sida åhörde, reflekterade och —
bidade. Efter en dags wilstande i Upsala woro de båda wännerna färdiga till återresan. Det afbrutna samtalet skulle nu fortsättas. Knappt hade de litwål uppsökt sig en ensam plats på den af passagerare fyllda ångbåten, förrän de af ett hållregn twingades att söka ta öfwer hufwud i den redan nästan öfwerfulla salongen. Här träffade nu Hamberg och helsade några personer, som han kände sedan tiden före sin omvändelse. Ett samtal med dem inleddes, wilstelsen i Basel, hans nuwarande ställning och affigten att snart såsom missionsär utgå till China om-
talades. De närmast omkringstående lyknade nyfittet hårtill, andra önsjade äfwen få del af hwad som sades, och snart såg sig Hamberg omgifwen af en krets uppmärksamma menniskor, uppmanad att för dem berätta om sina resor och erfarenheter i Basel m. m. Rosenius, som dragit sig undan i ett hörn af salongen, fröjdades och prisade i sitt hjerta Serren för det tillfälle, som sålunda gafs den käre brodern att för en icke obetydlig hofwerldsmenniskor aflägga ett vittnesbörd om det hopp, som i honom war. Och Hamberg berättade. Lifligt och med mycket behag skildrade han resan till Basel, de märkwärdigheter han sett under wägen, antkomsten till Basel, bestref missionsinstitutet, föreståndaren, eleverna, rummen, allt, det minsta och det största, och allt med stor utförlighet. Rosenius började undra, såg oroligt på sin klocka, att tiden förgick. "Han ämnar fånga dem med list", tänkte han dock wid sig sjelf, "och när han wäl fångslat deras uppmärksamhet och wunnit deras wälwollja, då kommer han med ett wäckelsens ord, en förmaning om nödwändigheten af bättring och tro". Tiden förflöt emellertid, man närmade sig redan hufwudstaden, icke ett enda ord till mer egentlig nytta för de oddbliga själarne hade blifwit uttaladt, och snart tillkännagaf det wanliga kanonskottet, att man war nära Ribbarholmsbruggan. Alla stundade upp på dåd, och man skibes åt, de flesta synbarligen intresserade af den angenäme berättaren.

Uppkommen i land syntes Hamberg icke litet förwånad af Rosenius något allwarssamma fråga: "Huru är det med dig, käre broder?" Det war dock ingen tid till förklaring, man måste skijas för att i hållregnet söka uppnå hwar och en sin boning.

Följande dag träffades de båda wännerna åter. Och nu war det Rosenius, som förwånades att på sin upprepade, pröfwande fråga, huru Hamberg besann sig, få ett glädt: "Jo — wäl" till swar. "Jag trodde dock, att ditt samwete skulle warit säradt

af gårdagens erfarenhet", menade Rosenius. Nu måste han förklara sig och omtalade då för Hamberg, huru han gladt sig åt det tillfälle, som erbjudit sig att tala något hjälpsamt ord till de många, som med uppmärksamhet under flera timmar lyfnat till hans tal, huru han väntat derpå — men blifwit gäddad i sin förväntan och nu tänkte, att Hamberg sjelf skulle lidit af att sålunda hafwa försummat ett påtagligen af Gud gifvet tillfälle att bekänna hans namn. Men Hamberg — hade icke ens tänkt derpå. Nu war det Rosenii tur att upptaga samtalet om en christens kraft och wisa den käre brodern, huru de, som ännu kunna mycket tala derom, wikt icke hafwa mer af denna kraft att bekänna Christius i lifwet, wikt icke, såsom man skulle tänka, äro de, som taga saken mest allwarsamt, utan snarare lättfinnigt slumra öfwer mången hellig förbindelse; då deremot de själar, som med största allwar gripa sig an att i allt lyda Herrens wilja, ja i samma mån de wilja göra allt, nödwändigt skola få känna swaghet, oförmåga och wanmakt. Will man deremot af Herrens bud blott utwälja det, som man lättast kommer ut med, och lemna sådant, som är swårare för naturen, då kan man snart blifwa stark o. s. w. Nu war det Hambergs tid att höra och reflektera. Efter afresan från Stockholm och framkomsten till Alexandria stref Hamberg till Rosenius ett bref, fullt af klagan öfwer förut ej erfaren brist och uselhet, nu helt erkännande de hjälpsamma lärdomar, han fått under sammantwaron med Rosenius i Stockholm. Swilka erfarenheter under resan, som framkallade denna klagan, omtalade Hamberg albrig; sådant är od af mindre wigt. Händelsen står qwar med hela deß hjälpsamma lärdom för hwar och en, som deraf kan och will något lära.

Under det nu Rosenius, angripen från båda sidor, i kärleken för de kära bröderna framhöll och stridde för sanningen, hade han ofta att i det inre kämpa sig fram genom swåra anfäktningar och frestelser — "mångahanda försökelser" (1 Petr. 1: 6) — för att sålunda behållas qwar i ödmjukhet och kunna vara andra frestade och anfäktade själar till hjälp. "Till ett christligt lefwerne höra tre ting: tron, kärleken och korset", skrifwer war lärofader Luther. Och deßa tre stycken återfinna wi på hwarje blad af Rosenii historia. Så heter det i bref till en wän wid denna tid: "Jag har nu på en tid haft ett mycket stiftande och brokigt lif, nemligen stor glädje och frid och stor anfäktning och strid. Genom besökt af kära bröder hafwa wi haft många glädjeämnen. Men hwad tycker du? på samma tid har jag od warit angripen af grusliga frestelser — warit i swåra ömsliga strider, qwidit och gråtit. Deßa äro de ömsstiftningar jag nämnde. Men, den något om wår Konung wet, den känner od hans trofasthet. Emellertid: Fader war, som är i himmelen, fräls od ifrån ondo! Kom snart, Herre Jesu!"

Äfwen i bref till Hedberg, skrifwet samma år i December, framstår något af deßa inre och äfwen yttre erfarenheter...

"Tack du sötige, raske Gabriel! Du skrifver ofta och snällt. Ditt första war af den 23 Oktober. Jag ser, att du gillat min artikel om dopet. Jag instämmer med dig, att det är icke of utan Gud berömmelsen tillkommer. Jag märker det alltmer. Åh, käre broder Gabriel, om jag hade haft dig här nu! Jag har varit i svåra inre strider, ömskliga strider. Med möda är jag åter kommen på stranden, på klippan. Herren har hugswalat sin elände så: "Wäl är hon stor din syndastod, dock större Lammets döb och blod". Jag tror och wet, att om Han will tråta med mig, gå till rätta och tillrättna miggering, ja om Han will en enda stund se på mig, döma mig, efter hwad jag är, så är det ewinnerligen förbi — så är jag hwar stund wärd döden. Men eftersom han ser mig an i Kristus, skall jag deremot alla stunder helt wäl bestå. Efter Han har älskat of och gifwit sin Son ut för of, då wi ännu woro syndare och owänner, mycket mer stola wi nu wara förwarade för wreden, efter wi äro rättfärdiggjorda i hans blod. Jag ser of, att han will trösta syndare, då Han gifwer dem blodet i munnen och säger: Detta är för ebra synder — tagen, briden, detta är utgjutet till syndernas förlåtelse. O, det står ju så: *εἰς ἁπεὸν ἁμαρτιῶν*!*) Och det — det gäller of för min person. Det är min enda tröst i tron, och det skall bli min religion: *εἰς ἁπεὸν ἁμαρτιῶν*. Gud hjelpe! Men jag will nu synda att berätta dig något om våra erfarenheter här.

"Du wet, att Hamberg kom dagen efter din afresa. Hur kär han war mig, hur kär han är! Det kan du blott till en del föreställa dig. Men hwad tycker du? Tror du wår glädje war alldeles oblandad? Nej, här blef ofså något bryberit, betydmer. O, jag will tro, att den käre brodern lefwer, lefwer i Kristus och under den trofaste själasörjarens omwårdnad — men han hade hemtat ofskilligt mindre sundt ifrån den tyfsta filosofierende theologien. Du känner den filosofi, som råder wid de tyfsta lärowerken under hufwudrubriken: *Wiederbringung aller Dinge****) enligt hwilken alla menniskor, ja, i trassaste formen, sjelfwa djefslarna stola till slut frälsas. Det war icke fritt, att han icke trodde något, det wackrare, finare af denna lära. Detta war ett. Sedan trodde och lärde han wäl rent och bra om hufwudstyckena, om tron och rättfärdigheten i Kristus, men om helgelsen wille han icke hålla det alldeles nog och fullkomligt, det wi här hade, utan wille säga, att wi för löst och litet drestwo den läran — att wi wäl predikade Kristus för of bra, men Kristus uti of mindre. Härdöfwer ingaf han djupa strupler hos en hoy eller några, isynnerhet fromma, gudfruktiga qwinnor. Jag talade mycket med honom och han med mig om detta stycke; och då medgaf han allt, och jag trodde, att det war wäl emellan of. Men åter tog han upp sig i samma meningar: Kristus uti

*) Till syndernas förlåtelse. **) Alltings återställelse.

och skulle göra oss så och så heliga, fromma, fullkomliga — Kristus är måttig och helig; der han bor, måste en måttig helighet finnas; det var icke väl med mindre. Kortteligen, det lutade icke litet åt Eric Janssensiska willfarelsen. Mitt förnämsta och ideliga yrlande var, att Kristus är både måttig och swag uti oss, allt efter som det honom behagar, och wi för tillfället få nåd att tro; widare, att Kristus icke brukar allmakten utan werkar enligt nådens lagar, med nådens medel, i nådens rike — och ändteligen, exemplen och bekännelserna af de heliga i den heliga Skrift. — De flesta genom hans meningar oroade äro nu återkomna till det gamla goda Guds ord (si, då det wärst stod på, blef Luther osmaklig), men en är ännu i djupt mörker, hardt nära döden genom denna affär. O, jag såg nu för ögonen den galatiska willan: icke förlasta Kristus och tron, men lägga något dertill, som skall fullkomna werket; icke åtnöjas med den helgelse, som kommer af tron och sedan af den Helige Ande genom allt Guds ord underhålles och fostras, utan lära själarna ett nytt företag, ett särskildt företag för att wara heliga, nemligen: tro, att Kristus will och förmår göra dig ren, stark, helig o. s. w. Jag medgaf beständigt, att denna sebnare tro också på sin plats är god, nemligen när en enfaldrig själ misströstar om möjligheten att någonsin blifwa qwitt en wijs syndaboja — liksom det en annan gång, t. ex. då jag är fattig, fordras att tro, det Gud kan föda mig; då är jag förförlid, tro, att Gud kan förswara mig och slå mina wänner o. s. w. Alla dessa slag af tro äro goda frukter af den sällgörande tron; men — helgelsen, den är icke en frukt af det tro helgelsen, utan att tro på Kristus såsom vår rättfärdighet, och består uti alla de frukter, som deraf följa, äfwen all slags förtröstan på Gud. Nu, du förstår, hwarest stridsfrågans medelpunkt ligger. Emellertid war sriben ganfsa obehaglig, bekymmersam, itthy jag fruktade för den käre brodrens lif. Men jag har anbefallt honom åt Gud. Och nu här om nog. Gud hålle oss hardt wid ödmjukheten, att wi förblifwa barn wid Skriftens och Andens lärostol. Förnuftet är ett wildswin i Herrens åter. Hamburg torde nu wara på Röda hafvet eller kanske ända till Indien kommen. O, hwilken älslig personlighet hos den brodern! Jag skulle få stor sorg, om han helt fore wille ifrån sanningen. Gud, Gud, du wet råd! Men säg, käre broder, när du nästa gång skrifwer, dina tankar om detta, som jag nu berättat."

Det i många affeenden för Rosentus minnesrika året 1846 war tilländagånget. Under det följande året stref han i Wietsten ett swar på frågan: "Huru skall ett sannt Andens lif både erhållas och i själen bewaras?" Några tröfligt underwifvande stycken: "Allt i alla Kristus;" "De sanna christnas saliga frid"; "Christus förlorad och dock icke förlorad"; "Christi rike ett förlätelserike" m. fl. följde derpå. "Huru en trogen själ affaller och

blir andligen böd" och "Den stora willfarelsen upptäckt" äro äfwen från detta år.

Om sitt arbete stref han stragt i början af året (den 7 Jan. 1847) till Scott: "I hufvudsaken är allt ganska litet, hwad det war, då jag sist stref. Endast det att några enstilda personer kommit till lif, jemte åttilliga, lyckligare eller olyckligare, erfarenheter kunde tilläggas. Mitt arbete är desamma. Guds nåd och wälsignelse är också hwar dag, hwart år ny; fienderna och hindren äro och sig lika. Hwad min werksamhet här angår, tyckes den mer och mer behöfwas; folket ölas i sammankomsterna och i enstilda besök. På söndagarna hafwa wi nödgats förbela oss så, att jag förtunnar ordet på söder i den rymtligaste lokalen och A. på samma tid på norr för en mindre samling. Fastän nu på samma timmar en tredje sammankomst hålles i Brödrasalen, har jag dock stor trängsel. Likaså är trängseln stor under weddagarna. Och wertningarna hafwa äfwen wisat sig fortfarande, nemligen ordets wertningar. Wi så wäl icke se några mer allmänna, massan upprörande; nej, hwad är djupt i de stora städerna. Menniskofistaren kan ej uppröra det, utan blott uppfånga en siff här, en der. Men jag är stundom rädd äfwen för dessa betraktelser och tänker, att de kunna hafwa någon menlig inverkan på mitt hjerta. Jag will bejda och krypa för Herren, att Han icke tager sin Helige Ande och sin hand ifrån oss. Och Han, den trofaste Herren, har också fästat stenar wid min hals, att jag icke skall flyga bort med högmodets och sjelstillsningens wäder. Allseban år 1840 och till detta år har jag haft en swår och ofta för mig nedslående strid med en hoy af mina bästa wänner i Norrland, hwilka förbömt och förlätrat mig. Denna strid slöts förliden wår på det sätt, att de då erkände sitt mistag samt fanningen af mina påsländan. Nu seban des hafwa hwarje-handa andra "förargelser" widlädat min werksamhet. Härtill komma mina egna bittra erfarenheter af det inneboende förderwet. Emellertid njuta wi ännu den frihet och lejd, som Christus gaf sina lärjungar, då Han sade: Söden I mig, så låten dessa gå! Det låter stundom så hotande, att mitt arma hjerta bäfwar, såsom löf bäfwa i stogen för hårda wäder; men Herren bestyddar oss. Nyligen hafwa wi också i sammankomsten haft besök af den frejdade romanförfattarinnan fru C—n, som nu skall strifwa något om läseri och läsarprefster och dertför besökt oss för att hemta materiatler; liksom när T—w gick och hörde dig för att spela jesuiten. Werlden är sig lit och brukar samma wapen, hänet och begabberiet, som förr".

Äfwen till brodern Hedberg stref han om sitt arbete ett par månader sednare: "Andligen får jag strifwa några ord till dig. Det brinner i mig, när jag tänker på allt, hwad jag försummar, och litwäl blir det icke bättre. Så har jag och försummat beswara ditt sista bref. Dock här sitter den, som mest lidit deraf och klagat öfwer brådsta och hinder — och har jag ledigt, så

ängslas jag äfwen. Men jag måste nämna några speciela omständigheter, som nu en tid upptagit mig. Först har jag nu, utom det wanliga arbetet, gjort en början med utgifwandet af en martyrhistoria. Det är en bearbetning af d:r Hagerups om de tio stora förfölsjelferna under de tre första århundradena efter Kristus. Bearbetningen gäfler mest förtortande och förtydligande af långtrådigare inledningar m. m. icke sjelfwa historien.

"Wi hafwa nyh sirat påff. Och lofwad och prisad ware den Herren, som är för våra synders skull utgifwden och för vår rättfärdighets skull uppväckt! Han har besökt oss, under det wi varit församlade, Han har uppenbarat sig för oss, wisat oss sina händer och fötter och sin sida — öppnat våra sinnen, att wi förstått Skrifterna och igentänt Honom och varit ganska glada. Min gamla is, min otro och hjertats hårdhet, har dock denna tid blifwit bra uppsmålt. O jag wille, om jag kunde, prisä och lofwa den Herren kär! Han är dock nu mitt allt i alla, min enda hela och tillräckliga rättfärdighet, min Broder och trofaste Herde, som uppsöker de två lärjungar, hwilka gå bort från brödererna i Jerusalem med sorg och otro, och Thomas, som går ätta dagar längre i bisiter otro! Ja, den något om vår Konung wet, han känner oc hans trofasthet. I går afton hade wi en den största sammantomst, jag här sett (ty wi hafwa nu fått en lotal, som är större än någon af dem, wi förr haft), och när det war slut, forlade det i alla wrår af glada samtal om de händerna och den sidan, som hafwa sår — de händerna, si der våra goda gerningar, mina och dina! — den sidan, si der mitt goda hjerta, som för Gud står och består! — och den trofaste Herren och Herden, som icke förgat Thomas, men som lärde honom och oss: Saliga äro de, som icke se och dock tro.

"Swad Herrens werk härstädes angår, kan jag ej underlåta att till Herrens pris förtälja, att det åter på en tid synes wara i tilltagande. Wi hafwa haft glädjen se icke blott nya hörare, som fått omsorg om sin själs salighet och smäl på Herrens ord, utan också några, som fått lif i Christi evangelium. O, jag stäms, och jag fröjdas! Gud war mig nådelig! Jcke är det mitt werk, men jag har trott mången gång, att Gud alldeles skulle taga sin hand, sin nåd och wälfignelse ifrån oss för min skull, som i allt är så ofskellig och owärdig det arbete, hwart jag dock nödgas röra mig. Särskildt må jag nämna om en af våra bröder. Första anledningen till hans wäckelse war — E—m! Men genom Herrens trofasta och underliga ledning har han kommit till evangelii hörande och annammande och blifwit en innerligt älsklig kristen. Nu har han tackat E—m och Moses för den tjenst, de gjort honom, och kommit till en "annan man" (Rom. 7: 1—4), nemligen till Honom, som är uppstånden ifrån de döda, och går nu endast hos oss. Du wet, hwad det betyder, då du känner förhållandena i Stockholm — att det icke betyder "extra ecclesiam nostram nulla salus", utan att emellan E—m och

och dock är den sällnad, som i anförda verser (Rom. 7: 1—4) omtalas, eller som emellan Mose lärjungar och de nazareners parti."

Såsom vi sett af brefvet till Hedberg, war det wid denna tid Rosenius började arbetet med utgifvandet af en martyrhistoria. Långe hade han länt och värderat, ja redan under barndomsåren haft djupa intryck wid läsandet af dr: Hagerups martyrhistoria. Då nu denna icke på längre tid varit tillgänglig i bokhandeln, och flera wänner önsade ega den, beslöt han att utgifwa den på eget förlag. Mot slutet af 1847 war boken färdig till spridning. En revision deraf hade, såsom vi sett, ansetts nödig. Här och der hade Rosenius äfwen funnit stället att tillägga någon vigtig lärdom och tillämpning. Boken tillskades widare genom en kort men lärorik inledning samt ett längre bifång, innehållande berättelsen om några märkwärda martyrer stragt före eller under reformationstiden, såsom Johan Hus, Henrik Boes, Johan Esch, Adolff Clarenbach m. fl. Sjelfwa boken är indelad i tio kapitel, hwaraf hwar och ett innefattar beaktningen på en af de tio stora förföljelserna, hvilka under de tre första århundradena öfvergingo Christi församling. Iki förordet till denna bok skrifer Rosenius några för war tid särstildt tänkbara ord, hwaraf wi blott meddela följande:

"Ligger det redan i arten af alla exempel, både onda och goda, att kraftigare werka än ord, att både i minne och känsla djupare fästa de lärdomar, de hafwa att gifwa; och har ihynerhet all sann historia den uppgiften och kraften att både lära och bewesa; så måste sådant ihynerhet gälla om martyrhistorien, der man liksom med ögonen får åståda kyrkans kraftålder, deska första tiderna efter werldens Trälshares försöningsdöd, efter den Helige Andes underbara utgjutelse och apostlarnas eget personliga arbete — får liksom med ögonen ståda, hwad det ordet innebår: Guds rike står icke i ord utan i kraft. "Näst bibeln" — så lyder dertöre ett vittnessbörd af en trogen lärare, hwaruti många rättfärdiga christna insänt, när de läst någon sann martyrhistoria — "näst bibeln, med des matalösa berättelser om Kristus, hans lidande och död, wet jag ingen bok, som gjort sådant intryck på mitt hjerta som berättelserna om de heliga martyrer, deras oerhörda lidande, deras segerrika tro och tålmod in i döden". — "Af min bibel och Luther (eller annan god tolkare) har jag lärt bättring och tro, af martyrhistorien har jag lärt allwar, christendomens allwar, lifwets allwar." Detta är en sanning. Man andas en besynerlig lust, när man går in i kyrkans plantstola, går in i de första christnas, särdeles de blodbestänkta wittmens, de heliga martyrens örtagård — en besynerlig doft, en frisk och uppfriskande morgonluft, doften af de tider, då, såsom en af de gamla kyrkolärarna sagt, "Christi blod ännu rann warmt och lifligt i de christnas ådror." Man blir allwarfammare ständ än wanligt, man blir både uppväckt, förtröstad, förödmjukad och upplifwad, när man ser, i hwilken brinnande

färlet och öfvervinnelig Guds kraft dessa första christna gingo i sin Herres fotspår. Ja, man ser här allwaret och betydelsen af Christi efterföljelse; och har man då smatat någon gnista af Christi kärlek, så önskar man sig sjelf den nåden att kunna lika helt afbö sig sjelf, lika helt uppoffra sig åt den Herren, som bewisat sig så herrlig och mächtig i de swaga" . . .

"Uti en tid af så mycken slapphet och löslighet som denna", säger Rosenius vidare, "borde ingen christen wara obelant med denna bok. Nu är det tid att framleta och betrakta, hvad som finnes om de första christnas allwar, anda och kraft". Boken har också funnit en ganska stor spridning och varit till warning och uppmuntran för mer än ett hjerta. Redan 1855 utgafs en ny upplaga, hvilken snart war utgången. En tredje upplaga uttom derföre 1860, och en fjerde år 1868.

Från den 21 Maj hafwa wi åter en strifwelse till brodern Hedberg i Finland. Rosenius hade i ett bref uttryckt någon farhåga för en broder i Stockholm, hvilken wid sina föredrag wänligtvis talade öfwer dunklare ställen af Skriften och syfselsatte sig med ämnen, som woro mer anslående såsom owanliga, än direkt till uppbyggelse i tro och gudaktighet. Dessa farhågor hade Hedberg icke rätt uppfattat, han hade deri tyckt sig se en förtälig bewefelsegrund hos Rosenius; det deraf uppfomna missförståndet sökte nu denne häfwa, talar dock först något om sitt och wännernas lif inför Herren . . . "Läst hjerterligen, min synnerligt käre broder, för sista brefwet", strifwer han. "Det kom i en mycket passande stund. Det war tisdagsaftonen den 11 dennes, då en stor hofv kära wänner sutto hos oss i syförening — samma arbete, som då du först wisade dig för dem. Wi läste just i Pretorius, då det knackade på dörren, och ditt bref intom. Jag uppläste det, som kunde läsas gemensamt, och glädjen war stor åt ditt besök ibland oss, samt af de goda ting, som blefwo oss sagda. Nu får jag också hastigast berätta, att wi lefwa här som wänligt. För egen del lefwer jag, gamla torrstubbe, nu på några dagar litet särdeles, i följd af det ämne för Pietisten hwarpå jag funderat: **Allt i alla Kristus**. Guds ord gifwer alltid sin uppfriskande lutt af sig, när man blott umgås dermed. Det är ju en sann och tröstlig sak, käre broder, att vår Kristus är oss allt i alla — är för alla, som Honom annamma, allt hvad de behöfwa i alla möjliga omständigheter. Är jag syndig, är Han "Herren vår (min) rättfärdighet", min "Förswarare när Fadren, den rättfärdig är"; är jag kall, är Han brinnande; är jag swag, är Han stark; är jag wacklande, ostadig, omfistlig, är Han Kristus i går, i dag och Han beflittes i ewighet; är jag i fara att bortwillas, är Han den gode Herden, som ropar till mig. Och wist ärw mina syndar alltför stora; såsom jag synnerhet stundom tycker, dock emot Kristus oändligt små; deraf har jag då en alla stunder tillräcklig, oförminskelig, jenn och beständig rättfärdighet. Men, o huru jag glömmet detta, midt under det jag predikar det

för andra! Det är Guds nåd och gåfwa att kunna få det in i eget hjerta. Men äfwen den saken förjer Han för rätt märkligt trofast, "den herrlige Herren Christ". I sådan tro lefwa och många wänner här, mer och mindre lifligt, starkt och glädt troende. Åh, då du i ditt bref nämnde, att du kunde räkna trettio unga prestes i Finland, som nu predika detta frihedens evangelium, är det ju en herrlig tid, lofwar herrliga förbar, äfwen fastän man, med erfarenhetens och historiens bebröfsta taylor för ögonen, måste föreställa sig, att många skola om något år wara, man wet icke hwad och hwar.

... "Af ett ställe i ditt bref synes, att jag lærer hafwa uttryckt mig på något för din tanke mispledande sätt, eller att du eljest fattat mig orätt, hwilket, ehuru mindre betydande, för tillfället dock må rättas. Du säger: "Hwad den saken widkommer, att N. förklarar ordet för andra, och det så, att de finna sig deraf uppbyggda, så är ju det en sak, hwarderwi wi må glädjas;" och så anför du 4 Mos. 11: 16—30; Phil. 1: 16; Marc. 9: 38 och följande. Käre broder, i allt detta äro wi då alldeles ense. Och godt, godt, att wigd prest yrkar denna sats. Jag har icke blott för egen del utan och med uppmaning till alla mina wänner så brifwit den, att det aldrig kan hafwa warit min mening att se illa på detta, att ordet förklarades, allraminst att folk får uppbyggelse deraf, utan jag talade om det egna sättet derwid (nemligen att N., såsom mig berättadt war, höll sig i dunklare, mörkare, mindre praktiska texter ur gamla testamentet och icke wille läsa Luther och de herrliga, för tron och lefweret så rika nytestamentiska). Detta war det, samt för det andra den af mig befarade bewelsgrunden härtill, nemligen icke en wäntad större uppbyggelse, utan — i sämsta fall — eget pris, sådant som: "Länt, hwad hus i gamla testamentet N. har!" såsom jag tror jag nämnde. Wisst kan jag sjelf få kännas wid den gamla ormen, jag talar om och war rädd för å hans wagnar; wisst icke will jag härmed säga, att jag är fri; men sådant föll mig icke in wid detta tillfälle, att hans pris skulle förminsta mitt. Gud förstone mig för allt det pris jag får! Jag wet icke af större anfattning och hjertepina än den, som detta gör mig — de swettbadens göra mig priset nog dyrköpt. Dock, det kan wara mer lifligtigt att förklara, hwilken fara jag mest fruktade, nanan för mitt pris, eller för hans själ! Det är nog, om du nu tror din broder G. D. N.—s, att han icke har något emot brödernas läfande, ty jag will gerna wara rätt förstådd och känd af en för mitt hjerta så dyr broder, som du är. Dersöre kan jag ytterligare tillägga, att söndagligen trettio a fyratio personer höra N. med stor uppbyggelse och äfwen G. B., och att de båda äro så godt som twungna, nödgade af mig att begynna läsa för folk för att wid den swära trängseln på söndagarna något dela folket. Wi hafwa nu fått en större lokal, än wi någonsin haft, och likwäl skulle wi icke rymmas, om wi icke sålunda belade of. Detta är den Guds

nåd, vi hafwa att berömma för närvarande, att folket hungrar efter evangelii ord, och äfwen åtfylliga märkbarligen erfara des kraft. Men jag måste sluta. Som jag nu tror, att du förstår äfwen min driffjeder, bör du lita wißt och fast tro, att jag ej ser illa på den nämnda föreställningen af dig, utan att det nu är till fullo klart."

Vi hafwa genom Rosenii bref sett, huru den lilla hopen af troende i Stockholm, hwilken efter Scotts afresa höll sig samlad omkring honom och är efter år tillwänte, sedan engelska kyrkan blifwit stängd, kom tillhopa till gemensam uppbyggelse än här och än der hos någon af de wänner, som kunde och wågade för dem öppna sitt hem. På detta sätt samlades man wid ordet nästan dagligen. Alltsedan uppträdet af den 20 Mars 1842 habe litwål förbittringen emot dessa samlingar varit stor och allmän, och der förbittringen genom en eller annan orsak gifwit wita, rådde stor fruktan såwål att deltaga i dem som att för dem öppna sina rum. En och annan huswärd förbjöd till och med en troende hyresgäst, att hafwa dessa sammankomster hos sig. Man fruktade för wäldsamheter af en upprörd folkmasa. De hade icke heller afslupit utan oroligheter, ja till och med yttre wäld. Sålde nog med att man wid utgåendet från en sådan andaktsstund icke sällan hellades af oqwädbingsord och allehanda försmädelser, ja till och med att åtfylligt kastades efter de utgående; det hände äfwen, att sjelfwa den fredliga betraktelsen wid det dyra bibelordet stördes af högljudda hurrarop utanför, en infastad sten eller af inträngande, larmande mennistor. Särskildt hotande war det uppträde, som föreföll en aften wid en sådan sammankomst på söder, då dörren till salen af en stojande, småbande menniskomasas bröts upp, och några grofwa karlar rusade in i rummet. Rosenii lugna hållning och allwarliga ord höllo dem litwål tillbaka, och efter en stund såg man dem åter begifwa sig ut, så att sammankomsten kunde i ro aflutas. Utanför och i trappan trängdes och hotade dock en småbande hop, som tyktes wänta att på de utgående och särskildt på "läsarpresten" få nåda sin förbittring. Huru skulle man nu, då hwar och en måste begifwa sig hem, wåga sig ut ibland dessa? Mången ansåg detta lifsfarligt. I denna stund af twelan och oro öppnade en af de närvarande wännerna en förut icke begagnad dörr åt motsatta sidan, hwarigenom Rosentius och den något strämba lilla skaran genom en rad af rum, hörande till annan wåning, och utför en annan trappuppgång oantastade nedkommo på gatan. Här möttes de wäl af några stojande män och qwinnor; men de wäldaste ibland stenderna fingo litwål icke weta af, att den lilla hopen på detta sätt undkommit, förrän det war för sent att förfölja den.

I bref till Scott, för hwilken Rosentius berättade hela denna händelse, skref han widare: "En dag derefter hemtades jag med häft till poltsmästaren, som på det omständligaste frågade om allt,

både om min verksamhet i allmänhet och om nämnda uppträdde. Såsom ett slutord i fråga om våra sammankomster sade han, att de icke kunde förbjudas och, så länge ej antingen konfessorium på grund af upptäckta willfarelser och mot kyrkan riktade stämplingar gjorde besvär öfver dem, eller och oroliga, ordningsstörande uppträden wid dem egde rum. Därföre, sedan han försätrat mig, att äfwen han gerna såg, att jag verkade för det goda (för samma mål verkade äfwen han, för "sedlighet", sade han, ehuru blott med andra medel, polisen), rådde han och att ombyta ställen för samlingarna, på det fienderna icke måtte hafwa så noga reda på och o. s. w. Några dagar derefter anmälde saken af kyrkoherden W. i konfessorium, men utan att winna uppmärksamhet. Regeringens princip och lösen är: frihet för folket. Detta är för närvarande ett slags styck för och".

Såsom ett litet bidrag till kännedomen af denna tid och de mångahanda ofta helt widunderliga rykten om "läseriet", hvilka då gingo i swang, må och här nämnas, huru det här och der (1843) berättades såsom alldeles riktigt, att predikofjutan utbrutt i huswudstaden. Theodor Hamberg's omvändelse, hvilken wid denna tid inträffade och väckte ett ofanligt uppseende, tyckes hafwa varit närmaste anledningen till detta rykte. Och Rosenii sammankomster skulle vara härden för den fruktade sjukdomen, menade man — och så allvarligt betraktades denna sak, att fråga derom till och med uppstod i läkarfällskapet. Icke ringa förwåning väckte det i den lilla hopen af troende, när under en sammankomst på söder wid denna tid tre mån, hvars hållning och hela utseende förrådde en högre samhällsclass, inträdde i rummet, satte sig ned och under uppmärksamhet åhörande och iakttagande stannade qwar ända till slutet. Icke mindre förwåning väckte det, då man fick weta, att en af de tre war den numera afstidne professor Cederstöld, som jemte två sina wänner begifwit sig till sammankomsten, drifna af wetskapligt nit att iakttaga de yttre förteckelserna wid predikofjutan. Wid utgången hördes professor C. högt yttra till sina följeslagare: "Men det war ju ingenting alls att anmärka; allt hwad som sades war ju riktigt". Händelsen är karakteriserande för tiden.

Allloppet af sölande själar öfades emellertid, och wi hafwa sett, huru de små lokalerna, isynnerhet de på norr, blefwo alltmer otillräckliga särdeles om söndagarna. År 1847 hörde då en af Rosenii närmare wänner wid Regeringsgatan n:o 58 en större sal jemte några der bredwid liggande smårum och upplåt denna lokal till söndagsamlingarna. Då äfwen denna blef otillräcklig, måste man nu såsom förut på söndagarna söla dela sig på flera ställen. Äfwen i denna lokal (n:o 58) hade man att erfarat fiendtligheter. Sjelf omtalade Rosenius någon gång såsom en särdeles obehaglig stund, hwad han en afton wid utgåendet derifrån erfart, då en grof karl, med förbannelser öfver "läsarna", i den mörka portgången grep honom i fragen, under det andra

flogo igen porten. Några af de närvarande wännerna befriade honom likväl snart ur fiendernas händer.

Fästän Herren wid detta och dylika tillfällen gaf Rosenius lugn, frimodighet och besänning, afgingo dock dessa yttre wälsamheter för honom icke alltid utan inre ansättning. Derom wittna följande ord i bref till en vän: "Wet du, jag hade i söndags en egen, en nästan ovanlig frestelse af hemm människofruktan, häfwan för påbelupplopp och kroppslig misshandling. Besynnerligt! Några yttre orsaker wet jag wäl, men ej tillräckliga för en sådan ansättning, utan jag märkte ändtligen, att det war ett kraftförsök af sjelfwa djefwulen. Men hastigt strålade Guds ljus in i min själ wid en liten erinran af Agatha om wår "himmelste Fader". Blott de orden, o, hwilken salighetspil! Jag läste äfwen sedan en psalm af David. Gelt osökt föll den 25:te upp. Jag hade tänkt på, huru ensam jag är, utan något menstligt stödd, sjelfwa regeringen kan ej försäkra mig derom, alla hafwa blott ord. O, huru passade och smakade då ej denna psalm, färfildt den 16:de versen, på hwilken ögat först föll: "Wänd dig till mig och war mig nådelig; ty jag är ensam och eländig". Nu är jag åter glad. Men så der äro wi, swaga, ömkliga. Bed Gud för mig!"

Äfwen andra yttre swärigheter, "förargelser", hade den lilla församlingen att erfara. Här om stref Rosenius den 6 Sept. 1847 till en broder i södra Sverige:

"Lofwad ware Gud, som håller eder wid lif, wid tröst och wid makt. Du skall dock känna, att du nu har ett lif, som står i fara att förderwas eller utdå. Ditt förra stod wist mer jemt och fast. Gud ste lof, äfwen of bewisar Herren barmhertighet. Wi lefwa utan stora förändringar på det sätt, som du då wet. Ja, på wist sätt har detta år warit något särdeles för de "förargelser", som welat hoppa sig på wår wåg och förwirra den förwirrade werlden ännu mer. Men på samma tid har dock hopen af dem, som tro, blifwit allt större; så har of antalet af dem, som lyhna till ordet, ganska mycket öfats. Jag nämnde förargelse. Ja, utom det att den arme C., som först warit wanfsinnig ett år, wid en tid af förbättring började wara med of på wåra sammankomster och, sedan han fått förordnande till ** och warit der fjorton dagar, återkom wanfsinnig igen, och wi singo skulden, fästän hofrätten hade med sitt förordnande betygat, att han då war klok, när han for ifrån of — utom detta, så har en olycklig, af djefwulen hårdt besatt qwinna, som i alla tider brukat, då hon blifwit retad, falla i konvulsioner och fara ut i förfärliga ord och åtbörder, börjat gå med of och flera gånger gjort oro i församlingen genom konvulsiwista åtbörder, hemsta tal och gestikuleringar. En annan, som länge warit genom lögn och smädelser ett ogräs, utbröt en gång i en mindre sammankomst på en söndagsmorgon i häfta ord o. s. w. Men wår Gud är så stor, att Han wisar, att hans sak ändof skall gå framåt."

Endast några dagar sebnare (den 9 Sept.) skref han om dessa "erfarenheter" inom församlingen till brodern Gedberg i Finland. Huru närstående de skulle vara för Rosenius, är lätt att förstå. Kostligt framstrålar dock derwid Guds trofasthet, Guds nådefulla hjälp och bevarande.

"Om tillståndet bland oss kunde vara mycket att förtälja," skrifwer han, "sawida tid och förmåga nu medgifwit det. Gud, den trofaste Fadren, och Herren Kristus, herden och våra sjä-lars biskop, ware pris och lof och ära ewinnerligen för all den nåd, Han dock bewisar oss! När jag derpå tänker, wagnar och wedergådes mitt kalla, tröga hjerta. Först kan jag meddela, att, hwad mig sjelf angår, sitter jag ännu under hans skugga, som jag begärar, ännu har jag tröst och wänstap med min Gud genom den oändliga och outdömliga nådesrikeedom, som är i Kristus och hans evangelium. Underligt ser det wist ofta ut, o jag är stundom hardt när att helt utdöma mig från all bel-aktighet i den nåd, jag beprisar för andra, men åter, förrän jag tänkt det, blir jag af den trofaste Herren på nytt tröstad och för-wisad om syndarerätt i hans blod. Men jag får stunda att säga än mer. Gud gläder också våra hjertan med tecken och krafter af hans Ande på folket, som hörer oss. Wi hafwa haft en underlig tid. Förargelser (*oxándala*), stötestenar, betydmer-samma företeelser hafwa inträffat, som så ängslat mitt hjerta, att jag fruktat, det djefwulen skulle alldeles dermed spränga den lilla kyrkan och göra en ödemart af Guds plantering; men nej, tvärtom! Allwaret och uppmärksamheten på ordet har blifwit endast större. Wi hafwa en sådan Herre och en sådan sat, att helwetets portar, ja de wärsta anfall och tillställningar icke kunna göra den om intet. Jag har ju förr omtalat den qwinna, som på nyårsdagen sprang genom gatorna och ropade: "hämnd, hämnd". Densamma har åter gjort oss många betydmer, förorsakat obe-hagliga uppträden, så att jag nödgats öppet i sammantomsten tala om och bebjä för henne. Så od en annan, som genom djefwulens mäktiga påbrände länge varit ett stingande ogräs i församlingen, luyt omkring med ondskesfullt taflande, sawallrande och ljugande. När jag nu en söndag (11 sönd. eft. Trin.) nå-got allwarligare bad folket för Herrens skull taga warning af Christi ord (om fariseens sjelfberömmelse) och derwid sade, att jag, alla till sträckt, wille gifwa ett gruffligt exempel derpå, wille meddela, huru jag wedan förut talat med en menniska, som i många år hört samma Guds ord, som wi nu före hade, och dock gick så långt, att hon sade: "att de inre stenderna woro ringa emot de yttre, och att dessa yttre woro — de christna!" (såsom hon kallat, icke den stora hopen, utan "alla, som gå i dessa sammantomster" — jag och A. woro de wärsta, då wi sade allt ondt om henne, och hon war oftyldig). "Jag nämner intet namn", sade jag, "men när man på fullt allwar ser blott sig from och alla andra onda, då är det ett försträffligt tecken"

o. s. w. Detta gjorde genast starkt intryck på församlingen; men, hvad tycker du? då allt var slut, och folket uppstod att gå ut, framträdde den arma människan och uppenbarade sig sjelf, ropade wildt och ohyggligt, särskildt på A., påstående, att han förtalat henne. O, hvilket obehagligt uppträde! Men hvad skulle man göra? Wäl har hon sedan lupit omkring och bedt om förlåtelse, men jag tänkte: Hvad skall blifwa häraf? De oerfarna, oförständiga nybörjare, de stola tro, att här är ett satans rike och icke ett Guds. Men lärorikt har det varit att nu efteråt erfara, huru här tyckes blott hafwa händt, hvad som står i Apg. 5: 11. Märkligt war ock, att nu stebde, hvad jag, A. och några andra så ofta önskat och talat om, men ej wetat, på hvad sätt wi wisligast skulle kunna utföra, nemligen att skilja detta ogräs ifrån öf, om wi skulle följa Matth. 18: 17 och öppet warna församlingen, eller huru. Detta blef dock aldrig af, utan wi förnummo blott, huru en och annan, som börjat höra ordet, upphörde i följd af några lögnfagor af denna person, som tycktes gå med blott för att genom förwändningar af uttryck skada saken. Nu stebde, hvad wi önskat, hon blef uppenbar; och detta på det sätt, som står i Matth. 26: 21—25, eller det sätt Christus brukade att blotta Judas. Men nog. — Till förargelser kunna ju ock räknas de lögnen, en T—m skrifwer, såsom att fyra af öf blifwit swaggsinta; ehuru jag icke wet flera än E. samt en piga, som dock aldrig varit af öf, utan blott (några gånger) gått till öf. Men i allt detta öfwerwinna wi genom Honom, som öf älskar, bevarar och wälsignar. Herren är det!

Ett älskligt drag af ödmjukhet, brödrakärlek och det innerliga förhållande, som egde rum emellan Rosenius och den lilla troende staran, samlad omkring honom, framstår i ett sednare bref till Hedberg, skrifwet den 26 Okt. 1847:

.... "Nu genast till sak. Klockan är 6 på morgonen, och jag har redan haft glädjen förwiskas om samma nåd, som jag i går hade, den nåd, som är hwar morgon ny, att Gud dock är i Kristus war ewigt milde Fader, som sjelf tagit öf sig sjelf till barn efter sin wiljas goda behag. Gud ware pris och lof för sin outhärliga gåfwa, sin ewiga trohet. Din torre, fattige broder har på en wecka haft litet mer tro än på en tid förut; men ändå måste jag säga, att min tröst och frid består i att tro, icke i att se eller förnimma. Jag wet icke, hwarföre Gud håller mig på så torr och ödslig region. Jag läser, talar, skrifwer och tror werkligen de största, obegrundligaste nådesanningar, fröjdas af deras ewiga wisshet och pålitlighet, wille ock så innerligt gerna en stund behålla en mer kunnbar smal och saft af dem. Men nej! Jag försöker i min barnslighet hålla Honom fast i känslan — nej, Han likom rymmer mig ur händerna. Deremot får jag ofta och starkt känna, hvad jag icke wille, ja, synd och skam under tiden och en ömslig wannatt. O, huru underligt, men huru sannt och träffande förutsgadt! Wårt lif är fördoldt

med Kristus i Gud. Jag kan ändå icke mistrosta; jag vill ändå låta hans ord samt oryggliga testamente gälla mer än mina arma känslor, tycken och förnimmelser. Jag är dock, äfwen jag, en af dem, åt hvilka Sonen war gifwen — en af weriben; är och döpt till Kristus, icke till mig sjelf; skall dock icke bestå i egna kläder, utan är inklädd Kristus; detta gäller dock mer än alla mina synder samt känslor. Ja, jag säger ofta till mig: Wifst är du wederstyggligt död, kall, syndig, men dock ändlig, väger dock bra litet emot Kristus, emot Guds Söns blod; ja, såsom en droppe emot stora wida hafwet; och dina förnimmelser äro emot hans ord blott såsom sand, stoft och dam emot ett stort, högt berg. Du ser, huru jag på sådant sätt grälar med förnuft och känsla. Men stundom åter har jag stor frid, ja, fröjd. Detta war det ena, jag wille medbela dig, nemligen huru jag sjelf lefwer. — Swad åter wänktressen och Christi lilla hjord härstädes angår, så synes det wara bättre med den. Gud se lof, mina wänner lefwa bättre än jag, tro och glädjas mer, ja, lefwa och gansta hyggligt. Så synes det mig åtminstone. Wifst klaga äfwen de under tiden, men — det är bara barnslighet. De äro dock trogna Jesu wänner; fröjdas dock äfwen åt Kristus storligen och äro uppriktiga i sin Herres efterföljd. Förldt, jag talar ännu i säwitflo, eller efter som det synes och kännes, nemligen att andra hafwa det bättre. Efter mitt bättre förstånd wet jag, att wi hafwa det gansta lika; men jag har härmed welat uttrycka, att wi lefwa nu i kärlek och endragt härstädes, så att wi hålla hwar den andra yppare än sig sjelf. De tro, att jag har det bäst, och jag tyder, att de hafwa det bäst. Du wet, att här har varit något sjukligt och söndrigt efter en wifmans besök; det har nu blifwit allt mer klart, och wi äro helt nöjda, att alla wara lika — lika syndare i oß och lika rättfärdiga i Kristus! En och annan "förargelse", hwarom jag förre nämnt, har till någon del stillats, oafgjordt likwäl om just de, genom hvilka förargelsen kom, hafwa det bättre. Detta i korthet om oß här i Stockholm.

"I landsorterna rörer sig Herren gansta märkligt. Stridsgnyet, som så grusligt försträcker wisja gamla krypsyttar, wittnar dock mer om godt än om ondt.

"Det har äfwen gladt oß att se, hvilka erfarenheter du har, ehuru de icke alla äro just så ljusliga. O, käre broder, de behöfwas, de göra oß godt. Och de stå beputom ändå under war mäktige och werksamme Öfwerherdes lebning. Han reser sig upp och näpser wädret, då hans tid kommer. Swärmeriet om, att wi alla äro saliga, har äfwen i Sverige haft sitt motstycke. För tjugu år sedan uppstod ett parti i norra orterna, som bres precis samma mening och hade äfwen en prest wid namn Schmalz i spetsen; men det är nu affomnad. — Ja, wi se, att djestwulen försöker på alla sätt att wanställa den honom olidliga samningen. Jag tror, att det är icke alldeles slut med det antino-

miska partiet (om hwilket du stref för något är seban) på finska siban eller på Åland. Jag hörde just i går, att här äro tvenne ålänningar nu, hwilka uti tydliga ord förklara, att de på intet sätt wilja weta af lagen, warna folk att gå i wåra samman-
tomster eller läsa Pietisten för att icke besmittas af den lagliga läran. Jag undrar, om icke äfwen du borde, liksom Luther, gifwa ännu en warning för detta swärmeri, lik den som du gaf för två år seban i din tidning, att de icke tro, att du nu wore på deras sida? De två ålänningarna stola hafwa welat påstå något sådant. Och sådana warningar göra blott, att det ewangelium, du förtunnar, winner bestomera förtroende och ingång hos dem, som mest behöfwa det, nemligen de som ännu frukta, att ewangelium upplossar lagen. Och äfwen de arma själarne, som direkt behöfwa warningen, äro byrtöpta själar, hwilka icke af hwem som helst taga råd och lärdom. Ja, du förstår mig. Gör, som du tycker, och säg wid tillfälle, huru härmed förhål-
ler sig.

"Jag nödgas nu sluta, ehuru det wäl warit mycket att skrifwa. O, läre broder, Herren ware med dig! Strif till of. War tröst och oförfärad. Satan anfäktar dig icke för intet. Du hör till qwinna's såds kropp; ormen skall stinga, stinga, stinga i hälen. Men hans hufvud är korsadt. Och Kristus är Herre. Gud, all nåds och hugswalelles Gud, wår Faber, tröste, styrke, stödjje och wälsigne dig."

Ännu ett år, ritt på erfarenheter af Herrens så wäl tut-
tande som hugswalande nåd och barmhertighet war tilländagån-
get. Den eld, Herren Kristus war kommen att tända på jor-
den, och som under föregående tider af ljumhet och litnöjdhet
warit undertryckt, brann reban med allt klarare låga mången-
städes i landet. Uti de följande åren af Rosenii lif och werk-
samhet stola wi, Herrens namn till pris, få se ännu mera härrom.

Åttonde Kapitlet.

Åren 1848 och 1850.

Bref till Scott om verkshöfveten i hufvudstaden. — Bref till Hedberg. — Julbetraktelser. — Werklörans vederläggning. — Politiska oroligheter. — Gyllasmen. — Utgiftswanudet af Evangelisten. — Dialontjänstaren. — Besök till Norrland. — Orsaksbeter i Hufvudstaden. — Redning af det religiösa tillståndet i landet: Den olika karaktären af det andliga lifvet i norra och södra Sverige. — Inre strider. — Den inre missionen. — Fiendskap och motstånd af werlden. — Utgiftswanudet af Rosenit fångar.

Med det nya året 1848 inträdde en tid af mycken oro och strid, särskildt inom det politiska området. Revolutionen i Paris, som störade det gamla konungawäldet och för en kort tid der införde republiken, fände upprorets fackla mångenstädes i Europas öfriga länder, skakade wäldigt grunden för det bestående samhällssticket och hotade med upplösning af de gamla samhällsbanden. En besynnerlig frihetslyra grep folken. Frihet, frihet war dagens lösen, frihet från alla gamla band, religionens, öfwerhetens och sedlighetens. Af flera i Pietistien under detta år införda artiklar, med påtagligt syfte att lugna de af dessa dagens yttre frågor upprörda sinnena, ser man, att äfwen de troendes hop blifwit oroad och försträckt af det mäktiga genom tiden gående strömdraget. Wi skola i det följande få tillfälle att widbröra yttringar här af äfwen i vårt land.

Under detta år stref Rosenius bland annat i Pietistien en kort men förträfflig artikel om "Den sanna bättringen och wår rättfärdighet inför Gud"; widare, om "Christendomens Schibboleth", en till själspröfning allwarligt manande och hjerteransakande betraktelse; något om "Christi sanna känedom"; "Jesus Kristus i går och i dag och Han beskiles i ewighet"; ett wärdande litet stycke: "Guds rike står icke i ord utan i kraft"; och uti de sista numrorna för året en uppfordran med ledning af Uppb. 3: 14—19, deri han på en gång förmanar: "Waren brinnande i anden" och äfwen framhåller det, som allena gör oss brinnande i anden — detta rätta sättet för den evangeliska förmaningen, hwilken i så särskild grad war Rosenit gåfwa.

Om sitt arbete i hufvudstaden och dagens wigtigare kyrkliga frågor stref han wid början af det nya året (den 8 Jan.)

till Scott: "Hwad of här i Stockholm angår, kan jag med ett kort ord säga: Herrens godhet och trohet hafwa ännu icke ändra. Hans källa har watten tillfyllt (Ps. 65: 10), ja är ännu i sitt flöde ibland of; och jag beder Gud både med ångslan och hopp, att det icke skall upphöra. Jag wet wäl, att många christna få åtnöjas med den nåd, de sjelfwa erfarit, ehuru de under bön och arbete för andra icke alltid få röna och se wälsignelse deraf, men emellertid bedja wi om den nåden, att wädelsern icke må afstanna. Gud ware och lof och pris, hopen af dem, som tro, och ännu mer hopen af dem, som tränga sig omkring wår predikan, tillwäger ännu; och hwad jag ej hinner sjelf se och höra af det inre hos sölande själar, will jag litwäl tro, ty när sådan angelägenhet förspörjes, att de för att höra ordet underkastat sig obehaget och lidandet af werldens smålet och spe samt af en qwälfwande trängsel och wärme, måste der wara någon inre drifwande kraft. O ja, werket är Herrens, och Han ser det. Äfwen wi få se så mycket deraf, att wi borde sedan tro, hwad wi icke se. När jag stundom sammanföres och kommer att samtala med sådana, som jag endast sett i sammantomster, får jag upptäcka, att der är ett skönt glädjande Herrens werk. Sådant har i dessa dagar så fröjdat mitt hjerta, att jag är försänkt i salig slum inför Herren och har sagt, såsom Daniel utropade i lejonkulan, när Herren lät håra bröd till honom: Herre Gud, tänker du ännu på mig!

"Hwad den pågående ritsdagen skall medföra för kyrkan, är swårt att säga. I dessa dagar har det varit lifliga debatter om konventikelförbudets upphäfwande; men jag bryr mig icke mycket derom, fastän många kunna tro, att sådana som jag stola mest på förbudets upphäfwande. Men nej, jag har nu i så många år sett, att Herren skyddat of litwäl, som hade detta förbud varit upphäfdt. Och om Herren tillståndet förföljelse, sker den ändå, äfwen om detta gamla föraktade förbud blir upphäfdt. Kristus är konung! Och när Han böjer småtonungarnas hjertan så, att de tillståja dessa sammantomster, är det nog. En för kyrkan wigtigare fråga är, om antagandet af det nya kriminallag-förslaget. Antages denna lag, hafwa wi fullkomlig religionsfrihet i Sverige, ty deri är allt straff för öfwergång till annan kyrka borttaget. Man tror dock ej, att förslaget kommer att antagas. Herren styre allt efter sin heliga wilja! Religionsfrihet är en tanke, som rör sig i många sinnen; men här är ett stort mäktigt parti, som häfwar deraf — presaternas. Dock, när Herren will, sker det. Han wet sin tid och har all makt i himmelen och på jorden. Jag är wisserligen bland "de stilla i landet", ty jag lägger mig icke i politik och reformer af det yttre; men under det de så rusta och strida, södas ibland of lefwande barn, som äro den Högstes barn och riksarfwingar".

Om sina båda tidningar skrifwer han i samma bref: "Churu nu en ny missionsbidning utgifwes af Fjellstedt, hwilken för

utgifwarens namn och anseende nödvändigt måste älfas och äfven har en stor spridning, har dock vår missionsbidning det förflutna året haft ett prenumerantantal, såsom aldrig förr, nämligen 2,068, och lemnat missionskassan en behållning af 1,521 rdr. Pietisten har på det sista året ej haft större prenumerantantal än emellan 1,200 och 1,300. Jag måste dock vara tacksam, emedan ingen tidskrift med des anda och syfte i Sverige haft ett så stort antal".

Till den käre brodern på andra sidan hafwet stref han åter något sednare (den 13 Jan.). Gebberg hade sliktat honom det första häftet af sin "Verkställans vederläggning". Sina tankar om detta arbete meddelar han, broderliga förmaningar och råd gifwer han, talar dock först, såsom alltid, om själens inre lif inför Herren, nu särskildt äfwen om den sednast firade julhelgen och des stora fröjdebämnade sälunda:

"Gud wälsigne dig, synnerligt älskade broder, med mycken nåd och kraft i detta år, med mycken trons, kärlefs, wiskdomens och tålmodets ande i alla de strider, du i din Herres namn och tjenst warder förande! Sådant och mycket mer, än hwad uttryckas kan, önskas dig hjertligen af mig och många dina wänner här och mångenstädes. Och käre broder: Jesus Kristus i går och i dag och Han beskiles i ewighet! Allt hwad Han någonsin warit, skall Han ännu vara ibland oss. Han har ännu icke bewisat oss sin sista wälgerning. Har Han någonsin warit ensam i sig Herren wår rättfärdighet, ja rättfärdighet och starkhet, skall Han ännu alltid vara det. Wi skola ännu ofta på nytt få sjunga den wisan: "I Herren har jag rättfärdighet och starkhet", ja, wi skola swärja, att wi hafwa det i Honom, säger Han. Derföre må detta vara wår lösen, wårt fältrop: Jesus Kristus i går och i dag och Han beskiles i ewighet. Detta är nu wår tröst, när tiderna wexla och strida. Så hafwa wi tänkt och talat på denna sidan hafwet, så och I på eder sida. — Tack, älsklige broder, för brefwet af Israeldagen 1847, som och innehöll en herrlig, det andliga Israels segerång: Du har sönderbrutit wåra bördors of, wåra skuldrors ris och wåra plågares staf, likasom Israels bördor och slafplågares ris i Egypten woro sönderbrutna, ifrån dem tagna, när de på stranden af det öfverkomna Røde hafwet sjöngo Jehovahs pris. Ja, wi hafwa och här med hwarandra förlostat oss öfwer denna herrliga text och herrliga sak, denna förlofning. Gud har gifwit oss en ganska glad julhelg, fröjdat wåra hjertan, så att wi hafwa sjungit och talat — och att äfwen några i denna helg för första gången sett sin förlofning och frihet och salighet i det wälsignade Frälsarebarnet, i det att Gud, när tiden wardt fullkommen, sände sin Son, född af qwinna, gjord under lagen, på det Han skulle förlofa dem, som äro under lagen. Ja, det har fröjdat oss, att just det, som lagen kräfde, men icke kunde åstadkomma, i det han wardt förswagad af föt-

tet, det gjorde Gud, sändande sin Son i syndeligt kött's liknelse. Särdeles blef öf härvid Ebr. 10: 5—10 ett märkligt, rikt och skarpt trösteställe, liksom och Kap. 2: 11—18 icke mindre. Häraf må du till en del se, hvar wi hållit till under julen.

"Utom för brefvet har jag en innerlig tackfägel till dig att frambara för de lära stäkningarna: "Werklärans wederslägning", och de twenne sebnaste numren af Allm. Ev. Läsningen. Läst ware Gud, som så leder dig! Hwad först "Werklärans wederslägning" angår, äro wi mycket glada och anse den såsom ett gansta wigtigt stycke — om och en och annan ibland öf, jag inberäknad, som är kanske åt försigtighetsfödan tillräckligt lutande, skulle ansett några uttryck nog starka och wäl tidigt uttalade (tidigt? ja, kanske de tagit bättre i ett följande häfte, då grundwalen först warit wäl lagd). Men detta är myggor! Deras flände skall du i kärlet förbraga. Blott en sat will jag ännu såsom en beständig erinran lägga på ditt broderliga hjerta; med innerlig bänslighet gör jag det: Under det du skrifwer på detta werf, som så skarpt skall criticeras, lät wäl märka, att du stljer emellan skrifter, som blott innehålla lag, men denna rätt drifwen, och sådana, som utgifwa sig för att wilja säga öf allt Guds råd om war saktighet, men förwända Christt ewangelium. Det är icke afgjort, att hwar och en bok, som icke tjenar att gifwa lif i Christus, derföre är förfastlig. Om den blott innehåller bokstafwen, som dödar, så är den dock en god bok. Lagen är och en gudomlig lära, som wi hålla all ära wärd, fastän den är en blott dödade bokstaf. Jag wäntar, att det, emot hwad du sagt om wissa skrifter, att de ej fört dig längre än till dig sjelf och till fördömmelsen, skall inwändas: Ja, Guds egen heliga lag gör icke mer, men will dock icke warda förfastad. Eller så: I bibeln finnas wissa böcker, som innehålla mindre ewangelium än dem, Hedberg förfastar, men stå dock såsom heliga skrifter i böckernas Bok. — Att wäl åtskilja och reda denna omständighet, stlja emellan lagböcker och lagpredikanter, som hafwa Johannis bättringsdop sig anbefaldt, å ena sidan, och ewangeli förwändare å den andra, blir en wigtig och angelägen sat wid "Werklärans wederslägning". Det är mitt nit om saken, som uttrycker dessa tankar. Genom sammanhanget och den rita samlingen af exempel från bibeln och kyrkohistorien, hwilka du anført, är det nog klart för den, som will se, men torde böra särskildt utmärkas för deras skull, som icke wilja se, att du gör denna åtskilnad. Detta ware nu nog häröf. Ännu en gång sagdt, wi hafwa tackat war Gud, för hwad redan är skrifwet, och önska dig mycken nåd, kraft och wälsignelse till återstoden. — Men icke mindre kärkomna woro de twenne sebnast hit ankomna numren af din läsning. Se, just då jag bad dig att nu komma med denna lära till ewangeli betryggande och behöfande, så war det redan gjordt — och gjordt så kraftigt och tillfredsstillande, att jag hade icke kunnat önska så mycket. Gud,

huru hjertligen wille jag tada dig! Allting gör du wäl, förjer och lagar, att allt blir wäl...

"Du frågar om läfarena i Norrland. Jag hinner ej mycket säga, men det du i brefwet yttrar dig tro om dem, är ganska träffande, nemligen att de i Gelsingland ledas af prestes och äro, delwis litwäl, lutande åt Schartaus lära, andra mer evangeliska, men swaga, flena, lata, i följd af deras quietistiska lif under lärarens ledning. I den högre norden, der de nära sig sjelfwa med sin Luther till tolfare, yttrar sig mer kraft, lif, rörelse, fasthet wid sanningen. Der arbetas nu för de "gamla böckernas" återfående".

Gedbergs swar och det sätt, hwarpå han upptog Rosenii broderliga råd i afseende på hans wid denna tid utkommande skrifft "Werklärans wederslägning", tyckes hafwa synnerligen fröjdat Rosenii för Andens nådewert i själarna städse öppna sinne. Den 12 Maj stref han åter till Gedberg: "Ditt fista, mycket kärtomna, mycket äffliga bref hade jag länge sedan bort beswara; men min wanliga brådsta har förorsafat dröjsmålet. Din glada, lefwande trosofännelse, dina pröfningar, som du der meddelar, och ditt, mig djupt förödmjukande, christligt medgörliga sinne — allt har warit mig till uppbyggelse, de två förra omständigheterna äfwen för många andra. Om du icke mins, hwad jag äfhyttar med den tredje, så war det ditt swar på mina tankar om ett par punkter i "Werklärans wederslägning" och det sätt, hwarpå du upptog, hwad jag derom hade yttrat, om hwilket sätt apostelen säger i sin beskrifning på den wisdom, som är ofwanester, att den "låter säga dig". Wi äro här wana wid båda delarna: de som äro af Gud, de låta i allmänhet säga sig, ehuru ofta med stor kamp för lött och blod; men våra wederslägare, äro de och än så hyggliga eljest, wisa sig dock äfwen i de klaraste mål enträttna mot sanningen och förråda, att deras wisdom är jordist, löttlig och "djefwulst". O, läre broder, när jag tänker både på det ena och det andra, som Herren gjort med dig, hwarom och fista brefwet bär vittnessbörd, will jag hjertligen och wälbetänkt tillropa dig: Gläds, min broder och håll det du har! Får satan in- och utifrån anfatta dig, undra icke; måttlig sorg skall du hafwa. Han kan icke förböma, icke heller beröfwa dig det du har. Jesus, den store Färaherden, säger: Ingen skall rycka dem utur min hand; ty Fadren, som har gifwit mig dem, är större än alla. Jag, arme stackare, har wäl så mången gång ansett det förbi med mig; och ännu sitter jag litwäl här under hans wingars flugga, som jag begärar. Om man nu endast kan bibehållas 1:o i ödmjukhet, i andens fattigdom (ty "Gud står emot de högfärdiga, men de ödmjula gifwer Han nåd"); 2:o i ett, om än så ufelt, trosofbande, icke otrosofbande såsom de kainiska helgonens, nej, utan ett fasthållande af nådelöfthena i stormen och mörkret, såsom de hwilla ligga för ankar i swår storm — så är det omöjligt, att wi stola förgås. Ty det hoppet, som har sitt ankar

fästadt på den klippan Kristus, låter icke komma på fram. — Jag wet, att du wet och lärer andra detta; men jag wille så gerna säga dig ett godt ord, der du går, der jag ser dig i en wiß ensamhet, liksom jag, med dina kindpustningar af satans ängel. "Ensamhet"? Ja, käre broder, wi som stola anses för andras ledare och tröstare, wi gå såsom ensamma; ty oss wågar ingen trösta, menande alla, att wi äro sådana hjeltar i tron, att ett godt ord till oss wore att gifwa bagarbarn bröd. O, wi stadare! Det är ganska underligt med en christens lif. Emellertid har den gode Herden och våra själar's biskop lofwat sårskildt fordra de lamdiga.

"Men jag måste stynna. Jag borde nemligen äfwen meddela dig åtskilligt från war nyss tillryggalagda fröjdfulla påst-högtid. Lofwad ware war dödade och uppståndne Herre. Han har varit när oss uti sitt ord, fröjdat och uppväckt våra hjertan, så att wi ofta blifwit brinnande. Äfwen jag, som går i mörker, otrons och sjelf=uselhetens mörker nästan beständigt, har varit storligen fröjdat. Äfwen hafwa wi på de sednare månaderna haft glädjen se flera själar komma till lif och somliga till wädelse. Ja, Gud ware lofwad. Under allt detta äro fienderna sig lika. De se de mest talande exempel, och ingenting hjälper. . . . Såsom jag till någon del mebbelat i Bletiften, så är ock i landsorterna här och der en ganska wälsignad tid. Och detta allt midt under det wi i det hela, i werlden, hafwa de bitraste tiber. Eller hwad säger du om tiberna? Gud förbarma sig. Rättnu håller jag Rykland polttistt wärligast. Men kanske wi få icke tala om detta. Wi kunna icke heller så mycket säga, förrän det utwedlar sig. Men mig synas tidsteden hemsta och tiden oerhörd; ty det lilla jag känner af allmänna historien, har werlden icke förr sett en tid af så allmän upprörelse, då hela war werldsdel brinner af uppror och örlig, och intet land finns, der icke blod flyter eller nyss stutit — om icke Rykland".

Wi weta, huru den oro och jäsning, som under detta år herrskade i nästan alla Europas länder, sträcke sig delwis äfwen till wårt land och gaf sig lust i de bekanta marsoroligheterna i Stockholm, hwilka icke kunde stillas med mindre, än att blod måste flyta. Uti bref till Scott (af den 11 April) stildrar Rosenius dessa tilldragelser och omtalar äfwen en liten omständighet derwid, hwilken här må finna ett rum: . . . "Under det att stutandet började, wiste jag så litet deraf, att jag efter wanligheten hade en sammankomst här på norr; och när denna slutade (fl. 7), började wi höra gewärskotten. En af wännerna, en man, som bor i staden, kom på wägen till sitt hem att gå så nära massan, att han såg en man, nyss stupad i sitt blod, liggande på gatan med ansigtet i smutsen. En annan, träffad af en kula i bröstet, ropade i försträckelsen: "Jag tror, att en kula fastnat i rocken", men ersor snart, att den tagit djupare, och sjönt ned i sitt blod. Och detta war swenska medborgare! Jag

berättar blott, hvad en af våra wänner såg af de många exemplen, som kunde anföras, att du må närmare ståda saken. Hvilka bedröfliga händelser! Många förlorade den aftonen, här en fader, der en broder eller en make. Detta hade dock den goda werkan, att det blef stilla. Landtregementen infallades, så fort ste kunde, och bland andra hus, der dessa inkwarterades, war äfwen engelska kyrkan. Det war en gansta underlig syn att se henne full af soldater, infallade för att hålla styr på det samma folk, som utdrefwo kyrkans förra prebikanter. "Förra?" Ja, jag kallat nu soldaterna för kyrkans sednare prebikanter, tänkande på Luthers ord: "De, som ej höra lärarens och föräldrars hulda warningsröst, måste höra böbelns, hwilken prebikar skarpare, predikar huswudet af dem". De, som ej wille höra den utländska Scotten, hörde dock de inländska skotten; de, som icke höra Herren, måste höra gewären. En dag gick jag förbi engelska kyrkan, då soldater hwimlade utom och inom henne eller stodo i de stora gröna portarna mot gatan. I detsamma jag gick förbi, utropade en qwinna, som otwifwelattigt kände mig, i hänfull ton: "Det är så mycket folk i Engellän, jag undrar, hwem som prebikar der. Scotten horde predika för dem". Jag brukar aldrig svara på sådana tilltal; men denna gång föll det mig in, och jag sade: "Madam, om Scott fått predika och blifwit hörd, hade icke dessa behöft wara der". Hon hade icke ett ord till svar".

Men äfwen på det andliga området rörde sig stridande krafter, fastän den lilla församlingen i Stockholm ännu skonades från några mer genomgripande förändringar. I Norrland deremot, der den andliga rörelsen under längre tid fortgått, hade den gamla striden emot de s. k. "nya böckerna" ändtligen gått derhän, att folket, utledsnadt deraf, att man icke fäste afseende wid deras klagomål, tog steget ut, trädde ut ur kyrkan och bildade särskilda församlingar. Så uppkommo de första separatistförsamlingarna i vårt land, nemligen i Luleå, Åtvid och Stollefteå. Här om wilja wi i ett följande kapitel tala mer utförligt och nu här endast något belusa en från vår lutheriska bekännelse afwikande läromening, hwilken wid denna tid något framträdde i Stockholm, ehuru den då icke fann gentlang i många hjertan, nemligen den s. k. chiliastmen eller läran om ett tusenårigt fridsrike på jorden. Då denna lära, framträdande än i en än i en annan form, också i våra dagar åtminstone omtalas och äfwen bekymrar en och annan själ, må wi här meddela ett bref från Rosenius, skrifwet den 15 Augusti 1848, i hwilket han till en af den nya läromeningen oroad wän i landsorten redogör dertför och framhåller några bewis deremot samt tillika beskrifwer ett tillfälle, då han med några troende bröder kämpade för den lutheriska kyrkans åsigt i denna punkt emot den man, som wid denna tid i huswudstaden öppet bekände chiliastiska åsigter. Sedan Rosenius i brefsfret berättat om en missionsresa i trakten omkring Thorsålla, från hwilken han nyss återkommit, och under hwilken han

"haft glädjen se Herrens werf på själarne och under ordets för-
tunnande sjelf fått sin del deraf", säger han: "Du ber mig upp-
lysa om förhållandet med M. och hans berättelser. Men kanste
det reban är obehöfligt, kanste du reban fått ljus i saken. Det
låter så illa, när man omtalar, hwad mindre godt är hos en,
som i allmänhet har en god betänneise, ja är en älsfelig röst i
wåra dagar. Jag will derföre hellre tala några ord om hufwud-
frågan eller den läromening, hwart några af oss gjort honom
mofstånd. Det är den s. k. Chillasmen eller läran om ett tusen-
årigt fridsrite på jorden, der intet ondt är qwar, der alla äro
heliga, ingen är otrogen. Denna lära, ehuru ny och oerhörd
får dig och wännerna här, är likwål wifst icke ny, utan en gam-
mal judisk mening, som i kyrkohistorien är widlyftigt bestrifwen
och i den af judar och hebningar först samlade kyrkan ofta om-
twistades, tilldeß en man, Dionysius af Alexandria, så kraftigt
wedelade den, att den sedan albrig fått rätt insteg. För några
dagar sedan woro wi nu tillsammans några wänner, omfring
tretio personer och äfwen ett par prester, för att bestämpa den
nya meningen. Egentligen war det de båda presterna Janzon i
Risa och wår Janzon här, som både började och slutade. Hwad
jag sade war förnämligast följande: Chillasmen har egentligen
sin grund i menniskans djupa, oändliga benägenhet att wilja se
med ögonen, icke se Herrens herrlighet i tron, utan se efter det,
som synes, och derföre "förargas" i Kristus, efter Han icke har
den skapnad, som kunde behaga oss (Ef. 53: 2). När man då
icke kan förstå, huru herrlighet och uselhet kunna stå tillsammans,
synd och rättfärdighet, död och lif wara förenade, faller man på
det orädet att tyda språken om det herrliga på en tid, en person
och språken om det eländiga på en annan person, en annan tid.
Wi hafwa en stor öfwer hela werlden utbredd warning för detta
sätt att tyda Skriften, nemligen uti judarna, som blott derföre
förfastade Herren och icke kunde känna den tid, deruti de woro
sötta, emedan de sägo, att Han skulle wara herrlig, och wille
icke förstå, att densamma skulle wara den allramest föraktade och
wanwärdade, full med wärk och kraufhet (Ef. 53: 3). Så göra
och de äfwen med bruden, kyrkan, hwilka sägo: Herrens tid
är ännu icke kommen, utan wänta och wänta, såsom judarna
wänta i otro efter Brudgummen. Bruden får sjunga samma
wisa som Brudgummen: Sallig är den, som icke warder förargad
i mig. Andtligen tillade jag: Alla de språk, som Chillasterna an-
föra om sitt wäntade rite, hafwa stora heliga i alla tider funnit
fullbordade i dem, som tro. Upplysta tollare fordom och nu
hafwa utan swärighet så förklarad dessa, utan att gifwa stöd åt
en lära, som rakt strider emot en hel mängd klara språk. Wi
så albrig på de dunkla språken bygga en lära, som strider emot
de klara. Detta war det hufwudsakligaste, jag då uttrade....

"Men innan jag lemnat detta ämne om det tusenåriga ri-
tet, will jag blott tillägga, att hufwudorsakerna, hwarföre det

må förtastas, äro: 1:o att Skriften i så många tydliga språk vittnat, att på jorden skall alltid ondt och godt hållas; att nådens rike icke skall med allmakt befrämjas (hvilket stedd, om alla nödvändigt skulle wara böjda att blifwa kristna, ty då skulle deras frihet, deras fria motstånd upphäwas); och 2:o emedan den läran (Chillasmen) är den största anledning till att förgåta Guds dom, hwilken då icke kan komma när som helst. Men grunderna äro ännu flere, hwarföre och denna mening, att Christi rikes tid icke ännu är kommen, af de trogna varit förtastad, då den deremot varit med glädje omfattad af dem, som welat göra sig märkvärda, men icke kunnat, som icke rönt den framgång de önskat. Då sty de gerna till den läran: Tiden är ännu icke kommen, "hären äro icke mogna". Men jag tror, att de trogna, som se Herrens herrlighet under ströpligheter, skola icke på jorden wänta något annat rike än det komma. Märk, att Kristus behagat kalla det himmelriket (t. ex. i Matth. 22). Och wi hafwa defutom, kära wän, mycket wigtigare saker att tänka på, tala och skrifa om, än en gammal utleswad stridsfråga, som icke hör till lifwets närning. Dersföre, låtom oss lemna sådant och ensaldigt blifwa wid det ord om tron och kärleken, som är wikt och kan lära. Detta har varit min förmaning äfwen här i Stockholm"

Genom den äfwen i Sverige spridda Allm. Ev. Tidn. och andra skrifter hade den finste brodern Hedberg blifwit mer och mer känd i vårt land. Nordiskt Kyrkotidnings angrepp på hans i Umeå utgifna "Pietism och Christendom" hade äfwen bidragit att wäcka uppmärksamheten på hans werksamhet. Särskildt genom besöket i Stockholm war han der älskad och wärderad i den lilla brödrakretsen, ehuru han bland dem icke utöfwade något synnerligt inflytande, hwilket han deremot gjorde annorstädes t. ex. i somliga trakter af Norrland. Detta Hedbergs närmare förhållande till bröderna på andra sidan hafwet kom honom emellertid att tänka på att utgifwa sin tidning i Sverige i stället för i Finland, fastän under ett annat namn (Ewangelisten). Detta förslag meddelades de swenska bröderna och äfwen Rosenius, hvars tanke om saken Hedberg önskade weta. Förslaget wunn bifall; äfwen Rosenius glädde sig deråt, såsom wi se af följande hans swar, skrifwet den 15 Sept. 1848: "Lad, käre broder, för de twenne bref, som jag härmed på en gång beswarar. Du är alltid en kär gäst i huset, äfwen då du blott kommer i ett bref. Jag går nu först att swara några ord angående utgifwandet af "Ewangelisten" i Stockholm. B. lärer wäl mer omständligt meddela dig våra broderligt sammanlagda tankar om saken; men du må dock i afseende på hufwudfrågan, nemligen företagens ändamåsenlighet, höra några ord äfwen af mig. Först anser jag då saken misserligen icke "öfwerflödig"; nej, twärtom, tyder jag, att det kan göra mycket godt, att folket får se, att det icke är bara Pietisten och bara R—s, som så talar och skrifwer. Äfwen kan

man aldrig få nog af det, som är godt; och wi hafwa hwar och en fått sin gåfwa; du kan skrifwa bättre i ett affeende, och jag i ett annat, kanste. (Du lærer le åt min rättframbet, men då jag talar med dig, Fredrik Gabriel, kan jag ju få tala så här. Det är ändå ett wißt allwar under min munterhet för tillfället). Ja, detta är min mening. Jag har od hemtat den, icke ur min egen alltid partiska småt, utan ur folkets, som läser våra skrifter, och jag anser det omdömet säkrast. Nu, så wida Gud bewarar mig i sin nåd, i sin fruktan, skall jag aldrig se snedt eller surt på en medstridare på fältet, äfwen fastän han ställer sig närmare wid min sida, ty då (så länge jag icke förlorat den nåden, och Gud förbjude, att jag någonsin skulle mista den!) skall jag alltid betänka och saligt känna, att salen är wår Herres Christi, icke min, och att wi äro blott tjenare o. s. w. För det andra ser jag icke heller något så egentligen "betänligt" i affeende på företaget. Jag ser ingen egentlig grund att betwisla, att ej Evangelisten skall få nog prenumeranter, för att omkostnaderna skola betäckas; och litwål wet jag ingenting betänkligare, än om den, helst första året, skulle få för litet. Priset är lågt, och de religiösa tidsskrifterna härstädes icke få till antalet, mina och dina läsare här hafwa nu haft en större evangelist bok (en ny upplaga af Prætorii ståttkammare) att både betala och läsa, och Evangelisten är ännu okänd m. m. Detta har fallit mig in såsom smärre betänkligheter, dem jag i min ofta beswärande otro kânt, men dock ej kan anse såsom egentlig grund till nämnda farhåga. Men B. anmärkte glabeligen: "Äfwen om wi trycka 1,000 exemplar och icke sälja ett enda, så är det icke wårre, än att jag och min bror förlora 300 Rdr hwardera". Och det logo wi åt. Jag har härmed wisat, att ingen stor betänklighet synes för oss. Om Evangelisten (första året) blott får hälften af Pietistens prenumeranter, så är ändå en 1,000 exemplars upplaga betald. Nu, Gud och wår Herre Jesus Kristus, hwilkens sal det är, och hwilken ensam wet, hwad Han beslutit, och huru det skall gå, Han gifwe både råd och dåd. Wi kunna blott göra våra försöt och pröfwa våra affigter, wår mening, det är då i hans hand att gifwa framgång eller od sitt veto. Och i hwilken händelse som helst må hans barn wara glada. Då David hade beslutit bygga åt Herren ett tempel, och Nathan bisfallit det, kom Herren och sade: Nej, David skall icke göra det; och David sid i des ställs nådelöften, som woro mycket dyrbarare än den äran att bygga Herrens tempel.

.... "Guds rike har här, prifsadt ware Herrens Jesu namn, på denna tid warit ganska wälsignadt. Flenderna hafwa od några afstnar stormat ganska wildt med buller och hurraroy wid wäggen af wår samlingsfal samt omkring mig, då jag gått ut; och på riksdagen har man uppgjort ett nytt konventikelsplakat med så mildbrade straffbekännelser, att de kunna tillämpas (att wi skulle först plitta från 1 till 7 Rdr, sättas i fångelse, om wi samlades);

men det nya plafatet qwäfsdes i födelsen, det gamla får stå; och då äro wi glada. Men emellertid fick jag mina beta ansättningar (både för orolighetsmatarna och lagstiftarenas planer). Gud har dock alltid låtit oss åter vederfaras tröst igen efter sin godhet öfwer oss i Kristus Jesus. Hans råd ware ewigt prisadt!"

Utgifswandet af Evangelisten i Stockholm blef sålunda beslutet, och med början af följande år, 1849, uttom den på bröderna Palmqwists förlag och redigerad af Hedberg. Den utgafs i qwartalshäften, hwartera på tre ark, fann dock icke tillräcklig spridning för att kunna fortsättas. Redan wid slutet af följande år öfwerlemnade Hedberg redigerandet åt en annan broder, magister Wiberg. Med 1851 års slut måste den likväl helt upphöra.

Året 1848 war tilländagånget, äfwen det rikt på nöd och nåd, möda och arbete, men också hugswalelse och hjelp. "Sela denna sommar och höst har varit en tid af högsta ansträngning", stref Rosenius wid årets slut; "men då jag med helsan kommit igenom, är jag glad deråt och hoppas, att tiden är med wälsignelse använd. Och då det är wi sluta — i wiissa fall det märkwärdigaste någon af oss upplefwat — så kraftigt talar om alla jordiska tingas förgänglighet och uselhet, hwarigenom icke ens konungars lycka är betryggad, warom då wisa! Låtom oss fara efter det, som är ofwantill, icke det som är på jorden; icke så i vårt kött, hwaraf wi blott uppstära förgänglighet, utan så i anden, hwaraf wi uppstära ewinnerligt lif. Det förlåne oss Gud för sin Sons skull."

Wåren 1849 togos de första förberedande stegen att i Stockholm bilda en diakoniskanstalt. Upptagen som Rosenius war af mångahanda arbeten, kunde han ej egnas denna sak sina personliga krafter; sitt deltagande egnade han den alltid. Inwalld till ledamot i det utskott, som bildades 1850, deltog han, fastän mer sällan, i de öfwerläggningar. Wid särskilda fall, hwilka lågo mer inom området för hans särskilda gåfwor och tallesse, sötte anstalten tid efter annan hans medverkan och råd.

Tidigt på wåren samma år reste Rosenius åter upp till den höga nordnen till sin gamla moder, som efter fadrens dödd och nådåren i Burträsk flyttat till den äldsta sonen Anton. Straxt efter fadrens dödd hade denne inträdt i kyrkans tjenst och war wid denna tid kapellpredikant wid Robertsfors nära Umeå. Flera norrländska städer (Gefle, Hudikswall, Umeå m. fl.) besöktes under resan, hwilken sträckte sig ända upp till Stor-Råge, der den gamla moderliga wännan ännu lefde och nu för sista gången besöktes. Wid Rosenii nästa resa till hemorten sommaren 1852 hade hon ingått i sin Herres roligbet.

Uti ett bref af den 12 Augusti till brodern Hedberg, det sista af dem som blifwit oss tillsända, skildrar Rosenius lifligt åttilliga erfarenheter under denna resa. "Wydhet ättade broder Hedberg", skrifwer han, "det är icke utan blygsel och förlågenhet, jag nu wisar mig för dig, kåte broder, sedan jag så länge för-

man aldrig få nog af det, som är godt; och wi hafwa hwar och en fått sin gåfwa; du kan skrifwa bättre i ett affeende, och jag i ett annat, kanste. (Du lærer le åt min rättframhet, men då jag talar med dig, Fredrik Gabriel, kan jag ju få tala så här. Det är ändå ett wißt allwar under min munterhet för tillfället). Ja, detta är min mening. Jag har och hemtat den, icke ur min egen alltid partiska småt, utan ur folkets, som läser våra skrifter, och jag anser det omdömet säkrast. Nu, så wida Gud bevarar mig i sin nåd, i sin fruktan, skall jag aldrig se snedt eller surt på en medstridare på fältet, äfwen fastän han ställer sig närmare mid min sida, ty då (så länge jag icke förlorat den nåden, och Gud förbjude, att jag någonsin skulle mista den!) skall jag alltid betänka och saligt känna, att saken är wår Herres Christi, icke min, och att wi äro blott tjenare o. s. w. För det andra ser jag icke heller något så egentligen "betänligt" i affeende på företaget. Jag ser ingen egentlig grund att betwisla, att ej Evangelisten skall få nog prenumeranter, för att omkostnaderna skola betäckas; och litwål wet jag ingenting betänkligare, än om den, helst första året, skulle få för litet. Priset är lågt, och de religiösa tidsskrifterna härstädes icke få till antalet, mina och mina läsare här hafwa nu haft en större evangelist bok (en ny upplaga af Prætorii stattsammare) att både betala och läsa, och Evangelisten är ännu okänd m. m. Detta har fallit mig in såsom smärre betänkligheter, dem jag i min ofta beswärande otro länt, men dock ej kan anse såsom egentlig grund till nämnda farhåga. Men B. anmärkte gladeligen: "Äfwen om wi trycka 1,000 exemplar och icke sälja ett enda, så är det icke wärre, än att jag och min bror förlora 300 Rdr hwardera". Och det logo wi åt. Jag har härmed wisat, att ingen stor betänklighet synes för oss. Om Evangelisten (första året) blott får hälften af Pietistens prenumeranter, så är ändå en 1,000 exemplars upplaga betalad. Nu, Gud och wår Herre Jesus Kristus, hwiltens sat det är, och hwilken ensam wet, hwad Han beslutit, och huru det skall gå, Han gifwe både råd och dåd. Wi kunna blott göra våra försöt och pröfwa våra affigter, wår mening, det är då i hans hand att gifwa framgång eller och sitt veto. Och i hwilken händelse som helst må hans barn wara glada. Då David hade beslutit bygga åt Herren ett tempel, och Nathan bifallit det, tom Herren och sade: Nej, David skall icke göra det; och David säd i des ställe nådelöften, som woro mycket dyrbarare än den äran att bygga Herrens tempel.

.... "Guds rike har här, prisadt ware Herrens Jesu namn, på denna tid warit gansta wälsignadt. Fienderna hafwa och några aftnar stormat gansta wilbt med buller och hurrarop wid wäggen af wår samlingsfal samt omkring mig, då jag gått ut; och på riksdagen har man uppgjort ett nytt konventikelsplafat med så milbrade straffbekännelser, att de kunna tillämpas (att wi skulle först plitta från 1 till 7 Rdr, sättas i fängelse, om wi samlades);

men det nya plakatet qwärfdes i födelsen, det gamla får stå; och då äro wi glada. Men emellertid fick jag mina beta ansättningar (både för orolighetsmatarna och lagstiftarens planer). Gud har dock alltid låtit oss åter wederfaras tröst igen efter sin godhet öfwer oss i Kristus Jesus. Hans råd ware ewigt prisad!"

Utgifwandet af Evangelisten i Stockholm blef sålunda beslutet, och med början af följande år, 1849, utkom den på bröderna Palmqwists förlag och redigerad af Hedberg. Den utgafs i qwartalshäften, hwardera på tre art, fann dock icke tillräcklig spridning för att kunna fortsättas. Redan wid slutet af följande år öfwerlemnade Hedberg redigerandet åt en annan broder, magister Wiberg. Med 1851 års slut måste den litwäl helt upphöra.

Året 1848 war tilländagånget, äfwen det ritt på nöd och nåd, möda och arbete, men också hugswalelse och hjelp. "Gela denna sommar och höst har varit en tid af högsta ansträngning", skref Rosenius wid årets slut; "men då jag med helan kommit igenom, är jag glad deråt och hoppas, att tiden är med wälsignelse använd. Och då det är wi sluta — i wisfa fall det märkwärdigaste någon af oss upplefwat — så kraftigt talar om alla jordiska tings förgänglighet och uselhet, hwarigenom icke ens konungars lycka är betryggad, warom då wisfa! Låtom oss fara efter det, som är öfwantill, icke det som är på jorden; icke så i vårt fött, hwaraf wi blott uppfära förgänglighet, utan så i anden, hwaraf wi uppfära ewinnerligt lif. Det förlåne oss Gud för sin Sons skull."

Wåren 1849 togos de första förberedande stegen att i Stockholm bilda en diakoniskanstalt. Upptagen som Rosenius war af mångahanda arbeten, kunde han ej egna denna sak sina personliga krafter; sitt deltagande egnade han den alltid. Inwalb till ledamot i det öfskott, som bildades 1850, deltog han, fastän mer sällan, i de öfwerläggningar. Wid särskilda fall, hwilka lågo mer inom området för hans särskilda gåfwoer och kallelse, sötte anstalten tid efter annan hans medwertan och råd.

Lidigt på wåren samma år reste Rosenius åter upp till den höga norden till sin gamla moder, som efter fadrens död och nådåren i Burträst flyttat till den äldsta sonen Anton. Stragt efter fadrens död hade denne inträdt i kyrkans tjenst och war wid denna tid kapellpredikant wid Robertsfors nära Umeå. Flera norrländska städer (Gesle, Subitswall, Umeå m. fl.) besöktes under resan, hwilken sträckte sig ända upp till Stor-Råge, der den gamla moderliga wännen ännu lefde och nu för sista gången besöktes. Wid Rosenii nästa resa till hemorten sommaren 1852 hade hon ingått i sin Herres rollighet.

Uti ett bref af den 12 Augusti till brodern Hedberg, det sista af dem som blifwit oss tillsända, skilbrar Rosenius lifligt åtskilliga erfarenheter under denna resa. "Mycket älskade broder Hedberg", skrifwer han, "det är icke utan blygsel och förlågenhet, jag nu wisar mig för dig, käre broder, sedan jag så länge för-

summat att strifwa. Dels omständigheter, dels egen tröghet och försummelse hafwa varit skulden. Men det torde wara mer för andra, som du och jag böra använda våra stunder och krafter, än för nöjet af broderlig umgängelse. Jag nämner "omständigheter". Du torde hafwa hört, att jag gjort en lång resa norrut. Resan warade öfwer sex weckor; dock war jag icke länge på hwart ställe — och en gansta uppmuntrande, jag hoppas och till något nyttig och wälsignad resa war det. Men så glad och andlig jag war under resan, så olycklig, oandlig, ja ogudattig har jag varit efter hemkomsten. O, käre broder, wi hafwa en stor och underlig Gud — Underlig, Råd, ja ewig Fader, Fridsfurste. Om jag hade strifwit till dig för tio dagar sedan, hade jag wäl knappt wägat räkna mig bland christna. En försträdlig ogudattighet, torrhet, dödhhet, liknöjdhet, otro, wanmatt, sedan rasande lustar och begärelser — allt detta i nära fjorton dagar så hopadt på hwartannat, att jag trodde hemligen, att jag wore kommen under den domen: Efter de förstodo Gud, men hafwa icke prisat honom som en Gud, derföre har od Gud öfwergefwit dem i ett wrängt sinne. Och midt i detta elände, som jag blott för några få äldre wänner kunde beklaga, skulle jag gång efter annan sitta och tala andligt för andra, wara dem ett ljus och en eld, af hwilken de skulle antändas. Tänk dig, eller erinra dig — huru det smalar! Men, lofwad och ärad ware den ewiga barmhertigheten och trofastheten hos vår underlige men oföränderlige Gud och Fader, genom sin Ande har Han åter förklarad mig sin Son under ordets betraktande, så att jag nu åter sjunger om seger och har i Herren både rättfärdighet och starkhet. Det är isynnerhet den gamla lifsartikeln om vår frihet ifrån lagen, som åter varit medlet att återställa trons lif och förtröstan i mitt armhjärtas — så att jag nu ofta säger mig detta: Står jag under lagen, skall jag swara inför lagen, då tager jag genast afsked från all tanke på salighet, då äro alla troende förtappade, intet löst frälst, och då är Kristus säfångt dödt. Är jag åter icke under lagen, är Guds Son gjord under lagen för att förlossa dem, som wore under lagen; war det just det, lagen icke kunde åstadkomma, som Gud gjorde, då Han sände sin Son i syndeligt köttis liknelse — då är jag försatt i en herrlig frihet, då är jag på en sådan plats, der ingen synd kan tillräknas mig, der intet i mig är förbömligt m. m. Men jag önskar till Gud, att Han sjelf wille städs föröka mig tron; ty jag har känt, att tron är Guds gåfwa.

"Från Norrland kunde det wist varit mycket att berätta; men jag wet då icke, hwarmed jag skall börja eller sluta. Men korteligen: Der är gansta herrligt, allt jemförelsewis sagdt, jemförelsewis med hwad wi wanligen se på jorden. Den sönaste punkten i denna Guds plantering, således sjelfwa blomsterkullen, funno wi uti och omkring Umeå. Tänk dig en så liten stad, och sex a sju christliga handelsmän, sedan handtwerkare, män och

qvinnor, ätta luthersta, evangelista christna. Wißt woro de flesta från landet, samlade från tre a fyra socknar, då jag nu war der; men tänkt dig en sammankomst af minst fem hundra personer uti och omkring ett stort rymligt handelshus. Der talade jag tre dagar å rad fyra a fem timmar i sänder. Sedan — för att wä giswa dig en blick in i orsakerna till min omtalade ogudaktighet — att i alla skåder och församlingar se sig kringränd och efterlupen såsom ett undersljus, se prester (wäckta) resa långa wägar för att få se, träffa, rådfråga, höra den förbiresande R—S, se ordet slå an på maskor, se frukter och höra pris och lof, wißt, wißt till Herrens, men också till tjenarens ära — nog förstår du då, huru hjertat, som med en swamps benågenhet att uppsuga all sutt, om man will eller ej, drar åt sig något af detta herrliga, sig till fågnad och hemlig njutning, om wä under den inwärtens menniskans redliga wilja att giswa åt Herren all ära och wakta sig för högmödsbjefwolen. Men Paulus bekänner det rent ut: "På det jag icke stulle förhäfwa mig af de stora uppenbarelser — och jag bad tre gånger, att den måtte warda tagen ifrån mig." Ja, käre Paulus, jag bad wäl mer än tre gånger tre gånger och fick ändock pinas i samma eld

"Särskildt skall jag helsa dig från Guditswall. Der är en liten munter hopy rasfa piltar. Såsom af deras ålder kan wara att wänta, kan det icke alltid gå så wisligt till. Men wi sela alla och få alla lära mer och mer. Ett hufwudintryck af deras umgängelse blef emellertid hos mig: Watten wäl eder klenod! Klenoder hafwen J; men, watten eder. De behöfwa särskildt samma Jesu ord som de från sina predikoförsökt återkomna lärjungarna, då de fröjdades öfwer de gåfwor och krafter, som blifwit dem lemnade: Fröjden eder icke, att andarna äro eder underdåniga, utan fröjden eder, att edra namn äro skrifna i himmelen. Detta war en märklig och tänkwärd förmaning, betydelsefull äfwen för oss i wära dagar. De tyktes något för sjelfwißt använda sitt hus, stundom onödigt bruka det till anstöt. Hör ett exempel. Jag frågar en af dem: "Huru står det till med brödberna R.?" Swar: "Jo, de äro begge andliga, ehuru något olika. Nils är en uppriktig christen, men Gustaf — ja han är en stark, ehuru han wet det då också!" Hwem stulle af detta swar förstå annat, än att det wore bättre med Nils, att han wore en "uppriktig christen?" Dock war meningen twärtom, att Nils wore en stryptare, ett werthselgon, och Gustaf en evangelist christen. Detta är wißt fint och skarpt taladt; men det befästade mig (jemte flera dylka ord) i det omdöme, som broder W. yttrat, att i Guditswall det kan wara christna på båda sporna, inom båda partierna, emedan de eljest med evangelisti skus begåfwade evangelista bruka sådana ordafätt, som kunna stöta äfwen ett sannt nådebarn, hwilket icke har skarpsinnighet nog att förstå deras fina, stundom ironiska yttranden. — Här ett annat exempel. De hade förut skrifwit till mig: "Wär strid med

summat att skrifa. Dels omständigheter, dels egen tröghet och förfummelse hafwa varit skulden. Men det torde vara mer för andra, som du och jag böra använda våra stunder och krafter, än för nöjet af broderlig umgängelse. Jag nämner "omständigheter". Du torde hafwa hört, att jag gjort en lång resa norrut. Resan warade öfwer sex veckor; dock war jag icke länge på hwart ställe — och en gansta uppmuntrande, jag hoppas och till något nyttig och wälsignad resa war det. Men så glad och andlig jag war under resan, så olycklig, oandlig, ja ogudattig har jag varit efter hemkomsten. O, käre broder, wi hafwa en stor och underlig Gud — Underlig, Råd, ja ewig Fader, Fridsfurste. Om jag hade skrivit till dig för tio dagar sedan, hade jag väl knappt vågat räkna mig bland christna. En försträcktlig ogudattighet, torrhet, dödhhet, liknöjdhet, otro, wannatt, sedan rasande lustar och begärelser — allt detta i nära fjorton dagar så höyadt på hwartannat, att jag trodde hemligen, att jag wore kommen under den domen: Efter de förstodo Gud, men hafwa icke prisat honom som en Gud, derföre har och Gud öfvergiftit dem i ett wrängt sinne. Och midt i detta elände, som jag blott för några få äldre wänner kunde beklaga, skulle jag gång efter annan stiga och tala andligt för andra, wara dem ett ljus och en eld, af hwilken de skulle antändas. Tänk dig, eller erinra dig — huru det smakar! Men, lofwad och ärad ware den ewiga barmhertigheten och trofastheten hos vår underlige men oföränderlige Gud och Fader, genom sin Ande har Han åter förklarad mig sin Son under ordets betraktande, så att jag nu åter sjunger om seger och har i Herren både rättfärdighet och starkhet. Det är ihynnerhet den gamla lfsartikeln om vår frihet ifrån lagen, som åter varit medlet att återställa trons lif och förtröstan i mitt arma hjerta — så att jag nu ofta säger mig detta: Står jag under lagen, skall jag swara inför lagen, då tager jag genast affsed från all tanke på salighet, då äro alla troende förtappade, intet löst frälsst, och då är Christus säfängt dödd. Är jag åter icke under lagen, är Guds Son gjord under lagen för att förlossa dem, som woro under lagen; war det just det, lagen icke kunde åstadkomma, som Gud gjorde, då Han sände sin Son i syndeligt köttis liknelse — då är jag försatt i en herrlig frihet, då är jag på en sådan plats, der ingen synd kan tillräknas mig, der intet i mig är förbömligt m. m. Men jag önskar till Gud, att Han sjelf wille städse föröka mig tron; ty jag har känt, att tron är Guds gåfwa.

"Från Norrland kunde det wist varit mycket att berätta; men jag wet då icke, hwarmed jag skall börja eller sluta. Men forteligen: Der är gansta herrligt, allt jemförelsewis sagdt, jemförelsewis med hwad wi wanligen se på jorden. Den sönaste punkten i denna Guds plantering, således sjelfwa blomstertullen, funno wt uti och omkring Umeå. Tänk dig en så liten stad, och sex a sju christliga handelsmän, sedan handtwerkare, män och

qvinnor, ätta luthersta, evangelista christna. Wißt woro de flesta från landet, samlade från tre a fyra socknar, då jag nu war der; men tänkt dig en sammankomst af minst fem hundra personer uti och omkring ett stort rymligt handelshus. Der talade jag tre dagar å rad fyra a fem timmar i sänder. Sedan — för att ock gifwa dig en blick in i orsakerna till min omtalade ogudaktighet — att i alla städer och församlingar se sig kringränd och efterlupen såsom ett undersljus, se prestes (wäccta) resa långa vägar för att få se, träffa, rådfråga, höra den förbiresande M—s, se ordet slå an på massor, se frukter och höra pris och lof, wißt, wißt till Herrens, men också till tjenarens ära — nog förstår du då, huru hjertat, som med en swamps benägenhet att uppsuga all fukt, om man will eller ej, drar åt sig något af detta herrliga, sig till sägnad och hemlig njutning, om ock under den inwärtas menniskans redliga wilja att gifwa åt Herren all ära och watta sig för högmödsbjefwulen. Men Paulus betänner det rent ut: "På det jag icke skulle förhäfwa mig af de stora uppenbarelser — och jag bad tre gånger, att den måtte warda tagen ifrån mig." Ja, käre Paulus, jag bad wäl mer än tre gånger tre gånger och fick ändock pinas i samma eld

"Särskildt skall jag hellsa dig från Guditswall. Der är en liten munter hop rassa piltar. Såsom af deras ålder kan wara att wänta, kan det icke alltid gå så wisligt till. Men wi sela alla och få alla lära mer och mer. Ett hufwudintryck af deras umgängelse blef emellertid hos mig: Watten wäl eder klenod! Klenoder hafwen I; men, watten eder. De behöfwa särskildt samma Jesu ord som de från sina predikoförbörl återkomna lärjungarna, då de fröjdades öfwer de gäfwor och krafter, som blifwit dem lemnade: Fröjden eder icke, att andarna äro eber underdåniga, utan fröjden eder, att ebra namn äro skrifna i himmelen. Detta war en märkelig och tänkward förmaning, betydelsefull äfwen för oss i våra dagar. De tyktes något för sjelfswißt använda sitt ljus, stundom onödigt bruka det till ansedt. Hör ett exempel. Jag frågar en af dem: "Huru står det till med brödberna M.?" Svar: "Jo, de äro begge andliga, ehuru något olita. Nils är en uppriktig christen, men Gustaf — ja han är en slarf, ehuru han wet det då också!" Swem skulle af detta svar förstå annat, än att det wore bättre med Nils, att han wore en "uppriktig christen?" Dock war meningen twärtom, att Nils wore en strymtare, ett werkelgon, och Gustaf en evangelisk christen. Detta är wißt fint och skarpt taladt; men det befästade mig (jemte flera dylita ord) i det öndöme, som broder W. ytrat, att i Guditswall det kan wara christna på båda sidorna, inom båda partierna, emedan de eljest med evangelisk ljus begäfwade evangeliska bruka sådana ordasätt, som kunna söta äfwen ett sannt nådebarn, hwilket icke har skarpsinnighet nog att förstå deras fina, stundom ironiska ytranden. — Här ett annat exempel. De hade förut skrifwit till mig: "Wår strid med

fästadt på den klippan Kristus, låter icke komma på fram. — Jag wet, att du wet och lærer andra detta; men jag wille så gerna säga dig ett godt ord, der du går, der jag ser dig i en wiß ensamhet, liksom jag, med dina lindpustningar af satans ängel. "Ensamhet"? Ja, läre broder, wi som stola anses för andras ledare och tröstare, wi gå såsom ensamma; ty oss wägar ingen trösta, menande alla, att wi äro sådana hjeltar i tron, att ett godt ord till oss wore att gifwa bagarbarn bröd. O, wi stackare! Det är ganska underligt med en christens lif. Emellertid har den gode Herden och våra själar's biskop lofwat sårskildt fordra de lamdiga.

"Men jag måste stynna. Jag borde nemligen äfwen meddela dig åtskilligt från vår nyss tillryggalagda fröjdsfulla påst-högtid. Lofwad ware vår dödade och uppståndne Herre. Han har warit när oss uti sitt ord, fröjdat och uppwäckt våra hjertan, så att wi ofta blifwit brinnande. Äfwen jag, som går i mörker, otron's och sjelf-ufelhetens mörker nästan beständigt, har warit storligen fröjdat. Äfwen hafwa wi på de sednare månaderna haft glädjen se flera själar komma till lif och somliga till wäckelse. Ja, Gud ware lofwad. Under allt detta äro sienderna sig lika. De se de mest talande exempel, och ingenting hjälper. . . . Såsom jag till någon del meddelat i Blettsen, så är ock i landsorterna här och der en ganska wälsignad tid. Och detta allt midt under det wi i det hela, i werlden, hafwa de bitraste tider. Eller hwad säger du om tiderna? Gud förbarma sig. Rättnu håller jag Rykland politiskt lyckligast. Men kanske wi så icke tala om detta. Wi kunna icke heller så mycket säga, förän det utwecklar sig. Men mig synas tidsteden hemsta och tiden oerhörd; ty det lilla jag känner af allmänna historien, har werlden icke förr sett en tid af så allmän upprörelse, då hela vår werldsdel brinner af uppror och örlig, och intet land finns, der icke blod flyter eller nyss slutit — om icke Rykland".

Wi weta, huru den oro och jäsning, som under detta år herrskade i nästan alla Europas länder, sträckte sig delwis äfwen till vårt land och gaf sig lust i de befanta marsoroligheterna i Stockholm, hwilka icke kunde stillas med mindre, än att blod måste flyta. Uti bref till Scott (af den 11 April) stildrar Rosenius dessa tilldragelser och omtalar äfwen en liten omständighet derwid, hwilken här må finna ett rum: . . . "Under det att stjutandet började, wiste jag så litet deraf, att jag efter wanligheten hade en sammankomst här på norr; och när denna slutade (fl. 7), började wi höra gewärskotten. En af wännerna, en man, som bor i staden, kom på wägen till sitt hem att gå så nära madsan, att han såg en man, nyss stupad i sitt blod, liggande på gatan med ansigtet i smutsen. En annan, träffad af en kula i bröstet, ropade i försträckelsen: "Jag tror, att en kula fastnat i rocken", men ersor snart, att den tagit djupare, och sjönt ned i sitt blod. Och detta war swenska mebborgare! Jag

berättar blott, hvad en af våra vänner såg af de många exemplen, som kunde anföras, att du må närmare stå på saken. Svulka bedröfliga händelser! Många förlorade den aften, här en fader, der en broder eller en make. Detta hade dock den goda werkan, att det blef stilla. Landregementen intallades, så fort de kunde, och bland andra hus, der dessa inkwarterades, var äfwen engelska kyrkan. Det var en ganfsa underlig syn att se henne full af soldater, intallade för att hålla styr på det samma folk, som utdreswo kyrkans förra predikanter. "Förra?" Ja, jag kallat nu soldaterna för kyrkans sednare predikanter, tänkande på Luthers ord: "De, som ej höra lärarens och föräldrars hulda warningsröst, måste höra bödelns, hwilken predikar skarpare, predikar hufvudet af dem". De, som ej wille höra den utländska Scotten, hörde dock de inländska stöten; de, som icke höra Herren, måste höra gewären. En dag gick jag förbi engelska kyrkan, då soldater hwimlade utom och inom henne eller stodo i de stora gröna portarna mot gatan. I detsamma jag gick förbi, utropade en qwinna, som otwifwelaktigt kände mig, i hänfull ton: "Det är så mycket folk i Engelskan, jag undrar, hwem som predikar der. Scotten borde predika för dem". Jag brukar aldrig swara på sådana tilltal; men denna gång föll det mig in, och jag sade: "Madam, om Scott fått predika och blifwit hörd, hade icke dessa behöft wara der". Hon hade icke ett ord till swar".

Men äfwen på det andliga området rörde sig stridande krafter, fastän den lilla församlingen i Stockholm ännu skonades från några mer genomgripande förändringar. I Norrland deremot, der den andliga rörelsen under längre tid fortgått, hade den gamla striden emot de s. k. "nya böckerna" ändtilligen gått derhän, att folket, utledsnadt deraf, att man icke fäste afseende wid deras slagomål, tog steget ut, trädde ut ur kyrkan och bildade särskilda församlingar. Så uppkommo de första separattillsammanslingarna i vårt land, nemligen i Luleå, Ålta och Stallefteå. Här om wilja wi i ett följande kapitel tala mer utförligt och nu här endast något behjpa en från vår lutheriska befännele afwiltande läromening, hwilken wid denna tid något framträdde i Stockholm, ehuru den då icke fann genklang i mångas hjertan, nemligen den s. k. gilliasmen eller läran om ett tusenårigt fridsrife på jorden. Då denna lära, framträdande än i en än i en annan form, också i våra dagar åtminstone omtalas och äfwen bebjmrar en och annan själ, må wi här meddela ett bref från Rosenius, skrifwet den 15 Augusti 1848, i hwilket han till en af den nya läromeningen oroad wän i landsorten redogör derför och framhåller några bewis deremot samt tillika bestrifwer ett tillfälle, då han med några troende bröder lämpade för den lutheriska kyrkans åsigt i denna punkt emot den man, som wid denna tid i hufvudstaden öppet bekände chllastiska åsigtter. Sedan Rosenius i brefwet berättat om en missionsresa i trakten omkring Thors-hälla, från hwilken han nyss återkommit, och under hwilken han

"haft glädjen se Herrens werf på själarne och under ordets förkunnande sjelf fått sin del deraf", säger han: "Du ber mig upplysa om förhållandet med M. och hans berättelser. Men kanske det redan är obehöfligt, kanske du redan fått ljus i saken. Det låter så illa, när man omtalar, hvad mindre godt är hos en, som i allmänhet har en god belämnelse, ja är en ästlig röst i våra dagar. Jag vill derföre hellre tala några ord om hufvudsfrågan eller den läromening, hwart några af oss gjort honom motstånd. Det är den s. k. *Chiliasmen* eller läran om ett tusenårigt fridsrike på jorden, der intet ondt är qwar, der alla äro heliga, ingen är otrogen. Denna lära, ehuru ny och oerhörd för dig och wännerna här, är likwäl wist icke ny, utan en gammal judisk mening, som i kyrkohistorien är widlyftigt bestrifwen och i den af Judar och hebningar först samlade kyrkan ofta om-twistades, tilldeß en man, Dionysius af Alexandria, så kraftigt weberlade den, att den sedan aldrig fått rätt insteg. För några dagar sedan woro wi nu tillsammans några wänner, omkring trettio personer och äfwen ett par prestes, för att belämpa den nya meningen. Egentligen war det de båda presterna Janzon i Risa och wår Janzon här, som både började och slutade. Hvad jag sade war förnämligast följande: Chiliasmen har egentligen sin grund i människans djupa, oändliga benägenhet att wilja se med ögonen, icke se Herrens herrlighet i tron, utan se efter det, som synes, och derföre "förargas" i Kristus, efter Han icke har den skapnad, som kunde behaga oss (Ef. 53: 2). När man då icke kan förstå, huru herrlighet och uselhet kunna stå tillsammans, synd och rättfärdighet, död och lif wara förenade, faller man på det orädet att tyda språken om det herrliga på en tid, en person och språken om det eländiga på en annan person, en annan tid. Wi hafwa en stor öfwer hela werlden utbredd warning för detta sätt att tyda Skriften, nemligen uti judarna, som blott derföre förtastade Herren och icke kunde känna den tid, deruti de woro sötta, emedan de sägo, att Han skulle wara herrlig, och wille icke förstå, att densamma skulle wara den allramest förtastade och wanwördade, full med wärk och krankhet (Ef. 53: 3). Så göra ock de äfwen med bruden, kyrkan, hwilka säga: Herrens tid är ännu icke kommen, utan wänta och wänta, såsom judarna wänta i otro efter Brudgummen. Bruden får sjunga samma wisa som Brudgummen: Salig är den, som icke warder förargad i mig. Andktligen tillade jag: Alla de språk, som Chiliasterna anföra om sitt wäntade rike, hafwa stora heliga i alla tider funnit fullbordade i dem, som tro. Upplysta tollare fordom och nu hafwa utan swärighet så förklarar dessa, utan att gifwa sig åt en lära, som ratt strider emot en hel mängd Klara språk. Wi få aldrig på de dunlla språken bygga en lära, som strider emot de Klara. Detta war det hufvudsakligaste, jag då yttrade . . .

"Men innan jag lemnat detta ämne om det tusenåriga riket, will jag blott tillägga, att hufvudsakaferna, hwarföre det

må förfästas, äro: 1:o att Skriften i så många tydliga språk vittnat, att på jorden skall alltid ondt och godt hållas; att nådens rike icke skall med allmakt besträmmas (hvilket stebde, om alla nödvändigt skulle warda böjda att blifwa kristna, ty då skulle deras frihet, deras fria motstånd upphäwas); och 2:o emedan den läran (hillsamen) är den största anledning till att förgåta Guds dom, hwilken då icke kan komma när som helst. Men grunderna äro ännu flere, hwarföre och denna mening, att Kristus rikes tid icke ännu är kommen, af de trogna varit förfästad, då den deremot varit med glädje omfattad af dem, som welat göra sig märkwardiga, men icke funnat, som icke rönt den framgång de önskat. Då sty de gerna till den läran: Tiden är ännu icke kommen, "bären äro icke mogna". Men jag tror, att de trogna, som se Herrens herrlighet under ströpligheter, stola icke på jorden wänta något annat rike än det komna. Märk, att Kristus behagat kalla det himmelriket (t. ex. i Matth. 22). Och wi hafwa befunnit, kära wän, mycket wigtigare saker att tänka på, tala och skrifa om, än en gammal utlesnad stridsfråga, som icke hör till lifwets näring. Därföre, låtom och lemna sådant och ensaldigt blifwa wid det ord om tron och kärleken, som är wikt och kan lära. Detta har varit min förmaning äfwen här i Stockholm"

Genom den äfwen i Sverige spridda Allm. Ev. Tidn. och andra skrifter hade den finste brodern Hedberg blifwit mer och mer känd i wårt land. Nordiskt Ayrftidnings angrepp på hans i Umeå utgifna "Pietism och kristendom" hade äfwen bidragit att wäcka uppmärksamheten på hans verksamhet. Särskildt genom besöket i Stockholm war han der älskad och wärderad i den lilla brödratsrefsen, ehuru han bland dem icke utöfwade något synnerligt inflytande, hwilket han deremot gjorde annorstädes t. ex. i somliga trakter af Norrland. Detta Hedbergs närmare förhållande till brödrarna på andra sidan hafwet kom honom emellertid att tänka på att utgifwa sin tidning i Sverige i stället för i Finland, fastän under ett annat namn (Ewangelisten). Detta förslag meddelades de swenska brödrarna och äfwen Rosenius, hvars tanke om saken Hedberg önskade weta. Förslaget wann bifall; äfwen Rosenius glädde sig derät, såsom wi se af följande hans swar, skrifwet den 15 Sept. 1848: "Lad, käre broder, för de twenne bref, som jag härmed på en gång beswarar. Du är alltid en kär gäst i huset, äfwen då du blott kommer i ett bref. Jag går nu först att swara några ord angående utgifwandet af "Ewangelisten" i Stockholm. B. lärar wäl mer omständligt meddela dig våra broderligt sammanlagda tankar om saken; men du må dock i afseende på hufwudfrågan, nemligen företagets ändamåsenlighet, höra några ord äfwen af mig. Först anser jag då saken wisserligen icke "öfwerflödig"; nej, twärtom, tycker jag, att det kan göra mycket godt, att folket får se, att det icke är bara Pietisten och bara R—s, som så talar och skrifwer. Äfwen kan

man aldrig få nog af det, som är godt; och wi hafwa hwar och en fått sin gåfwa; du kan skrifwa bättre i ett affeende, och jag i ett annat, kanske. (Du lærer le åt min rättframhet, men då jag talar med dig, Fredrik Gabriel, kan jag ju få tala så här. Det är ändå ett wist allwar under min munterhet för tillfället). Ja, detta är min mening. Jag har och hemtat den, icke ur min egen alltid partiska smak, utan ur folkets, som läser våra skrifter, och jag anser det ombömet säkrast. Nu, så wida Gud bewarar mig i sin nåd, i sin fruktan, skall jag aldrig se snedt eller surt på en medstridare på fältet, äfwen fastän han ställer sig närmare wid min sida, ty då (så länge jag icke förlorat den nåden, och Gud förbjude, att jag någonsin skulle mista den!) skall jag alltid betänka och saligt känna, att saken är wår Herres Christi, icke min, och att wi äro blott tjenare o. s. w. För det andra ser jag icke heller något så egentligen "betänkligt" i affeende på företaget. Jag ser ingen egentlig grund att betwisla, att ej Evangelisten skall få nog prenumeranter, för att omkostnaderna skola betäckas; och litwål wet jag ingenting betänkligare, än om den, helst första året, skulle få för litet. Priset är lågt, och de religiösa tidsskrifterna härstädes icke få till antalet, mina och dina läsare här hafwa nu haft en större evangelist bok (en ny upplaga af Prætorii skattkammare) att både betala och läsa, och Evangelisten är ännu okänd m. m. Detta har fallit mig in såsom smärre betänkligheter, dem jag i min ofta beswärande otro kânt, men dock ej kan anse såsom egentlig grund till nämnda farhåga. Men B. anmärkte gladeligen: "Äfwen om wi trycka 1,000 exemplar och icke sälja ett enda, så är det icke wärre, än att jag och min bror förlora 300 Rdr hwardera". Och det logo wi åt. Jag har härmed wifut, att ingen stor betänklighet synes för oss. Om Evangelisten (första året) blott får hälften af Pietistens prenumeranter, så är ändå en 1,000 exemplars upplaga betald. Nu, Gud och wår Herre Jesus Kristus, hwiltens sal det är, och hwilken ensam wet, hwad Han beslutit, och huru det skall gå, Han gifwe både råd och råd. Wi kunna blott göra våra försöt och pröfwa våra affigter, wår mening, det är då i hans hand att gifwa framgång eller och sitt veto. Och i hwilken händelse som helst må hans barn wara glada. Då David hade beslutit bygga åt Herren ett tempel, och Nathan bisallit det, kom Herren och sade: Nej, David skall icke göra det; och David fick i des ställe nådelöften, som woro mycket dyrbarare än den äran att bygga Herrens tempel.

.... "Guds rike har här, prisadt wår Herrens Jesu namn, på denna tid warit gansta wälsignadt. Fienderna hafwa och några aftnar stormat gansta wilbt med buller och hurrarop wid wäggen af wår samlingsfal samt omkring mig, då jag gått ut; och på riksdagen har man uppgjort ett nytt konventikelsplatat med så milbrade straffbetäckelser, att de kunna tillämpas (att wi skulle först plitta från 1 till 7 Rdr, sättas i fångelse, om wi samlades);

men det nya plakatet qväfdes i föbelsen, det gamla får stå; och då äro wi glada. Men emellertid fick jag mina beta ansättningar (både för orolighetsmatarena och lagstiftarenas planer). Gud har dock alltid låtit oss åter weberfaras tröst igen efter sin godhet öfwer oss i Kristus Jesus. Hans råd ware ewigt prisad!"

Utgifwandet af Evangelisten i Stockholm blef sålunda beslutet, och med början af följande år, 1849, uttom den på bröderna Palmqwists förlag och redigerad af Hedberg. Den utgafs i kwartalshäften, hwartera på tre ar, fann dock icke tillräcklig spridning för att kunna fortsättas. Medan wid slutet af följande år öfwerlemnade Hedberg redigerandet åt en annan broder, magister Wiberg. Med 1851 års slut måste den likväl helt upphöra.

Året 1848 war tilländagånget, äfwen det rikt på nöd och nåd, möda och arbete, men ock hugswalelse och hjälp. "Gela denna sommar och höst har varit en tid af högsta ansträngning", stref Rosenius wid årets slut; "men då jag med helsan kommit igenom, är jag glad deråt och hoppas, att tiden är med wälsignelse använd. Och då det är wi sluta — i wisfa fall det märkswärdigaste någon af oss upplefwat — så kraftigt talar om alla jordiska tings förgänglighet och uselhet, hwarigenom icke ens konungars lydta är betryggad, warom då wis! Låtom oss fara efter det, som är ofwantill, icke det som är på jorden; icke så i wårt kött, hwaraf wi blott uppstära förgänglighet, utan så i anden, hwaraf wi uppstära ewinnerligt lif. Det förlåne oss Gud för sin Sons skull."

Wåren 1849 togos de första förberedande stegen att i Stockholm bilda en diakonianskalt. Upptagen som Rosenius war af mångahanda arbeten, kunde han ej egna denna sak sina personliga krafter; sitt deltagande egnade han den alltid. Inwald till ledamot i det utskott, som bildades 1850, deltog han, fastän mer sällan, i de öfwerläggningar. Wid särskilda fall, hwilka lågo mer inom området för hans särskilda gåfwor och kallelse, sökte anstalten tid efter annan hans medwertan och råd.

Lidigt på wåren samma år reste Rosenius åter upp till den höga nornden till sin gamla moder, som efter fadrens död och nådåren i Burträsk flyttat till den äldsta sonen Anton. Straxt efter fadrens död hade denne inträdt i kyrkans tjenst och war wid denna tid kapellpredikant wid Robertsfors nära Umeå. Flera norrländska städer (Gefle, Hudikswall, Umeå m. fl.) besöktes under resan, hwilken sträckte sig ända upp till Stor-Råge, der den gamla moderliga wånnen ännu lefde och nu för sista gången besöktes. Wid Rosenii nästa resa till hemorten sommaren 1852 hade hon ingått i sin Herres rolighet.

Uti ett bref af den 12 Augusti till brodern Hedberg, det sista af dem som blifwit oss tillända, skildrar Rosenius lifligt åtskilliga erfarenheter under denna resa. "Mycket älskade broder Hedberg", skrifwer han, "det är icke utan blygsel och förlågenhet, jag nu wisar mig för dig, käre broder, sedan jag så länge för-

summat att skrifwa. Dels omständigheter, dels egen tröghet och försummelse hafwa varit skulden. Men det torde vara mer för andra, som du och jag böra använda våra stunder och krafter, än för något af broderlig umgängelse. Jag nämner "omständigheter". Du torde hafwa hört, att jag gjort en lång resa norrut. Resan warade öfwer sex weckor; dock war jag icke länge på hwart ställe — och en ganska uppmuntrande, jag hoppas och till något nyttigt och wälsignad resa war det. Men så glad och andlig jag war under resan, så olycklig, oandlig, ja ogudaktig har jag varit efter hemkomsten. O, käre broder, wi hafwa en stor och underlig Gud — Underlig, Råd, ja ewig Fader, Fridsfurst. Om jag hade skrifwit till dig för tio dagar sedan, hade jag väl knappt vågat räkna mig bland christna. En försträcktlig ogudaktighet, torrhet, dödbhet, liknödhhet, otro, wanmakt, sedan rasande lustar och begärelser — allt detta i nära fjorton dagar så hopadt på hwartannat, att jag trodde hemligen, att jag wore kommen under den domen: Efter de förstodo Gud, men hafwa icke prisat honom som en Gud, derföre har och Gud öfvergifwit dem i ett wrängt sinne. Och midt i detta elände, som jag blott för några få äldre wänner kunde beklaga, skulle jag gång efter annan sitta och tala andligt för andra, wara dem ett ljus och en eld, af hwilken de skulle antändas. Tänk dig, eller erinra dig — huru det smakar! Men, lofwad och ärad ware den ewiga barmhertigheten och trosfastheten hos vår underlige men oföränderlige Gud och Fader, genom sin Ande har Han åter förklarad mig sin Son under ordets betraktande, så att jag nu åter sjunger om seger och har i Herren både rättfärdighet och starkhet. Det är ihmnerhet den gamla lifsartikeln om vår frihet ifrån lagen, som åter varit medlet att återställa trons lif och förtröstan i mitt arma hjerta — så att jag nu ofta säger mig detta: Står jag under lagen, skall jag swara inför lagen, då tager jag genast affsed från all tanke på salighet, då äro alla troende förtappade, intet lött frälsf, och då är Kristus fåfångt dödt. Är jag åter icke under lagen, är Guds Son gjord under lagen för att förlossa dem, som wore under lagen; war det just det, lagen icke kunde åstadkomma, som Gud gjorde, då Han sände sin Son i syndeligt föttis liknelse — då är jag försatt i en herrlig frihet, då är jag på en sådan plats, der ingen synd kan tillräknas mig, der intet i mig är förbömligt m. m. Men jag önskar till Gud, att Han self wille städfje föröta mig tron; ty jag har känt, att tron är Guds gåfwa.

"Från Norrland kunde det wigt varit mycket att berätta; men jag wet då icke, hwarmed jag skall börja eller sluta. Men korteligen: Der är ganska herrligt, allt jemförelsewis sagdt, jemförelsewis med hwad wi wanligen se på jorden. Den stönaste punkten i denna Guds plantering, således selfwa blomstertullen, funno wi uti och omkring Umeå. Tänk dig en så liten stad, och sex a sju christliga handelsmän, sedan handwertare, män och

qvinnor, åtta luthersta, evangeliska christna. Wißt woro de flesta från landet, samlade från tre a fyra socknar, då jag nu war der; men tänkt dig en sammankomst af minst fem hundra personer uti och omkring ett stort rymligt handelshus. Der talade jag tre dagar å rad fyra a fem timmar i sänder. Sedan — för att ock gifwa dig en blick in i orsakerna till min omtalade ogudaktighet — att i alla städer och församlingar se sig kringränd och efterlupen såsom ett underslös, se prestes (wäccta) resa långa wägar för att få se, träffa, rådfråga, höra den förbiresande N—s, se ordet slå an på maskor, se frukter och höra pris och lof, wißt, wißt till Herrens, men också till tjenarens ära — nog förstår du då, huru hjertat, som med en swamps benägenhet att uppsuga all fukt, om man will eller ej, drar åt sig något af detta herrliga, sig till sägnad och hemlig njutning, om ock under den inwärtens menniskans redliga wilja att gifwa åt Herren all ära och wakta sig för högmödsbjestulen. Men Paulus bekänner det rent ut: "På det jag icke stulle förhäfwa mig af de stora uppenbarelser — och jag bad tre gånger, att den måtte warda tagen ifrån mig." Ja, käre Paulus, jag bad wäl mer än tre gånger tre gånger och fick ändock pinas i samma eld

"Särskildt skall jag helsa dig från Subitšwall. Der är en liten munter hoy rasfa piltar. Såsom af deras ålder kan wara att wänta, kan det icke alltid gå så wisligt till. Men wi sela alla och få alla lära mer och mer. Ett hufwudintryck af deras umgängelse blef emellertid hos mig: Watten wäl eder llenod! Menoder hafwen J; men, watten eder. De behöfwa särskildt samma Jesu ord som de från sina predikoförsjöt återkomna lärjungarna, då de fröjdades öfwer de gäfwor och krafter, som blifwit dem lemnade: Fröjden eder icke, att andarna äro eder underdåniga, utan fröjden eder, att ebra namn äro strifna i himmelen. Detta war en märklig och tänkwärd förmaning, betydelsefull äfwen för oss i våra dagar. De tycktes något för sielfswißt använda sitt hus, stundom onödigt bruka det till anstöt. Hör ett exempel. Jag frågar en af dem: "Guru står det till med brödberna N.?" Svar: "Jo, de äro begge andliga, ehuru något olika. Nils är en uppriktig christen, men Gustaf — ja han är en stark, ehuru han wet det då också!" Hvem skulle af detta swar förstå annat, än att det wore bättre med Nils, att han wore en "uppriktig christen?" Dock war meningens twärtom, att Nils wore en strymtare, ett werbelgon, och Gustaf en evangelisk christen. Detta är wißt fint och skarpt taladt; men det befästade mig (jemte flera dylika ord) i det omböme, som broder W. yttrat, att i Subitšwall det kan wara christna på båda sidorna, inom båda partierna, emedan de eljest med evangeliskt hus begäfwade evangeliska bruka sådana ordafätt, som kunna stöta äfwen ett sannt nådebarn, hwilket icke har starksinighet nog att förstå deras fina, stundom ironiska yttranden. — Här ett annat exempel. De hade förut strifwit till mig: "Wår strid med

wederparterna är denna: De påstå, att lagen skall äfwen hos en kristen intränga i samwetet, straffa och döma och alltid wara och en tuftomästare till Kristus; att om den det icke gör, är tron icke af rätta slaget. Wi åter påstå, att nu, sedan tron är kommen, äro wi icke längre (*obxéte*) under tuftomästaren, att det står: lagen har warit, icke att den skall wara vår tuftomästare till Kristus. Nej, i samwetet, brudkammaren, der stola bruden och Brudgummen wara allena". Jag swarade wid förbifarten: "Ni lär alldeles rätt; wi lära alldeles såsom ni; men ni skiljer icke emellan läran och öfningen. Wi förklara och något bättre. Antagom, att, då wi suttit en stund och glammat öfwer vår frihet från lagen, och huru Brudgummen skall wara ensam med bruden, en framträder och säger: Detta är rätt. Så der har jag haft det, sedan jag för ett år sedan kom till ljuset; sedan deß har Moses icke kommit in i brudkammaren — då får en sådan två stora ögon af mig, och jag frågar: Hwadan har du kommit, som kan denna konst? Nej, du har misförstått och, min wän. Wi trodde icke, att någon skulle kunna den. Du har en alltför fullkommen tro. Uppriktigt sagdt, din tro är icke af rätta slaget, då du är utlärdd i denna konst. Då Luther som mest predikat om vår frihet från lagen, tillägger han: "Men se blott till, att du icke kan denna konst alltför wäl." Se hwad han widare härom säger i *Evangelii Post. N:o 70 § 33*; jemför ock de föregående. Detta är taladt för de blödigas hjertan, som känna, huru lagen städe intränger i samwetet m. m. Men se, nu hafwa edra wederparter också rätt. — Allwarfamt sagdt: Om ni och bland edra motståndare har sådana, som rentaf i själ och hjerta äro werkeligon eller karnista, så får ni dock se till, att ni talar rätt; att ni icke ger tillfälle till hugg på eder. Wi tro ju, äfwen wi, att den tro, som icke ansättas (af synb, lag, bjeswol), icke är af rätta slaget". — Så ungefärligen talade jag. S—n hade efteråt yttrat, att N—s nog skulle snart få det riktigt; han (*Rosenius*) war ej så långt från sanningen, menade den läre brodern. Men andra af de evangelista förstodo mig och menade, att det kunde nog wara så godt, att S—n toge en liten rättelse i kärleken. Nå, wisst togs allt i kärleken, och wi skildes som lära bröder. Det war och är ostridligt, att de hafwa den stora sanningen på sin sida, hafwa lif och ljus och salighet i Kristus. Gud beware dem! Men jag skrifwer detta, på det du, som eger deras synnerliga förtroende, må weta så noga som möjligt, huru der tillgår, och kunna deß bättre tjena dem.

"Och en tanke, wid hwilken jag först och sist stannar, är denna: Den, som med andligt lif och ljus i Christi hemlighet kan hållas i mesta fattigdom och ödmjuthet, kommer att göra mesta nytta och få mest wälsignelse; och, å andra sidan, att wi äfwen med högsta ljus kunna störta i största galenskap, om wi icke wandra i räddhåga och hållas i ödmjuthet. Derpå hade jag ett bedröfligt exempel i *Westerbotten* af den beryktade S—n, den äldste, den mest wälsig-

nade arbetare, den mest skarpsinnige evangelist, som der funnits. Han har swindlat på sin höjd och störtat ned i dårskaper med sina gråa hår, så att jag vill blott gråta och, när jag tänker på honom, klaga: Herre, hvarföre lät du honom lefwa så länge? hvarföre tog du honom icke, medan allt stod wäl till? Men Gud, du wet sjelf, bättre än jag, hwad du vill göra. Du kan ännu bota allt. En kraftig påminnelse ger of emellertid detta exempel om, hwad Luther säger i Evangelii Post. prebitan N:o 22 § 12, 13. Men nu måste jag sluta. Se hwilket långt bref jag tillskrifwit dig. Många wänner kan jag helsa dig ifrån. Wi äro, Herren till pris och ewig ära, allt flera wordna. O, jag vill gråta af glädje, när jag tänker på alla de nådesunder, Gud låtit of ståda. För sammankomsterna måste wi allt mer sorgfälligt fördela of för att rymmas. Gud, all nåds, krafts och wisdoms Ande ware rikligen öfwer dig, älskade broder, och din fröplige men benådade wän och broder."

Till en annan wän skref han wid denna tid om samma fina erfarenheter efter återkomsten från resan i Norrland: "Du förstår, huru de under min bortowaro hopade gbrömålen ropande gapade emot mig, när jag trädde inom hemmets tröstel. Och icke det allena, ad nej, det har wäl varit andra orsaker, att jag ej skrifwit. All Guds nåd bortrymd ur hjertat, i desj ställe en fjö af ogudaktighet, kallfönnighet, synd, otro, förtwiflan, så att det är dig icke möjligt att tro det. Det har blifwit något bättre, men, Gud hjälpel! Bed Gud för mig. Och vill du weta grunden till detta elände, så läs 2 Cor. 12: 7—10. Resan war luf, men farlig särdeles i wisfa städer. Nu wet du nog" Så förde Herren allhjemt denne sin tjenare "ur framgång i förödmjufelse", men of "ur bitterhet i tröst".

Uti de tre första numrorna af Pietisten för 1849 hade Rosenius skrifwit sin kostliga utläggning af Davids 103:de psalm, v. 1—17. Äfwen andra för trosöfswets närling wärdefulla stycken följde derpå. Utställigt om helgelsen skrefs äfwen under detta år såsom de föregående. Dem, som mena, att Rosenius först på sednare åren dref detta wigtiga stycke i christendomen, wille wi hjertligen hänwisa till den förträffliga utläggningen af Col. 3, hwilken under följande rubriker: "Om ett christligt lefwerne", "Om Guds frid", "Ätten Christi ord rikligen bo uti eder", "Guds tafsan eller Guds ordning inom hushället," börjades detta år och afflutades under det nästföljande. Wi önska till Herren, att denna underwisning om ett christligt lefwerne och "Guds ordning inom hushället" måtte behjertas och efterlewas inom alla christliga hem, äfwen der man aldrig varit nöjd med Roseniit sätt att predika om helgelsen.

Scott hade i bref till Rosenius uttryckt en önskan att erhålla en kort teckning af det religiösa tillståndet i Sverige för att införas i engelska tidningar. Mot slutet af sommaren 1849 efter hemkomsten från resan till Norrland skref han en sådan.

Vi återgifwa den här i desj helhet, då den gifwer en bild af det andliga tillståndet i vårt land wid denna tid. Sedan desj hafwa wiht förhållandena såtillwida förändrats, att å ena sidan mer sömnaktighet och liknöjdhet här och der inträdt, der wid denna tid rådde större lifaktighet, och, å andra sidan, evangeliskt ljus nu uppgått öfwer trakter, hwilka då lågo insvepta i mörker eller bundna i en mer lagist anda.

"Herren wår Gud wålsigne dig, ditt hus och ditt arbete nu och alltid", så skref han i bref till Scott af den 9 Augusti. "Jag stynbar att efter min återkomst från den norrländska resan gifwa dig en kärlekens och fridens helsning från wänner deruppe samt de härmarande. Många nog hafwa frågat efter det ännu kära namnet Scott och bedt mig helsa. Men jag hinneer ej specielt nämna och omtala dem. Nej, i stället att widröra särstilda erfarenheter från resan, will jag nu stynba att fullgöra en länge försummad pligt: gifwa en kort tekning af det religiösa tillståndet inom Sverige i allmänhet, så widt jag, arme, kunnat uppfatta det. Guds stads fasta grund har alltid denna påstrift: Herren känner sına. Han har sjelf sin lastostofwel uti sin hand. Men så mycket wi mennistor i Andens ljus se, tror jag mig kunna till Herrens pris säga, att ehuru wisserligen wintens mörker och kyla ännu hwilar tung öfwer stora strådor af mitt fosterland, den Höga wisans ord litwål nu med sanning kunna tillämpas på större delen af desamma: "Wären är kommen, och turturdufwan låter sig höra, och winträdet knoppas och gifwer sin söta lutt ifrån sig". Då man jemför vårt land, icke med ditt eller andra, utan med desj eget förråriga tillstånd, kan man säga: Vi lesa i en wårtid, en knoppningens, en tidpunkt för en allmännare wäckelse, än någon i mannaminne här upplefwat, ja ännu mer — än tanste ifrån reformationstiden här warit. Och litwål, litwål ligga stora widsträccta landstap under ett försträckligt tjockt mörker och i dödsdöwala".

"Detta mörker är öfwerhufwud tjockast omtring rikets hjerta eller i de län, som omgifwa hufwudstaden, synnerligen i söder och wester (såsom Upland, Södermanland, Östergöthland, Westmanland och Wermland, Dalarne och Herjedalen). Inom desja provinser hafwa inga allmännare wäckelser nyligen försports utan endast ensilda, då här och der en själ eller ett hushåll på de sebnare åren börjat wakna till någon andlig omtante. Uti de öfriga landstapen åter är tillståndet bättre; i wisja är det gansta wålsignadt, ja herrligt, allt jemförelsewis med hwad det för warit. Gå wi till de från hufwudstaden mer aflägsna trakter, möter ofj både från norr och söder en gansta stön lutt af Herrens plantering med de variationer och olikheter, som äro en följd af de olika medel och redskap, Herren på hwart ställe begagnat till det andliga lifwets wäckande och underhållande. Desja medel äro twenne mer hufwudsakligt olika: på wisja trakter har kristendomslifwet warit wäckt och underhållet genom lärare; på andra

ställen genom folkets eget läsande af Guds ord, bibeln och ande-rika lärares skrifter (i första rummet Luthers) samt dessa "läsares" verksamhet bland sina grannar. Dessa sednare tillhöra förnäm-ligast de nordligare delarna af riket, der de dels icke ega präster med andligt lif och sinne, som vilja och kunna leda de andliga rörelserna, dels själwa stundom hysa en wiß fördom mot allt hwad prest heter och hålla sig från dem afstilda. Emellan dessa egentligast så kallade läsare och de christna, som genom andligt sinnade präster näras och ledas (hvilka dock äfwen kallas läsare, så snart ordets kraft och wertan hos dem förspörjes), märkes i allmänhet den stilkad, att de, som genom eget läsande kommit till lif i Kristus, äro wanligen mer grundliga i christendomens huswudläror, mer kraftfulla och nitiska, ehuru och mer och mindre inifränkta, stundom ensidiga, icke kännande eller gillande något mer, än hwad de själwa i sina gamla böcker lärt. Men här-igenom hafwa de en fasthet mot "främmande lärdomswäber", som de andra sakna; ty allt, som i ringaste mån afwiker från Luthers, Arndts m. fl. godlända läroböckers ord, förkastas de genast. Då Eric Jansenismen inom de trakter af Norrland, der präster stå i speffen för de andliga rörelserna, från sanningen bortförde stora skaror af de wäcka, wann den inom bokläsariets gebiet knappt en enda. (Jag will för tillfället bruka ordet "bokläsare", ehuru det ej är ett allmänt namn). Det är och märkligt att se, att ingen-städes inom riket de lesnande christna äro så många i jemförelse med folkmängden som i dessa bokläsariets trakter. Der är ett nit, en verksamhet för hwarandras wäckande, omwändande och upplysande, som albrig förspörjes, der all själawärd är prestens ensal. Och då deras synkrets är mer inifränkt, deras hela wis-dom är blott den nödwändigaste, om bättring och tro, synd och nåd, rättfärdiggörelsen i Kristus genom tron och helgelsen såsom frukt af tron och Andens inneboende i hjertat, hållas deras tan-klar och hjertan mer beständigt fästade wid de punkter, som gifwa lif, som tjena till nyfödelse, lif och kraft i Herren, hwaraf mer starka, friska andliga barn födas, ehuru, såsom redan är nämndt, i wisfa andra läror ofunniga. Då jag jemför dessa med de trogna i Stockholm och på andra ställen, der lärare meddela sina barn flera ämnen för betraktelse och kunskap, uppkommer samma stilkad som i det lesamliga mellan en grof, stark bonde och en bildad stadsbo. Den förre med sin enkla näring, simpla bröd, fisk, mjölk och grofwa arbete har en stark kropp, friskt hy och grofwa lemmar, men ringa befevnenhet och stid; då deremot den bildade stadsbon med sina utjökta och mångartade rätter, weskliga lesnad och fina hysning är ofta blek, swag och ömtålig eller sjuklig. Undantag gifwas dock i båda fallen. Men såsom exempel på den inifränkthet och brist på andlig bildning, som i högre Norden eger rum, må nämnas, att bland de hopar af eljest kraftfulla och om den inre missionen nitiska, werksamma christna, som der äro, ännu knappt något deltagande i nyheterhets- eller missions-

verksamheten wunnit insteg; ja att, fastän de wäl för egen del wilja wara nyktra eller åtminstone måttliga*), de likwäl sty för nykterhets-föreningar. Mot missionsverksamheten hafwa de wäl inga skruler utan sanna blott ledare deri. Dock har denna verksamhet på sednare åren börjats inom wisja af dessa nordligaste socknar. — Men jag slutar min teckning af den norrländska christendomen med att åter förklara, att här bland dessa ensaldiga "läsare" träffar man det största antalet af leswande christna, jemfördt med folkmängden, och det mest lutherstt ewangeliska och warma lif i Kristus, som nu finnes inom Sverige, deraf kraftiga wäckerier ofta yppas och spridas.

Öfwergå wi till södra Sverige, finna wi der Herrens plantering mer wårdad af trädgårdsmästare, lärare, mer ansad och putsad, men kanske likwäl mindre frodig. Med andra ord, man finner här i allmänhet icke den kraft till utwedling, det djup i nådens erfarenheter som i nordén. Wisja orter, der kraftiga wäckerier och ewangelii nåderegner nyligen gått fram, utgåra hårt undantag. De wäcka äro här, såsom äfwen i nordén, mer eller mindre stillhäftiga. Först är här, såsom alltid och allestädes, den gamla striden mellan dem, som wilja genom lagen warda rättfärdiga, och dem, som lärt mistrosta på lagens wert eller wilja intet annat weta än Jesus Kristus och Sonom korsfäst, finnande i Sonom både rättfärdighet och helgelse, finnande att tron, att fröjden i Herren är war starkhet och medför den sanna helgelsen. Men sedan äro och dessa hufwudafdelningar sinsemellan af något olika färger. Här äro de lagista, ledda antingen af Murbecks, Tollessons och Linderoths mer rent finattiska stämmor, eller af en Schartaus scholastiskt theologiska och systematiserande bättringsordning, eller af en Hoofs emphatiska och pathetiska röst. Då hos Schartaus lärjungar råder mer stelhet, regeltwång och hos dem en öfwerwägande wigt lägges på läran, hafwa Hoofs lärjungar åtfästliga besynnerligheter för sig, nit om yttre ting, klädebrägt o. dyl. Till de ewangeliska åter höra dels några medlemmar af Brödrakyrkan, dels andra lutheriska christna, som föredrädeswis läsa och älska Luthers skrifter och andra med dem öfwerensstämmande. På dessa sednare åren har ett mer ewangeliskt hus af ren lutherstt anda här och der i södra Sverige brutit fram och gjort rörelse och lif, der förut mest lagtwång och formwäsende höllo de wäcka fångna, döda och liflösa. Ty lagen kunde ingen leswande göra. (Gal. 3: 21). Men då detta saliga hus af Christt klarhet lyft in i försmättande hjertan, har der ofta händt, hwad i Luc. 15 står, att när den förlorade sonen så oförstyldt, så hastigt och nådefullt blef af Fadrens kärlek omsamnad och strade fröjdest, wille den äldre brodern, som i sin blinda för-

*) Under nit om den "christliga friheten" och sarhåga för "sjelfträttfärdighet utan bättring och ny föbelse", kunna de ännu förlasta den absoluta nykterhetens läror och hellre sjelfwa begagna sig af en måttlig "aptitfup". De äro dock sanna, leswande christna.

måtenhet "alltid tjent Fadren och aldrig gått af hans bud", icke gå in och deltaga i fröjdefesten utan knorrade, att han för all sin trogna tjänst icke fått ett lid att göra sig glad med sina wänner. Med andra ord, det har ofta hetat: Hvad är detta för ett nytt, lätt evangelium? Wi hafwa så länge arbetat på bättringen och kunna icke så glädjas och så fritt tro. Nej, nej, wi wilja wandra i gudsfruktan (icke gå in i fröjdefesten), och wi wilja sty denna förnätna, djerswa tro! Så har evangeliet omfattande med tron blifwit försmåadt.

"Med denna korta antydning af tillståndet i södra Sverige har jag äfwen angifwit det inre förhållandet med de religiösa rörelserna i hufvudstaden; ty samma andliga åsigter och företeelser ega der rum, undantagande att der också röra sig ännu flera slag af andlighet, blandade med grofwa kätterier, såsom swedenborgianism, Böhmes mysticism, katolicism m. m. Men summan af hvad jag welat säga är den, att i all denna blandning af ljus och mörker, sanning och lögn, lif och död, ondt och godt, se wi dock en obeskriflig och glädjande företeelse, den nemligen, att då för ett och annat tiotal sedan kristendomen i Sverige i allmänhet war blott en tom, officiel form och gammal saga, och det sanna, verkliga lifwet i Gud en sällsynt tryppwärt, som endast i någon aflägsen vrå hos några få ensalbiga själar stod att finna, har detta lif nu blifwit en nästan allmän fråga, omtvistad och olika uppfattad, det är sannt, men i många hjerter förklarad genom den egna erfarenheten, ja en fråga, som trängt sig in uti alla möjliga klasser af samhället. Dessa två sista årens allt statande werldshändelser synas också hafwa wäckt en uppmärksamhet och ett besinnande på ställen och inom klasser af samhället, der man förr aldrig tänkt, att religionen skulle bewärdigas med en åtante. Det har på dessa tre sista månaderna inom hufvudstaden till och med från ganska betydande män utgått förslag till bildande af ett "Sällskap för den inre missionen". Om detta också kommer till verkställighet, är ännu owisst. Äfwen har på samma tid och ort bildats ett sällskap för tillwägabringande af en diakoniskanstalt. Allt tyder på en wäckt omtanke om religionen.

"Något, som dels må anses såsom ett ganska talande tecken för Sverige, dels skall medföra stor wälsignelse, är desutom den rikedom på religiösa tidsskrifter, som inom sista tiotalet härstädes uppstått. Då för tio år sedan här fanns blott en eller två, finnas nu inom vårt lilla land tio religiösa tidsskrifter af olika slytem och färger, för olika klasser och andliga ståndpunkter, nemligen två missionsstidningar; två kyrkotidningar (i Upsala har i år utkommit en ny); en barntidning; tre a fyra för det inre lifwet, Pietisten, Ewangelisten, Bibelwännen, Bådbåraren o. s. w. en för den inre missionen (Fridsbubbåraren), en för sedlighet, Mytterhets-Särolden o. s. w. Dessa äro wisserligen strifna med mer eller mindre lif och kraft, dock alla egnade till Guds rites

befrämjande. Och, ännu en gång sagdt, för det lilla Sverige är det ganska mycket och vittnar äfwen om ett nytt lif, om värtid och knoppning. Om ock mörkrets makter med icke mindre nit och ifwer röra sig på samma tid till strids emot Herren och hans smorda, weta wi dock, att Han skall winna seger midt bland sina fiender, att Christi rike liber mest af sömn och stillhet, winner mest på stridens dag — och Herren har wid sitt eget ewiga wäsende swurit, att alla män skola för Honom böjas, och alla tungor bekänna Honom och säga: i Herren har jag rättfärdighet och starkhet. Derföre bedja wi ännu i tron på Herrens löfte, att hans Ande må hwila i Nordlanden".

Och wi kunna ju till Herrens namns pris betyga, att denna bön blifwit hörd, att under de tiotal, som förflutit, sedan detta stref, oaktadt allt mångfaldigt motstånd och hinder, Herrens verk dock gått herrligen framåt i vårt land, att Herrens Ande hwilat och ännu hwilar deröfwer.

Med utgången af året 1849 öfwerlemnade groffhandlar Keyser, på hwaris förlag Missionsstiftningen under sednaste åren utkommit, äfwen sjelfwa förlagsrättigheten åt Rosenius, hwilken, såsom förut är sagdt, redigerat den allt sedan början af år 1842. Priset nebfattes då från 2 rdr till 1: 50.

Wid slutet af samma år stref han, då "fröjdad genom en nådeblick af den trofaste Herren", till en förtrogen wän: "För egen del mår jag nu, Gud ske lof, ganska wäl, ifsynnerhet genom den blick in i Guds hjerta, jag åter fått. O, lära wän, det önskar jag ock dig framför allting. Huru saligt man mår, huru wäl, huru saligt igen, att få en trons blick in i Jesu både förtjenst och hjertelag. Ja, det botar allehanda krankheter. Läs någon betraktelse och bed på allwar om en grad till af tro — läs t. ex. Luc. 15, ja äfwen Luc. 5. Swad dessa två kapitel gjort mig godt på ett par dagar! Jag har känt, att kunskap och klofskap är en sak, men trons gåfwa en annan. Kortligen, allt kan botas i Zions helsobrunn, alla synder och orenligheter, alla qwal och alla hjertebojor kan och will wår af kärlet brinnande Frälsare bota".

Året 1850 tycktes hafwa varit ett år af mycket inre strid och anfäktning för Rosenius. De bref, wi hafwa från detta år, i hwilka han meddelar något om sina inre erfarenheter, vittna om kamp och djup nöd. Wi meddela här några utdrag ur dessa bref. I Febr. stref han till en wän i Norrland: "Lack, älskade wän, att du dock anser mig för en broder. Ja, jag är det ock; men skulle jag omtala, huru det synes och kännes med mitt andliga lif, försträcktes du med mig. Jag nödgas tillsluta ögonen och såsom en alldeles öfwerdådig lasta det ifrån mig på Kristus och hoppas, der intet hopp är".

Till en annan wän stref han den 21 Maj samma år: "Gud beware oss, att wi någonsin skulle förlora det lif i Gud, som förknippas oss inbördes. Det känns stundom försträcktligt illa med

detta lif för mig. Herren förbarme sig! Ja, Gud hjelpe mig! Bed, du kära hulda vän, för mig. Emellanåt, såsom i går wid den herrliga texten Joh. 3: 16 kom jag åter till besinning, till djup salig tröst af Guds outhärliga gåfwa. Men huru förunderligt hastigt detta åter kan försvinna, ja af frestelsens omväder blåsas bort! Dock vill jag likväl icke helt lemna den gamla dyra gåfwan".

I bref till en annan vän hette det blott några dagar sednare (24 Maj): "Swad min ande, mitt inre angår, är jag som ett litet barn eller en swag qwinna i storm, en som ligger nere i kajutan och icke wet, hwart det bär, men — kan ingenting göra deråt, ligger och suckar, mer eller mindre rädd eller förtröstande. Ad ja, Gud, du wet det. Du wet, hwar jag är, och hwart det bär."

Till sin gamla vän i Stor-Råge skref han den 16 Sept. — det sista till henne: "Som allrakortast och torrt och oandligt, såsom mitt inre är, vill jag blott hasteligen helsa ett Guds frid och säga, att wi lefwa ännu, såsom de der dö, och si, wi lefwa, såsom näpsta och dock icke dräpna. Här är stor strid, fiendskap och rörelse, men Guds werf går fram ändå. Jag är dock ofta långa tider alldeles odräglig, fastas af frestelser och liber af otro och swaghet jämmerligt, så att jag tänkt på Loth och hans dött-rar. Just då Herren gjort dem den herrligaste frälsning och låtit en dom utan barmhertighet gå öfwer de onda, då således dessa frälsta bort wara som heligast — då, ja då synda de som allragrustigast. Eller ock har jag tänkt på lärjungarna den thors-dagsaftonen, då Herren togs ifrån dem — det war det ondas stund och mörkrets makt. Så har hos mig blandats än segghet och menniskofruktan, än synd och otro. Du torde nu förstå mig. Ellest står väl förbundet ännu fast. Ja, jag tror det — bidar ock på lindring i pröfningarna. Bed Gud, kära Maria, för mig".

I Okt. skref han åter till en annan vän: "O, kära vän, om jag kunde ömtala, huru eländig jag nu är och warit en tid. Synd, synd, du själagift! Och otroen är så djup och fin i mitt hjerta, att fastän jag icke kan alldeles öfvergifwa det sista fasthållandet wid Frälsaren, det dock oupphörligt hwisar, ja stundom striar i min själ: O we, du syndare, du säkre, falste syndare, du wälsför dig på evangelii sanning och tager åt dig, hwad som ej hör dig till. Och detta allt för mina stora ströpligheters skull. Herren Gud förbarme sig öfwer mig. I, som står väl med Gud, bejden för mig!" — Så gjorde Herren honom alltmer utforad i bedröfwelsens ugn, i anfäktningens hetta, så bewarade Han honom å ena sidan för att förhäfwa sig och gjorde honom, å den andra, ställig till det wigtiga, ansvarsfulla wärf, Han gifwit honom i sin församling.

Om de mer framstående yttre tilldragelserna under detta år skref Rosenius i bref till Scott af den 14 Augusti: "Åter får jag

börja med att erkänna fel och bedja om förlåtelse för mitt dröjsmål att skriva. Men jag har och aldrig haft så många och måttiga hinder. Stockholm har denna sommar varit mötesplats för många och stora religiösa händelser och personer, som upptagit tankar och tid. Att midt i denna hop af rörelser och resande ensam ansvara för de två tidningarna, har varit mig ganska svårt. Men nu genast till sak. Du lärer wist af tidningarna känna det mesta af, hwad som rört sig inom det religiösa området; äfwen har du hört om det bittra och fiendtliga sinne, som nu i alla tidningar från werlden uppenbarar sig. Jag kan i korthet säga, att jag aldrig upplefwat en sådan tid som nu. Så oupphörliga utfall emot Christi klena hjord, så allmän strid, forskning och, med ett ord, rörelse som nu har jag aldrig förr stadat. Jag will och nämna, hwad som varit medlen och orsakerna till dessa strider. Först har, som jag förr skrivit, Herren "gjort sitt werl lefwande" mer och mer, eller börjat här och der tända den heliga elden. Detta har först under åren allt mer förwänat och förbittrat werlden. Så har man äfwen i landsortstidningarna hört klagan om "läseriets epidemi", såsom i Westeras, Upsala, Strengnäs, Estilstuna, Drebro m. fl. ställen. Omföder sammanfödde här i Stockholm två midt befanta storheter, hwilka hwardera på sitt sätt gjorde stort allarm i lägret: Wieselgren och Jenny Lind. Wieselgren med sitt predikande om den inre missionen och Jenny Lind med sitt förbömande af werldens allraföraste nöjen. Wieselgren uppnådde wäl icke egentligen sitt mål. Han hoppades uppå furstar, och det blef och furstarna, som gjorde hans werk om intet, då den begärda kongl. sanktionen på de för föreningen uppgjorda stadgarna nekades. Han företog sig det alltid fruktlösa werket att bringa werlden i harnest mot sin furste ("werldens furste"), d. ä. han wille wäcka nitälstan för den inre missionen äfwen hos werldsmenniskor, som wända, döda werldsmenniskor, ja ställa sådana i spetsen för saken. Ett annat mistag härwid war wäl och det beslutet, att man såsom missionärer icke skulle utfända annat än prestes. Nu förstås wäl, att i våra närwarande statsstyrkliga förhållanden kunde intet annat i stort och för werlden synligt tillåtas. Att blott de trogna med några utfända kolportörer skulle werka för denna sak, det war för ringa att tala om. Alltså är sjelfwa saken till intet worden. Men hwad som dock uträttades war, att sjelfwa den lösen, sjelfwa frågan om missionärers utfändande inom vårt rena evangeliskt lutherska land har på det kraftigaste och offentligen i många tidningar betygat inför werlden, att det står illa till i landet, ja, såsom det i en tidning strefs, att den inre missionens sällskap med detta företag förklarar, att wi alla, som icke äro "läsare", äro hedningar m. m. Nu, samtidigt med den inre missionen kom äfwen Jenny Lind till Sverige och blef till icke mindre grämelse och förbittring. Man kan tänka, då den stora de ephesiers Diana icke blott bestämt wägrar

att uppträda på scenen, utan och wid många tillfällen öppet förklarar, att hon försträdes öfver ogudaktigheten i sitt fädernesland, och sluter sig till de förattade läsare, bewistade icke blott alla predikningar af Wieselgren och Fjellstedt (som och war här) utan konventiklar af R—s, ja besökte mig ensfildt och jag henne. Nu brann det i alla hus; nu fräste nästan alla tidningar; nu gjorde man allt för att på det försträckligaste reta sinnena emot läseriet, som kommit upp med förslaget om den inre missionen och "fångat guldfågeln", Jenny Lind. Nu stod mitt namn alla veckor i tidningar och de allragröfsta galenskaperna om våra sammankomster, nemligen att der bedrefs otuft, och att den så kallade "paradisdansen" wore i bruk bland oss m. m. som ej förtjenar nämnas. Omföder grej werlden till samma medel, som när den hatade methodistpresten skulle göras ännu mer förhatlig. Man uppförde på mindre theatern en pjäs, som hette "Läsarpresten", hwilken i ett par veckor spelades alla dagar, ja, hwad man aldrig förr hört, äfwen på förmiddagarna, så stort war nitet att reta massan. Wißt båtwade vårt swaga kött, wi kunde wänta att blifwa stenade, wißt bådo wi till vår Zummannel om hans makt och trosfasthet — och si, allt hårtills har Herren hulpt oss! Wårt hopp har warit under hans wingar (Ps. 91). Wißt borde och wille wi prisa Gonom. Wåra sammankomster hastwa under allt fortkarit oförhinderade, och mycket folk tränger sig dit. Wi äro nu förbelade på två a tre ställen. A—It har och i tidningarna utmålats som en den farligaste, och när han i Juli månad gjorde en resa till Upsala och kringliggande församlingar, föreföll straxt derefter wid en sammankomst i den stora universitetsstaden åtskilliga oroligheter (liksom på Palmsondagen 1842 i kapellet) omkring häradsböfding H:s hus; saken rapporterades till justitie kanslersämbetet, som yrkade, icke laga ransakning, utan att H. skulle infördras för konsistorium att få en "allwarfam warning". Wärl, läsarena, som blifwit förda, öfwerfallna, de skulle strapas! Ja, jag minnes, huru det gick dig. Men ändtilligen har werlden, förblindad af fiendskapen, nu begått en dumhet, som den fått ångra. Den store, werldsberömda Gühlaß från China besökte vårt land i förra weckan, blef i Stockholm gansta wäl emottagen, men gjorde också ett kort besök i Upsala — och se, hwad han der fick erfara! Här, i Swertiges första universitetsstad, helsas han med stenkastning. Äfwen i tidningar har i dessa dagar stått många artiklar, som wittna om, huru man nu stäms för den store Gühlaßs skull, att Upsala, rikets förnämsta universitetsstad, hwartilfrån all bildning skall utgå, skulle så fullt bete sig och gifwa anledning till mishtankar emot vår kyrkas och stats ofelbarhet. Men jag måste nu sluta. Du ser, huru det ser ut ibland oss. Swad som kan se, det är i Guds hand. — Inom wänktressen är just intet nytt att förtälja. Gud har warit med oss och wälsignat oss mer och mer, så att wi kunna icke nog prisa.

Äfwen Pietisten tyckes blifwa mer och mer annammad; den har nu öfwer 2,000 prenumeranter".

Wi anföra från detta år ännu något ur ett bref till Scott. Äfwen i detta bref framstår något af det lif af ständig werksamhet och arbete för själar, Rosenius förbe — så ock det inom landet waktade andliga behöfwet samt werlbens motstånd och flendskap, hwarom wi sett åtskilligt äfwen i föregående brefwet till samme wän. "Dyre älsfåde broder", skref han nu den 16 Oktober. "Med förutsättning, att du ursäktar alla tecken af brådskan, stynbar jag att meddela dig åtskilligt af våra erfarenheter. En så ansträngande tid som denna sommar, ända intill hösten, har jag aldrig förr haft. Men jag har ock aldrig — jag säger detta åter — upplefwat en tid, som varit så rik på upptagande eller sjsjelsättande föremål som denna sommar, så mycket folk, resande och stadsbor, så mycket rörelse, fråga och forskning. Blott i dag har jag haft mellan tolf och femton särstilda besök. När skall jag skrifa? Nu är kl. 9 e. m. efter nyss slutad sammankomst. De båda tidningarna skola hwarje månad hafwa sitt ark och så en mängd korrespondenter inom landet. Men nog. Blott din kärlek ursäktar allt; jag wet dock, att jag icke har så litigt skrivit, som jag bort. Nu först, tack för ditt fifta bref, ett så hjertligen warmt och broderligt bref, så innerligt, så uppmuntrande och styrlande för mitt arma, swaga hjerta. Tack, käre broder, oförändrade gamle wän, för ditt deltagande, dina wälöfningar, råd och uppmuntringar! Det är en stor hjelp att erfara, dels att man icke är ensam i striden, utan har bröder, som lida samma webermöda, dels ock att de deltaga och tänka på oss i kärlek. Att "Gud är oss en wäldig borg", hafwa wi ock fått erfara. Så många och starkt retande företeelser, så många bittra tidningsartiklar, karikaturer, småberisfor mot läsare, theaterpjesser, som varit egnade att reta massan, och dock hafwa wi haft nästan ostörd ro! Wifst har en och annan med strif och buller några gånger stört oss; men, Gud se lof, intet upplopp, sådant som det i Upsala. Och all annan förföljelse har ej ännu strämt mig, ja, om det blefwe landsförwisning, så skulle jag icke ens se illa derpå (så har det härtills förefallit mig). Wäfwan för pöbelns raseri har likwäl några gånger gripit mig ganska starkt. Djesfwulen anfäktar mig stundom dermed. Nå jag ser, att äfwen ni, methodister, äro i pröfningselden. Ja så skall det wara. Allt, som utgör ett salt, som strider mot förruttnelsen, måste anfäktas. Den andlighet, som icke anfäktas, lærer icke göra mörkrets rife någon skada. Du frågar, hwad wi tyckte om Gökklaff. Jo, det war en älsklig man, stor i tankar och werksamhet. Jag war hans följeslagare i Stochholm och talade mycket med honom, så mycket min engelska tillåt; men wifst tro wi, att äfwen han går åt sin sida nog långt. Emellertid är en förening för China under hans lebnung här stiftad; äfwen jag är

en medlem i dess direktion. Ritningen till huset är gjord, men om Herren icke bygger, arbeta vi fåfängt."

Utom den det föregående året började betraktelsen öfver Col. 3, hvilken under detta år afslutades, stref Rosenius äfwen en utläggning af Luc. 15 ("Glädje i himmelen," "Den gamla striden eller den förlorade sonens broder"). Årets sista nummer innehöll en kraftig förmaning: "Vägen i nåden och vår Herres Jesu Christi kunskap", och tillika en obestridligt dyrbar och värderik undervisning om sättet för vår andliga tillväxt, detta wigtiga men för allt förnuft så förbörda ämne.

Till julen detta år utkom första häftet andliga sånger, samlade och utgifna af D. Ahnfelt. De flesta af sångerna i detta och de tre följande häftena, hemtade ur Pietisten, äro af Rosenius. Försedda med melodier hafwa dessa sånger utgått öfver landet och utan twifwel haft sin betydelsefulla mission. De hafwa blifwit sjungna i den rikes boningar och den fattiges koja, wid sammankomsten och i den ensamma kammaren, wid spinnrocken, wid plogen och i fiskarbåten, och de hafwa öfverallt genom den rena evangeliska ton, som genomgår dem, warit själar till wälsignelse. Den stora spridning, dessa sånger haft, synes deraf, att det första häftet redan (år 1868) utgått i tjugåtta upplagor. De äro äfwen öfversatta på norska och sedan flera år kända och älskade också i vårt brödrarike. Äfwen för de sebnare häftena af denna sångsamling är en och annan sång tagen ur Pietisten.

Så war då det första totalt af Rosenius verksamhet i hufvudstaden tillkändagånget. Innan wi nu träda in i det andra årtiondet af denna verksamhet, wilja wi först något widröra en wid denna tid för Guds församling wigtig fråga — de separativiska rörelserna i landet. Wi hafwa sett Rosenius i bref tala något derom; wi skola nu något närmare se hans egen ställning till dessa rörelser, och hwad han i denna fråga strifwit.

Andonde Kapitlet.

Rosentii förhållande till de separatistiska rörelserna i landet.

Ostwerblid af Rosentii skällning till separatismen. — Konventikelflakatet. — Deß upphäwande. — De nya böckerna. — Luleåbönernas utträdande ur kyrkan. — Hvad skall man säga derom? — Rosentii swar. — Bref till wänner beymrade af separatismen. — Utredning af separatisternas irringar. — Om ulfwar, legoherdar och troigna lärare. — Bref till bröder i Witeå. — Ötterligare förwedlingar.

I den mån ljuset hade burit fram här och der öfwer landet, frågandet efter sanningen blifwit allmänrare, och hopen af dem, som trodde, öfats, hade och, såsom alltid warit fallet, olika meningar börjat göra sig gällande. Wi hafwa reban sett något deraf; wi skola se ännu mer. Det war isynnerhet tvenne ting, hwilka förut och äfwen wid denna tid, särskildt i wårt lands nordliga provinser, ästadskommo oro, misnöje, förändringar och split, nemligen konventikelförbudet af 1726 och införandet af de s. k. "nya böckerna" wid gudstjensten och ungdomens undervisning. Ghuru konventikelflakatet under påtryckning af läseriet i Norrland hade blifwit något mildradt genom Kongl. brefwet till landshöfdinge-embetet i Westerbotten af den 9 Jan. 1822, deri "frihet till enskilda sammankomster och andaktsöfningar" bewiljades de s. k. "läsarena", och det enda wilkor, som derwid fästades, war, att de icke "under allmän gudstjenst fingo hålla dessa sammankomster, utan då skulle begifwa sig till kyrkan och med församlingen deltaga i den allmänna gudstjensten", tillämpades dock icke denna förordning öfwerallt, ware sig af okunnighet derom eller af owilja, utan både pastorer och länsmän hjälptes mångenstädes åt att på allt sätt störa, förhindra och såsom olagliga utropa de sammankomster, wid hwilka wäcka och troende själar sötte tillfälle till gemensam uppbyggelse. Att detta på många orter urartade till uppenbar förföljelse, är wäl bekant, så att såwäl hällandet som besökandet af konventiklar belades med böter eller fängelsestraff. Ja, det berättas till och med såsom fullt tillförlitligt, och det målar förhållandena denna tid, att det, under rörelsen i Orsa och de derpå följande oroligheterna, i Geste cellfängelse icke fanns rum för tjuftwar och andra förbrutne, emedan det war uppfyllt af "läsare", hwilka icke gjort sig skyldiga till

annan förbrutelse än den, att de samlats till gemensam uppbyggelse wid Herrens ord. Att å ena sidan ett sådant behandlingsfätt af den andliga rörelse, som här och der begynt inom landet, och å den andra människohjertats oroliga begär efter någonting nytt, någonting annat än det man har, förr eller sednare skulle leda till allehanda förvecklingar, till separatism i en eller annan form, var helt naturligt. Så stödde och mångenstädes, der icke Herren genom något särskildt redskap bewarade själarne i mer ensfaldig undergifvenhet för den bestående kyrkliga ordningen. Ett sådant redskap var utan tvifvel Rosenius.

Då man med fördomsfri blick öfverfådar förhållandena inom vårt land under de sednaste tiotalen och ser särskildt frukterna af Rosenii verksamhet — de tusentals själar, som genom honom kommit till lif i Guds Söns tro — måste man erkänna, att han varit ett af de mest framstående Herrens redskap att nära och äfwen leda den andliga lifsström, som i vår tid genomgått kyrkan *). Hans ställning till de separatistiska rörelserna måste således hafva varit af ett oberäkneligt inflytande. Detta skola wi förstå ännu mer, då wi betänka det nästan oinfränkta förtroende i andliga frågor, han åtnjöt af en mängd personer ur alla samhällsklasser, och särskildt i hvilken tid af oro och splittring han lefde, hvarigenom detta inflytande hade kunnat blifwa så mycket stabligare, om det gifwit den andliga rörelsen en fast riktning. Med tillbedjan och lof till Gonom, som är all god och fullkomlig gåfwas gifware, måste wi derföre beprisa, att Han höll sin hand öfver detta fitt utkorade redskap, bewarade, ledde och gaf honom nåd att använda detta inflytande så, att han, långt ifrån att gynna de separatistiska rörelserna, sötte att stilla och lugna de upprörda sinnena och med bewis ur Skriften afråda från utgående ur vår kyrka och afwikelse från dess bekännelse. Man kan derföre med stål säga, att han, genom den ställning han sålunda städes bibehöll med afseende på all slags separatism, varit en orsak, att i vårt land icke swårare brytningar inträffat, än hwad som härtills skett. Ty just genom det widsträckt inflytande han egde, skulle det, såsom någon skrifwit, varit honom lätt att åstadkomma friförsamlingar, både i hufvudstaden och annorstädes i landet. Men hans nitälstan för Herrens ära och kärlek för själaras wäl, såwål som äfwen hans djupa öfwertygelse om de farliga följderna af separatismen, drefwo honom att afböja detta och i stället egna hela sin tid och alla sina

*) Det kan wara af intresse att se, huru Rosenii verksamhet blifwit bedömd af upplysta män äfwen utom vårt land. Ut Juninumret af »the Christian World» för 1861 skref den äfwen i vårt land af många värderade, numera aflidna br. Baird: »Probably no man in Sweden has done more, in one way or another, for the resuscitation of the truth and the diffusion of the spirit of missions, among the churches of that land, than he (Rosenius) has done». Wi skulle kunna anföra flera likartade omdömen af andligt upplysta män i andra länder.

krafter åt evangelii förfunnande i tal och skrift. Och utan twifwel war det just genom denna ömhet för själar och den trosönerlighet, den troensfald, hwilken i så hög grad utmärkte Rosenius, som han sjelf förwarades och äfwen blef ett medel att bewara andra för afwitelser. Med bliden oafslätligen rikad på själens, sin egen och andras, inre förhållande till Gud, sorgfälligt undwikande allt, som kunde derifrån afleda, lesde och orörde han sig oupphörligt i den enda stora hufwudsafan i kristendomen: Kristus, bättring och tro, synd och nåd, eller huru man will falla summan af det, som är gjordt för oss, och det, som skall verka uti oss. Och ehuru han genom sin ställning mer än någon annan af sina samtida, äfwen bland dem som beklädde de högsta embetena inom kyrkan, måste hafwa länt påtryckningen af alla dessa olika riktingar och partier, enär snart sagdt hwarje parti sökte intressera honom för sin mening, och själar, bekymrade af de mångahanda stridiga meningarna, från alla håll wände sig till honom om råd och upplysning, så war det dock utan twifwel, såsom förut är sagdt, just genom denna dyrbara gåfwa, detta enfalldiga och ståndiga umgäende med den stora hufwudsafan, som Herren behöll honom orubbad af de olika meningstrider och lärdomswäder, som kringfusade honom. Huru mycket han genom den fasta ståndpunkt med afseende på de separatistiska rörelserna, hwilken han sålunda bibehöll ända till sin död, fått tjena Guds stridande församling i vårt land, det måste till och med motståndarena erkänna. Uti de mer tillfälliga artiklar i Pietisten, deri han någongång berörde eller sökte reda dagens stridsfrågor, se wi derföre alltid en påtaglig sträfwan att stilla de upprörda sinnena och föra dem från stridsfrågorna till trons enfalld.

Denna Rosenii ställning till de separatistiska rörelserna i landet, hwilken wi här i en kort öfwerblid sökt wisa, skall blifwa oss ännu mer uppenbar, då wi anföra, hwad han sjelf skrifwit i denna fråga. Först wilja wi då se, huru han förhöll sig med afseende på det ena af de förut nämnda orosfröden, det bekanta konventikelsplatetet, hwilket med des straffbestämmelser för dem, som fredligt samlades wid ordet, åstadkom oro och misnöje samt mångstädes ledde till separatism.

Rosenius, uppmugen som han war wid konventikeln eller den andliga sammankomsten, war djupt öfwerlygad om des betydelse för det andliga lifwets wäckande och utveckling och har bewisat denna öfwerlygelse genom de många tusen, han sjelf höll under sin långa arbetsdag i Herrens wingård. På samma gång som han nu, drifwen af kärlekens nit för själar, utan att låta hindra sig af förbud och hotelser, fortsatte med denna werksamhet, war han derwid å den andra sidan, såsom wi redan i det föregående wisat, så widt möjligt war, all menflig ordning undergifwen. Samma grundsats följde han och, då han uttrade sig i denna fråga — han uppmuntrade wäl alltid till deltagande i

dessa uppbyggelse tillfällen, men förmanade derjemte till försigtighet, stillhet och, der sådant war möjligt, till lydnad för den bestående ordningen. Detta framgår äfwen af hwad han i Bletifsten här om strifwit. Så t. ex. finna wi i n:o 11 år 1848 "Några ord om konventikelpalatet", hvilka wi här anföra. De äro icke intagna i de sebnare upplagorna.

"Detta är wist ett mer ströpligt ämne att tala om," strifwer han; "men som många enfalidiga sällighetsöfande själar, isynnerhet på wissa trakter af riket, der de ej blifwit underrättade om, huru det egentligen har sig med detta palat, ofta blifwit dermed strända och oroade af sina motståndare, wilja wi här gifwa dem en liten enkel och uppriktig underrättelse derom.

"Konventikelpalatet är en gammal qwarliggande förordning från konung Fredriks tid i werlden, eller af 1726, deruti swenska christna förbjödos att samlas i sina hus till Guds ords betraktande. Här af se wi, att den regering, som war i Sverige för 120 år tillbaka, förbjöd sådana sammankomster. Men den regering, som nu finns i Sverige, tillåter dessa sammankomster, ser dem hållas hwarje weda i hufwudstaden och öfwer hela riket och förbjuder dem icke, utan skyddar dem twärtom. Till deras skyddande har regeringen nemligen förbjudit, att någon får göra laga åtal mot dessa sammankomster, med mindre särskildt offit derwid inträffat, som fordrar åtal, och konungens justitiekancellersembete först gifwit särskildt bifall till rättegångs anställande Att detta är förhållandet, kan först hwar och en sjelf se af hwad som öfwerallt passerar, nemligen att de, som blott iattaga rätt tid för sina sammankomster, samt läsa och älfwa war egen kyrkas läroböcker, aldrig af regeringen förbjudas att samlas, att då de, som brände war kyrkas bekännelsestrifter, förbjödos sina sammankomster, höllo "läsarena" på samma ort och tid sina alldeles oförhindrede. Redan här af kan hwar och en sjelf se, hwad den närwarande regeringen will. Men defutom hafwa wi och uttryckliga förklaringar af regeringen, tungabref, som öfpet medgifwa "läsarena" denna frihet. Se här den kungliga förordningen af den 9 Jan. 1822."

Wt förbigå här sjelfwa förordningen, hwilken derefter widlyftigt anföres; det hufwudsalligaste deraf är redan meddeladt, nemligen att frihet bewiljades "läsarena" att hålla sammankomster, med det enda willkor, att de icke höllo dem under den allmänna gudstjensten. Derefter heter det widare:

"På detta sätt lyda de nyaste förordningar i ämret. Det är icke någon mildhet eller efterlåtenhet af pastorer och länsmän, utan det är kungliga förordningar eller regeringens hägn, som wi hafwa att tacka för den frihet wi åtnjuta. Härigenom är wäl då det barbariska konventikelpalatets egentliga onda förbyggdt; men då likwäl, så länge det finns qwar ibland våra lagar, många illafinnade begagna det såsom ett återspöke till att främna och betymra de enfalidiga, och dessa, när de ej weta

rätta förhållandet, ofta låta oroa sig dermed; så har det under nyss slutade riksdag samt en föregående varit ett christligt och prisvärdt. bemböjande af doktor Sandberg och några andra, som understödt hans motion, att så det gamla plakatet helt och hållet utstruket ur våra lagar. Så mycket som derwid talats för och emot, hafwa dock alla varit derom ense, att det gamla plakatet icke wore lämpligt och tillämpligt i våra dagar, utan hörde till ett mörkt förgånget tidsvarf; men deruti stildes man, att då några yrlade, att det derföre borde endast borttagas, andra åter wille sätta i stället ett annat plakat, som kunde tillämpas. Såsom ett exempel på, huru mycket det gamla plakatet gäller, der man känner sakerna, må blott anföras, hwad Red. sjelf afhördet wid ett af riksståndens diskussioner i ämnet, nemligen huru en af lagstiftarna (doktor Thomander), sedan han med bliftrande ifwer wisat, att det blott war fråga om att ur våra lagar utstryka en författning, som icke mera gäller såsom lag, icke tillämpas, icke af regeringen upprätthålles, icke heller efterlefwes, och derwid anført konungens, högsta domstolens med fleras önskan, att den måtte borttagas, samt påmint om, huru man öfwerallt i riket, ja midt i hufvudstaden alla dagar höll konventiklar o. s. w. siff tillade: "Jag har sjelf varit med i många konventiklar och tänker denna afton gå till en sådan. Den, som will, må anklaga mig!" — Nu, som sagdt är, woro rikets ständer derom ense, att det gamla plakatet icke dugde; men man beslöt, att ett nytt skulle uppfattas. Ett förslag till det nya uppgjordes också af några prestståndets ledamöter; men Gud war så nådig och uppväckte redliga män till nit deremot, så att det qwäfdes i föbelsen. Ja, detta war en nåd; ty just genom des tillämplighet hade detta sednare blifwit wårre än det förra. Riksdagen stred till slut, och andra mål woro wigtigare; derföre stannade saken. Detta är i korthet förloppet med denna fråga wid riksdagen.

"Och nu, den, som blott känner förhållandena, skall således hwarken låta strämma sig med hotelser om böter och fängelse, eller låta bekymra sig med det stryktaktigt samwetsömma nitståndet om "menfflig ordning", för det han samlas med ordets wänner; utan han skall svara: Hwad förföljelsen angår, tror jag, att ingen lag förorsakar den, och ingen lag skyddar mig emot den, ty den kommer af andarnas strid. Då Christens tillståndet en storm, så uppstår den, och när Han säger: war stilla! så lägger den sig — och jag har frid, så länge Han så bjuder. Hwad åter Petri ord om menfflig ordning angår, så wet jag, att det är den regerande konungen, som skall bestämma denna, emedan han just är tillsatt till att wara lagens tillämpare; att det är den närwarande regeringen, som bestämmer menfflig ordning, och icke en förmutnad konungs föraktade, förlöjligade stadga, den wåra lagstiftare i öppet stånd gäcka och bespotta; att när war närwarande regering "i nåder bewiljar (såsom orden lydde i an-

förda kongl. förordning) de s. k. läsfare frihet till enstilda sam-
 mantomster och andaktsöfningar", så är detta nu menlig ord-
 ning. Så har och apostelen sjelf förklarad sin mening med menst-
 lig ordning, då han säger: "Konungen, såsom den öfwerste, och
 befälningmännerna, såsom de der sända äro af honom, de onda
 till straff och de goda till pris" (1 Petr. 2: 13). Sannerligen,
 om någon, som känner de förhållanden wi anmärkt, dock förebär
 menstlig ordning, så sitta wißt hans strupler mera i wiljan än
 i samwetet. Men du, som misbrutar Guds ord till att be-
 tymlra och förwilla de ensalbige — fruktar du icke den Konun-
 gens nitälstan, hwilken köpt dem med sitt blod? Wänne icke hans
 ordning, hans wilja och bud en gång skall tungt falla öfwer dig
 och förtrosfa dig, när Han kommer att efterfråga, huru wi bru-
 kat den frihet, Han beredt öf, att anwända våra pund till hans
 dyrköptas uppbyggelse och salighet?"

Så sötte Rosenius att upplysa de ofunniga, stärka de flen-
 modiga, lugna de upprörda, men framför allt äfwen wid denna
 yttre fråga föra till Herren, föra till bestinning af hans allestädes
 närvaro, hans i alla förhållanden ingripande regering.

Wi weta, huru under den närmast påföljande riksdagen 1852
 frågan om konventikelpalatet upptogs och behandlades utan att
 leda till det önsfabe målet. Först wid den märkliga riksdagen
 1856—1857 afgjordes saken. Sedan ett förslag om religions-
 frihet utgått från konungen sjelf, behandlades frågan med mydet
 allwar af de församlade ständerna. Nedan i no 11 år 1856
 stref Rosenius såsom swar på förfrågningar från landsorten der-
 om följande:

"So, det är sannt, konungen sade werkligen det, då han den
 23 siff. Oktober satt på sin thron med spiran i sin hand, att
 "de lagbud, som lägga hinder mot religionsfriheten och fri an-
 daktsofning, böra förwinna", och att han skulle förelägga rikets
 ständer förslag här om. Och hwar och en, som har någon blif
 i tidens tecken, drager icke en stund i twiswel, att det icke blir
 religionsfrihet äfwen i vårt land; det ligger så påtagligt i tids-
 andens strömriktning — eller för att tala det sanna tungomålet:
 det wisar sig wara, hwad Herren i denna tid gör med folkten,
 det ena efter det andra, att menniskors bud öfwer samwetena stola
 bort. Och Sverige står nu i tur; ty religionsfriheten har gått
 uppåt norren så långt, att Swertige har den nu inpå sig wid
 alla sina gränser, den ryssa undantagen. Således, nog blir här
 religionsfrihet, om icke wid denna riksdag litwål snart. Men
 då meningarna om religionsfrihetens nytta äfwen bland upp-
 lysta och tänkande christna äro så stridiga, att under det somliga
 motse den med fröjd, andra åter hysa fruktan för densamma, så
 weta wi ingen säfrare tröst, hwadhelt som ster, än den David
 så uttalar: Herren är Konung — Herren styrer; Herren leder
 och konungars hjertan såsom wattubäckar, och Han har sagt till
 sin heliga stad: Dina murar äro alltid för mig. De, som tro

på denne Herren, stola icke bekyrras utan blott tacka och bedja. Då så mycket är taladt och skrifvet om religionsfriheten, både för och emot, både ur ordet och efter förnuftet och erfarenheten af des frukter, wore det icke wärdt att med detta instränkt utrymme gå in på det wida fältet, utan wi fästa allas uppmärksamhet wid det, som är säkrare än allt, nemligen att **hwad Gud gör, blir det bästa.** Dem, som hafwa Gud får, tjena allting till det bästa, äfwen då Gud tillfänder det, som i sig sjelft är ondt, till straff och tuktan för ett folk, såsom kriget, pesten, förfölselsen, orättwisian, förtrycket; men det Gud gifwer i nåd och på de trognas böner, det är för alla menniskor och i alla affeenden det bästa. Låtom oß dertföre blott flitigt bedja i denna tid. De som weta, huru mycket Gud gör för de trognas böner äfwen åt ett helt folk (se 1 Mos. 18; 2 Mos. 32; Dan. 9), och förstå, hwilka förwånande wigtiga frågor för wårt land, våra barn och all framtid, som i dessa dagar stola afgöras i ständernas rådsalar, de borde wift denna tid hålla bebjande händer mot himlen, såsom Moses gjorde, medan striden pågick. Låtom oß icke sofwa utan wala och bebjal!"

Frågan om det ifrån konungen utgångna förslaget om religionsfrihet diskuterades, som sagdt war, af de fyra riksstånden. Tre af dessa, adeln, presterkapet och bönderna, förfastade emellertid det kungliga förslaget, hwarigenom saken för denna gång syntes afgjord. Påtryckningen af det genom tiden måttigt gående krafvet på en förändring af det gamla konventikelflatatet föranledde likwäl, att frågan ytterligare lemnades till behandling åt lagutskottet, hwilket då utarbetade en ny konventikellag. Om dessa "de kyrkliga frågorna wid riksdagen" skref Rosenius åter i n:o 2 af Blettsten för 1858:

"Det är för denna gång slut med riksdagens arbete på de kyrkliga frågorna, och resultatet af detta wigtiga arbete är följande: 1:o att rikets ständer ogillat Kongl. Maj:ts proposition om utwidgad religionsfrihet utan att kunna blifwa ense om något annat förslag; 2:o att ständerna för sin del upphäfst det gamla konventikelflatatet och beslutit en ny konventikellag samt en författning, som berättigar att wid dop och nattwardsgång anlita annan prest än sin egen församlings; och 3:o beslutit en underdånig skrifwelse till konungen om tillåtelse för dem, som så önska, att få begagna de s. k. "gamla böckerna".

"Den punkt, wid hwilken de flesta christna fästa wigt, är den om andliga sammankomster, eller den nya konventikellagen; dertföre wilja wi blott om denna yttra några ord. Och hwad stola wi då säga? Wi se nu ständerna önska, att det gamla konventikelflatatet ändtligen måtte få sin död, sedan det i mer än ett och ett hjerdebels århundrade tjena till att plåga och bekyrra så många fromma själar inom wårt land och gjort, att de laglydigaste underfåter, som helst welat wara all menlig ordning underdåniga för Herrens skull, warit twungna att just för Her-

rens skull vara lagbrytare — något, som också de heliga martyrer alltid nödgades vara. Nu ändtligen, torde detta gamla plakat blifwa upphäfdt. Nu ändtligen torde det i swenskt lag blifwa erkändt, att det icke är något ondt, utan rätt och tillbörligt, att de, som sådant önska, "här och der i husen" äro församlade i Jesu namn.

"Men rikets ständer hafwa ansett nödigt att till förebyggande af frihetens misshandling gifwa den wissa föreskrifter. Derrföre hafwa de för sin del beslutit en ny konventikellag. Denna nya konventikellag, som, efter hwad man förmodar, regenten kommer att gilla, får sitt wärde egentligen deruti, att sjelfwa grundsatzen ändtligen wore i swenskt lag erkänd och uttalad, nemligen att religidsa sammankomster och lekmåns talande i Jesu namn icke wore något brott; den sanningens erkännande och uttalande wore nemligen för de oförståndiga menniskor en stor tjenst. För dem, som förståndet hafwa, så att de weta att betänka, att när en menstlig lag strider emot Guds, strider t. ex. emot det stora kärleksbudet, det är en synd att lyda den lagen, så sannt som det är en helig pligt att mera lyda Gud än menniskor — för dem, som hafwa förstånd att betänka sådant, betyder denna wäntade konventikellag icke mycket; ty de weta i alla fall förut, hwad de böra göra; och det är endast en förblindelse och obetänksamhet, när menstliga lagstiftare icke wälta sig för att stifsta lagar, som menniskor för Guds och samwetets skull måste bryta, om man ock använde alla möjliga pinsätt för att upprätthålla sin lag. Men, såsom sades, för de ensalbdiga och oförståndiga är det godt, att sanningen äfwen i menstlig lag erkännes.

"Men ingen må tänka, att den nya konventikellagen, om regenten gillar och utfärdar den, skall stydda ock emot förförljelse för dessa oftyddiga sammankomster; nej, den saken beror icke af den menstliga lagen, utan endast af vår himmelske Konungs råd om sin församling. Då Han behagar gifwa den frid, då har den frid, eljest förförljelse och oro — på det man skall förnimma både från östan och westan, säger Herren, att utan mig är intet; jag är Herren, och ingen mer. Jag, som gör ljuset och skapar mörkret; jag, som gifwer frid och skapar det onda; jag är Herren, som allt detta gör (Es. 45). Hwar och en kan behutom i den nya konventikellagen se, med hwilken lättbet äfwen denna kan användas till de christnas förförljande, då der står, att när en lekmåns andliga föredrag blott "anses leda till förändring i kyrkligt hänseende, eller till förakt för den allmänna gudstjensten", det skall bero på kyrkorådet att honom förbjuda att inom församlingen widare uppträda med något andligt föredrag. Och den, som då icke åtljyder eller i rätt tid öfwerklagar kyrkorådets förbud, skall böta från femtio till tre hundra riksdaler riksmünt . . .

Då konungen ändtligen gillat det af lagutskottet utarbetade förslaget, tillkännagaf Rosenius äfwen sådant uti n:o 12 samma

är, med de glädjande orden: "Det är nu löstigt att församlas i Jesu namn! Utan tvifwel är det redan befant för de flesta christna inom vårt land, att konungen nu till gällande lag antagit och sanktionerat den nya konventikelförordningen af sifflidne riksdag. Mätte nu alla med ödmjuthet och gudsskriftn anwändade den frihet, som är öf afwen i lag tillerkänd! Mannars blir friheten endast stadlig och ger den lata och ostadiga naturen blott ny anledning att föratta det goda, hwarpå en mera rik och öfpen tillgång gifwes. Ja, mätte Herren Jesus, den store gode Herden, sjelf bewara och stöta sin flena hjord, såsom den betarfwar! På Gonom trösta wi. Ware Han öf alla nära och nädelig. Amen".

För att mer i sin helhet kunna anföra något om ett af denna tidens orosfrön, det gamla konventikelplatatet, och dess ändtliga upphäfwande, samt wisa, hwad Rosenius yttrat i denna fråga, hafwa wi blifwit förda långt framåt. Wi måste nu gå något tillbaka för att se något om det andra orosfröet i denna tid, införandet af de s. k. "nya böckerna", och de ännu mera betänkliga förändringar, till hwilka det ledde. Genom att anföra några af de många bref, Rosenius skrifwit med afseende på dessa förändringar, stola wi allrakarast wisa hans förhållande till de separattistiska rörelserna.

Under flera år hade de "nya böckerna" (handboken af 1811, psalmboken af 1819 och katetesen) gjort oro bland wäccta och troende, synnerligen i Norrland. Så länge både de nya och de gamla böckerna fingo begagnas, afgick dock saken temligen lungt; men då bruket af de gamla böckerna slutligen förbjöds, uppstod mångenstädes misnöje och oro, hwilket ändtligen ledde till förändringar. Från många trakter af landet ingingo då till regeringen petitioner med anhållan om frihet att begagna "de gamla böckerna". Då Luleåböndernas begäran härom, hwilken tidigast (wid riksdagen 1844) inlemnades, blifwit aflagen, sände de tvenne ombud med samma bön till regeringen. I följd häraf inforbrade konungen ett utlåtande om de nya böckerna af de båda konfistorierna i Upsala och Lund. De theologiska fakulteterna erklände wäl brister hos de nya böckerna, men ansågo likwäl dessa af mindre betydhet. Man gjorde i följd deraf ingenting wid saken. Då nu Luleåbönderna några år förgäfwes wäntat på swar, utgingo de år 1848 ur kyrkan, organiserade sig till en särskild församling och tillsatte sjelfwa sina lärare att förkunna ordet och utbela sakramenterna. Så upplommo de tre första separattistförsamlingarna i landet, i Luleå, Piteå och Skellefteå. — "Hwad skall man wäl säga härom?" så frågade och undrade mången djupare tänkande wid denna tid; så torde mången ännu undra. Till swar på denna fråga skref Rosenius i n:o 2 af Pietisten för 1849 några ord, hwilka här må finna rum, så mycket hellre som de uteslöts wid omtryckningen af de äldsta årgångarna.

"Om någon försigtig och tänkande själ ännu så frågar", skrifer han "och icke hwar och en redan fäslt sin dom, må ett ord derom yttras. De, som utträdt ur kyrkan, stå med sin handling inför många domstolar: Det allmänna omdömet har sin dom deröfver; vår kyrkostyrelse och regering har sin dom; deras eget medvetande har sin dom; och den i himlen bor fäller ock sin dom. Nu — det allmänna omdömet känner hwar och en. Hvad regeringens egnasamheten gilla, hvad de gjort, är väl knappt att betwifla; ty man kan icke se, huru de kunnat taga ett steg, som plägar medföra så mycket obehag och oro för köttet, utan att de drifwit dertill af sina samveten. När det en gång blifwit deras djupa oryggliga öfvertygelse, att det wore deras pligt att skilja sig från den kyrka, som icke har allt rent och riktigt, ja att qwarblifwandet i den kyrkan wore att förråda Kristus och hans sanning och att undersöndja lögnen, så kunde de ju icke annorlunda göra, än de gjort. De hafwa således, änskönt wilseledda af missförstånd, handlat efter sina samveten och "gjort det Guds". Och uti alla sådana frågor, der upprättiga själar, som werkligt blott wilja weta Guds wilja, likwäl fatta olika meningar och handla hwar efter sin mening, der gälla apostelens ord: "Den ene tror, att han må allehanda äta; men den som swag är, han äter kål. Den der äter, han förakte icke honom, som icke äter; och den som icke äter, han döme icke honom, som äter; ty Gud har upptagit honom. Ho är du, som dömer en annans tjänare? Den ene gör åtskillnad emellan dag och dag; den andre håller alla dagar lika; hwar och en ware wis i sitt sinne. Swilken som aktar någon dag, det gör han åt Herren; och hwilken icke aktar någon dag, han gör det ock åt Herren" (Rom. 14).

"Men hwari deras missförstånd bestå, derom wore mer att säga, än utrymmet nu medgifwer. Icke bestå de deruti, att de anmärkt fel i de "nya böckerna"; nej, de äro icke heller de enda, som haft ljus att se dessa fel — äfwen ansedda lärda och en stor hop upplysare prester hafwa länge klagat öfwer dem. Twenne våra mest utmärkta theologte doktorer hafwa ock derföre företagit en rensning i nya psalmboken för att åtminstone borttaga det mot evangellil sanning mest stötande. (Deras bearbetade psalmbok torde snart utkomma). Det är således äfwen från kyrkans höjder offentligent erkändt, att det icke står wäl till med nya psalmboken. Och huru war detta möjligt, när hon till en stor del är författad af opännyttfödda lärare och snillen? Hon är den yttre blandade kyrkans foster och henne så lit, som någonsin dottren sin moder. Nej, deras missförstånd bestå förnämligast deruti, såsom redan är nämndt, att de mena, att dopet beror af de ceremonier, hwarmed det förrättas. Deremot bör hwar och en weta, att dopet består endast af Christi ord och wattuet. Hvad menniskor behaga sätta före och efter, eller med ett ord allt hvad som widare i dopet förekommer, gör detta hwarken bättre eller sämre,

rör icke alls dopet sjelft, utan kan endast möjligen röra läran. Om och gamla handbofens dopakt är wärdigare, kraftfullare och bättre, må dock ingen tro, att dopet i de första tiderna förrättades med de ord och ceremonier, som der stå. Nej, det tillgick helt annorlunda och enflare, när t. ex. Philippos döpte kammereraren. Elka willfarande är det, när de mena, att man genom nattwardsens annammande i kyrkan stadfäster allt, hwad orätt der kan läras. Detta är ett sött och konstladt argument, saknande grund och sanning; ty hwad de här säga, är något, som endast kan se i de länder, der man har att wälja mellan kyrkosamfund, såsom det war i Luthers land, när han stref här om. Då i vårt land är endast en kyrka, bewisar icke min nattwardsgång inom henne, att jag hyllar det falska, som läres, utan endast att jag åstundar min Herres dyrbara sakrament. Kristus war och en sann meniska och medlem af en kyrka, den judiska; der tog Han omslärfsen och påskalammets och gick ärligen upp i templet ända till sin dödd. Wägar någon säga, att Han dermed stadfästade eller hyllade de willfarelser och menniskolärer, med hwilka kyrkans lära war uppblandad, och hwilka Han beständigt bestraffade? Han sade och till sina lärjungar, icke så: I skolen utgå af kyrkan, af synagogan, utan så: De skola utstjuta eder af synagogan. Så gick det med lärjungarna och så med Luther att blifwa skilda från sina kyrkor. Så länge wi deremot ännu 1:o få nära våra själar med det renaste Guds ord i våra hus; 2:o få Christi sakramenter till alla sina beständsdelar helt oförändrade; ja 3:o få dyppet bekänna vår tro och straffa det onda, samt få lefwa efter bekännelsen — si, så länge få wi i tålmod blott söka stadens bästa och bedja för honom till Herren (Jer. 29), äfwen om wi måste bo i "förbistringens" stad, måste se det ondt är för Herren och sakna mången Zions frihet och glädje; äfwen om wi med ängslan tänka på de många förblindade själar, utan att kunna allt hjelpa, medan "de sjuttio åren" strida; korteligen, äfwen om wi med tårar skola taga del i den wisan: "Wid de elstwer i Babel sutto wi och gråto, då wi på Zion tänkte" (Ps. 137). Wätte Gud förlåna oss sin nåd att icke obetänksamt misbruka våra krafter på yttre ting och ordstrider utan med gudskrukkan och sannt allwar fara efter Guds rike och dess befrämjande! Och Guds rike är inwärtas i eder. Det kommer icke med utwärtas åtbäffwor, utan är rättfärdighet och frid och fröjd i den Helige Ande!"

Den separatistiska rörelsen utbredde sig emellertid mer och mer. Äfwen i Helsingland, i Dalarne och andra af de norra provinserna uppstodo separatistförsamlingar, hwilka naturligtwis hade att ersara mycket yttre motstånd och förföljelse. Då nu andra christna på samma ort, hwilka icke utträdt ur statkyrkan, jemförelsewis singo åtnjuta mer yttre lugn, enär de icke alltid af myndigheterna antastades, uppkommo hos många uppriktiga själar ibland dem bekymmer och farhågor, emedan de, när de icke för sin tro och bekänneelse blefwo förföljda, trodde sig deruti se

ett tecken till, att hos dem dolde sig någon falskhet och otrohet emot Herren. Med detta bekymmer wände sig några af dessa till Rosenius, som då till dem skref ett bref, deri han utförligt och med mycken warfarnhet, kärlek och wisshet utredde frågan. På åtfylliga wänners inrådan införde han mot slutet af 1849 i Pietisten detta bref, tillika med några inledande ord, under rubriken: "Några ord om separatismen i Norrland". Då denna artikel uteslöts wid årgångens omtryckning, återgifwa wi den här i des helhet, öfwertygade att den både nu och i kommande tid kan tjena till behjertning i denna för mången ännu bekymrande och i nya gestalter framträdande fråga.

"Man kan knappt föreställa sig, hwilket ömt och sorgligt förhållande då uppstår", skref nu Rosenius, "när gudfruktiga och wälmenande själar råta i någon swårare praktisk förwillelse, då de af religiös bemotelse företaga någon galenskap i Israel; ty derigenom komma både de sjelfwa och andra christna i en öm och sänkt belågenhet. Sjelfwa skola de då icke blott hafwa de otrognas fräcka smådelfer emot sig utan också se andra christna, som i den stora, byra hufwudsaken, Guds råd om war salighet, äro med dem ett hjerta och en själ — de skola också se sådana uppträda emot sig. Och äfwen för dessa fednare blir ett sådant uppträdande en ganska öm sak; det blir såsom för en fältstär att nödgas affåga en kär wäns arm eller ben. Sådant wedersjors Luther, då några af hans och reformationens lifligaste wänner föllo i bildstormerlets, andra i wederdöperiets förwillelser. Der måste Luther med all kraft uppträda emot många fina wänner, många, som på det hjertligaste instämde med honom i hufwudsaken; och i detta sitt uppträdande måste han nu stå på de påswissas sida. Tänk om hwilken ställning. Så måste också Kristus "näpfa" sin käre Johannes och hans broder Jacob och säga dem: "J weten icke, hwars andes barn J ären", när de blott af trofast nit för sin Herre, men i missförstånd om hans Ande, wille nedfalla eld af himmelen öfwer de samariter.

"Ungefär sådan är också war ställning nu, då wi åter på många wänners uppmaning wilja tala något i ofwanstrifna fråga. Ty om också bland dessa separatister finnas några uppblåsta och lötsliga äfwentyrare, så är det dock obestridligt, att också många ibland dem äro gudfruktiga och redligt menande själar, som stå i nåd hos Gud i höjden, då deras fräcka smådare äro utan gudsfrukten och utan nåd. Gud gifwe oss alla den nåden att så tänka, tala och handla i denna sak, som wi en gång skola önska, att wi gjort, då wi stå inför den sista afgörande Domaren, och alla menliga förhållanden hafwa upphört — nemligen att wi uppriktigt fråga blott efter sanning och rätt, utan afseende på hwad föttet eller werlden tycka derom! Wi wilja denna gång till våra läsares behjertande blott meddela följande bref till några bekymrade wänner i nordn.

"Käre wänner, J sägen, att reban det bekymrat eder, att

J lefwen i en så ostörd ro, då deremot ett sådant företag som separatisternas skulle medföra strid och förförljelse, hvilket ju allt är goda tecken på Christi kyrka, samt att det torde vara det falska hjertats fruktan för libandet och kärlet till ro och beqwäm- lighet, som gör, att J icke sår samma förstånd om saken som separatisterna. Svar: Sannerligen en ganska christlig omtanke! Och jag kan bekänna, att äfwen jag och många med mig hafwa gjort oss precis samma strupel, ja till den grad, att wi rentaf kommo till en motsatt benägenhet emot den nämnda naturliga, nemligen att wi tvärtom wille nu på förhand an- taga, att separatisternas sak måste vara riktig; ty det måste ju vara rättare, det som war swårare (menade wi), och det mera strid och kraft syntes utveckla sig. Och icke desto mindre hafwa wi blott genom ordets ransakande och Guds Andes åkallande kommit till wisshet derom, att separatisternas företag i närwa- rande omständigheter icke är det rätta. Men innan jag går att bewisa detta, will jag först tala något mera om den anförda strupeln.

"Det är en tänkward sanning, att förståndet ofta böjer sig efter wiljan, att många blott för köttets lustar aldrig wilja för- stå sanningen. Men kanste lika märkwardig och ännu mer för- hold är den omständigheten, att wächta och allwarliga själar förts ännu mächtigare till stora förwillelser genom den motsatta be- nägenheten, nemligen den att genast antaga det swära för det bestämdt rätta, samt genom den dermed nära förenade arten hos det stolta människohjertat att alltid se efter lysande gerningar och förakta det, som icke lyser. Hwad är det för stort, mena wi, att endast i sitt hus och sitt jordiska kall under ensalbig tro på Frälsaren göra blott wanliga små kärlekstjenster? Nej, något större måste man uträtta på jorden! Et, genom denna böjelse i wår natur blir det snart en mycket swårare konst att kunna se blott på Guds ord och ordning och i ensald blifwa derwid stilla; ty hwad man får liba wid yttre lysande äfwentur, det blir snart den gamle Adam ersatt genom det förderfwade hjertats hemliga njutning öfwer des dräpliga werf eller företag. O, denna tanke, att det swåraste skall vara det rättaste, det mödosammaste och owanligaste skall vara det heligaste, det starkast sagda skall vara det rättast sagda, huru många och stora galenskap, som derifrån utgått, derom vittnar alla tiders kyrkohistoria. När en swärmiff ande först mött en motsägelse och derpå genmält: "Ja se, J wiljen stona köttet, dersöre wiljen J icke förstå sanningen", så hafwa menlösa och gudliga själar på ögonblicket lemnat all pröf- ning och estertanke och genast fallit till. Det swåraste måste vara det rättaste, hafwa de tänkt. När t. ex. ett klosterhelgon utropat: "J wiljen wara christna och dock lefwa som andra människor i goda hus, med mata och barn, arbeta och samla som werldens barn. J wiljen äta och dricka godt och sofwa i en god fång, då likwäl Guds Son på jorden hade intet, der Han kunde

luta sitt hufsvud till, låg på marken, lefde i öknen, fastade i fyratio dagar; och våra fäder lefde i jordkulor och bergstrefwor, fattiga, trängda, bebröfwade, hvilka werlden icke wärdig war m. m. Nej, upp från eder matlighet; följn Christi och hans helgons fotspår" m. m. Si, den som nu wille wara rätt gudfruktig och salig, hwad gjorde han? Jo, han flydde bort från det beqwäma samhällslifwet, lemnade hus, hustru och barn och begaf sig till ödemarken, till jordkulor och bergstrefwor — blef en eremit. Då en annan kom och sade: "J wiljen wara christna, men hon i all ro i edert land och weten, att det land, som sett Guds egen Son födas inom sitt helgade område, sett Honom wandra, werka, lida och dö; det land, som emottagit Guds Sons blodsdroppar och haft hans heliga lelamen i sitt stöte — det landet trampas och öflåras nu af korfets fiender, turkarna, som mißhandla våra bröder, när de komma dit att tillbedja. Upp i Herrens krafft! Tagen korset på eder, befrien det heliga landet från dess ständare och helgen det åt Herren!" Och si, stora staror, tusende och åter tusende, ända till millioner, lemnade samhället, hustru och barn åt sitt öde, togo ett rödt kors på skuldran och ett swärd i handen och lågade af mot det heliga landet att strida och falla offer för hunger, sjukdomar eller swärd. Detta war "korstågen". Hö, wißerligen war detta swärare, wißerligen war det mödosammare för kroppen än att i samhället och huset, i stillhet och gudsfrukthan, förbräja hustru och barn och tjena sin nästa! Wißt woro eremitlifwet och korståget swärare; men war det derföre rätt? war det efter Guds ord och förordning? Man får således icke låta förbräja sig af det utropet: J wiljen fly korset, derföre förstån J icke sanningen! utan då swara: Att köttet will fly korset, det är nog sannt; men det är icke derföre afsjorbt, att eder sak är rätt. Derom stola wi rådfråga Guds ord. Och detta är, hwad wi nu wilja företaga.

"För att icke tala om det, hwarom wi äro ense med våra separatistiska bröder, såsom att uti de nya böckerna många och endels swära fel finnas (ehuru äfwen härom enskilda mißtag inlypit wid anmärkningarna), och att inom vår kyrka många prestes finnas, som icke blott lefwa offkieligen utan ock lära falskt; ja, att kyrkan är mycket förfallen, att der är mycket att beklaga — för att icke tala om detta, som ingen upplyst christen nesar, så gå wi genast till det, hwaruti wi anse separatisterna förirra sig.

"Om jag stulle med ett enda ord nämna det, hwaruti alla deras förirringar synas hafwa sin grund, så heter detta: **Sammanblandning** eller **förblandning**, en förblandning af saker, som borde på det nogaste åtskiljas. Wi lemna åt Gud att döma, om sådan sammanblandning kommer af oreba i förståndet eller oreblichkeit i wiljan; i alla fall gör den här stor skada.

"Soss de ofunnigare, som mindre läst t. ex. våra symboliska böcker, består denna sammanblandning reban deruti, att de 1:o icke ställa mellan den yttre, synliga kyrkan och den ofynliga eller

eller, att tälla de i hennes nya böcker eller hos särstilda lärare förelommande felen eller villfarelserna för kyrkans lära, då hon likväl, såsom kyrka eller i kyrkans namn, yrkar en hel annan, en förträfflig lära; ja äfwen stundom, om och för sällan och lamt, angripes och näpser de lärare, som derifrån wika, nemligen när det sker mera uppåtligt, påtagligt och uppenbart — allt ett bewis ändå, att kyrkan dock widlännas sin egen lära och will hålla den wid makt. Ja, äfwen då hon under tiden förföljt sina egna trognaste söner, har hon aldrig anafört såsom deras brott, att de förkunnat evangelium efter våra symboliska böcker, utan det har twärtom ansetts vara något fel, någon afwitelse från denna lära, eller och något fel mot ordning eller underdånighet. Men aldrig har det hetat: Ni får icke predika denna lära, att menniskan warder rättfärdig af idel nåd genom tron allena, utan kyrkan har anafört antingen någon verklig eller och förment och diktad afwitelse från våra bekännelsestrifter såsom stål och grund för sina åtal.

"Härwid hafwen I med förwåning anmärkt: "Swad, kan det vara Christi kyrka, fastän hon under tiden förföljt sina egna trognaste söner?" O, mina käraste, watten eder för sammanblandningen af den synliga och den osynliga kyrkan! Huru kan en gammal utwärtens kyrka annat än hafwa största delen af sina medlemmar andligen blinda och döda? Derom är det aldrig att tala; utan wi hafwa här blott att handla om den lära, som hon såsom kyrka bekänner och försvarar. Och wi hafwa nu funnit, att denna likväl inom vårt land är den rena evangeliska sanningen, sådan den i våra symboliska böcker är förklarad.

"Besinnen, huru helt annat förhållandet war inom den katholiciska kyrkan, hwilken sjelf såsom kyrka lärde och fordrade af sina tjenare, att de stulle lära, det wi genom egna werk göra och wärdiga Guds nåd, utom flera andra galenskap. Och när denna lära förkastades af några trogna, som i des ställe lärde, att wi warda rättfärdiga utan förstyllan af Guds nåd genom den förlofning, som i Christus Jesus stedd är, så blefwo dessa trogna mittnen af kyrkan lefwande brända, såsom Joh. Hus m. fl. eller åtminstone från kyrkan uteslutna, bannlysta, såsom Luther m. fl. Si, detta gjorde den kyrkan sjelf såsom kyrka, eller i sjelfwa kyrkans namn. Mot en sådan kyrka hade Luther att kämpa, och om en sådan war det han talade. Att icke göra denna åttilnad måste åtminstone kallas en stor obetänksamhet och wärdslöshet.

"Lätom och slutligen se, huru Herren Kristus sjelf handlade i denna fråga. O, ett starkt och afgörande exempel! Uti Uppb. 2 säger Herren till församlingsföreståndaren i Bergamen: "Jag wet dina gerningar . . . att du håller mitt namn och hafwer icke nekat min tro m. m. Men jag hafwer något litet emot dig; ty du hafwer der dem, som hålla Balaams lärdom, hwilken lärde genom Balak åstadbomma förargelse för Israels barn, till att äta af det åt afgudar offradt war och bedrifwa holeri. Så

hafwer du och dem, som hålla de nikolaiters lärdom, hwilket jag hatar. Bättra dig; annars skall jag dig snarligen komma och skall strida med dem med min muns swärd. Den der öra hafwer, han höre, hwad Anden säger församlingarna!" (v. 12—17). Märkom, märkom! Du hafwer der dem, som hålla Balaams lärdom m. m. Så handlar den helige, rättfärdige Domaren. Först erkänner Han, att församlingen war en kristlig församling: "du håller mitt namn och hafwer icke nekat min tro"; "hören, hwad Anden säger församlingarna". Sedan straffar Han församlingen för deß fel, deß wårdslöshet om läran, deß slapphet i tyrotuften och säger: "Men jag hafwer något litet emot dig, att du hafwer der dem, som hålla Balaams lärdom", hwilken bland annat lärde bolet; och de nikolaiters, som dels lärde lika med Balaam, att bolet war något, som gick an, dels hade grofwa willfarelser om Christi person, förnelade hans gudom. Och hwad säger Herren härom? Jo, Han säger: "Du hafwer der dem, som så lära; bättra dig! Annars skall jag snarligen komma och strida mot dem med min muns swärd." Men hören, hören! Han säger icke: "Du, du håller Balaams lärdom" m. m. Han säger: "Du hafwer der dem, som hålla Balaams lärdom", men fallar det icke sjelfwa församlingens lärdom, utan säger: "Du (sjelf) hafwer icke nekat min tro". Om Herren Kristus hade samma sätt att döma som våra separatister, skulle Han till församlingen i Pergamen sagt: "Du, du håller Balaams lärdom, du lärar bolet och min gudoms förnelande." — Utv v. 20 säger Herren om församlingen i Thyatira uttryckligt, att den "tillstodde" den falska profetiskan Jesabel lära och bedraga hans tjenare, bedrifwa bolet m. m. Och litwål sade Han icke, att denna lära war församlingens lära, fastän församlingens föreståndare begiet det straffwårda felet att "tillstodja" henne så lära. Så skiller Kristus mellan församlingens lära och församlingens brottslighet — deß wårdslöshet om läran, samt de willfarelser, som i följd deraf kunna här och der finna rum. Och oaktadt så swårt förfall inom deßa församlingar ser jag icke, att Kristus höjd de trogna att öfwergeftwa dem. Och hwarföre det? Derföre att församlingen sjelf, såsom församling, ännu "höll hans namn och hade icke nekat hans tro" (v. 13). Den der öron hafwer, han höre, hwad Anden säger församlingarna, och besinne sig, att han icke lättfönnigt och sjelfwifft talar, hwad han will, utan att wi skola göra Gudi räntenskap för, hwad wi härom tala och göra.

"Om wi nu wilja döma om wår församling efter det sätt, hwarpå Kristus dömdo om församlingen i Pergamen, så skulle wi säga: Jag hafwer något emot dig; men du hafwer dock icke såsom församling nekat Christi tro. Såsom församling har du en gudomlig grundlära; men jag hafwer emot dig, att du icke rätt wakat och walar öfwer densamma, utan "du hafwer der dem" (lärare och böcker), som icke riktigt förkunna din egen lära,

utan frambara menniskorvisdom och werklära och dermed gifwa enfalldiga själar ämnen till förargelse, samwetsoro och bekymmer. Våttra dig! Annars skall Herren snart komma och strida emot dig med sin muns swärd. Men, I trogna, hållen det I hafwen, att ingen tager eder krona. Hållen eder fast till Herren och hans rena ord; men öfvergifwom icke wår församling, såsom somliga för sed hafwa.

"Korteligen, om wår församling är ett afgudahus, så böra wißt alla christna genast gå ut derifrån; ty icke kunna wi "dricka Herrens kall och djeflarnas kall" (1 Cor. 10: 21). Om det är djeflarnas kall, som der drickes, så gäller apostelens ord: "Jag will icke, att I stolen delaktiga warba med djeflarna" (v. 20). Men wi borde dock bestinna öf något, innan wi uttala en sådan hädelse. Wi böra göra öf reda för, hwad wi tro och tala, och icke låta hwarje starkt och öfwerdådigt utrop förbrylla öf. Wi hafwa i det föregående sett, icke blott att wår kyrka har en gudomlig grundlära, utan att hon och, såsom kyrka, ännu widhåller och förswarar densamma, om hon och icke med tillbörlig omsorg watar öfwer des renhet. Äfwen har hon begge sakramenterna med sina rätta beståndsdelar bibehållna; ty wi borde alla af våra symboliska böcker och andra Luthers förklaringar hafwa lärt, att sakramenterna bestå af intet mera än **Christi egna ord** (institelseord) och de **synliga jordiska tingen** (i dopet watten; i nattwarden brödet och winet); att således den inledningsformel, de böner och förklaringar, som af menniskor äro tillsatta i våra handböcker, icke röra sjelfwa sakramenterna, utan, om de och äro felaktigare i den ena handboken och bättre i den andra, sjelfwa sakramentet icke derföre är bättre eller sämre. Om wi derjemte hafwa lärt att stilla mellan kyrkans lära och mellan hwarje sårftild lärares ensftilda tro och lära, så behöfwer och ingen bekymra sig öfwer de swar, barnen stola afgifwa wid konfirmationen (hwilket har warit en af separatismernas strupler); ty när barnen tillfrågas, om de tro, att denna lära är en gudomlig sanning, så är det icke fråga om någon deras lärares ensftilda lära, eller några felaktiga förklaringar af den apostoliska tron och de öfriga kristendomens hufwudstycken, utan det är fråga om den apostoliska tron sjelf, om dessa hufwudstycken sjelfwa, således om hela kyrkans rena grundlära. Och om barnen förklarade detta wara sin mening, nemligen att de tro wår rena evangeliska lutheriska lära, hwilken åtminstone i Luthers lilla katekes blifwit dem meddelad, så stola de sannerligen icke för sådan sin tro uteslutas af kyrkan och förmenas sakramenterna. Sådant skulle endast i katholska kyrkan ste.

"Slutligen är det och en mycket giftig och förderfelig sammanblandning, att de icke stilla mellan utgåendet från werlden och utgåendet från kyrkan. Att stilla sig från werlden, utgå från orättfärdighet, att fly falsk lära m. m. det göra de till densamma som att utgå från kyrkan. De uppläsa ur 2 Cor. 6, att wi icke

skola draga i främmande of med de otrogna; ur Joh. 10 om fårens art att icke höra och följa den främmande rösten; ur 2 Joh. v. 10, 11, att man skall fly en lättare människa m. m. och säga: "Der är Skriftens klara ord; så länge icke sådana Skriftens ord blifwit utplånade, kunna wi icke eftergifwa våra påståenden." — O, man borde dock frukta sig för Guds höga majestät, för ett sådant själfswäld med Skriften, ett sådant lättfinnigt och wårdsblöst tal om heliga ting! Hwar och en wakte sig! Eller kan då en christen icke fly werlden, utgå från orättfärdighet, fly främmande röster m. m. fastän han i den utwärtens blandade kyrkans allmänna gemenskap tager sakramenterna uti des tempel? Då har ock Kristus dragit i främmande of med de otrogna, då Han i trettio år war medlem af den judiska kyrkan, tog sakramenterna inom hennes stöte och ärligen gick upp i templet — i trettio år såsom en tytt ähörare! Då hafwa de trogna i Bergamen och Ehyattra dragit i främmande of med dem, som höllo Balaams och de nikolaiters lärdom, när de icke gingo ut från dessa församlingar. Wi mena, att äfwen wi hafwa tillfälle att gå ut från werlden och orättfärdigheten, att fly främmande röster och lättare människor, fastän wi icke gå ut från den utwärtens kyrkogemenskapen med den yttre församlingen, hwilken alltid består af både lefwande och döda medlemmar — här en församling, som dock till sin egen lära, sin grundlära och sin grundförfattning, är den mest bibelenliga, som wi känna, om ock wanstött och i många stycken förfallen. Wi få ändå hwar dag gå ut från orättfärdighet, dö werlden och fly främmande röster.

"Käre wänner, summan af allt, hwad wi härtills funnit, är således, att vår kyrka, wäl öfwertäckt af de ogudaktigas hop — ogudaktiga både bland folk och lärare — wäl i många fall wårdsblöst om lärans renhet, wäl i mycket bellaganswärdt förfallen, dock har en Christi utwärtens församlings kännetecken, nemligen Christi lärdom till sin grundbelägnelse och Christi sakramenter efter Herrens instiftelse oförändrade; att man således inom hennes stöte kan wara en christen, kan få nära sig med rent Guds ord, får riktiga sakramenter, kan belänna sanningen med både ord och gerning — och af allt detta följer, att det icke är någon nödwändighet att utgå från kyrkans yttre gemenskap. Detta war ock det första, som J hafwen önskat, att jag med Gud, hans ord och hans yttersta dom för ögonen, skulle utreda, hwilket jag äfwen med Guds nåd hoppas hafwa gjort.

"Men nu återstår ännu det, som kunnat wara ensamt nog att bringa of till stillhet i denna sak — och just är den klippa, mot hwilken våra separatistiska bröders illa farlost skall förr eller sednare stranda. Jag frågar: Hwad hjälper of att wilja bota ett ondt med ett läkemedel, som är wärre än sjukdomen sjelf? Om ock allt, hwad de anmärkt mot kyrkan, wore riktigt anmärkt — hwilket det dock icke är — men om det ock så wore, så är litwål det wert, som de sjelfwa frambragt, i des närtwarande

stid sämre, än det de öfvergiftwit. Detta består deruti, att de bildat en församling och handhafwa sakramenterna, men utan inwigda prestes. Ett inre medvetande om Guds ordning, nemligen att folket wäl må kalla lärare men icke inwiga, utan att detta (inwigandet) af begynnelsen alltid tillhört de inwigda, har gjort, att de ej förmått sig till att inwiga sina föreståndare till embetet. Då jag frågade några af dem: "Hafwen I och med händer påläggning inwigt eder föreståndare till prest?" swarade de: "Nej, detta har stett i all ensald, att wi bådo honom åtaga sig det." Åh, det gör mig ondt om de gudfruktiga och menlösa ibland dem. Herren hjelpe dem till frid och stillhet! Men se nu, om man talar med deras anförare om denna deras mest ängsliga sak, då förswara de likwäl med orden den satsen, att folket kan inwiga prestes samt utdela sakramenterna; men otwifwelaktigt tala de då under inre samwetsoro. De anföra till stöd för nämnda sats ispynerhet twenne ställen af Luther, det ena i Epistel-Röst. n:o 65, § 7, det andra ur Concordia pia, schmalkaldiska artiklarna, den om biskoparnas matt. Dessa ställen hafwa de dock missförstått. På förra stället säger Luther, att "hwarje christen är genom tron en andlig prest och konung; dertföre gör tron, att wi kunna förrätta prestembetet, såsom predika, bedja, utdela sakramenterna". Men straxt nedanför står: "Ehurwäl det utwärtens embetet skall af församlingen befallas åt en allena"; och åter: "Tron gör förstfödsborätten, som hafwer med sig herrawälde och presteskap; men andligen, säger jag; ty" m. m. Den, som upprittigt här blott will förstå Luthers mening, märke på orden: "andligen, säger jag"; "andlig prest och konung"; och deremot: "det utwärtens embetet." När han då säger, att hwarje christen kan förrätta prestembetet, äfwen utdela sakramenterna, så måste det handla om nödfall, icke om en beständig ordning inom kyrkan, hwilket blefwe en beständig oordning. Skulle det icke sålunda förstås, så talade Luther raft emot sig sjelf och emot Skriften och kyrkohistorien. Bedja samt bekänna Christus, lära och förmana hwarandra inhördes, så mycket ste kan utan att försumma sin jordiska kallelse — det gör Skriften till en gemensam pligt för alla christna (1 Cor. 14: 1, 3, 5, 39; Col. 3: 16; Jude v. 20, 22, 23; 1 Thess. 5: 11, 14); men sakramenternas förwaltande har, enligt Skriften och kyrkohistorien, alltid tillhört det yttre embetet, hwarifrån man endast i nödfall gjort undantag. Men på en nödfallshandling kan aldrig en kyrka och des beständiga ordning byggas. Det är dertföre nödigt att wäl göra skillnad mellan andligt presteskap och det utwärtens embetet. Den, som icke det will göra, bestinne, att så wäl här hos Luther som och uti Uppb. 5: 10: "Då hafwer gjort of för wår Gud till konungar och prestes", står lika så wäl, att wi äro konungar, som att wi äro prestes. Den, som då icke will ställa mellan andligt och yttre presteskap, skulle ju med samma stäl icke heller ställa mellan andligt och

yttre konungadöme, utan äfwen anse sig kallad att vara verldslig konung.

"Det andra stället, som de anföra till stöd, war det i Concordia pia: "Af allt detta är nu klart, att församlingen eger rätt att wälja och ordnera prestes. Derföre, när biskoparna äro lättare eller icke wilja ordnera skickliga och tjenliga personer, så äro kyrkorna för Gud skyldiga att ordnera sig sjelfwa kyrkoherdar och kyrkotjenare". Här mena de, att det är alldeles bestämdt, att folket kan inwiga prestes; men det är icke alldeles säkert, att detta war Luthers mening; ty af några föregående ord synes, att Luther i ordet "församling" äfwen inbegriper de lärare, då han med anledning af Eph. 4: 8, 11 säger: "Och ibland de gästwor, som församlingen egentligen tillhöra, räknar han (Paulus) herdar och lärare". För det andra säger han uttryckligt, att hans förehafwande här icke är att tala om folkets makt, utan om förhållandet mellan biskoparnas och de andra presters makt; ty så slutar han: "Wi hafwa nu handlat om prestwigningen, hwilken endast gjort någon åtskilnad mellan biskoparna och de andra presterna, såsom Hieronymus säger". Ty anledningen härtill war, såsom i artikeln början står, att Hieronymus yttarat: "Swad gör en biskop, det en prest och icke gör, undantagande prestwigningen?" Hela meningen, är således den, att när biskop icke will ordnera dugliga prestes, så kan församlingen genom sina andra prestes göra det, när brist på lärare någonstädes uppstår. Att detta war meningen synes af det exempel, Luther anför af "det allmänna församlingens bruk". Men jag har redan talat för widlyftigt härom. Den, som ännu i detta mål entråten är, läse i de stora biblarna i sakregistret under Litt. B. om predikoembetet, så lydande: "Makten till att utwälja och kalla predikanten hafwer Gud gifwit icke något särfskildt stånd, utan hela församlingen, af det andliga, werldliga och husståndet bestående m. m. emedan och församlingen bör pröfwa lärarena m. m. Men prestwigningen och ordinationen kommer allena predikoembetet till" (1 Tim. 4: 14; 2 Tim. 1: 6; Tit. 1: 5; 2 Tim. 2: 2). Att detta icke är "blott menniskobud" utan Guds heliga ordning, derom kan man öfwerthygas af Luthers förklaring öfwer Ep. till de Galater, första kapitlet och första verserna, der han wisar, huru det utwärtens predikoembetet allt ifrån apostlarna kommit genom de inwigdas händerspåläggnings ända till oss. — Detta hafwa och våra separatistiska bröder i wert och gerning erkänt, då de ingen wigning företagit.

"Men att oinwigda utdela altarets sakrament är stridande både mot ordet och kyrkohistorien, såsom reban wisadt är. Derom kan och läsas till slutligt afgörande i samma bibelregister under Litt. N. om nattwardens sakrament: "Medelpersonen, som det förhandlar, bör nödwändigt wara en ordinerad prestman och lagligen kallad; ty Christus hafwer det åt apostlarna anbefallt". — Här står: "nödwändigt". Ja, saken är denna: Man har af

ålber icke ens welat antaga nödfall i affeende på nattwarden, emedan man dock den förutan kan hafwa Kristus. (Se dr: Speners theol. betänktanden, sw. öfwerf. pag. 303—305). Och skulle icke häruti en wiß ordning iakttagas — o hwilken willerwalla och samwetsnöd! Tänk om, om hwem som helst kunde gifwa sitt folk, eller hwem som begärde det, Christi lelamens och blods sakrament, hwilken jämmerlig oordning! Huru kunde ett grannlaga samwete wara tillfredsständt och förwiffadt, att det werkligen wore Herrens nattward, det man på sådant sätt undfinge? Huru skulle icke den corintiska oredan här blifwa en beständig och nödwändig följ, nemligen denna: "Icke åtskiljande Herrens lelamen!" — Så långt ur vårt bref.

"Att här införa detta", heter det nu widare, "har under tiden warit öf mindre angenämt, isynnerhet emedan wi weta, att våra separativiska bröder äro föremål för hela den otrogna hopens fräcka smådels, och det skall synas dem, såsom wore och wi på den hopens sida, liksom Luther i striden mot wederböparena måste anses stå på de påswiftas sida. Många otrogna torde och wilja tyda detta, såsom wore vår mening, att allt är wäl med vår kyrka, des præster och des "nya böcker"; då wi deremot anse det stå så till, att om ingenting göres till lindring för de suckande christnas samweten, skall Herren snarligen komma och med sin muns swärd strida emot den kallfynniga, sömnattiga kyrkan (Uppb. 2: 16). Nej, wi hafwa endast welat wisa, hwad christna i denna betydelsamma ställning hafwa att göra. Pröfwen det — men med allwar, men med Gud, hans heliga ord och hans yttersta dom för ögonen! Låten icke löttet regera och föra eder, hwarken till klenmod eller öfnermod och otålighet, utan ware blott sanningen vår ledare. Det är lätt att knorra, anmärka fel, klaga och uppröra sinnena, men icke så lätt att se dan lugna och leda dem. Låtom öf i denna upprörda tid handla med besinning, tänka och tala med stål och sans. Å andra sidan är det och lätt att sofwa och förglömma sin pligt. Måtte wi wäl se till, hwad wi hafwa att göra, och stå wäl grundade på sanningen! Men framför allt är det afgigt att genast göra, hwad wi finna wara vår pligt; att wi icke lättfynnigt tänka och tala på ett sätt, men handla på ett annat. Honom, som håller något för synd, men fortfar att göra det, honom är det bestämdt synd. Den som anser något wara sin pligt, men icke gör det, honom är det synd (Rom. 14). Swad wi för vår del anse i närwarande ställning wara vår pligt, är: bedja! — ja, bedja både Gud och öfwerheten om någon hjelp; men först och sist bedja Gud för vår arma kyrka — ty der är mycket att beklaga — och bedja Honom nådigt förlåta våra och våra fäders synder och bortlägga det onda, som Han håller i sin hand öfwer öf, men gifwa öf det goda; uppväcka nitiska och trogna arbetare i sin säd, bortrensa förargelsens frötern och gifwa sitt folk frid och wälsignelse. Låtom

och sedan fly ordatrator, fly onödigt grafwande i dessa frågor, som intet lif gifwa, utan uttorka anden, såsom wi redan sett många så försjunkna i denna fråga om kyrkan och dess brister, att Kristus, nåden, gudaktigheten, bönen, ja, domen, barmhertigheten och tron blifwit ett intet för deras hjertan. Nej, måtte wi i des ställe föta allt mer tillwäga till den inwärtens menniskan, och så med denna nåd i hjertat, såsom en lefwande springfälla, äfwen sprida wälsignelse i wår omgivning. Det förlåne oss Herren nådeligen! **Stå upp, Herre, förbarma dig öfwer Zion; ty det är tid, att du är nådelig, och stunden är kommen!**"

Wi äro öfwerlygga, att detta bref under dessa år af jämsning och oro fått wara till hjelp för många själar och behållit icke så få qwar inom kyrkans stydbande hägn. — Uti n:o 4 af Pietistens för 1851 stref han ytterligare "Några ord till de enfaldiga i kyrkliga frågor", äfwen de egnade att upplysa, lugna och aftråda från separatism. På samma gång som dessa ord wertade stillande på en mängd enfaldiga, uppriktiga själar, wäntade de deremot hos en del separatismens målsmän stort missnöje. En af ledarena för separatist-rörelserna i Norrland, Joh. R—m, war isynnerhet bragt i förbittring. Till några bröder, hwilka blifwit beymrade öfwer R—ms dels muntliga dels skriftliga utfarer mot uppfatsten i Pietisten, stref då Rosenius den 26 November 1851 åter ett bref, derur wi blott taga följande utdrag:

"Jag kan knappt tala tydligare i detta ämne, än jag redan gjort uti Pietisten 1849 och n:o 4 detta år. Men om man talar än så klart och bewisande, hindrar icke detta, att den, som will hafwa saken på annat sätt, kan alltid säga något deremot med en ton af den högsta wisshet och pålitlighet. Dersföre fordras det en stor nåd, ett fast och klart öga på ordet, i sammanhang och opartiskt skådadt, om man skall förblifwa orubbad. Dersjemte fordras tid, att trädets frukt hinner wisa sig. Jag fruktar för mitt eget hjerta, att jag icke må döma för hårdt; men mig synes, som R—m wore kommen till en så uppblåst och bitter ande, talande utan gudsfruktan, utan den wisdom som låter säga sig, att om wi bida något, torde han sjelf blifwa sin egen wärste weberläggare. Mätte jag häri tagit misste!

"Jag har förut i Pietisten anmärkt och anmärker det åter, att R—ms mäktigaste wapen grunda sig på sammanblandning af saker, som borde på det nogaste åtskiljas. Och då man icke stihjer mellan olika förhållanden, kan man snart få ord af både bibeln och Luther att swänga sig med till de enfaldigas förwillande. Först stihjer R—m aldrig mellan kyrkan och enskilda lärare inom denamma. Kyrkan måste bebdmas efter des bekännelse och des institutioner. Detta är det fasta och waraktiga i kyrkan, som gifwer henne en bestämd karakter. Lärarena omwexla ideligen och äro bättre och sämre. Bland lärare är en stor blandning i hwarje kyrka. Somliga äro ulfwar, deras lära och wäsende måste jag fly; somliga äro legoherdar, dem måste

jag fördraga; somliga äro trogna Christi tjenare, dem måste jag älska och icke fly. Der kyrkans bekännelse och institution är god och kristlig, der bör jag icke afbräta kyrkogemenskapen, fastän nämnda blandning finnes ibland lärarena. Om jag nu blott sålunda ställer mellan kyrkan och lärarena, finner jag lätt, huru jag kan fly falska profeter utan att utgå ifrån kyrkan. Det andra, som R—m icke åtsätter, är ulfvar och legoherdar. Af Christi ord i Joh. 10 finna wi, att ulfvar äro sådana, som vilja fåren något ondt, vilja risva, mörda och föderfwa d. ä. lärare, som uppsåtligt vilja hos folket borttaga tron på någon wiß artikel i Guds ord eller implanta någon wiß willfarelse. Legoherdarna åter äro sådana, som beseddligt tjena fåren för lön, så länge de intet förlora derwid, men fly i farans tid. Dessa bjuda (wanligtwis) till, så godt de förstå, att predika ordet efter kyrkans regel och föreskrift, ehuru det är dödt och icke alltid blir så rätt och riktigt, som de wille; men de vilja dock ingenting annat utan stå ofta på predikstolen med häpnethet för att göra det riktigt och wäl. Sådana höra wi öfwerallt, men jag wet icke, att kristna plåga derigenom förlora (mer än den timmen, som åtgår till predikan). Ulfvarna åter, hwilka uppsåtligen arbeta att med list och talekonst förwända Guds sanning, borttaga tron och inprägla willfarelsen, dem må du fly, så långt du kan. Är det en bestämd stråfman hos en prest att ur folkets hjertan borttaga tron på en artikel af wår kyrkas bekännelse, då kan han inför kyrkans myndighet anläggas. Öfr då det, och du skall få se, att så slapp och förfallen kyrkotuten hos oss än är, man litwäl skall ställa en sådan prest till ansvar. Sådant har ofta stett i Sverige, kan derföre icke förnekas, ehuru man måste bellaga, att det handlas allt för lösligt i sådana stycken. Kan man åter icke bewisa, att presten på nämnda sätt bestämdt stråfwar att borttaga en trosartikel, så har man ingen rättighet att kalla honom ulf, utan det är då nog, att han är en legoherde. Christus straffar legoherdarna, men Han säger icke, att wi stola fly för annat än ulfvar. Men R—m talar om hela kyrkan så, som bestode den blott af ulfvar. Är detta händelsen, så bör man wisst fly sjelfwa kyrkan. Men jag går här i kyrkans tempel och lærer lesiwande Guds ord isynnerhet af trenne prester. Hwarföre skulle jag då fly ifrån den? R—m predikar icke mer lesiwande och evangeliskt än dessa tre. Stola wi icke deraf märka, att det är nödigt ställa mellan kyrka och enskilda lärare, samt mellan ulfvar och legoherdar.

"Det tredje, som R—m sammanblandar, är den utwärtas kyrkan och de trognas illa hop eller bröderna. Den utwärtas kyrkan är i wår tid desamma som den judiska i Christi och apostlarnas dagar, der äfwen dessa heliga ordentligen togo sakramenterna, oaktadt alla de ulfvar och legoherdar samt willfarelse uti sådernes stadgar, som funnos inom kyrkan. Christus straffade alla dessa falska lärare och deras willfarelse, men sade

aldrig en enda gång, att lärjungarna skulle fly den utvärtes kyrkogemenskapen. Denna kyrkogemenskap innebär ju intet broderkap, ingen närmare gemenskap. På samma sätt är det i våra dagar. Vi mötas och ställas wid nattwardsbordet utan att ens känna hvarandras namn. Vi hålla alla otrogna för djefwulens barn, hålla dem icke för bröder. Selt annat är det inom de trognas hof. Der är broderkap, der är gemenskap. Så war det inom de små församlingar, apostlarna hade bildat. Och det war just denna broderliga gemenskap, som enligt deras bud skulle afbrytas med dem, hwilka wandrade ofskickligt eller uppkommo med willfarelse. Så förklarar sig Paulus sjelf, då han säger: "Jag hafwer strifwit eder till, att I icke stolen hafwa att stassa med holare. Det menar jag icke om denna werldens holare eller giriga eller röfware eller afgudadyrkare; annars måsten I rymma utur werlden. Men nu hafwer jag strifwit eder, att I stolen intet hafwa att stassa med dem, nemligen om någon wore, som kallas en broder — en broder — och är en holare, en girig, en afgudadyrkare, en ståndare, en drinkare; med sådana stolen I ock icke äta. Ty hwad kommer mig wid att döma dem, som ute äro? Dömen I icke dem, som inne äro? Men dem, som ute äro, dömer Gud. Drifwen ock sjelfwa den ut ifrån eder, som är ond" (1 Cor. 5: 9—13). Detta är ju apostelens egen förklaring, huru han och de andra apostlarna wilja wara förstådda, när de strifwa om gemenskapens afbrytande med de ofskickliga, nemligen om någon wore, som kallas en broder. Märken wäl på de orden! Här är fråga om broderkapet. Hwad är det wäl för en gemenskap, wi hafwa med de otrogna, fastän wi taga sakramentet uti den utvärtes kyrkan? Det är dersföre en fiendtilig lögn, för hwilken det skall blifwa swårt att stå till ansvar inför den helige Domaren Kristus, då R—m talar om denna gemenskap med de otrogna, dersföre att wi, likasom Kristus och apostlarna, gå uti den utvärtes kyrkans tempel. Vi hålla ju icke de otrogna för (andliga) bröder utan förböma deras wäsende och wägar och blifwa af dem tillbaka försmådade och förbömda såsom lättare. Är detta att hålla gemenskap med dem? Men fi det kostar på kött och blod att med en rik andlig upplysning och erfarenhet likwäl sitta tyst i kyrkans utvärtes gemenskap med dem, som försmåda och förförlja oss. Det är detta, som gör ett otåligt och retadt sinne hos en kristen, som icke blifwit rätt mjukt och böddad, utan låter djefwulen uppblåsa sig. Då är det war köttliga natur's art att resa sig upp, förtdrnas och fly; och då will man gerna gripa till alla stenbara stål ur Guds eget ord. Men will man med gudsfrukten och ödmjuthet ransfata Skrifterna och ställa på de sater, wi nu omtalat, så får man en annan lärdom af ordet. Då du icke tror, talar och lefwer såsom de otrogna, icke är med dem i broderlig gemenskap, icke följer deras willfarelse, så har du just dermed gjort, hwad Kristus och apostlarna mena

och vilja med de orden att icke draga i främmande of med de otrogna, utan gå ut ifrån dem, "fly falsk lära och fly den främmande herderösten" o. m. d. Annars måste jag fly utur världen, säger apostelen. Men R—m säger: "Nej, nej, Paulus, detta går icke an; man måste fly den utvärtes kyrkogemenskapen; det är icke nog att förbrifigt med sitt hela wäsende fly och wittna emot lögnen, det är blott genom en gerning, du kan wittna deremot, nemligen genom utgåendet ifrån kyrkan. Den, som icke gjort den gerningen, har icke wittnat både med ord och gerning." Så lärar R—m. Är detta med eller mot sanningen? Wi hafwa nu sett det. Då apostlarna lära, att wi icke skola äta med den, som offcielligen wandrar, icke helsa honom i wägen, så talas der om det ätannde och helsande, som brutades mellan (andliga) bröder för att antyda broderlig gemenskap; ty ett annat ätannde med de otrogna har apostelen sjelf medgifwit (1 Cor. 10: 27). Men R—m säger: "Du skall icke gå till samma altardul", fastän wid nattwarden i den yttre kyrkan är så liten gemenskap med de otrogna, som förut är wisadt. Det är blott med Kristus och de trogna, jag har en sann och innerlig gemenskap; det är blott med dem, jag warder en kropp och en ande, såsom Luther uttryckligen säger, då han förklarar det ordet, att wi äro ett bröd, såsom alla af ett bröd delattiga. O huru mycket ljufligare wore det icke, om wi hade det såsom i Luthers tid och i apostlarnas, att de trogna hade sina egna ordentligt inwigda lärare och kunde i deras inbördes broderliga gemenskap äfwen åtnjuta Herrens nattward! Men icke går det an att grunda kyrkan på en nödfallsgerning, såsom att den ene brodern skulle meddela den andra sakramenterna. Sådant må endast se, der jag icke på annat sätt kan få det; men här kan jag i den utvärtes kyrkan få sakramenterna lika riktiga och ostympade, som R—m någon sin kan gifwa dem" . . .

Då nu Rosenius sålunda med råd, förmaning och warningar wille i lärlefen tjena såwäl de bröder, hwilka låto säga sig och stannade qwar inom statskyrkan oaktadt alla des brister, och å andra sidan sådana bröder, hwilka följt med strömmen och utgått från kyrkan, förstå wi, huru pressande hans ställning ofta skulle blifwa. Och huru mycken lärlet, ödmjukhet och wisshet behöfde Herren icke gifwa honom, att han under alla påtryckningar skulle stå qwar, på den plats han stod, och tjena såwäl till högra som wenstra sidan! Genom att anföra ett bref till några separatistiskt sinnade bröder i Witeå skola wi wisa det ännu mer.

Under wistandet med sin familj i Umeå sommaren 1852 hade han wid en predikoresa längre upp mot norden äfwen besökt Witeå, under tre dagar der predikat och derwid, såsom han alltid gjorde, med undwikande af alla yttre stridsfrågor, sysselsatt sig med det för lif och gudattighet enda nödwändiga. Att föra själar till Herren, att behålla dem qwar i ensalbig tro på Herren, war ju alltid hans hufwudssträfwan. Efter återkomsten till

Stockholm fick han nu ett bref från några bröder i Witeå, deri de yttrade stor oro och undran öfwer, att de "samlingar", Rosenius der hållit under sednaste besöket, icke blifwit af myndigheterna antastade; att han icke i sina föredrag angripit och warnat för presterna o. s. w. Rosenii swar till en af bröderna, S-g, skrifwet den 20 Dec. samma år, fullt af saltmod och kärlek, låta wi här följa:

"Edert bref war ett det wadrafte jag erhållit, och äfwen gläder det mig att deri få ett bewis af eder kärlek. Ja jag märkte wid mitt besök, att jag i S-g wissierligen har en broder i Kristus, derföre kunde jag sådant wänta. Deremot skulle den anmärkning, ni gjort om det "lugn", som rådde under de tre dagar, jag war hos eder, ganska mycket beymrat mig, om icke dels det motsatta förhållandet härstädes dels flera omständigheter och ändtligen ett högre wittnesbörd hade fullteligen tröstat mig. Jag ser, att S-g antager, att jag både känner Luthers ansörande och yttrande om en rätt lärare's ättiggande att äfwen warna för ulfwar, och att jag förstår den wanliga sammanblandningen af lag och ewangelium, hwilken äfwen wore att warna för. Om nu S-g derjemte håller mig för en christen, för leswanbe i Guds Söns tro, och att jag will rätta mig efter ordet, så kan han utan wittnen tro, att jag äfwen i detta stycke icke framleswer i strid deremot. Desutom har jag wist här i Stockholm en stor flara sådana wittnen, som både iweta, huru jag underwisat mina barn och syston i Kristus om det falska i nämnda lärdom, och äfwen huru liten wänskap och frid jag har af werlden i allmänhet och presterna isynnerhet. Af de ett hundratjugu prester, som finnas i Stockholm, wet jag icke flera än två, som icke äro afwigigt sinnade emot mig, och deremot att många hafwa gått efter mitt argaste till den grad, att de genom att uppretta påbeln anställt sådana oroligheter, att wi en gång, inspärade af en hurrande och hotande folkmasa, måste genom en bådörr söka wår räddning. En annan prest har hotat wården, som öppnade sina rum för oss, att låta tända eld på min boning o. s. w. Detta är blott något af, hwad som blifwit uppenbart; och ännu i denna dag röner jag samma fiendskap, ehuru regeringens skydd nu skaffat oss mer yttre lugn. När nu en lika förföljd broder från södra Sverige war hos oss för ett år sedan, då war allt stilla, och wi hörde ingenting af den wanliga fiendskapen. Så gick det också mig hos eder. Jag tror derföre, att detta kan förklarås med nyssitenhetens intresse. Måst nu eder andra fråga, hwarföre jag icke hos eder predikade mot edra prester. Jag får då uppriktigt bekänna, att just S-g och några andra wänner, som omgäfwat mig, woro dertill wällande. Ty ni torde ännu minnas, huru jag frågade eder, hwad som på den korta tiden wore mest nödigt att föredraga, och ni talade då bara om andlig och inre nöd, synden, klen tron, anfäktning, med ett ord om de allmännaste brister både i tro och lesverne.

Ingen enda af eder sade, här är en ulf, en prest, som stadar och med sin lära, här äro falsta själar, som eljest skulle blifwa i nåden och sanningen, om de icke låte föra sig af den eller den presten. Hade ni sagt mig något sådant, hade jag förstått, att de christna, som trängde sig i våra tränga samlingar, plägat i Witeå taga lärdom af oomvända lärare, i så fall skulle jag wigt icke försummat att warna dem. Jag hörde en enda predikan af en prest och fann icke, att han wille prägla i och något farligt, utan war mera på de christnas sida än på werldens. Jag medgifwer, att den sista aftonen en så stor hopy war samlad, att allehanda warningar, äfwen den för falsk lärdom, tunnast behöfwas. Men jag frågar — g på hans bättre wetande och andliga omböme, skulle jag bort afbröta den betraktelse, wi då förhade, och sjunka ned till frågan om presterna, och huru de lärde? Jag tycker, att wi woro i en wida högre och andligare betraktelse hela den aftonen, och det war många flera warningar af lika stor wigt, som jag icke hann att widröra. Korteligen, hwar och en lärdom har sin tid, sitt mått och sitt rum. Om Plestisten t. ex. lästes af werldens hopy, skulle jag strifwa helt annorlunda och öfwer flera ämnen, än då jag ser, att det är bara wäckta och sölande själar, som hålla den; och dessa hafwa mycket mera nöd af de falsta röster, som tala i deras eget hjerta, än af oomvända lärare, hwilka man ganska snart lärer att förstå sig på. Detta är, hwad jag i brådstan will swara på eder anmärkning, men får och härtill lägga, att jag icke will fritaga mig från fel och brister eller säga, att jag har gjort allt på bästa sätt. Blott ett wet jag, att jag gjort efter bästa förstånd och förmåga — och tröstar mig till slut sålunda: Stor sat, allt mitt är uselhet, dock ryggas ej barmhertighet. På denna Guds barmhertighet lefwa wi ännu här i hufwudstaden och hafwa våra sammankomster och söta uppbygga och inbördes, så godt Gud gifwer nåd dertill. I går hade jag på två ställen samling och på det sednare stor trängsel. Många stender woro och der. Något litet buller uppstod, men lugnades åter, och Gud war med och fröjdade sig med sitt ord. Två troende prester predikade och på samma timme. Men jag hinner icke mer berätta för eder. Det är hufwudsakligast lika med, hwad jag i somras förtäljde, utom att, Gudi lof och ära, den hopen blir större, som frågar efter ewinnerligt lif. Nu, bebjen Gud för mig, I låra bröder, som hafwen omsorg om Guds rike. Tack för eder kärlet. Helusen bröderna och systrarna. Gud, all nåds Gud, med sig och eder. Herren ware mäktig ibland eder och sig med sin nåd, wisdom och Herrens fruktans Ande!"

Churu nu alltifrån Luleåböndernas utträdande ur kyrkan 1848 separatistströrelsen spriddes alltmör i vårt lands norrliga provinser, widtogos likväl äfwen wid en följande riksdag (1852) inga genomgripande förbättringar till afhjelpande af det öfverflagade onda. Wäl behandlades då, såsom wi förut sett, såwäl

frågan om konventikelplakatet som om de gamla böckerna; men i stället att upphäwa detta föräldrade plakat och att sålunda lossa obilliga band, eller något företaga med afseende på de gamla böckerna, införde man wid denna riksdag en tvångslag, den s. k. sakramentallagen. Efter hwad man kunde förutse, utblefwo icke följderna af detta försarande. Willomeningarna utbredde sig mer och mer, och allt flera, ja ända till tusental, utträdde ur kyrkan. I stället att wid ståndet af den nya och de gamla lagarna försara med urställning efter olika förhållanden, förblandade man mångenstädes dem, som blott yrkade på en billig frihet inom kyrkan, med dem, som utträdt derur, och lämpade på alla samma lag, nemligen den mot konventiklar. Ja, man förfor till och med här och der strängare emot dem, som tillhörde kyrkan, och lemnade dem i fred, som utgått derur, mot hwilka sednare man icke wille tillämpa landsförvisningsstraffet. Den naturliga följderna häraf war, att allt flera slöto sig till separatistförsamlingarna. Stor war den oro, förändring och nöd, hwilka genom dessa förhållanden uppkommo mångenstädes i landet. Många woro de, som i denna nöd wände sig till Rosenius om råd och ledning, och icke så få woro de bref han, utom dem wi redan anfördt, under dessa år och i denna fråga skref till olika personer. De flesta af dessa bref finnas icke mer. Då wi i trakter, der separatiströrelser egt rum, frågat efter personer, till hwilka wi weta, att han skrifwit, hafwa wi fått till svar, att många af dessa redan för flera år sedan utwandrat. För andra, hwilka ännu lefwa qwar inom landet, hafwa breffven enligt fleras berättelser, sedan de länge cirkulerat, förkommit. Från en trakt af Dalarne, der wi äfwen gjort förfrågningar, hafwa wi fått följande i fanning rörande svar: "Gierkligt tack för de wänliga raderna. Jag wet icke, om wi fått mer än ett bref från Rosenius, och detta för omkring tolf år sedan. Jag tror ej, att det finns qwar någonstädes. Det war ett mycket kärleksfullt bref. Han bemötte oss såsom en god fader. Jag minns dessa orden i brefwet: "Om I wiljen, så stolen I så Pietiststen för intet, ja för intet". Men wi hade blifwit otacksamma och oförståndiga och äfwen frestade af högmödsanden, så att wi icke skrefwo tillbaka. Wi hade då upphört att taga Pietiststen. Wi hafwa sedan (några af oss) fått med rätta blygas öfwer sådan otacksamhet. Jag för min del tänker med bedröfwelse, att det är för sådant partifinne och äfwen för andra synner, som wi lida nederlag, och Gud icke låter oss winna några själar för Kristus. — Wi hade Pietiststen i flera år under wår wädelsettid och fingo genom Rosenii skrifter och Luthers postilla någon syn på Kristus och den oförstullda nåden, och hwar gång jag läser något af dessa dyra mäns böcker, får jag själanäring och styrka till mitt andliga lif. — Min man minns dessa ord i nämnda bref: "Wi äro bröder ändå, fastän wi äro olika tänkande i några stycken."

Från 1856 hafwa wi ännu ett bref i denna fråga, skrifwet till bröder i Gudstiwall. Derur blott följande: . . . "När wi lifwål hafwa dessa nådemedel (ordet och sakramenterna), så kunna wi lefwa, och så hafwa wi Guds rike, och "Guds rike wi behålla." Detta är ock det enda wigtiga. Här är den punkt, deruti wi något skiljas, nemligen att I fästet eder mera wid det kyrkliga, och wi mena, att det kyrkliga alltid är ströpligt och wanfligt och föränderligt, och fästa oss mindre derwid, utan åtnöjas, att wi hafwa Konungen på Zions berg och hans makt, hans trohet och kärlet, hans ord; wi hafwa den gode Herden och hans hulda närwaro; och Han förer oss på en grön äng och till friskt watten; ja wi sjunga litet på den 23:de psalmen Davids: Herren är min Herde, mig skall intet fattas . . . Men nu är det vår mening, att wi kunna taga sakramenterna i statskyrkan och själafrödan ur Guds ord i våra hus, och så under bön förbida, hwad Herren görandes warder. Då jag ser, huru i Westerbotten och Norrbotten de, som utgått från statskyrkan, mer och mer börjat återwända till den grundsats, jag här uttalat, och deras små församlingsanstalter blifwit upplösta, så tror jag, att det wore mera till frid tjenande, till själafrid i Gud och till förbättring, att icke hålla så hårdt på kyrkoanstalt, utan att I blott uppbyggen eder inbördes med Guds ord och anropen den gode Herden, att Han tager sig eder an såsom en klen hjord, hwilken dock är Honom täck och af Honom omhuldad och wårdad; så skall Han ock bewara eder i alla frestelser och föra eder till det ewiga goda i himmelen" . . .

Wi förstå, huru med det widsträcktä förtroende Rosenius åtnöjt, bref, sådana som dem wi här anfört, hafwa fått tjena att upplysa de okunniga, öfwerlyga de willråbige och lugna de upprörda, och huru han sålunda under den jämsningstid, i hwilken han lefde, fått, såsom wi förut sagt, wara ett medel i Herrens hand, att icke swårare brytningar i vårt land inträffat, än hwad som skett. År 1859 skref han i n:o 5 af Pietisten ytterligare emot utgåendet från kyrkan.

Till slut må wi här blott anföra en liten händelse, som icke saknar sin djupa lärdom i vår fråga: En baptist, med hwilken Rosenius en dag länge samtalat (minnas wi rätt, inträffade detta 1864) om utgående från kyrkan, och hwilken lifligt framhållit des många brister, frågade honom ändtligen såsom ett slutord i saken: "Huru länge tänker ni då qwarstå i kyrkan?" — Så länge Jesus är der, war Rosenius enkla och bestämda swar. "Men huru länge tror ni, att Han är der?" inwände den andre ytterligare. Rosenius swar är wärdt att gifwa att uppå. "Så länge menniskor der födas på nytt," sade han; "ty detta är icke ett wert af djefwulen. Han, som sjelf är lifwet, kan ock allena föda menniskor till ett nytt lif."

Tionde Kapitlet.

Det andra årtiondet af verksamheten i Stockholm.

Öfwerblid. — Rosenii förhållande till baptisterna. — Förluster inom familjen. — En-
gelska kyrkans återöppnande. — Kjöfers bbb. — Kyrkans inköp. — Gd. allian-
sen. — Traktatförslaget i Stockholm. — Resa till Småland. — Gd. Hofst. gif-
telsen. — Rosenii förhållande till denna ankalt. — Inre erfarenheter. — Annär-
ningar mot Pietisten. — Vikandet på Kbh. — Rosenii sammantomster flyttade
till Betlehemskyrkan. — Scotts besök i Sverige 1869. — Resa till Geste. — Guds
underliga lebnng.

Med Gud och hans vänskap, hans Ande och ord
Samt bröders gemenskap och nådenes borb,
De osebba dagar wi möta med tröst.
Och följer ju Herren, wi känna hans röst.

I stormiga tider, bland töcken och grus,
En fara dock frider mot himmelens ljus,
Det tåget — beh herrlighet werlben ej fer;
Men Herren går för dem med segrens banér.

När småfinta werlben med gruset är nöjd,
Och synden och skärben är all hennes fröjd,
Då följer jag, segrande härar, med er,
Som tågen till ära wid Jesu banér.

Den korsmärkta brägten med smådnamn jag tar,
Om ingen i slågten det namnet od har,
Och följer med gläbje, I kämpar, med er,
Som tågen till ära wid korsets banér.

Den molnstob, of höljer och leber vårt tåg,
Den klippa, of följer med springkällans wåg,
Ar Kristus, hans kärlek och renande blod,
Der lefwer vårt hjerta, der lifwas vårt mod.

Får satan mig sålla — och synd kräfwer bbb,
Jag likwäl wiå hålla, i yttersta nöb,
Den stora, den ewiga sanningen ren,
Att En dött för alla, och alla i En.

Att midt i min smärta för synder och brott
Ar dock i Guds hjerta allt frebligt och godt,
Och jag är för Gudi rättfärdig och ren;
Ly En är för alla rättfärdig, blott En.

När jag mig just tycker obräglig för Gud,
 I samn Han mig trycker som iaktaste brud,
 Beprydd och betäckt af hans herrlighets Ren;
 Ly Gn är för alla rättfärbig och ren.

Si här är nu grunden för lycka och frid
 I hårbaste stunden af qwal och af strid;
 Om mig än försämla min kropp och min själ,
 När dig blott jag hafwer, o Gud, är allt wäl.

O Jesu, blif när och blif när och allt fort
 Och föt och och här och, som alltid du gjort!
 Ja, amen; din trohet skall bringa och fram.
 Lof, pris, tack och ära, wår Gud och wårt lam!

Med denna söna sång och bön helsade Rosenius det nya året 1851, hwarmed Pietisten begynte sin tionde årswandring, och uttryckte deri sitt och församlingens hopp för tid och ewighet. Under tio år hade Rosenius werksamhet i hustwudstaden blifwit fortsatt oaktadt alla de störstföber, som gått deröfwer. Under nio år hade Pietisten utgått öfwer landet och wunnit alltmer förtröende, fått alltfleere wänner, så att upplagan med detta tionde året måste ytterligare ökas — nu till 3,000. Antalet af dem, som under dessa år börjat fråga efter sanningen och kommit till lif i Guds Sons tro, war wäl ännu ringa, jemfördt med den stora otrogna massan, som lefde främmande för Gud och lifwet i Sonom; men de wertade likwäl bland denna såsom ett helsofsamt salt; de wore ett ljus och en stad på berget, som icke kunde döbljas (Matth. 5: 13, 14). Sjelfwa förföljelsen och smådelserna hade, såsom wi förut sett, bidragit att göra saken känd. Till detta uppmärksammande hade, såsom wi äfwen i det förutgående wifsat, mångahanda yttre företeelser bidragit. "Sverige är wädd", detta ord, uttaladt af Scott, kunde med allt skal sägas såsom ett allmänt omdöme om denna tid. Indifferentismens tunga dödsömn war åtminstone förb, tusentals själar hade watnat upp med fångwaktarens i Phyllippi fråga på sitt hjerta: "I mån och bröder, hwad skall jag göra, att jag må wara salig?" och ewangelti ljustiga swar: "Tro på Herren Jesus, så warde du och ditt hus saligt", predikades reban wid denna tid klart af många stämmor inom landet, uttalades rent i tusentals der spridda skrifter. Och äfwen der christendomen med denna sin lifsfråga icke fått komma indiwiden så nära, att behof och längtan uppstått efter en personlig delaktighet af frälsningsnåden i Kristus, hade dock ett erkännande af christendomens sanning, ett ogillande af den allmänna ogudaktigheten och en sträfwan efter något bättre gjort sig alltmer gällande.

De kyrkliga frågorna hade äfwen mer och mer tagit uppmärksamheten i anspråk, sjsjelsatte sinnena och wäckte till behjertande af förhållanden, hwilla man förut behandlat med lifglighet. "De döda benen börja röra", stref Rosenius i n:o 10 af Pietisten för 1851; "glädjande exempel deraf från nästan alla

trafter af riket kunde anföras" — ett märkligt vittnesbörd, då man betänker ställningen i vårt land blott tio år förut. Vid en af de två prestkonferenser, som under sommaren samma år höllös, den ena för norra Sverige i Gesele, den sednare för södra i Helsingborg, och der fråga naturligtvis väcktes om läseriet, hade man efter en längre diskussion öfver saken kommit till följande allmänt erkända tre slutsatser: 1:o "Läsare kallat man i våra dagar alla, som i religiöst hänseende ådagalägga större allvar än den stora hopen; 2:o att ibland dem, som kallas läsare, finnas sanna och allvarliga kristna, derjemte nybegynnare i kristendomen, hvilka ofta äro behäftade med stora ströpligheter och fel, och slutligen falska bröder, som hafwa ett sten till gudattighet men försaka dess kraft? och att just på sammanblandningen af dessa olika slag beror till en stor del beklagligtvis allmänna misnöjet med läsarna; 3:o att följaktligen läseriet bör med all färlighet och storsamhet behandlas". I sanning ett viktigt steg framåt att så mycket erkändes wid en prestkonferens 1851!

Att under en sådan "rörelsernas tid" äfwen en mängd förändringar skulle uppstå, partier bildas, willomeningar bana sig väg, war naturligt. Vi hafwa derom redan widlyftigt talat och stola se ännu något mer. Genom målet emot den bekante sjuömmannen Nilsson, hwilken i Amerita blifwit väckt, sammanträffat med baptister, hyllat deras åsigtter, tagit deras dop och wid återkomsten till hemlandet (1849) börjat i Halland sprida och vinna anhängare för sina nya åsigtter och derföre anlagades wid Götha hofrätt, hade mångas uppmärksamhet i denna upprörda tid blifwit riktad äfwen på frågan om sakramenterna, spennerligen dopet. Till svar på bref "från några wänner i en landsort", hvilka blifwit beymrade genom de der spridda "wederdöparemeningar", stref Rosenius 1851 i n:o 8 af Pietisten "Några ord om barn dopet", hvilka, äfwen utgifna såsom särstild liten skrift*) och spridda i tusentals exemplar, werkat åtskilligt godt genom att på ett enkelt sätt behysa frågan. Redan förut hade han behandlat frågan om sakramenterna. Ut i n:r:is 10 och 11 år 1846 hade han skrifwit en artikel "Om det heliga dopet" och i n:o 12 samma årgång "Något att betänka wid Herrrens nattward". Såsom ett tillägg till denna sednare afhandling följde 1852 ett svar på frågan: "Hwilka äro wärdiga nattwards-gäster?" De enkla upplysande lärdomar om våra dyra sakramenters wäsende och de nådestatter, Herren deri meddelar sin församling, hvilka dessa artiklar innehålla, hafwa säkert warit och stola ännu blifwa till hjälp för mången själ, som enfalddigt will blifwa wid de gudomliga sanningar, wära bekännelseskristter så klart framhålla, och icke följa med strömmen i war oroliga, nyhetsällsande tid, i hwilken så många nya meningar söka göra sig gällande, snart sagdt emot alla war luthersta bekännelses hufvudläror.

*) Af Söndöpings traktatsällskap.

Rosenii lefnadsöfning.

När jag mig just tycker obräglig för Gud,
 I sann Han mig trodder som tacksäta brud,
 Beprövd och betäckt af hans herrlighets sten;
 Ty En är för alla rättfärdig och ren.

Si här är nu grunden för lycka och frid
 I hårbaste stunden af qval och af strid;
 Om mig än försmäkta min kropp och min själ,
 När dig blott jag hafwer, o Gud, är allt väl.

O Jesu, blif när og, blif när og allt fort
 Och stöt og och bär og, som alltid du gjort!
 Ja, amen; din trohet skall bringa og fram.
 Lov, pris, tack och ära, wår Gud och wårt Lam!

Med denna söna sång och bön helsade Rosentus det nya året 1851, hvarmed Pietisten begynte sin tionde årswandring, och uttryckte deri sitt och församlingens hopp för tid och ewighet. Under tio år hade Rosentus werksamhet i hufvudstaden blifwit forskaffadt alla de störstlober, som gått deröfwer. Under nio år hade Pietisten utgått öfwer landet och wunnit allmer förtroende, fått allflere wänner, så att upplagan med detta tionde året måste ytterligare ökas — nu till 3,000. Antalet af dem, som under dessa år börjat fråga efter sanningen och kommit till lif i Guds Sons tro, war wäl ännu ringa, jemfördt med den stora otrogna massan, som lesde främmande för Gud och lifwet i Honom; men de werlade likwäl bland denna såsom ett hellsamt salt; de wore ett ljus och en stad på berget, som icke kunde döljas (Matth. 5: 13, 14). Sjelfwa förföljelsen och smädelsorna hade, såsom wi förut sett, bidragit att göra saken känd. Till detta uppmärksammande hade, såsom wi äfwen i det förutgående wisat, mångahanda yttre företeelser bidragit. "Sverige är wärdt", detta ord, uttaladt af Scott, kunde med allt stål sägas såsom ett allmänt omböme om denna tid. Indifferentismens tunga dödsömn war åtminstone störd, tusentals själar hade wafnat upp med fångwaktarens i Philippi fråga på sitt hjerta: "I mån och bröder, hwad skall jag göra, att jag må wara salig?" och evangeliu ljustiga swar: "Tro på Herren Jesus, så warder du och ditt hus saligt", predikades reban wid denna tid klart af många stämmor inom landet, uttalades rent i tusentals der spridda skrifter. Och äfwen der christendomen med denna sin lifsfråga icke fått komma individen så nära, att behof och längtan uppstått efter en personlig delaktighet af frälsningsnåden i Kristus, hade dock ett erkännande af christendomens sanning, ett ogillande af den allmänna ogudaktigheten och en sträfwan efter något bättre gjort sig alltmer gällande.

De tyrliga frågorna hade äfwen mer och mer tagit uppmärksamheten i anspråk, sysselsatte sinnena och wäckte till behjertande af förhållanden, hwilka man förut behandlat med litgiltighet. "De döda benen börja röra", skref Rosentus i no 10 af Pietisten för 1851; "glädjande exempel deraf från nästan alla

trakter af riket kunde anföras" — ett märkligt vittnesbörd, då man betänker ställningen i vårt land blott tio år förut. Wid en af de två presbiterkonferenser, som under sommaren samma år höllos, den ena för norra Sverige i Geste, den sednare för södra i Helsingborg, och der fråga naturligtvis väcktes om läseriet, hade man efter en längre diskussion öfver saken kommit till följande allmänt erkända tre slutfattor: 1:o "Läsare kallar man i våra dagar alla, som i religiöst hänseende ådagalägga större allwar än den stora hopen; 2:o att ibland dem, som kallas läsare, finnas sanna och allwarliga christna, derjemte nybegynnare i kristendomen, hvilka ofta äro behäftade med stora ströpligheter och fel, och slutligen falska bröder, som hafwa ett sten till gudaktighet men förfäla dess kraft? och att just på sammanblandningen af dessa olika slag beror till en stor del beklagligtvis allmänna misnöjet med läsarna; 3:o att följaktligen läseriet bör med all kärlek och stonsamhet behandlas". I sanning ett viktigt steg framåt att så mycket erkändes wid en presbiterkonferens 1851!

Att under en sådan "rörelsernas tid" äfwen en mängd fördringar skulle uppstå, partier bildas, willomeningar bana sig väg, war naturligt. Wi hafwa derom redan widlyftigt talat och stola se ännu något mer. Genom målet emot den bekante sjömannen Nilsson, hwilken i Amerika blifwit wäckt, sammanträffat med baptister, hyslat deras åsigter, tagit deras dop och wid återkomsten till hemlandet (1849) börjat i Halland sprida och vinna anhängare för sina nya åsigter och derföre anlagades wid Götha hofrätt, hade mångas uppmärksamhet i denna upprörda tid blifwit riktad äfwen på frågan om sakramenterna, synnerligen dopet. Till swar på bref "från några wänner i en landsort", hvilka blifwit bekymrade genom de der spridda "wederböparemeningar", stref Rosenius 1851 i n:o 8 af Bietisten "Några ord om barn dopet", hvilka, äfwen utgifna såsom särskild liten skrift*) och spridda i tusentals exemplar, werkat åtskilligt godt genom att på ett enkelt sätt belysa frågan. Redan förut hade han behandlat frågan om sakramenterna. Uti n:ris 10 och 11 år 1846 hade han skrifwit en artikel "Om det heliga dopet" och i n:o 12 samma årgång "Något att betänka wid Herrens nattward". Såsom ett tillägg till denna sednare afhandling följde 1852 ett swar på frågan: "Hvilka äro wärdiga nattwardsgäster?" De enkla upplysande lärdomar om våra dyra sakramenters wäsende och de nådefattor, Herren deri meddelar sin församling, hvilka dessa artiklar innehålla, hafwa säkert varit och stola ännu blifwa till hjelp för mången själ, som ensaldigt will blifwa wid de gudomliga sanningar, våra bekännelsestrifter så klart framhålla, och icke följa med strömmen i war oroliga, nyhetsälskande tid, i hwilken så många nya meningar söta göra sig gällande, snart sagdt emot alla war luthersta bekännelses hufwudläror.

*) Af Fönbödings traktatsällskap.
Rosentii lefnadsredning.

Milsons landsförvisning, hvarigenom man hoppades förhindra ett vidare utbredande af den nya läromeningen om dopet, hade emellertid icke haft all den påföljd, man deraf väntade. Några andra swenskar, hvilka i Hamburg sammanträffat med medlemmar af en der grundad baptistförsamling, hade dels i umgänget med dessa, dels genom af dem utgifna skrifter inhemtat och omfattat deras åsigtter och började sprida dem såväl i hufvudstaden som äfwen efterhand i andra delar af riket, der de väckta genom förföljelse af myndigheterna woro misnöjda med den bestående kyrkostyrelsen och deraf mer öppna för frestelsen att omfatta någonting nytt. Härpå uppkom bekymmer och villrådighet i mångt hjerta. Det war till tjenst för dessa tveksammas, som Rosenius år 1854 i n:o 8 åter stref några uppbyggande ord i dopfrågan. Den baptistiska rörelsen utbreddes sig emellertid på flera ställen, äfwen i Stockholm, der 1855 den första swenska baptistförsamlingen bildades. Annu några ord i frågan stref Rosenius år 1857 i n:o 3 af Pietisten. Ett rykte hade blifwit utspridt, att han hyllade de nya läromeningarna, och detta gaf honom denna gång anledning att ånyo uttala sig deröfver.

Några hafwa ogillat Rosentis förhållande till baptisterna. Man har undrat, att han, som i början af sitt arbete i hufvudstaden utan allt betänktande samverkade med Scott, hwilken icke tillhörde vår luthersta kyrka, sedermera afböjde all samverkan med baptisterna. Man har kallat detta inkonsequens. Vi påminna ännu, om hvad vi förut wisat, nemligen att pastor Scott aldrig i Sverige verkade såsom partigångare, aldrig för att göra sin olika läromening gällande, dermed bekymra samwetena och leda till söndring, aldrig för att af lutheraner göra metodister. Förhållandet till en sådan man måste således blifwa ett helt annat än till baptisterna, hwilkas arbete och sträfvan allt ifrån begynnelsen gått ut på att vinna anhängare för sina meningar och bilda en särskild församling.

Man har vidare i den ställning, Rosenius intog till baptisterna, i det han afböjde all samverkan med dem, sett en brist på brödratårlet. Vi tro tvärtom, att han äfwen i detta förhållande lät sig regeras af sanningens och kärlekens Ande. Vi se deri en påtaglig lebnings af den trofaste Gudens. Under den tid af söndring, i hwilken Rosenius verkade, med det förtroende han åtnjöt och det widsträckt inlytande han utöfwade, skulle ett motsatt beteende haft de beklagligaste följder för vårt af olika lärdomswäder ändock tillräckligt upprörda land. Af djupaste öfvertygelse ogillade han baptisternas från vår luthersta bekännelse afwitande läromeningar och warnade såväl enskildt som offentligt deraf, icke allenast deraf, att han ansåg dem för missfärelse, utan äfwen deraf, att han war rädd för allt, som blott war egnadt att föra bort från ensaligheten i Kristus in i lärostrider. Vi tro, att detta är den rätta christliga

kärleken, hwilken först och sist ser på, hwad som kan wara till nytta eller skada för själarne, och hwilken, på samma gång den lär of att, der lifwet i Guds Söns tro finnes, hålla den willfarande för en broder, lär of att hålla sjelfwa willfarelsen farlig och strida deremot. "Elsom det emellan of lutheraner", skref Rosenius till swar på en wäns fråga, "är en stor skillnad, så of emellan baptisterna. Det är ju uppenbart, att ibland dem finnas trogna, lefwande christna. Om nu dessa låta of wara i war mening och blott behålla sin tro när sig sjelfwa för Gud (Rom. 14: 22), så att de icke förderfwa dem, som Kristus har lidit döden för (v. 15), såsom wi se, att en del trogna på Pauli tid kunde göra blott genom owisshet — om de undwika detta, skola wi kunna ålsta dem såsom bröder för ewigheten, ålsta dem mycket närmare än sådana lutheraner, som lefwa i obotsfärdighet, då den trogne baptisten oaktadt sin willomening är en Jesu wän och efterföljare. Men att wi nu så förstå saken och känna en stor del baptister såsom christna, det hindrar icke, att wi ej böra stå dem uppenbarligen emot, såsom Paulus gjorde med brodern Petrus (Gal. 2), och såsom Kristus kallade samme sin trogne Petrus en satan och sade till honom: Gå ifrån mig; ty du är mig till hinder d. ä. jag har icke gagn utan hinder af din willomening." — Och ännu under den sista tiden af sitt lif, med all den mognade erfarenhet Rosenius wunnit efter mångårigt arbete för själar, skref han i Oktober 1866 under mycket bönekamp inför Herren en warning för allt slags partiwäsende, wid utläggningen af 17 och 18 verserna af Romarbrefwets sextonde kapitel.

Uti en stön serie af artiklar framställde Rosenius i Pietisten under året 1851 wårt slägtas andliga historia, en målning, deri det solljus, som är utbredt öfwer "Upprättelsen och det första evangelium", "Den nya stapelsen" och "Christi lust med menniskors barn", blott så mycket klarare framträder genom de mörka stuggorna af "Syndafallet och dess följder". Huru många själar hafwa icke redan af dessa stöna betraktelser åter och åter igen blifwit upprättade, lifwade och styrkta att löpa Herrrens wiljas wäg och fortfara med striden för kronan! Hellsosamt och lärorit underwisar of ahandlingen "Något om den sanna bättringen och tron" om det Guds wert uti of, hwarigenom wi emottaga och blifwa delaktiga af allt det, som är gjort för of.

Men under det han till uppmuntran och tröst för tusenden sålunda skref, war han ofta för egen del i mörker, nöd och anfäktning. Wi minnas härwid Luthers bekanta swar till den wän, som frågade honom, huru han kunde i predikan så träffande tala och beskrifwa just hans eget själistillstånd: "Det hafwa mina anfäktningar lärt mig". Och wisst war det på den wägen, äfwen Rosenius lärde att både skrifwa och "tala till de trötta i rätt tid". Till en förtrogen broder skref han straxt i början af detta år: "Dels genom öfwerlastning af arbete, dels genom andra orsaker

är jag nu mycket nedtryckt, swag i tron, ja, såsom det ofta tyckes mig, utan tro, trälattig, lagbunden, syndig. Herre Gud, förbarma dig dock öfwer mig! Åh, bröder, bejden för mig. Jag wet mågen och hemligheten. Jag wet, att jag borde som andra syndare och publitaner, såsom första gången, taga nåd som nåd, som förtappad syndare höra Guds fridsförbund och krypa under vingarna igen; jag wet det, jag läser och ber derom — men åh, min tröst, min kunnbara tröst och frid är så kort, så liten. I hjertats djup är der wäl ett fasthållande af löfterna, ett hopp till Gud, men så swagt, så fördooldt. Bed Gud för mig!" Så klagade han öfwer sig sjelf, så war han sjelf i mörker och nöd, under det han stref och talade till hjelp och uppmuntran för andra.

Den utläggning af Luce 15 kapitel, hwilken under förutgående året varit införd i n:o 2—5, utgafs 1851 såsom en särstild strift med titel: "Den förlorade sonen". Denna lilla förträffliga bok har redan utgått i tusentals ex. och sett en mängd upplagor. Afwen i norsk öfversättning har den uti vårt brödraland haft en widsträckt spridning. Under detta år bestöts afwen och anmäldes till subscription den omtryckning af Pietistens äldre årgångar, hwarom wi förut talat.

Under de första åren af sitt ättenskap hade Rosenius varit stonad för mer kunnbara husliga förluster. Sommaren 1849 föddes honom hans fjerdde barn, en liten flicka, Maria Lydia, som genom sin tidigt framstående liflighet särstildt intog fadershjertat. Endast några månader sednare war dock den lilla systerlingen bruten, då den andre sonen, Johannes, wid något öfwer tre års ålder efter blott några dagars sjukdom afled och, såsom Rosenius sjelf derom stref till en vän, "gick ifrån oss till den stora barnstaran hos Fadren öfwer allt, hwad fader heter". "O, hwilken dunkel wäg jag ofta får wandra!" stref han här om till en annan vän. "Och litwäl, Herren är min Herde. Jag kan icke nesa, att Han stundom rikligen hugswalar och fröjdar min själ. Du har hört, huru Han afwen tuktat mig, då Han fräntog oss vår lilla älsliga Johannes. Jag har förstått, att det war jag, som isynnerhet behöfde det slaget. Det kom just i en sådan tid, då jag påtagligen märkte, huru jag började mer än wanligt förfinnligas. Hwilken trofast wäktare! O, min Herre och min Gud! O, hwilken wän! Så will Han då ännu frälssa och behålla mig".

En för hans hjerta kanste ännu mer smärtsam förlust hade han litwäl att erfara, då sjukdom och död något öfwer ett år derefter åter bröt in i hans lilla barnstara och borttog det då för fadershjertat läraaste föremålet. Wi låta honom sjelf här om tala. I bref till en bebröfwad wän stref han den 20 Mars 1851: "Lad för sednaste bref och för hwarje helsning till och åtanke af din ströplige broder. Jag har hört, att du är bebröfwad, ofta. Åh, jag förstår det, synd och ströplighet, och sedan — i werlden hafwa wi twång; dock, warom wid en god tröst. Wi lesa ett

befynnerligt lif — en beständig död, en långsam död. Och wårt lif, Christus, är så djupt fördoldt, att wi ofta allskintet deraf förnimma. Men, kära du, männe wi äro så alldeles ensamma i lifbandet, öfwergifna och faderlösa, som det tyckes och kännes? Kära män, det är wikt twärtom! Men det, som är fördoldt, är fördoldt, så länge det så skall wara. **Fördolda lif**, säger jag ännu. Och dock ett herrligt lif, när blott täckelset borttages.

"Förrän jag talar mer härom, will jag nämna mina och min hustrus sednaste erfarenheter häraf. Mitt hus är ett sorgehus. Sjukdom och död hafwa åter gästnat när of. Jag skall i dag lemna åt jorden stoftet af wårt mest älskade barn — wår lilla Maria Lydia, som sistlidne lördagsafton kl. 11 togs ifrån of, efter en fem dagars scharlatansfeber. Det har varit en gansta öm och bitter sorg; ty Lydia war det älskligaste och behagligaste af våra barn och hade ej litet intagit våra hjertan, war full med munterhet, sprang och sjöng så rolligt, talade några få goda ord, war friskt o. s. w. Men Herren har och hugswalat of dels med hennes egen stora och ewiga lycka — hon är nu ewigt fri från all fara för den ewiga döden, fri från alla faror i denna närwarande onda werld, denna farliga tid, och fri från alla sorger och qwal — sedan har of det gladt of, att wi märkt, huru Gud icke helt lemnat of åt of sjelfwa att försoffas i sinnlighet, utan tuktar och rensar of. Wi hade tydligt märkt och erlånt, att wi woro wäl mycket fästade wid lilla Lydia samt wid det fäsfängliga nöjet att se henne nu nära jemntor med Elisabets, stundom lika klädd, hwilket fagnade of. Låt mig stildra ett litet ögonblick. Måndagen den 10 dennes kl. 4 e. m. då jag sitter och strifwer i mitt rum, öppnas dörren, och de två små flickorna komma, hoppande och glada och klädda för att taga affted af pappa, ty de woro hjudna till en wän, som önskade se våra barn hos sig. När jag nu ser min hustru i dörren med glad blick följa de små, som woro alldeles lika klädda, undfölla mig de orden: "Saja, nog är detta ett wikt nöje, men icke utan sin frestelse!" "Kan nog så wara", swarade Agatha och förde ut de små — och jag såg särdeles efter Lydia, då hon hoppade af öfwer tröskeln, och — kunde jag hafwa trott, att Herren så hastigt skulle bota den frestelsen, kunde jag trott (märkt), att det war sista gången jag såg Lydia gå? Ty på qwällen när de kommo hem och lades i säng, war jag borta, och på tisdagsmorgonen war Lydia sjuk. (Huru hon ådragit sig någon förkyllning, det kunna wi icke förstå, men Herren skulle något medel hafwa.) Jag har tydt det så: Lydia war wårt öga, Elisabets det andra ögat. De woro of till "förläggelse" (i bibelns betydelse), och då säger Herren: "Dig är bättre ingå i lifwet enögd, än att du skulle hafwa två ögon och kastas till helwete". Och när den ena af de två nu är borta, är det, som wore all sinnligt glädje afwen borta. Så länge gör det of tillfyllest. — Nu, jag wet ej, om Gud är lika nogräknad med alla; men jag

åtminstone får icke längre hafwa någon jordisk glädje. Jag tror, att Herren gör så äfwen med dig, lära wän. Men läs 2 Maccab. 6: 13—16. Och när Paulus säger: "Den, som hustru haft, ware, såsom han icke hade; den, som köper, ware, såsom behölle han det icke; den, som fröjdar sig, ware, såsom fröjdade han sig icke — så wet jag knappt, hwilket jag skall önska: hafwa eller icke hafwa, när man dock skall få hafwa, som hade man det icke — och att göra detta, är swårt.

"Min lära wän, den widlyftighet, hwarmed jag utfört detta, har ett litet syfte och ändamål, nemligen att äfwen du i dina pröfningar må se Guds trofasthet, Guds stora, underliga godhet och om möjligt vara glad i all din bebröfvelse. Eller hwad? Skola wi icke det? Skola blott du och jag och de, som något lida, icke få vara glada? Hålla wi icke dem lyalliga, som Herren agar? Eller är du då förgäten? Männe en qwinna kan förgåta sitt barn, sitt lifs son? Nej, fastän det är dödt, är det swårt att förgåta det. Men nu gäller det då att ihågkomma och på sig tillämpa allt, hwad wi af Guds ord se och sett. Således: All min fromhet heter blott syndernas förlåtelse; all min rättfärdighet blott Kristus. Och Han will och bjuder och befaller, att wi tro så. Och sedan will Han söta öf efter sin wisshet och godhet. Gud ware lof, som har gifwit öf segren. Nu har jag skrifwit ett längre bref än på år och dag. Om jag hade tid, wore det ofta lärt. Denna dag kan jag icke arbeta på tidningarna, dertfore företog jag mig att skrifwa till dig. Gud, all hugswalelses Gud ware med dig".

Till Scott skref han under detta år åttiffliga bref, hwarur wi blott meddela utdrag. Den 17 Januari heter det: "Örjan af året är den swåraste. Utom det att man will med förord eller några verser pryda de första numren af tidningarna, så är nu prenumerationstid, då några hundrade bref skola läsas, requifitionerna böfföras, *) och somliga beswaras; defutom komma öf wännerna här att prenumerera, hwilket allt tager sin tid. Det är endast på morgonen jag får arbeta. Gud ware lof, att Han härtills hulpat, så att jag med helsa kunnat söta allt detta. En hälsåkomma har dock (såsom äfwen en tid förlidet är) nu i sju weckor förbjudit mig tala i sammantomster; dessa hafwa litwål fortfarit genom de bröder, som Gud gjort ställiga att fram-bära ordets kostliga rätter. Nu som fortast om ställningen. Separatismen fortgår — och utan allt hinder. Regeringen har nu mer än ett år haft separatisternas sak under afgörande och ännu icke någat taga något steg. Betydelsefullt! Emellertid fortfara de att mer och mer utgå från statsstyrkan. Äfwen i Subitwäll är deras sak ännu icke afbömd. De hafwa ingifwit en dristig förklaring för domstolen och fortfara emellertid med sin separa-

*) Wib denna tid skötte R—s ännu sjelf äfwen böfföring och expedition af de båda tidningarna. Man kan förundras, huru han fann tid till allt.

tism. Statsstyrkan har en ängslig tid. Ett tecken bland flera är ock, att här råder en svår prestbrist; ynglingar wälja nu icke så gerna prestwägen. Wid ritsbagen? Ja, du torde känna, att det nya representationsförslaget förkastades. Sedan är intet af wigt. Men de kyrkliga frågorna tyckas wara de beklämmande. I allmänhet råder djerfhet hos dem, som älska reform, och rädsla hos de konservativa. En ny tidning "Rätt och sanning på allwar" för ett oerhördt djerft språk att smäda konungen och reta folket. Gud wet det, men någon förändring måste det snart blifwa".

I bref af den 19 Juni skref han åter till Scott: "En orsac, hwarföre jag icke förr skrifwit, war en resa till Gesle, der jag srat pingsthögstiden, talat mycket och sett stor nåd och wälsignelse af ordet. På en weda höll jag (i Upsala, Gesle och Gille) sjutton särstilda andaktsstunder. I Gesle upplät lektor F. gymnastii festivitetsal för oss, der jag från kathebern talade för en stor församling. En annan orsac, hwarföre jag dröjt att skrifwa till dig, har ock warit kanslersämbetets utslag på de 8 a 9 anklagelser, som emot brodern A—lt ingått öfwer hans sammankomster i städer och församlingar. Hans resor och werkingarna af desamma hafwa upprört flendens läger, så att de, liksom för att på en gång göra denne "inre misstönens" arbetare till intet, hafwa alla tillsammans stormat till med slagomål deröfwer. Men som han allestädes iakttagit willören för war frihet till sammankomster (sådana Carl XIV Johan förskref dem), så taga wi för alldeles afgjort, att justitie-kanslersämbetet icke kan tillåta något åtal. Men af swaghet för att "göra folkena fyllest" wägar kansleren ej genast swara, utan har nu låtit saken hwila i flera månader. Religiönsfrihetsfrågan rör sig alltmer hos folket, äfwen bland några här i Stockholm, men hwad mig och A—lt angår, så tror jag, att wi hafwa högre och fallgare kallelse, nemligen att förkunna Guds rike, att werka för den andliga friheten, som är oberoende af alla religiönsformer. Jag ser och märker öfwerallt, att största hopen wänta och christna i landet skulle försträckas för oss och aldrig wilja höra ett ord af war predikan om bättring och tro, den stund wi uppträdde mot den utwärtens kyrkan. Dersföre menar jag, att de som icke kunna uträtta mycket för det andliga lifwets tåndande, de må arbeta för den yttre friheten, om de känna sig vertill kallade, men wi hafwa annat att göra. Och härtill tror jag mig hafwa god grund i Pauli ord och exempel t. ex. i 1 Cor. 9: 20 jemfördt med Apg. 16: 3 och kap. 21: 23 och följande."

Alltfedan engelska kyrkans tillslutande genom owäsendet den 20 Mars 1842 hade emellertid flera gånger under årens lopp fråga blifwit wäckt om des återöppnande. Methodistkonferensen i London, hvars egendom den ännu war, hade öfwerlemnad den i grosshandlar Keyfers händer och förfogande. Pastor Scott hade ock i bref uppmanat Rosenius att, då hans predikolotaler

blefwo alltmer otillräckliga, begagna denna rymligare. Rosenius hade likwäl af fruktan för oroligheter icke wägat taga detta steg. "Folket har fått den föreställningen om engelska kyrkan", skref han till Scott, "att hon alltid är utan förswar, alltid tillgänglig för deras anfall". Andtligen hade ock grosshandlar Keyser, påwärlad af Scott, talat derom med öfwerståthållaren, bellagat trängseln i Rosenit sammantomster och uttryckt sin och andras önskan, att han dertill måtte få begagna kyrkan (1849). Öfwerståthållaren hade swarat; att han för sin del ingenting hade deremot, men skulle först widare förfråga sig om saken. Derwid stannade det någon tid. Hösten 1851 skaffade sig då lektor G—d, som i flera år hwarje weda hållit bibelföreläsningar i Adolfs Fredriks kyrka, af grosshandlar Keyser tillstånd att fortsätta dessa i engelska kapellet, hwilket sålunda, efter att i nära tio år hafwa warit tillslutet, åter öppnades. Derom skref Rosenius i bref till Scott den 22 December: "Dyre broder i Herren. Hwad säger du om den nyhet, jag i dag har att meddela dig: Engelska kyrkan är efter tio år åter öppnad för ewangelii predikan! Af Herren är det stedt. Lofwadt ware hans namn. Jag börjar snart anse min ringa tjenst öfwerstödig i Stockholm, ehuru jag har full sällsättning; men wäl tror jag, att jag kunde wara till mera tjenst på annan ort, antingen i Norrköping, Göteborg eller Gesele, till hwilken sistnämnda stad många wänner bedja mig komma. Dock, jag will intet; jag wet ock icke, hwad Herren will. Här är wiht en mötesplats för alla tratters innewanare. Men jag lemnar detta. Det hör icke mig till."

Äfwen i andra bref från denna tid talar han om en flyttning från hufwudstaden och angifwer åtfästliga skäl dertill. Till en annan wän skref han härom: . . . "Flytta från Stockholm! Ja, derpå falla ofta mina tankar, stundom med stor längtan. Och skälen äro hwarjehanda: Än tänker jag, att jag på en stillare, ensligare ort kunde återfå något af mitt fordna saligare lif med Kristus i Gud och komma ifrån hwarjehanda ondt; än jagar mig werldens hot; än tänker jag på mina barns uppfostran o. s. w. Men wiht will och måste jag wänta på en wint af Herren. Så ogudaktig jag är, will jag dock icke sjelf regera öfwer mitt lif". — Denna wint af Herren att lemna arbetet i hufwudstaden kom dock icke, och Rosenius stannade qwar.

Från det följande året, 1852, hafwa wi icke mycket att meddela. Utli Plestisten skref Rosenius under detta år en följd af betraktelser, en skön lustgård för Guds barn, om wårt barnafskap hos Gud, de djupa och ewiga grunderna för detta barnafskap, wißheten derom eller den förtroliga barnafspandsen, tecknen till detta barnafskap och de skärande motfägelserna deremot. De innehålla, likfom allt som fluttit ur Rosenit penna, äfwen de allwarfamaste warningar för sjelfbedrägeri och falskt andlighet. "Om Guds ewiga nådewäl", "Bilden af ett sundt ewangeliskt

troslif" m. fl. äro äfwen från detta år, såväl som ock: "Den tiden, der du utt sött warder", hwilken blifwit utgifwen såsom en särskild liten skrift och utgått i en mängd upplagor, äfwen på norska.

Ur brefwen till Scott detta år mebdela wi endast följande. Den 30 Mars skref han: "Hjertligt tack, käraste broder, för det mycket kärkomna brefwet till mig af den 28 Februari. Det glädde mig storligen äfwen derföre, att du yttrade dig något rörande min werksamhet. Ja, äfwen jag har nu funnit sanningen af hwad du säger, och jag icke straxt förstod, att just engelska kyrkans öppnande, långt ifrån att förminsta mitt arbete, tvärtom föröfat desamma. Aldrig har så mycket folk trängt sig i mina sammankomster som nu, och aldrig så många beymrade själar besökt mig. Derföre lärer jag wissertligen hafwa nog att göra i Stockholm. Jag hoppas, att icke fienden kan göra slut på vår frihet, ehuru just nu för tre dagar sedan öfwerståhållaren förbjudit de sammankomster, som W—g hållit på söder. Orsaken, att just hans sammankomster förbjödos, war emellertid, att han, innan han började dem, hade anmält det i polisen. Sådant duger ej, så länge konventikelplakatet står qwar bland våra lagar; ty då kunna konventiklar icke tillåtas, utan endast ignoreras, hwar till är nödigt att icke offentligt anmäla dem. Om något för å engelska kyrkan wet jag ännu intet, ehuru många förslag derom warit å bane. Wälsignelserika äro gudstjensterna der. O, hwilken fröjd att se och smaka, huru lustig och underlig Herren är, äfwen i sina dolbaste wägar med oss! I söndags hade jag önskat, att du warit der. Herrliga saker blefwo predikade inför en stor skara; trängsel i alla gångar. Men jag hinner icke mer. Af Herren är det skedt."

Om sina enskilda förhållanden skref han åter den 12 Maj till Scott: "Jag hoppas, att du fått mitt fifta bref. Sedan des har i det andliga och kyrkliga allt gått sin jemna gång; men i vårt familjelif, i mitt hem har det warit mer oroligt. Herren, vår underlige, men wise och trofaste Fader, har åter genom döden tagit ifrån oss ett barn, en liten wacker och förståndig gosse, Martin Josua, som efter en långwarig och swår hosta oaktadt all läkarenas omsorg mer och mer aftynade och omsider föstlidne thorsdag i en ålder af 1 år och 9 dagar slutade sina strider och gick öfwer Jordan, såsom Josua, till det rätta förlofwade landet. Wi hafwa nu tre i himmelen och endast två härnere. Så gör Gud med oss. Med dig helt annorlunda. Men jag will icke upprepa Petri fråga om Johannes: "Hwad skall då denne?" Jag mins, hwad swar han fick: "Om jag wille, att han skulle blifwa, hwad kommer det dig wid?" Gud gifwer hwar och en sin väg och sina pröfningar. Han ser, hwad som passar för hwar och en. Ja, detta har warit oss en icke ringa pröfning och har gansta mäktigt nedslagit vårt såfängliga hjertas lust att här på jorden bereda sig något litet paradisk. Pauli

ord i 1 Cor. 7: 29—31 hafwa fått en mer djup och liflig kraft på öf genom denna händelse. Sedan Johannes föddes (för sex år sedan), hafwa wi aldrig varit så fattiga på barn som nu, ty då han dog, hade wi ännu tre; då Lybia dog, lifaså. Nu hafwa wi åter blott två. Derjemte har jag ofta varit inwärtens swag och ansåttad på denna tid, så att jag just undrar, om det kan wara någon förberedelse för något annat. Jag wet det icke. Jag will bida efter Herren".

Genom alla dessa förnyade för fadershjärtat kännbara slag lärde Rosenius mer och mer den nykterhet wid brukandet af de jordiska tingen, hwartill Paulus förmanar i ofwan anförda 1 Cor. 7: 29—31, lärde sig att fröjdas, såsom han intet fröjdade sig, att bruka denna werlden, såsom brutade han henne icke. Då det följande året en son åter föddes honom, stref han derom till en vän: "Det torde wara en werlan af Guds plockande i vårt hus, att jag aldrig wid ett sådant tillfälle gladt mig så måttligt som denna gång. I dag ser jag den lilla Guds-gåfwan, hwad i morgon kan se, wet jag icke". — I bref till en annan vän stref han: "Tuffan, beständig tuffan, är åtminstone mitt nödwändigaste behof. Mätte Gud wara mig nådelig! Om jag blott kan tro, att Han tänker på mig och ärnar göra mig salig, är jag glad åt all bedröfwelse. Ja, stundom tror och ser jag det".

Om yttre förhållanden stref han åter till Scott: "Religionsfriheten har aldrig i Sverige utgjort en så liflig och allmänt omordad dagens fråga som just nu. Den förening för religionsfrihetens befrämjande, som på dessa sednare månader här bildat sig, har nyligen utgifwit och till underskrifterns samlande utspridit en ganska wäl upplatt petition om religionsfrihet och arbetar på ättilliga sätt för saken. Och märkligt nog hafwa wi på samma tid fått R. till eclesiastikminister, densamme, som dikterat det "utlåtande" af prestståndets pastoralafdelning wid flsta riksdagen, deri det yrkas, att regeringen icke bör stygga tillbaka för att emot läsarena tillämpa de lagar och straffbestämmelser, som finnas. Wi hoppas, att äfwen en sådan mans inträde i konungens råd endast torde påstynnda den brytning, som genom mildheten ännu undwikits. Wihnöjet med de kyrkliga förhållandena yppar sig på allt flere punkter och har nu kommit äfwen till Dalarne, den provins, hwarifrån de käckaste kämparna för det papskista oteis aftastande under Gustaf I utgingo. Om och icke med sådana wapen som då, torde de äfwen nu blifwa kämpar (att lida och tala ut), hwilka swåriligen kunna nedtystas. Om wi lefwa, få wi wäl se. Gud gifwe Konungen lycka, årans Konung! Och hans höggra hand behålle segren".

I början af Juni reste han med sin familj upp till Umeå för att der tillbringa sommaren och mera oförbrt egna sin tid åt de båda tidningarna. Derifrån gjorde han ensam en längre resa högre upp emot nornden, predikade ofta flera dagar å rad i flä-

der och byar, så ock på återresan till Stockholm i slutet af Augusti i alla de städer, som passerades. Återkommen till hufvudstaden i början af September stref han till Scott: "Denna resa har varit en riktig predikatur, en missionsresa. Allehanda lokaler hafwa öppnats för mig, kyrkor, skolhus, rådhus och en gång ett theaterhus; men oftast hafwa samlingarna egt rum i privata boningar och på öppna fältet. Gud ware årad för allt . . . Orsaken till min brådsta för tillfället är ej blott denna resa, utan ock att wi flyttat från Lutterns gränd, der jag bott 5 ½ år, till Johannis östra kyrkogata, hwilken flyttning med allt, hwad dertill hört, tagit åter en wecka ifrån mig". I samma hus hade Rosenius äfwen fått hyra en större särskildt för ändamålet affedd sal, der han sedan under flera år hade sina sammankomster onsdags och lördagsaftnar och söndagsmiddagar, ända till des han wintern 1857, då trängseln äfwen i denna lokal blef olidlig, genom wänners föransaltande, såsom wi framdeles få se, började tala i den engelska kyrkan.

I Pietisten stref Rosenius under det följande året 1853 jemte åtskilligt annat en skön afhandling om "Guds folks borgenstap och umgängelse i himmelen", "Om tron, samwetet — den stora hufvudsaken i ett kristligt lefwerne"; widare några behjertansvärda artiklar om kärleken och des bewisning och mot slutet af året några betraktelser om "De öfwerwägande stälten för Guds barn att alltid glädjas", deras outtömliga glädjefällor; "Föreningen med Gud och alla helgon" och "En beständig nåd för vår beständiga synd".

En kånbar förlust för alla dem, som nitälskade för Guds rike, inträffade under detta år, då Herren hädanföllade den för hans sat så outtröttligt werksamme grofshandlar Keyser. En nitist medarbetare i alla kristliga föreningar på sin tid, bibel- och missionsfällskapet m. fl. och en warm befördrare af all slags kristlig werksamhet, hade Keyser ifrån början med förtroende och kärlek omfattat Rosenius, som i honom städte fann en wån, hwilken, såsom wi förut sett, särskildt under de första åren af mycken yttre fiendskap och förföljelse ofta hållit honom ryggen fri, och hwars råd han i brydsamma fall sökte och följde. Wi hafwa redan berättat, huru Keyser först mot årligt arvode uppdrog åt Rosenius redigerandet af Missionsstiftningen, men sedan åt honom öfwerlät äfwen förlagsrätten. Om Keyser's död och andra yttre företeelser i början af året stref Rosenius till Scott några ord den 30 Jun: "Wi hafwa denna månad varit alldeles öfwerhoppade af främmande, af möten och rådpågingar i anledning af de rörelser, som nu pågå inom landet. Du wet kanske, att här varit ett prestfällskapsmöte, ett för religionsfriheten, ett för nykterhetsfaken, för diakonihfaken m. fl. Alla dessa möten drogo mycket folk in i hufvudstaden, och just sådant folk, som besöker mig. Då förstår du, huru mina dagar och endels nätter varit upptagna. Detta allt har äfwen gjort, att jag icke

ens fått tid att tala med dig om vår vän Kejsers hädanfärd. Ja, käre broder, vår vän sofver, utarbetad och trött — och jag hoppas det bästa om hans själ. Det var en oförgätlig stund, då jag tog affed af honom! Han talade som ett barn om sitt hopp på den enda salighetens klippa. Nu är en stor förlägenhet bland dem, som stola öfvertaga hans olika befattningar, ty gubben gjorde sjelf allting. Ja, du wet detta, du mins, huru det var Kejser, som var det stora drifhjulet i alla våra relligiösa sällskaper och derjemte sjelf stötte allt, och de andra sade blott ja till hwad han föreflog".

Herrens sat gick emellertid framåt. Då en kämpe i den andliga hären trädde ur ledet, uppmäkte Herren andra, som intogo hans plats. Den andliga lifsströmmen banade sig sålunda väg till allt flera orter och hjertan. "Åt hvilka tider!" stref Rosenius endast några sednare till-en annan vän. "Gud börjar ju göra sitt verk lefwande "midt i åren!" Neban kl. 7 på morgonen hade jag i dag åter besökt af en man, som jag aldrig förr sett, nu i själsbekymmer. Och studenter, ämnen till lärare och eljest tongifwande! Gud, vår Herre och mäktige Frälsare, bete dig, bete din kraft! Åt, om wi wore wid rätt besinnning, skulle wi blott bedja i dessa dagar, så länge födelsen påstår".

Till en annan vän, en broder i Finland, som derifrån omtalat glädjande företeelser, stref han (11 Aug.): "Åfwen här, Gud ste lof, är ett ganska herrligt Guds verk för våra ögon. Hans heliga eld tändes här och der i landet och i städerna. Wifst blandar sig och ogräs i hwetet, tätter i och besynnerligheter; men Herren wet wäl råd dermed. Jag har ofta ängslats och sökt arbeta deremot, har wäl och sett, att icke alla förjöt varit fruktlösa, men för det öfriga har jag måst lemna all omsorg åt den allena mäktige. . . Du har wäl hört om det wertande för religionsfrihet, som af både christna och (några) ochristna här bedrifwes. Åfwen detta är en fråga, som orvat många fromma; men min tröst är, att den store Öfwerherden, våra sjä-lars bispof, förer, styrer och leder allting efter sitt behag. Detta å ena sidan. Å den andra torde du hafwa sport, hwad regeringen gör i dessa dagar, nemligen att nu många bröder och systar i tron för deras mer eller mindre wisliga eller owisliga betehde, deras separerande från kyrkan och dylikt, fått liba icke blott smålet utan åfwen till kropp och egendom, blifwit fällda till höga böter och i saknad af medel suttit i fängelse wid watten och bröd, somliga ända till 28 dygn! Sådana dagar hafwa wi här upplefwat. Förförljelsen börjar nu åfwen sträcka sig till de icke separatistiska läsare, då de på något mera stöande sätt gå tillwaga i sin werksamhet. Att jag nu midt i hufwudstaden ännu får bedrifwa samma werksamhet som förut, tyckes bero af ett försigtigare pastorsembete, som anser mindre rådligt att angripa en, hwars lära och kyrkliga åsigtter i så många år gjort

sig widsträckt kända*). Hufvudorsaken är emellertid den, att vår osynlige regent, som leder konungars hjertan såsom wattung-bäckar, har så bestutit — liksom Han beslöt kalla Petrus till korsböden, men Johannes till ett långt jordelif och en naturlig döb (Joh. 21: 18—22). Detta i korthet om de wigtigaste företeelser ibland oss. Bedjen Gud för Sverige och för mig, arme, som ofta grufwar mig för mitt andliga lif under så mycken ströplighet. Dock, jag har en trofast Herde, som allt hårtills hulpit mig, så att jag efter alla uselheter och all fruktan ännu blifwer i Honom, ännu hugswalas af hans gamla, ewiga fridsförbund. Så och en hopy enfalldigare wänner här. Wt leswa ännu på den gamla grunden, under vår allsmäktige Herres wingar”.

Genom sin Pietist mer och mer känd och älskad öfwer hela landet hade Rosenius förnyade gånger af wänner blifwit uppmanad och inbjuden att besöka äfwen södra delen af Sverige. Hans mer tillfälliga preditoresor hade hittills blott sträckt sig till Norrland och trakten närmast omkring Stockholm. En resa söderut beslöts ändtligen för sensommaren 1853. Den då just i hufvudstaden och på flera ställen inom landet utbrutna koleran lade emellertid hinder i vägen dertför. Dels härom, dels och om egna inre erfarenheter och de hopade göromålen, stref han i bref af den 30 Augusti till en af sina närmare wänner: ”Du kan icke tro, huru arbetet wäger mig öfwer hufvudet. Jag är nu en flyktning från mitt hus, min trefliga bostad i Stockholm, och bor hos en wän på landet blott för att fly undan de många människorna och få arbeta på mina tidningar, hwilka sedan en tid kommit på eftersläp, så att de utkommo först i slutet af månaden. Nu habe jag arbetat upp mig till den rätta tiden och habe dertjemte för affigt att arbeta litet i förwäg, så att jag skulle kunna göra den påtänkte resan söderut. Då jag nu i denna affigt kom in till staden, helsades jag på bryggan med den nyheten: ”Koleran är i staden; i natt hafwa tre personer dött”. Då blef det icke längre att tänka på resor, ty dels hindrade karantänerna, dels kunde jag icke lemna min familj i oro. Sedan jag då i tio dagar försökt med sammankomster och äfwen på annat sätt wara wännerna till tjensl, men dels blef afrädd, dels sjelf fann, att jag ej borde samla folk i de låga privata husen, der trångsel och wärme woro en stark anledning till sjukdomen, och jag såg, huru min tid gick bort till ingenting, begaf jag mig åter ut på landet, der jag med lätthet kan uträtta tre gånger så mycket som i staden. Jag har och nu fått ett nytt arbete, som åter tar en wecka ifrån mina tidningars arbetstid, nemligen den nya öfwerfättningen af ”Christens resa”, som du torde hört, att jag

*) Till en annan broder stref han härom: ”Jag ser ingen naturlig orsak härtill, om icke den, att de frukta, att jag, om de angrepe mina sammankomster, som äro de flesta och mest besökta, skulle genom mina tidningar uppröra stora flaror”.

änmar utgifwa. Den måste nu genomfås, öfversättningen beriktigas, och några upplysande noter tilläggas. Dels denna brådsta, dels och framförallt hjertats gamla förberf gör emellertid, att jag drages med en fruktansvärd kallfönnighet. Under det ytan blir helare, blir hjertat stelare. Detta har särfildt på febnare tider varit min erfarenhet. Och båda delarna har jag härleedt från den förökade brådskan. Herren, den gamle trosaste, är härwid min enda tröst, nemligen att Han wet råd med mig. Men då bästwar mitt kött, ty jag wet, att hans råd wanligt är — ett tuktoris, en bedröfwelse! Dagarna i Stockholm woro ganska hellsamma genom toleran, som dref och att litet allwarfammare och grundligare göra och reda för vårt förhållande till Gud. Det är bespinnerligt, hwad den der hastiga dödsängeln kan in-jaga bästwan. Då det berättades om ett par personer, som wt lände, huru friska de varit och i fullt jordbestyr på dagen, och på aftonen kom toleran, och om sex timmar woro de inne i ewig-heten — då ländes det något bespinnerligt. Emellertid, mer eller mindre warm eller kall, det hufwudsfalligaste är, att wi finnas under wingarnas skydd! Om icke Kristus breder sin rättfärdighet öfver och, är allt förloradt. Men Han betäcker mig med sina fjedrar, och mitt hopp skall wara under hans wingar. Jag kan dock icke berga mig utan ewangelii tröst, får den och stundom, Gud ste lof, under ordets betraktande" . . .

Från slutet af detta är meddela wi ännu ett litet utdrag ur ett bref till en annan wän, en af de många, som i landsorterna hjälpte till wid spridandet och utdelandet af hans tidningar. Det rör sig wäl omkring en obetydlig liten pröfwning, sådana som oupphörligt möta på wägen; men då äfwen detta lilla drag, ett ibland många som kunde anföras, icke satnar sin lärdom, och då wi funnit det berättadt af honom sjelf, hafwa wi icke welat helt förbigå det. Några dagar före jul (den 19 December) stref han till nämnda wän: "Så länge som det nu är, sedan jag sist stref, undrar jag icke, om hwarjehanda tankar fallit dig in. Jag trodde en lång tid, att du werkligen skulle komma personligen, och då jag såg det hoppet felslaget, war jag redan inkommen i den hwirfwel af brådsta, som allt härtills så jägtat mig, att ingen, som ej sett det, kan göra sig en rätt föreställning derom. Men jag måste nu genast tala om, huru jag i dag haft en mycket kännbar frestelse. På morgonen war jag så glad och god och mild i den föreställningen, att nu wore ändt-ligen målet för min sträfwan så påf wunnet, att mina tidningar skulle till jul hinna ned till landsorterna, så att det goda folket, som frågar efter dem, ej måtte behöfwa fråga allt för ofta, och att i landsförfamlingar, der de wid julen komma till kyrkan och fråga presten eller hwem som kan förestå tidningarnas utdelning, de ej måtte få det underliga swaret: de äro icke komna o. s. w. Nu, jag sänder med den tanken min tjenare till tryckeriet för att hemta exemplar af Pietisten till expediering och

får då den upprörande underrättelsen, att min tryckare alldeles förglömt låta stämpla papperet, så att jag icke skall få tidningarna förrän tre dagar härefter. Och nu, ja — du kan föreställa dig — nu woro alla mina ansträngningar och wakonätter till intet nyttiga. O, huru den gamle knekten nu rustade på tebjan, så att jag fick wäl erfaras, att han ännu följde mig. Jag märkte, att blott ingen frestelse är på färde (såsom på morgonen war hämbelsen), då är man så god och from, men så snart den slumrande knekten wädes och oroas, då låter han wäl höra af sig". . . .

Året 1854 hade ingått. Många stiftande erfarenheter för Rosenius, arbete och möda, men och ny nåd bar äfwen det i sitt stöte. Med den stöna artikeln: "Trosfast och rättwis, att Han förlåter", hade han börjat n:o 1 af Pietisten. "Swad skall jag gömma från påsten", jemte en kraftig och allwarlig förmaning: "Wandra din höga kallelse wärdigt" m. fl. följde derpå. Sedan kommo trenne betraktelser öfwer Joh. 15: 1—7 ("Grenarna i winträdet", "En underökning om de trognas andliga renhet", Den sanna helgelsens hemlighet"), betraktelser, hwilka, med all den ljusliga tröst de innehålla för arma syndare, äfwen, såsom allt hwad Rosenius skrifwit, mana till själspröfning genom den helfosamma men för många så förargelsenswäckande sanningen han allthjemt framhöll, att icke alla fromma äro christna — denna hwassa udd, som Skriften sjelf så mångenstädes framhåller, och mot hwilken själsfromheten förgäfwes i alla tider spjernat.

Wi sågo af hans bref från föregående år, huru han då arbetade på att utgifwa en ny upplaga af Bunyans "En Christens resa". Långe hade denna bok varit känd och lär för de troende inom landet. Då emellertid språket i den gamla, icke från engelskan utan från tyskan gjorda öfversättningen, war föråldradt, och själfwa öfversättningen något afwikande från originalet, beslöt Rosenius att utgifwa den i en ny från originalspråket gjord öfversättning. På wåren 1854 utkom den första upplagan. Den har haft ganska stor spridning, isynnerhet under de första åren efter dess utgifwande, och sett flera upplagor.

Frågan om att genom inköp af engelska kyrkan stifta en alltmär behöflig större lokal för Guds ords förkunande, hwilken fråga, såsom wi sett, länge varit å bane, blef under detta år ånyo upptagen och ledde ändtligen till det önsjade målet. "Swad kyrkan angår", skref Rosenius till Scott i bref af den 27 Juni, "så kan handelen nu anses wara uppgjord. Det första steg, wi tagit för att komma till detta mål, war att genom samlingsinsamlingar bilda ett litet kapital, hwilket blifwit insatt i sparbanken. Sedan bildades en komite, en kassaförwaltare utwaldes, allt detta blott på trons grund; ty om wi blida ut på omgifwande förhållanden, jag menar, hwad de wäldiga ibland oss besluta, huru "herrarna rådslå emot Herren och hans Smorda", så skulle wi wisserligen bäfwa tillbaka. Men wi hafwa börjat i Herren Sebaoths namn, som alltid gjort mättiga ting och seger

behåller. Förkliden thorsdag hade wi icke mindre än trenne sammanträden för handels uppgörande, i hvilka jag deltog; äfvenså i det utskott, som fick i uppdrag att föreslå stadgar för kyrkans blifwande styrelse. De förut delade partierna för- enades nu, och jag tror, att resultatet af våra öfverläggningar blef godt".

Så hade man då i Herrrens namn beslutit att af metho- distsamfundet inköpa kyrkan. Men hvarifrån taga medel att be- tala den stora köpesumman, 35,000 R:dr? Åfwen här för blef likväl snart råd. Utom det mindre betydliga som genom stäl- lingsbidrag erhållits, samlades en ganska stor summa genom aktie- teckning; några förmögna re wänner till saken försträckt de öfriga genom lån. Så war saken afgjord. Kyrkan ställdes under en direktion, bestående af tolf personer, derutaf en ordförande och en kassaförwaltare. Af denna direktion war Rosenius en med- lem ända till sin död. Den lilla kyrkan skulle nu också under sina nya egare få ett nytt namn, och man kallade den Bethle- hemskyrkan (brödbhus). Den har och, Herren ware pris, allt här till bewisat sig så wara, då det ewiga lifwets bröd rikligen blifwit der framuret och utdeladt till nådehungerande själar.

För att åstadkomma en förening emellan de lefmånde lem- marna inom olika kyrkosamfund och förhindra det förkättrande och dömande, som ofta blott för någon olika uppfattning af jemfö- relsewis mindre betydande frågor egde rum emellan dem, hvilka likväl woro ett i den stora hufvudfrågan, hade man i London redan 1846 bildat den evangeliska alliansen. Några evangelii wänner inom vårt land lände snart behof af en sådan förening åfwen hos oss, och så uppstod på wåren 1853 den swenska afdel- ningen af den evangeliska alliansen. Till swar på några för- frågningar från landsorten gaf Rosenius i n:o 5 af Wetisten 1854 en kort underrättelse om denna allians och meddelade åf- wen i n:o 12 samma år, sedan flere underafdelningar i lands- orten uppstått, en af centralafdelningen i Stockholm utfärdad skrifwelse, allt för att göra denna verksamhetsgren känd i landet. Sjelf deltog Rosenius likväl blott sällan i den swenska bran- chens verksamhet, upptagen som han war af arbeten, hvilka mer egentligen tillhörde själawården. En från utlandet införd planta, som den ev. alliansen war, och kanske mindre af behof- wet påkallad här än i England, har den aldrig welat rätt rota sig i swenskt jord.

Lifligt hade man efter Keyfers död känt behofwet af att fortsätta den verksamhet med evangeliska småskrifter utgifwande och spridning, hwilken Keyfer börjat, och hwilken under hans led- ning warit till mycken wälsignelse. Ett icke obetydligt fördråb smärre skrifter och åfwen några större (såsom den af Rosenius med en wäns tillhjälp år 1843 från engelskan öfversatta "Wägledning och Tröst") woro wid Keyfers död att tillgå till ytterligare sprid- ning. Men då nu ingen enskild person fanns, som hade tid och

förmåga att på egen hand fortsätta den verksamhet, beslöt man att förbela arbetet på flera och för detta ändamål bilda en förening af några så för saken nitälskande personer, bland hvilka Rosenius war en. Så uppkom redan i slutet af 1853 Stockholms traktatfällskap. Det är en heder för detta fällskap, att den första skrift det utgaf (1854) war den förträffliga lilla traktaten "Kom till Jesus", hwilken, öfversatt och i tusental spridd icke allenast på de flesta europeiska språk utan äfwen på en del hedniska tungomål, i sanning haft en stor mission i vår Herres Jesu Christi rike på jorden. Äfwen i vårt land har den verkat till wälsignelse. — Då evangeliska fosterlandsstiftelsen några år senare bildades, uppgick detta lilla traktatfällskap deri.

Under det Rosenii verksamhet wid denna tid ännu, om än icke med samma bitterhet som förut, icke allenast illa beröftades af den otrogna werlden, utan ock med misstänksamhet och ringaktande betraktades af många war kyrkas lärare, fanns det likwäl andra äfwen bland kyrkans mest framstående män, hwilka, och detta mer och mer, erlände de wälsignade frukterna af hans arbete. Då wi nu i det föregående ritligen framhållit det motstånd, hån och förnimäbelse han hade att erfara, må wi äfwen wisa, huru män sådana som Thomander och Wieselgren redan wid denna tid uppfattade och bedömde hans verksamhet. Ur ett bref af dr Wieselgren meddela wi då följande:

"Då jag 1850 kallades till Stockholm af flera Stockholms pastorers att der hålla föredrag, afseende att wederslägga den då rådande otrospressen, som förde olja i elden, ju mer Wellbin — en polisman — bråfode med en hop naturalister och några rationalister, jemte det jag kallades upp af en styrelse för en tilltänkt "inre mission", war E. D. Rosenius så wänlig och besökte mig. Wi samtalade då helt öppenhetligt om den indelning, som uppstått bland Sveriges kristna (liksom de ochristna kunde sägas indela sig, såsom jag nyss angaf, i naturalismens och rationalismens anhängare). I Finland hette då indelningen schartauaner och hedbergianer; och jag märkte då, att ingendera af oss war — ware sig schartauan eller hedbergian. Han hade nyss förut fått ett bref från Hedberg, som nästan innebar ett hot om bannlysning, om han ej gjorde ett med G. i sitt dåwarande stifte, ett som G. sedan ju har tydligt öfwergefwit. Jag märkte då, att E. D. R. höll sig på samma trosgrund som Luther, och kände mitt hjerta slå af glädje inwid hans. När jag sedan 1854 — tror jag — war i Stockholm, då wi uppgjorde kyrkomötesförslaget, som nu ändtligen skall inträda som en verksam lag, nämnde Thomander för mig, att han, då han nu uppkommit till riksdagen, märkte så mycken wälsignelse af E. D. R. — i verksamhet, att han ansåg sig böra gå till honom och högt tacka honom; det han ock lät sina medbröder i prestståndet så weta. Deraf lifwades jag att göra R. ett dylikt tackfägelbesök, hwilket jag ej gjorde till en hemlighet. Jag märkte då, huru på de fyra

ären infigten om hans wälsignelserika werksamhet hade mycket spridit sig ej blott på samhällets djup utan också på höjderna".

Sommaren detta år tillbragte Rosenius med sin familj i Ratan och gjorde derifrån ensam en prebitorresa norrut ända upp till Piteå och Luleå. Tidigare på wären hade han företagit den länge tillämnade resan söderut, denna gång blott till wisåa delar af Småland. "Guru uppfriskande, stärkande och glädjande din umgängelse när och war!" stref sedan en presterlig broder derifrån till Rosenius. "Du gjorde wäl, att du kom. Jag gläds deråt understundom ännu, såsom det wore i går wi träffades. Och dina månadliga besök hafwa blifwit och ännu kärare än tillförene; ty wi känna dig nu närmare". Ett litet drag, som samme broder från detta Rosenli besök i Småland meddelat och för att, såsom han skrifwer, "strö en blomma på den älskade broderns graf", må här äfwen finna ett rum.

"Såsom bewis på, huru den käre mannen wandrade i Herrens fruktan och war angelägen om ett ömt samwetes bewarande", skrifwer han, "will jag anföra, hwad han i wår förtroliga krets berättade och, då wi woro inne på tal om en christens hwar dagliga lif och lefwerne. "O, hwad wi behöfwa wala öfwer wår umgängelse äfwen bland wårt eget husfolk för att undgå att sära både och sjelfwa och dem, wi umgås med", yttrade han. "Jag will nämna", fortsfor han, "ur mitt eget lifs erfarenhet något för eder i denna wäg. Det war en längre tid, som jag märkte, huru wid wårt bord kunde förekomma åttfylligt lättfinnigt och stämtfullt tal emellan och, hwilket framfallade stratt och löje. Jag fick bestraffningar här för; men det oaktadt förnyades sådant gång efter annan. Dessa små synder kommo i wana och blefwo mig öfwermåttiga. Efter någon tid började jag komma i nöd öfwer dem och wille bryta denna wana, bad Gud om förlåtelse och hjelp; men det war förgäfwes; wi hade allesamman blifwit långt införda i denna frestelse och frestade hwarandra. Jag blef rädd och bad Gud att bruka, hwad medel Han wille, att wi icke skulle förgås änyo i synden utan återkomma till det heliga allwar och den samwetsfred, som wi en lång tid saknat. Och hwad händer? Gud hör min bönn; men icke som jag hade tänkt, icke på det sätt jag welat. Han låter mitt käraste barn bli sjukt och — dö. Nu förjagas med ens lättfinnet; i hela huset blir allwar, sorg och suckan. Men när jag hann sanfa mig, tackade jag min Gud innerligen för den underliga bönhörelsen under tårar öfwer den smärtsamma förlusten af ett älskadt barn, hwarigenom Han tukade och änyo till sann bättring". Jag minns ännu med rörelse, huru han med tårar aflutade denna berättelse, hwilken såsom ett helsosamt salt blef mig och blifwit många till stor wälsignelse, när jag änyo framställt den".

Till Scott stref Rosenius wid slutet af året: . . . "Du ser hwad som på de sebnaste månaderna upptagit mig — utom det att arbetet här hemma alltmer tillwäxer, så att jag också, såsom

du en gång på denna plats, känner behofwet af en medhjelpare. Gud ste lof, Herren banar och sådana. Länk och, hwad Gud gjort med vår lilla Pietist, då den i år utgått i nära 5,000 ex. och nu öfwerfättes både i Danmark och Norrige. Af Herren är det skedt och är underligt för våra ögon. Men ansättning och strid har det kostat mig, så att jag nu börjar blifwa grå. Men då vårt arbete är fullbordadt, så wi gå till hwila, såsom vår broder Hamberg i China redan gått. — O, huru mycket som kunde wara att säga i dessa märkwärdiga tider" . . .

Med det nya året 1855 började Rosenius en utläggning öfwer Herrrens bön, hwilken genomgår de åtta första numren af Pietisten. Ut i de återstående fyra skref han öfwer 1 Cor. 15 kostliga betraktelser om de dödas uppståndelse och det ewiga lifwet, om den sista stora förwandlingen och den ewiga segerfången.

Wid midssommartiden gjorde han åter en resa ned till södra Smerige, då åtskilliga städer, Carlshamn, Carlstrona, m. fl. besöktes. Ett större missionsmöte i Wanneberga bewistades äfwen.

Såsom målande rörelsen på det andliga området wid denna tid må några ord, införda i n:o 4 af Pietisten samma år, här finna ett rum. "Nåstan dagligen emottaga wi meddelandet om nya andliga wäckelser inom vårt land", skrifwer Rosenius, "så att alla kristna borde på denna tid uppfyllas af ett upphörligt lof och pris, tack och pris, ära och pris, att vår Herre, allsmäktig Gud, gör sitt werk lefwande. Gören portarna wida och dörrarna i werlden höga, att ärans Konung må draga derin. — Men är då allt detta, som rör sig, idel glädjande rörelser? Nej, Striften kan icke warda om intet; och den säger, att, när Guds barn gingo fram för Herren, så gick och satan med; att, när Herren sådde god såd i sin åker, sådde och owännen ogräs; att i noten insamlades allehanda fiskar både goda och onda. Då wi först började emottaga underrättelser om mormonismen, trodde wäl knappt någon, att äfwen denna widunderliga företeelse skulle inom vår tröga nord winna anhängare. Nu berättas litwäl uti en dansk tidning, "Skandinawiens Stjerne," att från den 6 April till den 31 December 1854 icke mindre än 885 personer lätt omböpa sig till mormonismen blott inom Danmark, Sverige och Norrige (hwaraf 126 i Sverige). Fromma själar wilja ofta icke tro, att der Guds ord öfwas, djefwulen skall inblanda sig och drifwa sitt spel med andliga ting; men Striften säger det, Striften säger, att satan förstapar sig i ljufets ängel (2 Cor. 11: 14). Låtom oss litet efterfinna, hwad detta kan wilja säga. Wi förstå allraförst, att det måste wara några frestelser, som dermed antydas; men hwilka och hurudana? Männe till mord? Nej, det är swart. Männe till otuft? Nej, det är swart. Männe till stöld? Nej, det är swart. Männe till wrede, trätor? Nej, allt sådant är swart. Guru och när

kommer då satan såsom en ljusets ängel? Detta sker genom "andliga illfundigheter uti himmelska ting" (se grt. i Eph. 6: 12); det sker, när han, wanligast under rörelsetider, förer själar på några, såsom Luther säger, "besynnerliga ting," hvilka han så herrligt utmålar och gör så viktiga för deras hjertan, att de derigenom dragas från enfaldigheten i Kristus. Andliga förvillelser och oftå hafva alltid åtföljt märkligare väckelser. Sådant se wi i den christna kyrkans första, friskaste och heligaste period. Än uppstodo falska apostlar, som förwände seltwa rättfärdiggörelseläran (Gal. 1); än föröfwades sådant oftå med nattwarden, att de gjorde sig druckna af det wälsignade winet; än separerade sig bröderna fins emellan, så att somliga kallade sig paulista, andra apollista, somliga cephistta och andra christista; än twistade de om den lewitista lagens förefrister så, att de dermed fördeswade dem, som Kristus libit döden för o. s. w. Likaså wid reformationstiden. Huru stördes icke Herrens werkt än af bildstormarena, än af anabaptisterna (wederböpare, mennoniter), än af antinomerna; och hwar och en ansåg sin sak så viktig, att han menade sig böra för den göra allt. Hwem skall då undra, att wi äfwen i våra dagar se något dyllt, såsom t. ex. att här några finna Luthers skrifter så stadliga genom läran om den qwarboende synden, att de måste göra stora bobål och bränna dem; att der några anse det farligt att taga nattwarden af oomwänd prest, eller att andra göra sig samwete af att begagna böcker, som icke äro fullt rena; att här några finna det så orätt och stadligt, att de små, hvilka äro de största i himmelriket, stola genom inträdes-sakramentet upptagas i Guds förbund, att de måste resa sig deremot; att der några börja bekynra sig och andra med frågan om sabbaten, om tredje budet skall angå oss christna, eller om det är rätt att fira söndagen, då Guds bud påtagligen handlar om sjunde dagen; att här några fundera, om det är rätt att deltaga i missions-saken, då äfwen många oomvända deltaga deri med sina penningar; att der några finna alla dessa olitheter för litet betydande, men deremot upptäckt, att ett stort ljus uppgått i Amerika genom Joseph Smith, i mormonernas lära? Korteligen, man kan knappt upprätna alla besynnerligheter, som i denna tid uppkomma." ... Så bröto sig ljus och mörker i allehanda sifftningar allt starpare emot hwarandra under denna "rörelsernas tid".

Wid besöket i Gese under resan till Norrland sommaren 1854 hade Rosenius uppmuntrat den lilla hop af troende själar, hvilka der wid hans ofta förnyade besök alltid samlades omkring honom, att bygga ett bönehus för att hafwa en samlingsplats till gemensam uppbyggelse och för dem bestrifwit det enda, som wid denna tid fanns i landet, nemligen det i Umeå. Rådet upptogs och åtlöddes. Redan följande år war bönehuset färdigt och invigdes af Rosenius wid ett besök i staden. "Han fick således", så skrifer hvarom en af hans wänner i Gese, "wara med

håde att plantera *) och att watta den unga församlingen. Hans befök i wår stad hafwa varit efterlångtade och wälsignade, och såwål genom dem som genom hans Petist hafwa själar blifwit födda och fostrade, hwarföre och församlingen här ansåg honom såsom en fader i Kristus. Herren hade och gifwit honom detta Pauli sinne att bära omsorg om församlingarna, och Gesele, såsom en af de tidigare och lifligare punkterna för lifsrörelsen i wårt land, hade af denna hans faderliga omsorg sin goda del. Såwål wid frågan om bönehusets byggande som i alla andra den lilla församlingens angelägenheter wände man sig till Rosenius för att få råd, hwilka råd och troget efterföljdes, ståse till församlingens bättnad."

Det skiftebräda och i många afseenden brytande året 1856 inträdde. Sjelf omtalade Rosenius detta år och de närmast föregående såsom de i wisja fall swaraste han upplefwat, såsom fulla af inre och yttre frestelser, ansättning, kamp och nöd, i högre grad än eljest någonsin. Och då wi sätta oss in i hans ställning wid denna tid, stola wi förstå, att sådant just då war honom af nöden, om wi eljest känna på en gång menniskohjer- tats art att alltid, sig sjelft lemnadt, utan den tuktande nåden, wilja den orätta wägen, och tillika Herrens trofasthet emot de sina att stöta dem så, som de betarfwat det, och tukta dem, hwar så behöfwes. De medel, Han dertill använder, äro då högst olika, såsom Skriften och all erfarenhet bewisa. Så kan Han stundom winna sitt ändamål genom att gifwa ett föröfadt mått af tro och Andens krafter. En annan gång måste Han tillgripa yttre tuktan, någon kännbar förlust, onda tungor o. dyl.; och åter en annan gång, då allt sådant icke skulle motswara ändamålet, måste Han bruka ännu hårdare medel, såsom Han gjorde med sin tjenare Paulus, när denne stod i fara att förhäfwa sig, då Han, på det sådant icke måtte se "öfvermåttan", stökade honom "en påle i töttet", "en satans ängel", den honom kändpusta skulle (2 Cor. 12). Sådan Herrens wisshet och trofasthet, att rätta sin tuktan efter wårt behof deraf, är det, som wi måste räkna för wår salighet. Wi finna och deruti swaret på mångt ängsligt "hwarföre"? "hwarföre så, o Herre?" i wårt lif. Denna Herrens trofasthet war det och, som just under dessa år gjorde försörelsens ung rätt het för Rosenius, twifwelsutan för att derigenom bewara honom för det allragrustigaste onda, det att förhäfwa sig. "Gud står emot de högfärdiga, men de ödmjuka gifwer Han nåd", så betydade den lärjungen, som kanske mer än någon af de öfriga bröderna stött i fara att tycka sig något wara. Men man blifwer icke ödmjuk, och man behålles icke i ödmjukhet, utan genom förödmjukel- ser. Det hade Petrus och grundligen fått erfara. Så och Rosenius. Så äfwen hwar och en själ, som skall fostras i Andens skola.

*) Den första andliga rörelsen i Gesele började dock 1830—31 genom Jacob Norin.

Guds wert inom landet hade gått framåt, och Rosenius hade fått wara ett af de mer wälsignade redskapen derwid. Särskildt efter Keyfers död, då åtskilligt af sådant, som hörde till den yttre werksamheten, öfwerflyttades på Rosenius, hade han blifwit ännu mer äfwen i det yttre framstående. Denna hans werksamhet och frukterna deraf började ock att af många inses och öppet erkännas. Redan 1854 hade tvenne af war kyrkas mest utmärkta män, såsom wi förut sett, kunnat märka sådant, och detta erkännande öfades med hwarje år. Den mängd unga andliga krafter, hwilka under de pingstflottar, som gått öfwer wårt land, uppstått här och der och genom sitt wittnande om nåden i Christus Jesus och sin werksamhet för Guds rike fagnade hwarje waket öga och hjerta, samt manade till hans pris, som är all god gåfwas Gifware — dessa krafter woro då ännu dels spåda, dels mindre framträdande. Rosenius, wid denna tid redan mognad i den kallelse Herren gifwit honom i sin wingård, stod fram mer ensam — och dertföre på en för menniskohjertat farlig höjd. Deraf utan twifwel dessa "många-handa förökelser", dessa anfäktningar och strider wid denna tid. Sedan den evangeliska fosterlandsstiftelsen under detta år, 1856, blifwit bildad, öfwer gick emellertid största delen af det till den yttre werksamheten hörande på denna anstalt. Den allmänna uppmärksamheten drogs från de enskilda till denna, och Rosenius trädde mer tillbaka. — Wi wilja nu se, hwad som närmast hade gifwit anledning till bildandet af denna stiftelse.

Det ständigt tillwälgande andliga behofwet inom landet ropade högt efter näring. Och Han, som wäckt detta behof, förjde ock för det tillfredsställande. Icke allenast inom det stånd, hwilket genom en särskild yttre kallelse fått åt sig uppdraget att föda hjorden, uppwäcke Herren här och der åt sig herbar efter sitt sinne; Han utrustade äfwen utom lärareståndet med Andens krafter och gåfwor såwäl män som qwinnor, stundom bland de eljest mest olärda, hwilka med wälsignelse arbetade på att wäcka och återföra själar till Herren. Mångenstädes förenade sig då efterhand några för Herrens sak sälunda werksamma till gemensamt arbete, och så uppkommo här och der smärre föreningar, antingen för strifters utgifwande och spridning, eller för inbördes uppmuntran att med Guds ord besöka de fattigas boningar eller fångelserna eller sjuklägren. Men ju mer nu denna werksamhet utbreddes, och de små föreningarnas antal ökades, desto mer kände ock de christligt sinnade inom landet satnaden och behofwet af en anstalt, som kunde utgöra en föreningspunkt för denna werksamhet, så att de tillgångar och krafter, som redan förefunnos, kunde blifwa mer widsträckt och jemt använda, och som, då willomeningarna äfwen spredos, kunde noggrannare tillse, att de strifter och striftspridare, som utgingo öfwer landet, måtte wara af en ren lutherst anda.

Detta alltmer ropande behof blef nu tillfredsstäldt, då man

tvåren 1856 i Stockholm bildade den evangeliska fosterlandsstiftelsen, hvilken gjorde det till sin uppgift att, såsom det heter i § 1 af dess stadgar, "till ändamålsenligare och mer ordnad användande af de många frivilliga krafter, hvilka redan inom vårt land börjat verka i evangelii tjänst, för dessa utgöra en gemensam föreningspunkt, samt att till framfallande af nya sådana, hittills obegagnade, krafter öfyna tillfälle för en hvar att med personlig verksamhet, skrifter, böcker, ärliga och tillfälliga gåfvor, testamenten eller annorledes lemna sitt bidrag till vinnande af det äfystade ändamålet: Christi rites tillväxt ibland kristna betännare."

Den nya stiftelsens angelägenheter ställdes under en styrelse, som bestod af tolf personer. Af dessa tolf utvaldes fyra att vara de egentligen verkamma, nemligen den hösten 1867 aflidne pastor S. J. Lundborg, hvilken under en resa i England och Skottland tagit kännedom om dyllita föreningar och i wißt afseende kan anses såsom stiftelsens egentlige upphofsman, vidare lektor Elmblad, doktor Melander och Rosenius. Då stiftelsens verksamhet med åren utvidgades och dess förvaltning 1858 delades i en afdelning för kolportörsverksamheten och en för skriftspridningen, invaldes Rosenius i kolportörsafdelningen, i hvilken verksamhet han qvarstod ända till sin död. Genom sin vidsträckt kännedom af andliga rörelser och krafter inom landet, sin djupa insigt i människohjertats lönligheter och de många afvägarna från sanningens smala väg, sin warfarnhet och huldhet wid bedömandet af swaga, felande bröder har han mångfaldigt fått tjena den evangeliska fosterlandsstiftelsen i denna wigtiga gren af dess verksamhet. Hans fränsfälle har äfwen här lemnat ett tomrum, som icke så lätt skall kunna fyllas. Till trakter, der stiftelsens kolportörer werlade, och der misshälligheter uppkommit, hotande med förändring, gjorde Rosenius en och annan gång i styrelsens namn resor för att bilägga dessa stridigheter.

Äfwen genom bref till stiftelsens kolportörer fick han i brydsamma fall tjena. Ett af dessa har blifwit öf meddeladt, och wi insöra det här, då det wisar öf både det allwar och den huldhet, hwarmed han förmanade de felande. — Ett ledsamt rykte (sedan befunnet ogrundadt) hade inkommit till stiftelsen om en af dess kolportörer. Till denne skref han nu: "Stiftelsen anser, att vår broder kanste behöfwer hwila upp sig i hemmet en tid, innan resan till ** företages. Till denna tro föränledas wi utom andra stäl äfwen af ett mycket ledsamt rykte, som kommit till styrelsens wesskap, nemligen om något, minst sagdt, anstötligt och förargelsewäckande uppförande mot en kristen tjenstqwinna i ** trakten. Är detta rykte sannt, då föreställa wi öf, att det varit till en stor och förtrösande sorg, till en tuffan och en motwigt mot prestelserna till högmöd, och i den händelsen kunde vår broder helt förtröligt meddela sig med någon af stiftelsens medlemmar, hwarigenom wi komme på mera klar fot med

hvarandra. Men är det sannt, och vår broder likväl icke mycket beymrat sig deröfver, då bedja vi honom befinna sig. Vi vilja dock nu icke döma utan blott hjertligen förmana wid Guds barmhertighet i Kristus Jesus och bedja till Gud, att vår broder måtte få nåd att inför den allseende Guden bekänna sin synd, ransafa och pröfwa, huru det står till, ödmjuka sig, hafwa att uppå sig samt iakttaga ett sådant stic i ord och umgängelse, att menniskor må kunna se, att vi i tron lefwa i umgängelse med Jesus. Är det åter icke sannt utan ett lögnattigt rykte, då hörer det till dessa libanden, som alla Herrens vittnen måste för sitt nit uppbåra, men som också utan twifwel äro af den trogne Herren tillstadda till någon behöflig tuftan. Smellertid lærer det hafwa uppväckt mycket förargelse i hela trakten omkring **, och vår broder förstår nog, att han nu på en tid icke kan användas såsom kolportör der på orten. Herren Jesus hålle öf nere i ödmjukhet och i hans fruktan samt i ett kyft och wärdigt uppförande och beware öf från alla fall för de mångahanda frestelser, djefwulen använder för att förderfwa den enskilda menniskans själ och äfwen derigenom Guds rike. Mätte Herren, så mycket möjligt är, afwända all förargelse och leda allt till en god utgång!" — Till en annan broder stref han: "Wi, arma wareser, som blifwit förda längre ut på stridsfältet mot djefwulens mångfärgade här, äro alltid föremål för en särftild censur. . . Gud, du allena wise, trofaste och mäktige Gud, håll öf du så troget wid handen, att wi ingen förargelse gifwa, om och alla vilja förargelse taga."

Då med åren nya, friskare krafter tillkommo i stiftelsens styrelse och Rosenit egna kroppskrafter började aftaga, deltog han mindre stitigt i de öfriga inom stiftelsen förekommande frågor; då någon wigtigare sak behandlades, fann man honom likväl alltid på platsen. Han intog då wanligen, när stundom nya, i hans mening äfwentyrliga förslag bragtes å bane, mer en tillbakahållande än en framåtdrifwande ställning.

Suru hans werksamhet inom stiftelsen af den nuwarande styrelsen bedömes, det framgår af några ord i des i år utgifna berättelse för 1867 års werksamhet, der det om Rosenitus heter, att han "genom sitt trogna, djupa wittnesbörd om Herren Kristus, sin oafstliga, kärleksfulla nitälstan för de dörföpta själarna, sin stilla och fasta hållning i de kyrkliga stridsfrågorna, samt särftildt såsom vår missionsstidnings redaktör, warit i så många hänseenden för stiftelsen af den högsta betydelse och såsom medlem af des styrelse ådagalagt den förening af kärlek med wisdom och warsamhet, hwilken wid en werksamhet sådan som stiftelsens är synnerligen dyrbar".

Då wi för att, så widt möjligt är, framställa en trogen bild af den man, hvars lif och werksamhet wi teckna, alltid fött anföra så mycket, som stått öf till buds af hwad han sjelf till sina wänner talat eller strefwit om sina egna erfarenheter, med-

delar vi nu här ett bref, skrifvet på våren 1856 till en broder i södra Sverige, för hvilken han omtalar åtskilligt ur sitt inre lif. Ringstihelgen detta år tillbragtes hos en vän i landsorten; derifrån skref han den 25 Maj: "Jag sitter nu långt nere i Nerike och har två dina bref framför mig på bordet, hvilka jag änyo läst. I det förra läser jag dina allvarsamma erfarenheter af syndens makt; i det sednare läser jag tro, frid, fröjd i den Helige Ande. Lofwad och wälsignad ware den gudomliga trofastheten, som låter oss erfara både det ena och det andra och i allt detta låter oss seger behålla. Ditt sednaste bref gjorde mig just godt, der Kristus så ensam är din tröst och din wisa, att det heter: "Jag är rättfärdig, derföre att Jesus är rättfärdig; jag är salig, derföre att Jesus är salig" o. s. w. O, att wi alltid kunde behålla denna hemliga wisheten, denna enda sanna, höga berömmelse, som ju är att berömma sig i Herren! Och sedan, o, att wi också kunde hålla oss tätt intill den trofaste Frälsaren med oafställig trosbön, som tager Honom på orden, bön, att Han för sitt namns skull måtte dock bewara våra arma själar och våra steg, våra fötter, att icke satan arge får föra oss, såsom han gerna wille, i synd och snaror. Jag har på sednare åren med bitter ånger och hjertepina sett tillbaka på wissta tider af min andliga lefnad, då jag alltför lättfönnigt glömt satans grymma affigter, alltför målligt försummat den trofaste Herrens hulda förmaning: "Waken och bedjen, att I icke fallen i frestelse!" Jag säger icke, att jag nu kan detta, såsom jag borde — o nej, det är ännu min stora brist, min swåraste anklagelse, att jag icke kan waka, icke wara jemt uppmärksam på mig, men Herren har strämt mig dertill något allwarfammare på de sista två åren; ja, särdeles på det sista, så att jag nästan jemt fruktat. Dock, jag glömmar mig igen, om icke Herren på nytt skakar riset åt mig. Swilket underligt lif, käre broder. Det är ju dock ett korsfäst lif, då wi alldeles måste taga affsed från tanken på frid och trefnad af jordiskt och sinnlig natur — eller också blifwa näpsta. Glömma wi oss, lösgifwa wi den arma, qwidande Adam, då så wi ny förubblad tuktan; nå, hålles han åter jemt wid korset, då lider han också. Så äro både den högtra och den wenstra handen fästade wid korset. Är jag stilla der, så dörr jag; bråtar jag, så dörr jag likafullt. Gud gifwe oss då tålmod att hålla ut med de wilforen, tills Herren kommer och förlossar oss. Gud ware lof, att detta ändå lär tillhöra dem, som kämpa för en krona, lifwets oförwanfliga krona. Men o, hvilken försträckligt swår konst att med sådan stråfwan, nemligen att waka och bedja, med uppmärksamhet på nödwändigheten deraf och med den dermed alltid förenade öftrade känslan af sin uselhet, ändå qwarhålla denna trons tröst, som wi först talade om, nemligen att vår rättfärdighet är oförminstad, vår benådning, vårt målbehag för Herrens ögon lika stort! O, hwem kan det tro och behålla? Nej, wi stola och erfara, att Han sjelf måste gifwa oss:

den trosnåden, sjelf komma och till hjelp, då wi äro nära att förloras, komma och till hjelp och frälsa och genom tron. Således få wi sluta dermed, att **Han, Herren**, är både vår rättfärdighet och vår starkhet och vår förlofning. Ja, lofwad ware hans trofasthet, Han är allting, Han gör allting! Och till slut är jag mest nöjd dermed, fastän det är egentligen den saken, som mest pinar och, att wi icke få blifwa något."

Uti Pietssten skref Rosenius under detta är en förträfflig undervisning om den rätta bättringen ("Stentruforna öfverfulla"); åtskilligt om helgelsen och goda gerningar; förmaningar till trons bewisning i lefwernet; om "Den hemliga wissheten" och äfwen uti nr:is 3, 4 och 5 den för fattiga hjertan så hugneliga artikeln "Den gode Herden". Emot n:o 4 af denna artikel (särskildt pag. 54—57) infördes i n:o 51 af Bättern samma år några till deß Red. insända anmärkningar, hwilka ytterligare stärktes genom Red:s egna.

Det ligger utom gränsen för det mål, wi för och uppåt, att här i sin helhet taga upp dessa anmärkningar; likaså att ingå i någon kritisk öfwer dem. Gerna hade wi welat med några korta ord antyda, hwad dessa anmärkningar egentligen öfverföde, men tilltro och icke kunna göra det, då wi påträffat nästan idel motsägelser, icke blott emellan insändarens anmärkningar och redaktionens utan äfwen emellan åtskilligt af hwad insänd. sjelf framhåller. Så säger han t. ex. straxt i början: "Man har mer och mer kommit till det slutomdöme, att Pietssten vill på trons grund framhålla den wigtiga förmaningen för ljusets barn att icke wandra i mörkret utan såsom ljusets barn wandra i ljuset". Och så omedelbart derefter: "Mången har det dock förundrat, att Pietssten nästan alltid talar så om helgelsen, som om den icke hade någon utanföda, utan blott gäller den inwärtas menniskan, hjertats fromhet, renhet och helighet. Dnekligen synes det, som wore Pietssten af den tanke, att allt tal om den yttre wandringen, alla förmaningar till werkt och gerningar ligga egenrättfärdighetens och werthelighetens område så nära, att man för att undwika att komma in på detta bör bruka den försigtigheten att lemna allt sådant tal." Längre fram anföres till stöd för anmärkningarna följande ord af Thomander: "Det är icke wäl bestådt med det lärjungastap, som aldrig kommer till ynglingens friska lif eller till jungfruns rena, öfwerwinneliga trohet, utan går den andra dagen tillbaka, lika mycket som den framgått den första. En sådan lärjunge snafwar och qwidder den ena stunden, trålar och qwidder den andra; han vill bewisa sin tro med sina ströpligheter, af idel farhåga för den sjelfrättfärdigheten att bewisa sin tro med sina gerningar; han gifwer sländigt wika för den onde och menar honom vara öfwerwunnen nog, blott man wet att utförligt beskrifwa, huru många tumsbredd man har wikt för honom; han sparar sig sjelf, öfwerallt der det gäller, och berömmar sig sedan, att han är helbregda;

han wet rätteligen, att Christus är dödd för våra synder, men kommer icke ihåg, att wi stola och dö med honom från synden och lefwa rättfärdigheten; han will wäl taga barnet Jesus upp såsom Israels tröst, men betänker sig wid att göra för honom, såsom sedwänja war i lagen." Längre fram åter, sedan insänd. talat om, huru det hör "till en god wingårdsman, att han har en knif till att rensa med, och icke blott att han har den, utan att han brukar den", och att det wore "oriktigt att måla öf en wingårdsman utan denna knif", tillägger han: "Detta har Pietisten på flera ställen i de gamla årgångarna af sin tidning tydligt wisat öf. Den har äfwen framhållit den wigtiga anmärkning (som och ligger i öppen dag), att det är just de grenar, som bära frukt, hwilka rensas och stola rensas. Långt ifrån således att Pietisten skulle mena, att de troende icke tåla förmantingar och bestraffningar, hwad lefwerhets rättfärdighet angår, menar den tvärtom, att det endast är för dem förmaningarna, hwilka i så rikt mått finnas i de apostoliska brefwen, äro strifna, och att de älfsta dessa förmantingar, gerna höra dem för att också med Herrens nåd kunna göra dem". Med detta erkännande tycka wi för wår del, att insänd. sjelf återtager alla de anmärkingar han gjort. Se så Red. i sina noter. Dessa äro alltigenom angripande. Men det är ju ett erkänt förhållande, att hwar och en uppsattar och bedömer tingen blott från sin egen ståndpunkt. Guru annorlunda bedömer icke då, i rent naturliga mål, t. ex. den nyf på lefnadswägen införda ynglingen i sin oerfarenhet denna wäg, emot den med de fele faror och beswärligheter förtrogne mannen eller den derunder grånade gubben! Och huru olita betraktar icke en sjuf det helande lätemedlet och läfaren, emot den som sjelf ännu är helbregda! Så äfwen på det andliga området. Der äro hemligheter och förhållanden, som man omöjligen kan rätt bedöma från hwarje andlig ståndpunkt.

Wi lemna således dessa anmärkingar i Wäktaren, hwilka hwar och en kan läsa i n:o 51 för 1856, och wilja i stället se, huru andra gjorde sig till godo samma n:o 4 af Pietisten. Straxt efter emottagandet af detta nummer stref en nu i wår kyrkas tjänst anställd lärare, hwilken wid denna tid i Upsala beredde sig för sin blifwande prestegamen (den 24 April), till Rosentus: "Lad, du käre broder, för din sista Pietist; den har gjort mig mer godt, än jag för någon menniska kan uttala. Jag håller just på att nu på morgonen läsa den, men kände mig owillkorligt manad att en stund afbryta för att säga dig, huru mycket godt du, eller fasthellre Herren genom dig, dermed gjort min själ. Ad, jag har gått så länge och arbetat med mig sjelf men utan framgång; jag har "striat och drifwit på mig, men det har blifwit blott allt wårre och wårre". Men nu ser jag felet och derjemte boten mot felet. Gud hjelpe mig att kunna blott förblifwa enfaldbig wid Jesus; o, då har jag ro! Jag har strifwit

detta, ty jag tror, att det skall glädja dig, såsom en af Herrens "små drängar", att höra, det bestämdt ett (om icke flera?!) af din Herres älsfader, dyrköpta får haft verklig välsignelse och gagn af hwad du fått skrifa. Käre broder, du har allt fått den rätta blicken in i nådelöshets och den sanna helgelsens hemlighet (andra må säga, hwad de vilja); ty sanning äro dessa ord (pag. 55): "Ingen lag, intet hot, ingen försträffelse för helvetet gör mig stark i striden; men blir mitt hjerta upptändt af fröjd och kärlet, då är jag stark, då springer jag lös ur den måttigaste boja, då förmår jag allting". — D, att jag aldrig måtte glömma detta!"

Många woro de wänner, hvilka då n:o 51 af Wättaren utkom, uppmanade Rosenius att svara derpå; ja till och med från vårt brödrarike Norrige kommo bref i detta syfte. Men han wille det icke. Till en broder i landsorten, hwilken i bref till Rosenius ytterligare framhållt samma anmärkningar mot n:o 4 som Wättaren, stref han deremot ett swar (den 28 Juli), hwilket wi låta här följa: "Under mycken tackfägelse till Gud har jag läst ditt bref af den 16 Juli. Han gör allting wäl. Jag tycker mig nemligen se, huru ense wi nu äro i sak, om wi och göra anmärkningar i afseende på ord. Ja, käre broder, jag är fullt ense med dig derom, att wi äfwen böra brufa salt, och det på fullt allwar — saltet är ett godt ting, då det rätteligen brufas — att allwarsamma förmaningar och bestraffningar måste lika wigt användas som evangelii hugswalelser; och isynnerhet att wi på fullt allwar öfwa oss att göra efter alla ordets fördringar, ty just derigenom få wi det allrafinafte, klaraste förstånd i själawård. Att detta är och warit Pietistens mening, det kan du se redan af n:o 1 d. å., men isynnerhet af en hel mängd n:ror i de förra årgångarna, hvilka n:ror du i registren återfinner under t. ex. följande rubriker: "Om helgelsen", "Om köttets dödbande", "Wandra din höga kallelse wärdigt", "Små synder", "Om goda gerningar", "Helgdadt warde ditt namn", "Gustafslan", och hela förklaringen öfwer Col. 3 kap., som upptager flera art i två årgångar. — Nå, detta erkänner du, t. o. m. anmärkaren i Wättaren erkänner det.

"Men kan då någon förstå, hwad som kom åt Pietisten, då n:o 4 framföddes? Annu i dag kan jag icke annat förstå, än att hela den förbryllande hemligheten ligger blott i det gamla kända förhållandet, att hwar och en skådar en sak blott från sin egen synpunkt. Om du endast djupt och grundligt förfäster dig in uti ett rätt "swagt" och "stukt" förs belägenhet, en själ, som är färdig att förtwifla "öfwer all sin uselhet", sitt "fåfänga" ropande, bedjande, kämpande och åkallande om kraft att kunna göra och wara, hwad den Helige Guden kräfwer, ett lagbränkt sinne, ett "trosfadt rör", en "ryktande wete", korteligen en själ, som redan så lider af träldomsande, ja just dert har sin sjuksdom, att den ser blott på sig och icke på Kristus och

berföre saknar all kraft — om du får en sådan själ för dig, då är jag fullkomligt vis på, att du icke företager dig att med "ideltligt moraliserande, skriande och pådrifwande" wilja bota honom; då håller du alldeles med n:o 4, des bibeltext och Luther, att sådana själar icke botas på det sättet, utan twärtom förwärras, ja om möjligt förderfwas och mördas. Men lika naturligt det war, att jag, som hade denna syn för mitt öga, skref såsom i n:o 4 står, lika naturligt war det, att du med din egen friska erfarenhet för ditt öga — den erfarenhet, som så lifligt stibras genom hela förra hälften af ditt kära bref såsom lewande ditt omböme — måste hafwa en sådan själ för ditt öga, som icke är så der lagstt nödställd, träldomssjuk och eländig som den, n:o 4 affåg, utan en själ som twärtom, efter dina egna ord i brefwet, "fann det så lustigt att så krypa under Christi allt öfwerstylande rättfärdighet"; och si, en sådan, o, en sådan själ, som smalar ljusheten af Christi allt öfwerstylande rättfärdighet, honom gör det förträffligt godt att få en huld och allwarlig förmaning, ja, kanske du skulle t. o. m. tålt wid detta "ideltliga moraliserande", som n:o 4 omtalar? Ja, en sådan själ, den kan förmanas, och den förbättras, renas och stärkes genom förmaningen. Derom äro wi fullt ense.

"Det är dock märkwärdigt att se, huru ströpliga wi menniskor äro, äfwen de som skola wara bland de yppersta. (Gud beware öf och själfwa finna öf så!) Jag ser på ett ställe i ditt bref, huru du tänker precis som jag och dock icke kunde se, hwad n:o 4 talade om. Du säger: "Då evangelium samttidigt och utan alla inifränningar framhållas, tror jag icke en förmaning till mer samwetsgrannhet i wandeln stadar, annat än i specielare fall". Swad menar du med dessa specielare fall? Jag är fullt öfwertryggad, att du menar just desamma, som låg till grund för hela n:o 4. Ty der talas bara om de fall, der sinnet redan lider af lag- och träljsjudom.

"Men ett ställe i n:o 4 har du anmärkt, der jag werkligen finner ett fel i mina uttryck — och det war eget, att när jag nedskref det, kände jag, att der war något, som icke war alldeles bra, men jag kunde ej få reda på felet. Stället är nederst på pag. 54 egentligen 5 raden nedifrån, eller i orden: "så blir och werkan deraf alltid lagens, nemligen att den kommer wrede åstad" etc. Felet ligger blott i det ordet "alltid", då det i stället bort heta: "så blir werkan på sådana, lagsjuka, swaga, som här omtalats, alltid lagens" etc. eller såsom Luther uttrycker denna sanning: "Så ofta lagen blir regerande i samwetet, har den alltid sin werkan att föröka synden". — Men att fordringarna på öf alltid utgåra lag, hwad drägt eller färg de än må tilläbas, det är en enkel sanning, som hwar och en med litet logik finner eller blott med känneedom om betydelsen af lag och fordran. Men deri ligger intet ondt, att fordringar äro lag, ty de christna behöfwa ju äfwen lagen, både till regel och tuktan

för det onda köttet; det är blott angeläget, att "lagen rätteligen brutas", brutas i rätt tid, på rätt person, nemligen der den gör gagn, och icke der den gör skada. Annars är det en mysket sin djefwulens snara, som jag påpekade med orden forbringar, lag under evangeliis färg — Kristus, Kristus i hwartannat ord, och dock lag, Kristus, men blott till kras, icke till gåfwa — och detta predikadt till lagbrännta, blödigas samweten under namnet evangelium! Är icke satan sin? Ställ man icke ropa öfwer sådana satans djupheter? Och blott jag tege om sådana och predikade, skrefwe rätt och slätt ofskanderligt om alla stycken och icke wore så fränglig och talade om "heliga, som fara till helwetet" m. m. så finge jag wäl wara i fred från många håll; men så der illa utkommen är man, om man får sanningens allwarfamsaste sador för ögonen och icke mer wägar blott balansera för friid och sänja med alla.

"Att jag, pag. 56, der jag angifwer ett tecken på en god herde, framställt det "såsom det enda" kännetecknet på honom, kan jag icke finna. Jag finner blott, att det der framställda tecknet är, det enda, som jag der framställt, men icke att med ett enda ord antydes, att det är det enda kännetecknet, som utmärker en god herde. Och att på ett ställe i en skrift omtalas ett kännetecknet och på ett annat ställe flera, det finna wi Kristus sjelf hafwa gjort, och det går ju an att göra, då man icke lofwat att framställa alla. Jag nelar icke, att det varit godt, om jag hunnit afhandla alla i samma nr., men då hade andra partier i afhandlingen lidit — och jag kan icke skrifa så bra, som jag wille, jag skrifwer blott så bra, som jag kan — eller t. o. m. bättre, ty, jag bekänner, att det är Gud, som hjälper mig. Jag grånar blott af andliga betydningar, dels för huru jag skall lära, dels för att kunna lefwa derefter.

"Du önskar, att Pietisten nu i fortsättningen af artikeln om helgelsen måtte gifwa en allwarlig uppmaning till trogen Jesu efterföljd, och tillägger, att du då är öfwerlygad, "att ingen skall kunna anklaga de evangeliska för antinonism eller lös lära, utan stola alla motståndare mot ett fritt evangelium nbdgas medgifwa, att wi stå helt på Skriftens grund". — Käre broder, nog wäl jag med Guds nåd skrifa förmaningar i nästa nr. (artikeln blef ej slut med n:o 7, förmaningsafdelningen återstår). Ja, förmaningar kan jag wäl skrifa — Gud hjälpe og blott att kunna göra derefter! Men att evangelii motståndare stola någonsin upphöra att småda detta såsom en lös lära m. m. det tror du wilst icke, om du rätt tänker på saken. Nej, då Kristus och Paulus icke undgingo den smådelsen (tänk, hwilken bitter antydning Paulus i Rom. 3: 8, jemsf. v. 31, berättar sig hafwa fått uppbära), så böra icke wi hwarken dufsta eller hoppas att undgå den smådelsen, så framt wi wilja bewara forsets hemlighet ofkränkt och framställa den ofminlad, så framt wi wilja wara sanna Jesu efterföljare. Det kommer en dag, som skall

uppenbara, att många, som företrädeswis talat om Jesu efterföljelse, just dermed fint dragit sig undan för den korsfästes korsväg och smadat dem, som verkligt följt honom. Sådana finheter skola wi lära förstå. — Jag gör en betydande skillnad emellan två slag af lagista menniskor, som ofta förblandas, nemligen verkhelgonen och de mera lagista christna. Verkhelgon, tecknade i Luc. 18: 9—14, taga för egen del saken måttligt strängt, göra sin wisäsa religiösa dagordning fyllest och se sedan mera på andra än på sig sjelfwa, äro obrutna, starka, kloka, stå ännu i gansta godt förstånd med werlden, ehuru de också äro från werldens gröfre wäsende affsilda genom religionen och gälla för christna. Mera lagista christna åter kallar jag dem, som verkligt för egen del nedslagna af lagen taga saken allvarsamt, men sakna den fulla friid och frihet, som ewangelium will gifwa, och derföre äfwen äro mera lagistt nitälstande om andra. Hwad som egentligen skiljer de förra och de sednare är, att de förra äro gjorda christna och icke för egen del tillintetgjorda, nödsjällda; de sednare åter äro födda, för egen del korsfode, men mera lagista. Om dessa sednare tror jag, såsom du, att wi skola kunna förena dem med oss, ja Gud lof, mer och mer utblottade draga de sig till slut allt närmare lifskällan. Men de förra tror jag icke såsom sådana helt förenas med oss; önskar det icke heller, n. b. såsom sådana. Jag fruktar, att de äro redan för mycket förenade med oss; men Gud kan wäl sända ett wäder, wäcka en lärostorm, som öppnar oss ögonen. Jag frågar: Hwar hafwa wi nu de, som motswara teckningen i Luc. 18: 9—14? Jo, under samma "läsare"-titel, som wi bära. Namnet farise betyder affsild, ty de woro affsilda från werlden genom sin religiositet; många bland oss behöfwa knappt wara affsilda från werlden och äro dock upp-tagna ibland oss. Wi få icke glömma faran af sådan sammanblandning, faran af smitta. Det finns för christna ingen farligare, finare, hemlighetsfullare snara, än då de lebas utåt, från det inre till blott yttre werk, som man kommer ut med och icke behöfwer blifwa syndare på; snart blir man då också af verkhelgonen komplimenterad såsom en förståndig, redbar, begriplig, sund och aktningswärd christen. O, hwad det smakar, emot att wara en "Lammets" däre! Paulus säger: "Om jag blott predikade om-stärelsen, så wore korsfets förargelse om intet". Och åter: "De, som wilja täckas efter köttet, nödga eder till om-stärelsen, allenast fördenksfull att de icke skola förföljda warda med Christi kors" (Gal. 5: 11, 6: 12). Mutatis mutandis så återfinner jag precis samma sak i våra dagar".

Uti en predikan på andra söndagen efter Påst, § 23, öfwer samma ämne som det omtalade n:o 4 säger Luther: "Det är godt, att man lär wäl känna Kristus och förstå, att uti hans rike äro swaga och sjuka menniskor, och att det intet annat är än ett sjuthus, deri man finner idel ströpliga och sjuka, dem man måste stöta. Men det bestinna gansta få, och det jemwäl bland

dem, som hafwa evangelium och någon ande, emedan det är den största wisshet, man kan komma till . . . Ty naturens kloshet är den, att man i Christi rike borde hafwa att göra med bara förståndigt, förnuftigt och klokt folk, samt derom tala och predika; men icke att man här skulle hafwa några swaga och dårar att taga sig deras nöd an, icke till att roa sig dermed utan till att hjälpa dem derutur, så att de måtte komma utur deras synd och dårskap till rättfärdighet och sitt rätta förstånd". Och uti en annan pred. skrifwer han åter: "Derföre är det den högsta wisshet under solen, den gansta få menniskor på jorden hafwa, att man tror Kristus wara hos och uti de swaga".

Gifwa wi nu wår store lärofader rätt i dessa ord, skola wi wisst icke kunna neka, huru Rosenius såwäl i tal som skrift sig nåd att ådagalägga mycket af denna "största wisshet, man kan komma till". Men såsom fariseerna i Jesu tid förebrådde honom, sjelfwa Herren af himmelen, att han "undfick syndare och åt med dem", läggande honom till last just detta, som i alla ewigheters ewighet skall blifwa ett ämne för frästa syndares loffång kring thronen, och såsom fariseen Simon (Luc. 7) rentaf twiflade, att han, Herren Jesus, kunde wara sänd af Gud, derföre att han så wänligt behandlade en synderska (v. 39) — så blef och denne hans tjenare af många stna samtida mistänkt att hylla synden, predika ett "löst evangelium", icke rätt winnlägga sig om helgelsen o. s. w. derföre att Herren fått gifwa honom mycket af denna "högsta wisshet under solen", nemligen att "tro Kristus wara hos och uti de swaga" och låtastig wårda om dem.

Men äfwen från ett annat håll gjordes under detta år anmärkingar mot Pietisten. Uti n:o 10 af "Evangeliskt kyrkowan" finna wi under rubriken "Luthersdyrtan" ett ogillande af ett i n:o 10 af Pietisten infördt "Samtal emellan tvenne wänner". Deri företrädet hos Luthers skrifter framför andra framhålls. Det wälmentade lyftet med införandet af detta samtal ser man af några slutord, och det måste gillas af hwar och en, som har ögon att se, hwilken wälsignelse kommit öfwer wårt land genom den store reformatorns skrifter, gentemot all den skada som åstadsomits genom spridningen af i en eller annan punkt wilselöbade. En af wår tids många glädjande företeelser, hwilken och lofwar frukt för en kommande, är ju wisserligen den riflga spridning, Luthers skrifter fått under de sednare årtiondena. Wi tro och, att mer än en själ, som följt Rosenii anwising och gjort sig betant med wår store lärofaders wert, deraf haft wälsignelse; såsom wi och tro, att alla de, hwilka i någon mån bidragit att widsträktare sprida dessa, dermed gjort wårt folk ett sannsynligt gagn.

Att dessa anmärkingar emot Pietisten af bröder i Kristus emellertid icke gått spårlost förbi Rosenius, se wi af några ord i n:o 12 samma år, då han anmådte sin tidning till ny prenu-

meration. "Wänner", skrifwer han, "som åtagen eder beswåret med prenumeration och utdelning af våra tidningar, tröttnen icke; om I weten, att I äfwen härmed tjenen Herren och hans dyrköpta. Uti annat fall må wi upphöra". Det synes, som skulle dessa ord hafwa gripit i mångt hjerta bland hans talrika wänner i landet och drifwit dem att bethga, huru de wistte, att de genom att sprida hans tidningar "tjenade Herren och hans dyrköpta"; ty af en anmälan redan i n:o 1 följande år ser det ut, som skulle tidningsrequisitionerna för det året infommit tidigare och rikligare än de föregående. Upplagan af Bletiksten måste och ytterligare ökas.

"O huru ditt bref gladde mitt gamla torra hjerta," skref han i Juli detta år till en från en längre resa till sjöns återkommen broder. "Herren ware ewinnerligt prisad och lofsad! Det säger jag både för dig och mig. Ja, slutet på allt, hwad wi erfara, blir wist det, att Herren warder prisad, att Han skall få mycket lof och pris och ära i all ewighet; ty efteråt se wi, att allt, hwad Han oss gjort, är lika priswårdt. De som på hafwet fara och drifwa sin handel till sjöns, de förnimma Herrens verk och under på hafwet (Ps. 107); sådant ser jag ditt hjerta nu beprisa. Gud ware lof, säger jag än en gång. Men äfwen jag har warit i "djupt watten" mången gång, sedan wi stildes, och i många wäder. Ja, jag känner mig ofta såsom en sjöfarande, som swärfwar emellan måttiga elementer — de foro upp åt himmelen och foro ned i afgrunden, att deras själ förtwiflade för ångest, så känner och jag mig ofta. Men Herren stillade stormen, så att böljorna sattade sig. Ja, just så. Hwad allt jag kan åsyfta härmed, kunde jag bättre säga dig, om wi personligen träffades. . . . Men jag säger sanningen, icke är det mig någon främmande sak, att Jonas, profeten, wille fly ut till hafs från Ninive eller — att på allwar önska sig döden".

Sommaren tillbragte Rosenius med sin familj hos en wän på egendomen Aby utanför Gesle. "Under hans sommarwistelse på Aby", skrifwer en af hans många wänner der i orten, "talade han hwartredje söndag i Gesle, Hille och Wahlsbo. I staden utlade han Epheserbrefwet. Wid förklaringen öfwer husstafkan stärpte han ihynnerhet förmaningens udd så, att mången jämrade sig. På Aby talade han öfwer Romarebrefwet; han höll der föredrag hwarje afton i weckan samt söndagsmorgnarna. Mycket folk strömmade dit från staden och landsbygden; en nådeswind blåste; själar föllo till och föddes på nytt, som ännu wandra i Guds Sons tro. Efter morgonbönen frågade han stundom, om någon önskade qwarstanna för att få en och annan dunkel fråga utredd eller något språk behjft. Så samtalades t. eg. en hel förmiddag om dopfrågan, hwilken denna tid wäcste oro i sinna. — Under denna wistelse på Aby skref Rosenius n:o 7—9 af Bletiksten. Hans arbete stebde under mycken bön, suckan och själskamp. Tidigt på morgnarna och äfwen om natten war han

wid sitt arbete. Dagarna woro ofta upptagna af samtal med salighetsbökande själar.

"Utom den wälsignelse hans besök i vår stad medförde genom de offentliga föredragen", skrifwer samma wån vidare, "fingo och enstilda kretsar åtnjuta rit wälsignelse genom hans anderta umgängelse. Dessa stunder qwarstå för många i oförgätligt minne. Wanligtwis slöts härwid en tät krets omkring honom, såsom yngre telningar kring den äldre stammen. Han berättade då lärrika erfarenheter ur sitt långa lif i nåden, eller drog fram till betraktande någon af Sfristens statter. Wille icke något andligt samtal komma i gång, förspillde han ej den dyrbara tiden, utan gick in i sitt rum, uppmanande dem, som dristade samtala med honom, att en efter annan inkomma. Med faderlig omsorg war han mån om att få reda på själens förhållande till Herren och gaf just de råd, uppmuntringar eller förmaningar, som behöfdes. Härwid sparade han, andligen, icke riset, och udden ländes. Hans tal war i sanning ljusligt och med salt bemängdt".

Sedan Rosenius i n:o 1 af Pietisten för det nya året 1857 öfwer Uppb. 5: 1—6 skrifwit en ljuslig "Tröst i alla betymer", började han en utläggning öfwer tio Guds bud, hwilken icke afslutades förrän med n:o 6 följande år. Såsom ett slutord för året skrefs i n:o 12 en stön julbetraktelse öfwer Gal. 4: 4.

Alltfedan hösten 1852 hade Rosenius hållit sina sammankomster i den gansta rymliga lokalen wid Johannis östra kyrkogata. Trångseln började emellertid äfwen här blifwa beswärande, och om söndagsmiddagarna måste ofta hela staror återwända, hwilka icke rymdes inom salen. Flera af Rosenii wänner och åhörare beslöto då att hos direktionen för Bethlehemskyrkan söta tillåtelse för honom att der hålla sina sammankomster. Den 28 Februari 1857 inlemnades sålunda en af en mängd wänner underskrifwen anhållan derom, hwilken och genast bewilljades; och redan följande onsdag den 4 Mars höll han der sin första betraktelse öfwer början af första atten af Christi lidandes historia. Först efter påst samma år begynte han att der äfwen predika söndagsmiddagarna n. 1—3.

Semt femton år hade förflutit, sedan Rosenius, den 13 Mars 1842, sft hade uppträdt i Bethlehemskyrkan. Guru hade icke Guds rike under dessa åren gått framåt! Med en uthållighet och trohet, som endast Herrens Christi kärlet gifwer, der den blifwit tvingande för ett menniskohjerta, hade han under dessa år fortsatt sitt predikande i hufwudstaden, ofta isynnerhet under de första åren i de oansenligaste små lokaler för blott några få åhörare, mestadels ur samhällets ringare klasser — och detta under nästan ständig fruktan och fara för angrepp af en uppretad folkmassa. Och likwäl hade han icke ryggat tillbaka, ehuru hans lött ofta häfwade och wille draga sig undan denna forfets wäg. Herren höll honom likwäl genom sin nåd sländigt qwar

derpå. Och se, efterhand hade den lilla hopen wuxit; den hade blifwit en stor skara. Och då wi nu efteråt stå och förwånas öfwer de rika fruktarna af denne mans arbete, wist borde wi deraf lära wälfignelsen af ett i stillhet och ensald framburet, oaf-lätligt fortsatt wittnande om den oförstylda nåden i Kristus. Ett sådant arbete skall alldrig blifwa utan frukt.

Rosenii uppträdande i Bethlehemskyrkan hade emellertid icke blifwit gilladt af alla, som på ett eller annat sätt hade med sa-ken att stassa. Några hade önskat, att han, såsom lekman, icke skulle tala från predikstolen utan från altarrunden. Underrättad härom stref Rosenius till en af de bröder, som varit af denna mening, följande. Wi hafwa derwid kommit ihåg Davids be-kännele: "Jag warder trängd på alla sidor".

"Jag tror mig göra en god gerning, om jag skrifwer några ord till att belysa, huru jag betraktar Bethlehemskyrkan och mitt uppträdande i densamma. Jag är verkliggen genom Guds nåd sjelf af det sinnet, att jag will så mycket möjligt är gå förstån-digt och oförargligt tillwäga; jag är icke af den meningen, att blott man går i Herrens ärende, må man gå så djerft och groft tillwäga, som man will — nej, då hade det knappt gått wäl dessa sjuutton år, under hwilka jag midt i Stockholm bedrifwit detta läseri. Men på samma gång är dock icke försigtigheten och war-fambeten allt, hwad man får se på, om man will på allwar tjena Herren och hans dyrköpta själar. Det kommer en stund, då "man blir så illa twungen" att göra något, som man sjelf helst droge sig tillbaka för — man blir så twungen, då man nemligen icke wet, om Herren Kristus ännu gifwit sitt bifall till ett tillbaka-dragande, icke wet, om Herren Kristus ännu sagt: du får nu draga dig undan, du slipper lyfna till dem, som bedja dig tolka mitt ord för dem, du får nu lyfna till dem, som "besinna det mennistor tillhörer". När man icke wet, om Herren Kristus ännu gifwit sitt bifall till något sådant, då är man bunden i samwetet af en kallelse från en høy själar, som begära war tjänst.

"Hwad nu beträffar mitt uppträdande på predikstol, så har jag wist oftast dragit mig tillbaka, då herdar wid statskyrkans tempel bedt mig uppträda i deras predikstolar (jag har blott under sista året, 1856, uppträdt i elfwa sådana tempel; men endast två gånger lydde jag derwid uppmaningen att tala från predikstol, de andra gångerna stod jag i choret, så betraktar jag statskyrkans tempel); men då fråga åter blef om Bethlehems-kyrkan, då wiste jag mycket wäl, hwad dock några tyckas allde-les förglömma, att hon, Bethlehemskyrkan, alls icke utgör något statskyrkans tempel, utan är helt och hållet en privat egendom, alldeles likasom min bönesal wid Johannis kyrkogata, hwilken sal också i en juridisk skrift, som är i mina händer, blir kallad "kyrkfal". En sådan anstalt är ock Bethlehemskyrkan, blott wida större, bättre bygd och inredd, men har aldrig tillhört statskyrkan och aldrig stått under des myndigheter. Om jag här står i

prebikstolen eller, såsom kyrkans inredare och föreståndare Scott kallade den, "pulpeten", eller jag står nedanför densamma, det är ett och samma fel i form; ty hela anstalten står ju utom statskyrkans former. För Herren Kristus och för mitt samwete är det ock detsamma, hwilket jag wäl kunde med Guds ord gifwa sål för; men för folket är det icke detsamma, åtminstone icke för dem, som sitta på läktarna. Här äro nu stälten, hwarföre jag icke heller wet, att jag något mer träder in i en annans embete, när jag uppträder wid Grytgjutargränd, än då jag uppträder wid Johannis östra kyrkogata. Det är ett offentligt lärande på båda ställena, och det war ett offentligt lärande i alla de elfwa kyrkor, i hwilka jag i somras uppträdde, och ett offentligt lärande i hwarje nrr af Pietisten. Är nu allt detta ett afwikande från "menzlig ordning", så är det wisst af samma slags afwikande derifrån, som Petrus sjelf tillät sig, då några rits vocati "kyrkans föreståndare" förbjödo den fiskaren från Bethsaida att lära deras folk i Jesu namn, men hwarpå han svarade: "Om det är rätt för Gud, att wi höra eder mer än Gud, berom mågen I sjelfwa döma". Si, det war samme Petrus, som stref: "Waren all menzlig ordning underdåniga". Deras få wi det rätta förståndet om, hwad han menar med menzlig ordning, eller rättare, hwad han icke menar dermed.

"Korteligen, jag har aldrig uppträdt till något offentligt lärande blott på grund af den vocatio interna, jag kan hafwa, utan endast då jag äfwen fått en yttre kallelse; och wi äro säkert ense derom, att denna yttre kallelse är lika gudomlig och respektabel, då man kallas genom en hof hungrande själ, som när studenten kastat wid spelbordet fattat det beslutet att ingå i theologiska fakulteten, tager sin examina och så har anspråk på att också blifwa prestwigd och i församlingen använd, ehwad någon menniska will hafwa honom till sin själasörjare eller icke. Men han heter "kallad"!

"Men nu, jag har hasteligen wisat, huru mitt samwete står inför Guds ord, jag är af detsamma bundet, så att jag wet icke, om jag wägar göra annorlunda, än jag gör, emedan jag tror, att Herren Kristus, som gaf sitt dyra blod för själarne, är mer mån om dessa än om några små menzliga konsiderationer. Stulle jag följt min egen smak, min egen menzliga känsla, hade jag helst blifwit stilla i lugnet wid Johannis östra kyrkogata. Det är min mäktigaste tröst, wid allt hwad man kan döma om mig, att jag alls icke sjelf stått efter denna förskytning af mina andaktsstunder, utan hellre stått emot wännernas önskan i detta fall, såsom de sjelfwa skola wittna med mig; derföre anser jag mig nu kunna härleda allt från Gud och äter på honom hänsluta allt. Jag wisste wäl förut, att det, som nu stett, stulle blott medföra mer behimmer, obehag, anfäktning och mångahanda ombömen: någon annan lön tänker jag ej på jorden få uppbara af mitt uppträdande i Bethlehemskyrkan. Herren

är den, och känner, Herren är den, och dömer, Herren är och den, som kan bewara och under alla vårt hjertas ufeheter, ja, Han är och den, som kan hugswala och en gång gifwa hwila. Detta är min tröst".

Något ur hans inre från denna tid, wären 1857, framträder i följande rader till en broder i landsorten, hwilka wi nu låta följa: "Så tung och offidlig jag är, kan jag dock icke underlåta att skrifwa några ord till swar på det lifliga, kära, warma bref, jag af dig erhöil för några dagar sedan. Dyre broder, broder i Anden, broder i striderna och i hoppet, jag säger blott ett amen till hwad du antyder om det "tråtoamma folket", som så idteligt "talar lögn" i wår själ och "hänger slöjor för våra ögon". Men o, hwilken trofast Frälsare, som också lika oförtrutet uppsöter och i rätta stunden, hwarhelst en Maria gråter efter Sonom och för sorgebotet icke kan känna Sonom, ja, sörjande slagar för den förmente örtagårdsmästaren, att liket är borta — hon sökte icke mera och stulle dock icke hafwa glädjen att finna, det hon sötte, men har likwäl glädjen att hafwa inwid sig så tusensaldigt, milionsaldigt mera, än hon sötte, hafwa Sonom lefwande. Så, menar jag, skall det wäl och gå dig och mig och alla sörjande i Zion, då en gång alla slöjor äro borta, och den underlige brodern icke mer gör bröderna till förräddare och Benjamin till tjuf, utan bekänner: "Jag är Josef, eder broder"! Ja, käre stridsbroder, en gång, ad ja, en gång! Wätte wi blott intill des uthärda och emellertid hålla god wänskap med Sonom, ja hellre lida allt och fly från allt än försafa hans wänskap och närvaro. Det är dock, efter allt hwad jag försökt, den enda sällheten, som förtjenar det namnet. — Jag sitter här på Gustwudsta i min ensamhet för arbetets skull, en half mil från den hwimlande brofuga blandningen af uppmuntran och ångslande föremål i Stockholm och känner, hwad Rutström omsider sjöng:

Nu trifs jag i min ensamhet,
 När bäst wid Jesu sida,
 Will der i ro för all förtret
 Men bröllopsstimme bida.
 Jag hwilar i min tyfka dal,
 Der anden, lit en näktergal,
 I stilla lugnet qwittrar.

"Dock, icke så wi alltid hållas inom eremitaget; i morgon måste jag in i den stora staden för att predika; men jag will säga, huru lust och outhärligt för vårt ewighetslif, för anden, för lifwet med Kristus, att också komma ensam med Sonom tillhoppa och lefwa något med Jesus allena."

Det oaktliga arbetet hade emellertid angripit hans halsa. I Juninumret af Pietisten måste han för sjullighets skull afbryta betraktelserna öfwer de tio buden och införa ett af profeten Holm 1789 skrifwet bref till "Guds barn under trons dunkel och ovisshet". Sedan han blifwit något återställd, gjorde han under Juli

månad en resa upp till Norrland, predikade då såsom alltid i alla städer, som passerades. Från sin gamla moders hem i Robertsfors stref han: "Jag är wißt nu åter frist till troppen, men så döb, så wanmättig. Ste dock Herrens willja! Jag har blott, hwad jag får. Han wet, huru gerna jag wore full af nåd och kraft. Mycket kunde jag säga om denna resa också, smärre och större prof af Guds trofasta hjerta i lust och ledt. O, att wi blott kunde en gång lära att tro, att se på Gud och weta, att alltfammans är af Gud". — Efter återkomsten kunde han i Augusti fortsätta utläggningen af buden och utgifwa n:o 7 och 8 af Pietistien.

Från detta år hafwa wi att anföra ett litet drag, som wisar öf, huru ledig och oförhindrad af girighet han war att bruka det jordiska goda, Herren gifwit honom, till att dermed hjelpa andra. Wi hafwa nemligen fått öf tillfändt ett hans bref till en broder, som af honom lånat en större summa penningar. Till denne stref han i början af året: . . . "Du frågar, om jag anser det oödeligt begärdt att ännu längre få dröja med afbetalningen. Nej, wißt icke oödeligt. Låt det nu wara i denna hårda tid. Men att du stidar mig femton Rdr i ränta, det är för skarpt. Nej, min bror, det tar jag icke, två procent wore tillräckligt; det är annat med handelsmän, som hafwa stor winning af penningsarna. Men nu till räkning. Jag ser, att du i boken är spildig något. Du har haft tretto exemplar af Pietistien, men på dessa betalt blott 23: 75; således återstå 13: 75. Dessa 13: 75 har jag nu fått i den ränta du insände, och för detta gångna år tar jag ej i ränta mer än de 1: 25, som blifwa öfwer. Således har du betalt både räntan och Pietisterna för året". Huru många sådana drag skulle icke kunna framhållas! Med fulla händer gaf han eller lånade ofta åt helt obefakta, och blef han, såsom wäl stundom hände, härwid bedragen, kunde man icke märka, att han derföre, då han åter anlätades af nödsökta, war mindre willig att gifwa eller låna. Ja icke sällan, då han blott wißte en broder eller syster wara i behof af hjelp, stundade han att vombedd gifwa, stundom betydliga summor. Några wänner hafwa särskildt omtalat sådana drag med önskan, att de måtte här finna rum. Wi kunna icke göra det annorlunda än genom denna antydan. Och då han sålunda gaf, stebde det i sanning efter den apostoliska förmaningen "icke med olust eller af twång". Han gjorde det så gladt och willigt, att den emottagande icke kände sig beswärad af gästwan. Så hafwa wi t. ex. sett en öfwerkorfad revers, som han en dag stidat tillbata till en broder, åt hwilken han lånat en större summa. Under det sålunda tillintetgjorda stuldebrefwet hade han med egen hand skrifwit: "Å denna revers kan ewerdeligen aldrig mer ett runstycke utkräwas; ty den är öfwerstruken. Jag, jag utströker dina misgeningar för min skull och kommer dina synder intet ihåg,

säger Herren. Han har tagit handskriften och af wägen och naglat wid korset. Guds fulla frid ware med dig och de dina!"

Swad hans yngste broder Martin, nu akademieadjunkt i Lund, meddelat och om detta hans förhållande till de jordiska tingen, är och synnerligen kärt att anföra. "Beträffande frågan om dagligt bröd," skrifwer han, "förefom hos bror Carl någon ting werkligen eget. Jag kan, så långt jag minnes, aldrig erinra mig, att han någonsin på allwar war i någon ekonomisk förlägenhet, något som annars understundom plågar inträffa med nästan alla menniskor. Om denna angelägenhet tänkte och talade han och litet annorlunda än andra. Under min studertid i Upsala hände det någongång t. ex. att jag till honom ytttrade en åstundan att få göra en resa upp till Norrland för att helpa på min moder, men att jag icke kunde, emedan jag saknade medel. "Ah," sade han, "till sådant som är så naturligt, som att man helpar på sin gamla moder, skall Gud nog gifwa medel". Sjelf wågade jag dock aldrig egentligen begynna praktisera efter denna grundsats. Men nog såg jag, att han alltid gjorde det, och att det likwäl alltid i det lekamliga gick lika bra eller bättre för honom. Och då wid ett bröddramöte hos gamla mor i Norrland det en gång och bröder emellan blef tal om underhållet för mor och hustrar, och han sjelf hade åtagit sig en god del af omtanken derför, mins jag, att han till slut ytttrade: "Det gör mig dock icke mycket beswimer, då man har det så stäldt som jag och Agatha, att wi nemligen få af Gud, det wi behöfwa". Det war, såsom om det hade varit något eget för honom och Agatha att få lefwa på det kontot".

Mot slutet af detta år (den 27 Nov.) stref han till en broder i södra Sverige, dels ur sitt inre lif, dels och om några då brännande frågor inom församlingen: "Så besynnerligt mitt lif framilar! Icke tänkte jag, då jag erhöi ditt bref, att jag skulle bröja så länge med ett litet swar. Men så framilar mitt lif, så jägadt, så oroligt. Lofwad ware dock Gud, den gamle af dagarna, för allt! Ja, då jag tänker på, hwad jag erfarit blott under detta år, kan jag icke annat än uppsyllas af högtidliga känslor, af ett utfägligt lof och pris och tack. Prisad och lofwad ware den gudomliga trofastheten! Men nu, tack för ditt bref . . . Det wisar, huru många uppmuntringar också du har, ehuru jag kan wäl förmoda, att du och har dina nedstämmande erfarenheter. Ja, allt behöfs. Pris och tack ware den gudomliga trofastheten! Ju längre jag lefwer, desto mindre wet jag, hwad jag skall bebjä, hwad gagnar eller skadar, desto mindre wet jag, hwad jag skall kalla godt eller ondt. Så underligt regerar Gud. Blott ett ser jag mer och mer tydligt, att Herren är de eländas Gud, att om wi blott kunna hållas ned, upphöjer Han och i sin tid, att Han ingenting så litet tål som thronpretendenter eller afgudar, att Han will wara ensam Gud. Ja Herre, du ware det! Huru annars med och är, torde du genom andra weta. Inga

synnerliga förändringar. Några har döden medfört, hvarigenom nådesyfton gått öfver till Guds rolighet. Skänste något mer förändring också uppstått i följd af olika röster i predikstolarna. Dock kan jag icke med visshet säga sådant, ty det vecklar och wacklar. Och allt gör godt, äfwen förändringarna, nemligen godt för dem, som hafwa Gud kär. Ingenting nytt sker heller under selen. Det war ju märkwärdigt, att emellan de största apostlar, Petrus och Paulus, kunde wara en så stor olikhet i ton och predikofätt, att det blef olika partier för de två inom en stad. Så kom der och en wältalig jude, som talade, upptänd af Anden, ehuru han blott wiste af Johannis döpselse; och han blef medelpunkten för det tredje partiet. Då kom det fjerde och sade: Dessa hänga wid menniskor, wi äro christifwa. Och så blefwo de det fjerde partiet — inom en stad. Och allt war "fäsfängelighet" (Pred.)! Men den fasta Guds grund blir ständande och har denna påskrift: **Herren känner sina.**

"A—g är redan trött wid Stockholm, så att, om han lefwer till öppet watten, tar han alla sina bonddrängar och reser åt landet. Men han har redan gjort åtskilligt godt genom sin förmaningspredikan, ehuru den icke alltid varit fullt wislig. Der är dock kärlek i den mannen, tycker jag, en annan ande än i N. Swad jag hade önskat, att du varit här, då wi hade ett möte för öfwerläggningar om hwad som wore bäst göra och råda i anseende till den wägende oron i de frommas läger rörande kyrkliga frågor, isynnerhet altarets sakrament, hwilket många umbära för att icke taga det i den blandade hopen i templet. Wi höllo på i två dagar, den sednare både för- och eftermiddagen, frågan blef wänd på flera sidor, och mycket bads och ropades od till Gud om Hus; till slut kunde wi icke finna något mera öfwerensstämmande med Christt och apostlarnas föredöme och anda än att i ödmjukhet, kärlek och tålmod bida efter Herren och efter andra tider. A—g hade utarbetat ett förslag till en presbyterialtyrklig organisation, och wi tänka och tala ännu i ämnet; men ännu se wi ingen winst i brytningen" . . .

Ett nytt år hade åter inträdt. Guds sat gick framåt sin stilla gång; motståndet och fiendskapen å ena sidan, förändringar och partier å den andra kunde icke hindra dess utveckling. Frågandet efter den rätta wägen blef allt allmännare; sblandet efter sanningen hos mången mer och mer en huswudsak; det nya lifwet rörde sig i alltflera saliggjorda hjertan. Och Han, som är både "wägen", "sanningen" och "lifwet", hade uppwäckt åt sig alltflera lefwande vittnen, hwilka högt förkunnade, "att Gud har gifwit oss det ewiga lifwet, och det lifwet är i hans Son". Såsom den af wår solens strålar ur winterbanden lösta floden nu fri ilar framåt, så utbredda sig och Guds ewangelium öfwer landet, icke mer bundet och omgärdadt, utan fritt och frigjort från menniskotillsatsers isforpa.

Med Juninumret detta år afslutades betraktelserna öfver de tio buden, hvilka nu öfwen utgåfwos såsom en särffild bok, såsom förut betraktelserna öfwer Fader wår. För dem som ännu umgå med lagens gerningar (Gal. 3: 10), icke blifwit genom lag dödade från lagen (Gal. 2: 19), innehåller denna Rosenii utläggning af de tio buden wisseligen en "widrig laglära", såsom någon kallat all hans predikan af lagen. Men för dem, som i ordets ljus sett, att lagen icke war gifwen till salighetswäg utan blott såsom ett rättensnöre för lefwernet, men först och sist på det att synden skulle öfwerlöda (Rom. 5: 20), och all werlden för Gud wara brottslig, icke hellig utan brottslig (Rom. 3: 19), för dem är den lagpredikan alltid kär, som låter lagens udd behålla hela sin skärpa och icke afbröter den eller afsprutar något af lagens kraf. All wår natur will ju ständigt den wägen: **umgå med lagens geringar**; inbillningen om, att wi med något ansträngning skola kunna fylla lagen, rör sig ju öfwen på djupet af hwarje hjerta. Duru wälsignadt då, att genom en ärlig lagpredikan oupphörligt få den inbillningen afsturen och den wägen för sig tillstång! — På utläggningen af de tio buden följde i de fyra sista numren af året något om "De trognas frihet ifrån lagen", ett "mycket wigtigt, tänkwärdt och tröstrikt, men också mycket okänt, misstänt och förteगत ämne," såsom Rosenius i de till betraktelsen inledande orden säger. Så mycket mer skäl hafwa wi då att wårdera, att ett sådant ämne blifwit med någon utförlighet af en warsam penna behandladt.

För att genom en längre hwila under denna sommar återställa de förswagade krafterna hade Rosenius reban i n:o 10 föregående år, då Pietisten anmäldes till ny prenumeration, tillkännagifwit, att den för det kommande året icke skulle utkomma mer än med tio numror. Den sålunda för sommarmånaderna munna ledigheten användes på läkarens inrådan för en resa till westra kusten, den del af wårt land, som han ej förr besökt. Ett sex weckors wilstande i Marstrands rena luft hade ett högst wälgörande inflytande på Rosenius. Hans helsa blef deraf märkbart förbättrad, hans krafter lifwade och stärkta till fortsatt arbete, hwarföre han också för det kommande året beslöt utgifwa Pietisten med de wanliga tolf numrorna.

Med en högst gripande beskrifning af "Guds folks fältlif på jorden," öfwer Eph. 6: 10—18, började Rosenius sin Pietist för det nya året, 1859. Efter en uppmaning till strid — en strid i "Guds starkhets matt" — och några ord om de flatter, omkring hvilka striden egentligen rör sig, omtalas sjelfwa den fruktansvärde fienden; och sist och utförligast wår wapenrustning. Ett litet stycke, "Evangelium för de ogudaktiga," följde i n:o 7. Derefter "Lifheten och olifheten Guds barn emellan i detta lifwet", och sist en stön "Tröst för Guds barn i alla deras sorger och lidanden" samt en uppmuntran till "Christlig tacksam-

het och Guds lof" — ett aflutningsord för de 18 årgångar, hvilka föregå utläggningen af Komarebrefvet.

Såväl genom evangeliska fosterlandsstiftelsen som genom andra föreningar och äfwen ensilda personers werksamhet hade under året ett högt betydligt antal småskrifter blifwit spridda öfver landet. Men ju mer den anbliga lifsvörelsen der wunnit i djup och utsträckning, desto mer gjorde sig äfwen kännbart behofvet af en stadigare själasöda, af större och grundligare arbeten, hvilka fullständigare framlade Guds frälsningsråd i Kristus. Det war detta här och der äfwen uttalade behof, som hos några af fosterlandsstiftelsens medlemmar först ingaf tanken på att i en ny öfversättning och en billigare upplaga utgifwa en fullständig årgång utvalda predikningar ur Luthers evangelii- och epistelpostillor. Och denna tanke blef snart verklig. Ut i en äfwen i n:o 1 af Pietisten för året införd anmälan erhöles man nu wännerna af detta stora företag tillfälle dels till subskription, dels till lemnande af frivilliga bidrag. Subskriptionslistor utfärdades defutom till alla pastorer i riket, till stiftelsens provinsombud m. fl., som kunde anses wara wänner af saken.

Med stor i wårt land oerhörd framgång hade detta företag blifwit frönt, så att man med ledning af de ingående subskriptionslistorna kunde upplägga postillan i 35,000 ex. Redan under sommaren 1859 kunde tryckningen börja, och följande året war boken färdig till spridning. De äfwen efter tryckningens början ingående requisitionerna woro emellertid så betydliga, att hela den stora upplagan inom kort war utfäld, hwarföre man redan år 1861 kunde företaga utgifwandet af en ny upplaga, nu i 10,000 ex. På febnare år hafwa flera nya upplagor utkommit.

Den nya öfversättningen utfördes med omsorg af dertill lämpliga personer, hwilkas arbete sedan granskades af två andra. Rosenius waldes att wara en af dessa två.

Ett drag af den kärlet till själarne, hwilken Herren i så hög grad gifwit Rosenius, ja, hwilken wi i sanning kunna säga regerade hela hans lif, hafwa wi att från detta år anföra. I denna tid, då så många glädjande företeeser fröjdade deras hjertan, hvilka älskade Guds rike och hans rättfärdighet, då ordets oförgångliga säd rikligen utbars i landet, sådde och owänneren stigt af sitt ogräs ibland hwetet. Och äfwen detta kom rikligen upp och färqwäfde här och der den goda säden, allt efter Herrens egen beskrifning om, huru det allestädes skulle tillgå i hans rike (Matth. 13: 24—26). Stundom framträdde denna owännens säd mer förwiltande stigt det goda hwetet, stundom åter mer groft, mer i ögonen fallande såsom ogräs. Till dessa mer groft framträdande drag af fiendens werksamhet hörde och en förwiltelse från denna tid, då några, hvilka länge nog warit med i brödratressen, började i gerning utföra och bereser lära en kristens frihet att hafwa flera hustrur. Underrättad om denna

"galenskap i Israel" greps Rosenii hjerta af djup bedröfwelse såwäl för de arma förwillade bröberna sjelfwa, som oc för den "förrargelse" sådant skulle medföra icke allenast bland de troende utan oc för werldens barn. Efter mycken inre kamp och mycken bön begaf sig Rosenius till de af fienden sålunda bedragna. På detta besök, hwilket tycktes wara fruktlöst, följde ett bref, som wi här medbela:

- "Då jag i fredags besökte dig, war mitt hela ärende och bemödande att söka wäcka någon känsla af synd i ditt hjerta, hwarföre jag enbäst framhöll den text, som jag ansåg dig icke kunna undkomma eller kunna göra till föremål för strid, nemligen 1 Cor. 8: 12, 13 o. dyl., men allt war förgäfwe. Du ansåg dig icke böra gifwa ditt "lif" för bröberna (för att icke tala om annat, än att de gällde den frågan). Du har icke syndat, du strider för en wigtig sanning, en reform, börjad med en köttets gerning, som skulle börljas (och hade det lyckats, så hade du wist icke ansett nödigt att upplysa christenheten derom). När jag stilla betänkt detta, har jag rentaf råkat i förfärelse öfwer graden af den förblindelse och förhårdelse, hwartill den lede själastynden kan bringa en själ, som dock umgåttis med sanningens ord. Då ett Guds barn försträdes och ängslas blott för en syndig tanke, kan nu en grof skandal inför hela christenhetens sebliga medwetande icke bekymra dig. (Jag talar om "skandalen inför christenhetens sebliga medwetande", emedan det är det enda, du icke kan neta, det enda du medgaf, nemligen att christenhetens sebliga medwetande är sådant; men annars heter det: en grof köttets gerning, ett uppsåtligt brott emot Guds heliga sjetta bud). Nej, icke hade du syndat, den hemlighållna gerningen tillhörde reformationsarbetet! Och du kan nu tilltro dig att förmå inbilla mennistor sådant? D. försträckliga förblindelse och förhårdelse! Och hwilket warnande exempel för oss alla. Gud beware alla mennistobarn för djefwulen!

"Det är min arma kärlet till din odödliga själ, som gör, att jag ännu skrifer detta, och mitt hjerta wille gråta blod af innerlig sorg och bön till Gud, att Han måtte bruta sådant wäld på ditt tillkommade sinne, uppbräta och wäcka det, att du ännu, medan det heter i dag, kunde stanna i loppet, blifwa nykter från den hemsta berusningen och bedja Gud och mennistor om föråtelse, så kunde ännu allting botas, och hela din ande förnyas. Du skulle då wafna icke blott öfwer denna enstaka uppenbarelse af ditt själstillstånd, utan öfwer detta sebnare helt och hållet och des mest utmärkande eller framstående drag, det högmodet, som aldrig lät säga sig.

"Det är med innerlig smärta och djup fruktan för mig sjelf, jag efter många knäfall uttalar detta rakt till dig, under det hela hopen af dina häpna och nedslagna wänner nu säga detta med en mun om dig, och somliga mycket mer. Jag är försträckt och bänwar, då jag uttalar war, i huset af allt Guds ord och på dina egna upprepade förstocksetecken grundade, öfwertygelse,

att om icke en hel förändring af ditt själsstillstånd föregår, så att du blir förkrosad öfver mycket mindre saker än en uppenbar förargelse, än swaga bröders, Christi med hans blod köpta lemmars uppsåtliga särande — om icke en sådan hel förändring sker, går du bestämdt till timligt och ewigt förderf. Jag talar här icke alls om någon gerning, jag talar om det finnet, som icke fruktar, icke misstänker sig, icke anar något djefwulswert, icke låter säga sig, utan wid allt är säter, försvarar och förqyller synden på det sätt, att man undrar, om man skall tro sina egna öron. Det är detta finne, som förfärrar alla, hwilka ömma för din ödbbliga själ. Herren Gud ware öf alla nådelig! Herren Gud beware öf för djefwulens matt och djuphet!

"Och nu farwål! Om den nämnda finnesändringen genom Guds underliga nåd föregår hos dig, då Guds änglar och äfwen hans barn på jorden finge stor fröjd, så wi wäl tala mer med hwarandra; i annat fall, det Gud förbjude, torde detta wara mina sista ord till dig. Herren Gud ware öf nådelig!"

I början af Juni 1859 gjorde pastor Scott efter sjutton år åter ett besök i Sverige. Rosenius war honom till mötes i Christianta. Äfwen några andra städer i vårt brödrarike besöttes, såsom Skien, der Lammers' några år förut bildade församling då ännu hade qwar något af den första fristheten. Wi weta, huru den snart derefter, såsom så många andra dyllta företag, splittrades och helt upplöstes. Från detta Rosenti första och enda besök i vårt grannrike, der han genom Wietssens redan förut war känd och älskad, hemförde han mångt lärt minne af den brödratärlig, som äfwen bland olika folk förtnippar själ med själ.

Antkommen till Stockholm hade Scott wid ewangeliska fosterlandsstiftelsens och stadsmissionens årsmöten, hwilka just då började, tillfälle att sammanträffa med troende själar äfwen från andra delar af landet samt se och förnimma utvecklingen af Guds wert i det alltid för honom låra Sverige. Wi förstå lätt, huru djupt han skulle känna den hjertliga wälwilja och det allmänna erkännande, han wid detta besök fick erfara, då han dermed jemförde 1842 års erfarenheter. Säkert minnes och mången ännu den för känslan gripande stund, då Scott första gången med några helsningsord åter uppträdde i Bethlehemskyrkan. Det war en söndagsmiddag, då några ur Romarebrefwets första kapitel uppläste verser (8—13) wäl uttryckte de känslor, som i denna stund måste fylla hans hjerta: glädjen öfwer nådens wert i vårt land och hans egen länge hyssta, nu uppfyllda önskan att med egna ögon såda detta wert.

Några andra städer besöttes äfwen såsom Upsala, der han af presterskapet wid ett der just då hållet prestmöte rönte en wälwilja och ett erkännande, som gjorde på honom ett djupt intryck. Särskildt hjert lär han hafwa känt skilnaden emellan för och nu,

då han wid en processjon fick sig anvisad platsen bredwid erkebiskopen.

Något sednare besöftes äfwen Gesele, der midsommardagarna tillbragtes, och der han och Rosenius tillsammans talade dels i staden, dels på det i närheten belägna Åby. Denna midsommardag på Åby omtalade Rosenius gerna såsom en särdeles lifwande dag. Under en tidig morgonvandring i parken tillsammans med Scott hade de båda wännerna tillfälle att se de grupper af landtfolk, som der från flera mil aflägsna trakter samlades: här en hoy, som med behjmer eller glädje samtalade om det ena nödwändigade; der några andra, som, under det de i gräset hwilade ut efter den långa wandringen eller åto ur den medförda matfäcken, ändock med sina samtal rörde sig omkring det lifwets brödd, som är nedkommet af himmelen; der åter på någon ensligare plats en och annan, som stilt sig från de öfriga för att i den tidiga morgonstunden ensamt knäböjande inför sin Gud så för honom utgjuta sitt hjerta. Sådant skådade de båda wännerna, jemförde förr och nu samt fröjdades åt Guds herrliga verk äfwen på denna ort. Från en i parken för tillfället uppförd löflädd predikstol talade Rosenius sedan två gånger, morgon och aften, för en ofantlig människomassa, hwilken icke ens lät sig stingras, då på aftenen ett ihållande regn inträffade. Folket stod gerna qwar och hörde med begärlighet, då Rosenius öfwer dagens epistel, Ef. 40: 1—8, talade "Husligen med Jerusalem, att dess misgherning war förlåten, och att det nu fått dubbelt af Herrens hand för alla sina synder." De, som hört Rosenius tala öfwer denna text, glömma det icke så lätt.

Straxt efter ankomsten från Gesele anträdde Scott återresan, nu genom Småland, dit Rosenius följde honom till en wäns egendom, Stensnäs, der några dagar tillbragtes. Här sildes nu de båda wännerna, hwilka Herren tjugu år förut på så underliga wägar och med så wigtiga följder sammanfört — äfwen då för att snart skiljas. Denna gång blef det dock skilsmessa för hela detta lifwet — detta "första", som nu är för alltid förgäriget för den ene af dessa båda. Scott fortsatte derefter ensam öfwer Carlshamn, Wanneberga, Helsingborg och Köpenhamn återwägen till England.

Huru djupt Herren förde Rosenius ned i kändedomen om naturens förderf, huru wäl Han för honom sjelf förbdolde de Andens frukter, hwilka andra så rikligen singo se hos honom, och på detta sätt höll honom i andens fattigdom, derom vittnar åter ett bref från denna tid, skrifwet den 14 Juli straxt efter återkomsten från resan söderut till en kär broder, hos hwilken han nyh gästst. "Dyre, älskade broder", skrifwer han. "Jag wille blott så hjertligen tacka dig för all den kärlek, du åter sköjat på mig och min broder Scott. Jag är glad åt, hwad wi erforo äfwen för hans skull. Han glömmmer wikt icke det stället i Sverige. Ja, Gud gör allt wäl. Det är wår gode Gud,

som gör allt. Ad Herren, när skola wi komma dertill, till wi, lösgjorda från denna syndens och bödens kropp, kunna rätteligen känna och prisfa dig? Wet du, jag har i dag på morgonen varit hardt nära att förtwisla på all nåd eller rättare på all möjlighet att frälsas, att kunna tänka mig ett Guds rike, till hwilket jag kunde höra, blott för oändliga djup af elände, som öppnades för min syn. Först waktade jag från en otäck dröm; sedan, då jag stod på en klippa inwid vårt hus (wi bo nu i stärgården, ett par mil från Stockholm) och såg menniskorna börja kräla till en ny dags arbeten och allesammans såsom hedningar, och jag gör ingenting för dem, med mer byllt som nu predikades i mitt inre, wille jag ropa af smärta eller riswa sönder mig, men förmådde dock ingenting, gjorde ingenting. Sedan kom ännu dertill en hel mängd af gamla synder för mig, så att jag war helt matt af ångest och suckande. Gud har wäl nu åter stillat min själ, men min allwarliga bekänneelse, som jag gerna kan meddela dig, är den, att när jag ser på mig, så wet jag icke, hwad det är att wara en christen, jag förstår det alltmindre. Jag mins wäl andra tider, men nu för tiden är jag så här. Jag förstår wäl om den oförstyllda nåden och tron; men werkingarna deraf i oss, se det förbryllar mig, när jag ser, huru det werkligen är och går i mitt hwardagslif, der det egentligen skulle wisa sig. Emellertid kan jag ändoc icke helt lemna Herren. Hwart skola wi gå? Han har ensam råd och hjelp. Så der uselt är det i werkligheten med mig. Wen Gud, all nåds och råds Gud, ware hos oss. På Honom wilja wi ännu i det längsta hoppas."

Då wi wid slutet af det andra årtiondet af Rosentii werksamhet i huswubstaden och med bliden på, huru han i sanning under dessa år offrat kroppens och själens alla krafter för att tjena Herren och hans dyrtöpta, höra honom sjelf ur sitt eget hjerta tala sådana ord som de ofwan anförda, att han icke kunde tänka sig ett Guds rike, till hwilket han kunde höra, och att han, när han såg på sig sjelf, alltmindre wiste, hwad det war att wara en christen, o, då möter oss ett af Andens allrakostligaste werk på denna jord, då måste wi med tillbedjan och lof blott prisfa och upphöja den store och trofaste Herren och Frälsaren, som så kan slöta och bewara sina trogna, att de ju längre desto mer lära att lefwa af hans nåd allena.

Öfste Kapitlet.

Åren för utläggningen af Romarebrefwet.

Merblid. — Utlägningen af Romarebrefwet. — Anlehnningen dertill och anmärkingar deremot. — Resa till Norrland. — Misskonstibningen. — Erfarenheter under resa till Stensånäs. — Bref till dr: Baird. — Drag af ödmjukhet. — Inre erfarenheter. — Romarebrefwets öfversättning på norska. — Bref till Scott. — Hemlängtan.

Twå tiotal hade förflutit, sedan Rosenius allraförst började att i hufvudstaden förkunna Guds saliggörande evangelium. Stor war den förändring, som dessa åren medfört för hela vårt land. Wi hafwa i det föregående wisat, huru ljuset alltmer der inträngt, okunnighetens och lidnöjdhetens mörker stingrats, på samma gång som å ena sidan sönderingar och partier de trogna emellan uppkommit och å den andra otron och förnekelsen af kristendomens grundfanningar allt fräckare framträdde i tal och skrift.

Swad nu särskildt angår Rosenii ställning, hade äfwen dert inträdt en betydlig förändring under de två tiotalen. Det rena evangelium han frambar om en fri och ögonblicklig förlåtelse genom tron på Christi försoning, hwilket för många allwarliga inom landet, hos hwilka begreppet om en lång "nådens ordning" och mångårig förberedande syndaförg låg djupt inpräglat, warit en häpnadsväckande nyhet och i början af dem misstänkts såsom en "ny lära", en "willolära", ett "löft evangelium", "antimoni" m. m. dyl. — detta rena evangelium hade fått bewisa sin pånyttfödbande och helgande kraft på tusentals hjertan, hwilka dert funnit Guds kraft och Guds wisdom och högt vittnade derom, om än "tjenstegwinnans söner" qwarstodo såsom "bespottare" (1 Mos. 21: 9) af den "frias söner". Och då nu en stor mängd af dessa sednare genom Rosenii predikan eller Wietst i mer eller mindre mån kommit till syn på detta "löfte" i Kristus Jesus, war det naturligt, att de, fastän han war en lekman, sågo hän till honom såsom till en fader i Kristus. Så hade den för två tiotal sedan olände, oansenlige ynglingen från Norrland, utan presterlig ordination, utan det tjustringemedel, som ligger i stor lärdom och widsträckt menssligt wetande, blott genom den dåraktiga predikan och en brinnande kärlek till själarne fått

utföra stora ting och blifwit känd öfver hela norden, älskad och värderad af många, äfwen bland wår kyrkas lefwande lärare, rådfrågad af bekymrade själar ur samhällets alla klasser i sjä- lens wigtigaste frågor såwål för lif som för ett kristligt lefwerne och ett rätt stid inom församlingen och värderad till och med af en del werldsmennistor, hwilla uppfattade hans kristligt sebliga karakter. Så hade han fått gå, "genom ära och smålet, genom ondt rykte och godt rykte." Hans reban under gymnasitiden till hans moder en gång uttrycka önskan, att han skulle få blifwa "läsarens läsare", hade äfwen sålunda blifwit rikligen upphyllt.

Äfwen hwad sjelfwa det "extraordinära" sättet för hans werksamhet angår, hade dessa tjugu åren medfört en stor förändring. Den nästan paniska försträckelse, som blotta tanken på en konventikel i början ingaf de allraflsta i hufwudstaden och mångensstädes i landet, den försmädelse och förföljelse de måste lida, som besötte dem, hade småningom gifwit wika, och alltflera, ja äfwen en och annan från samhällets höjder började synas wid Rosenius sammantomster, isynnerhet sedan dessa flyttades in i Bethlehemskyrkan. Det i wårt land verhördas, att en lekman förkunnade Guds ord, hade äfwen esterhand blifwit wanligt, då Herren uppväcste och med Andens krafter utrustade allt flera sådana till sina wittnen i församlingen. "Min werksamhet har under årens lopp fått en mer bestämd, mer ensformig karakter", stref Rosenius wid denna tid i bref till d:r Baird. "Det owanliga har blifwit wanligt. Det är nu icke mycket mer att derom säga. Och hwad Herrens werk inom landet angår, så anser jag mig ju längre desto mer blott såsom en åskådare, då det numer är så widsträckt, och Herren öfwerallt åt sig uppväcät yngre och kraftfullare redskap".

Men äfwen en annan förändring för Rosenius hade småningom inträdt, i hwilken wi oc kunna ståa en särskild gudomlig ledning. Sedan fosterlandsstiftelsens werksamhet med hwarje år utbreddes sig, hade de troende i landet alltmer deri funnit en föreningspunkt, till hwilken de i brydsamma fall kunde wända sig. Dertill hade äfwen kommit stadsmissionens arbete i hufwudstaden, hwilket genom yngre och friskare elementer, som deri inträdt, gansta mycket utwidgats. Genom dessa sällstapens förnade werksamhet, åt hwilken Rosenius såsom medlem af båda ännu alltid egnade något af sin tid, hade likwäl, och detta allt mer och mer, åtfylligt, som förut hwilade på honom mer ensamt, öfversehtats på andra, och derigenom hade han blifwit jemförelsewis mer ledig, utan twiswel på det att han under de sista åren af sitt jordelisk måtte kunna egna alla sina återstående krafter åt det arbete, som wi kunde kalla kronan på hans werksamhet såsom andlig skriftställare, nemligen utläggningen af Romarebrefwet.

Under de år, han egnade åt detta verk, antog och hans yttre lif en något olika karaktär. Ur de mer fritt walda texter, han härtills i de första 18 årgångarna af Pietisten behandlat, hade han mer sött braga uppbyggelse för tron och gudaktigheten, framställa de nödigaste stycken af vår kristliga lära, bättring, tro och helgelse, än gifwa en egentlig utläggning af sjelfwa textorden. Då han nu företog ett helt apostlabref, såwål till utläggning som till betraktelse, fordrade detta arbete en tid, som han under de föregående åren wid de mångahanda ting, hwilka, såsom wi sett, då upptogo honom, icke hade funnat egna åt sin Pietist. De sju åren för Romarebrefwets utläggning tillbragtes derföre mer än förr på det ensamma arbetsrummet, der han staderade de tolfare, som stodo honom till buds, mediterade och skref. De tällor, ur hwilka han sålunda hemtade ledning och hjälp wid detta sitt arbete, woro Philippi, Meyer, Dalkhausen, Starke och Benson för det rent exegetiska, Salbane, Chalmers, Besfer m. fl. för tillämpning och betraktelse.

Hwad som varit anledningen till detta företag har han sjelf framställt i några inledande ord, hwilka wi återfinna i n:o 1 af Pietisten för 1860, der det heter: "Sedan wi nu i iber-ton är uti denna lilla tidskrift med Guds nåd framställt alla de wigtigaste, för lif och gudaktighet nödiga stycken af vår kristliga lära, men för det mesta uti strödda och fritt walda artiklar, hafwa wi ansett helsosamt för Guds barns andliga lif och bidragande till större klarhet och fasthet i sanningen, att låta en hel och mera alltomfattande lärokrift af bibeln framstå i sitt eget gudomliga sammanhang, hwarigenom hwarje kristen kan sjelf klarare se och öfwerståda, hwad Christi apostlar hafwa lärt i de wigtigaste frågor. Sjelfwa sammanhanget i bibelns läsning och betraktande är redan ett hufvudmedel till hennes rätta uppfattande. Det blir och mera bibeln sjelf, som då leder betraktelsen och förklarar sina ord än uti de fritt walda betraktelseämnen. Och Guds eget ord i den heliga Skrift är dock alltid själen rätta spis och fasta grund. Huru mycket godt Herren än kan gifwa sina arma wittnen att tala eller skrifa till själars uppbyggelse och det gudomliga ordets förklarande, så känna wi dock, att det som till slut stannar qwar i själen såsom en fast ankargrund, måttig att i alla stormar behålla sig wid sanningen, straffa sig för all afwifelse och upphjelpa sig ur hwarje eländes djup, det är dock sjelfwa texterna, sjelfwa de bibelord, som blifwit betraktade. Det händer wäl ofta, att wi icke få samma lifliga känslor af dessa gamla heliga ord, som af åtskilliga goda utläggningar och betraktelser öfwer desamma, men så ofta det gäller en pröfning på lif och död, då känna wi, hwad det är, som håller stånd i stormen, att wi dock icke helt bortföras.

"Det är ganska wanligt, och kanske i våra dagar mer än någonsin, att man wid läsning af den heliga Skrift eller andra andaktsböcker far efter en wis retning i känslan, som man då i

religiöst språk kallar uppbyggelse. Nu äro visserligen många känslor intet mindre än den Helige Andes verkningar på vår själ genom ordet; men man förgäter ofta, att om icke uppbyggelsekänslan grundar sig på bestämda sanningar, bestämda förhållanden af betydande eller glädjande beskaffenhet, så kommer den att, oregelbunden och sväfvande, blifwa lika lätt stadlig som nyttig, blifwa alldeles willeledande. Ja, hon kan och snart upphöra, när hon icke har denna wisfa, fasta grund. Men en fast öfvertygelse om en sanning, en verklig tro på ett bestämdt förhållande har alltid sina följder och verkningar på en människas hela lif. Därföre, den som skall verkligt tro på Gud och den Han sändt hafwer, verkligt frukta och älska Gud, fortfarande tjena Honom och lida för hans namn, den måste samla och wäl grunda i sin själ rena och bestämda begrepp om sanningen. Dessa bestämda begrepp och denna fasta öfvertygelse måste alltid grunda sig på Guds eget ord. Detta är orsaken, hvarföre ingenting kan wara mera helsofsamt, och intet annat kan lägga en fast grund för tron, kärleken, hoppet och tålamodet än Guds eget ord i Skriften.

"Sådana tantar hafwa länge legat till grund för en önskan att med den trofaste Gudens bistånd kunna åstadkomma något sådant som en enkel och för folket egnad utläggning af denna epistel, om hwilken Luther anmärker, att den sprider ljus öfwer hela bibeln, så att denna ensam är nästan tillräcklig till hela bibelns förklarande. Men wi hafwa alltid studsat tillbaka för tanken på företagets wigt och swårhet. "Hvem är här dogge till?" Gällde det blott att meddela, hwad lärdomen och starksynigheten på många språk framlagt till utredande af hellska ordaförståndet, så wore dock företaget icke så betydande; men då wi här wilja icke blott detta utan också affe ordets tillämpning på hjertat och lifwet, då hafwa wi welat gömma oss undan för ett så stort och grannliga arbete Wår tröst står dock till Herren, som gjort himmel och jord af intet och ännu kan utwälja, det intet är, och af hwilken wi bedit och hoppas, att Han nådeligen förhindrar vårt företag, om det icke utgått från Honom. Är det åter hans tanke och wilja, så skall Han sjelf gifwa oss hwad till det utförande behöfves. I detta hopp gå wi till arbetet med tröst — ja äfwen med glädje, då wi tänka på den herrliga skrift af bibeln, wi nu företaga oss, och alla de stöna texter, wi der stola möta, och allt i apostelens eget sammanhang. Wi hoppas och, att våra kristliga wänner stola hjelpa oss i arbetet med sina förböner. Herren ware då med oss och wälsigne oss!"

Stort war äfwen det deltagande, detta arbete rönt i landet. Redan det andra året måste upplagan ökas till 10,000 ex., och en omtryckning af den första årgången företagas.

Efter något öfwer fem års arbete, i Februari 1865, war, med utläggningen af de elfwa första kapitlen, den första stora hufvud-

afdelningen i brefwet avslutad om Guds frälsningsråd i Kristus Jesus, och huru vi genom tron på honom wara rättfärdiga. Med n:o 3 samma år börjades den andra, förmaningsafdelningen, i hvilken han fullständigt på den förut lagda grundwalen uppbygger, förmanar de genom tron williga barnen och wisar, hwart ett sannskildigt kristligt lefwerne består. Efter sju år war hela werket fullbordadt.

Man har om Rosenius sagt, att "ämnet för hela hans werksamhet såsom predikare och skriftställare war: Intet i mig men allt i Jesus"; och att "han aldrig prisade något annat (såsom gällande för Gud) än Christi rättfärdighet allena". Och är detta sant, såsom det uppenbarligen är, då kan man icke undra, att denna hans utläggning af Romarebrefwet, deri detta drag, genom den rita anledning som den herrliga epistelen dertill gaf, kanst klarare än någonsin framträder — man må icke undra, säga wi, att denna utläggning blifwit föremål för anmärkingar *) från deras sida, hwilka twärtom wilja hafwa allt (om än såsom ett Guds verk) i sig sjelfwa, ända till den rättfärdighet, hwarmed de tänka bestå inför Gud, och således föga för att icke säga intet i Jesus. Nej, wi måste finna det helt naturligt, att Rosenius skrifter, i hwilka Kristus, Kristus, Kristus allena, och af Gud gjord till wisdom, till rättfärdighet, till helgelse och till förelöfning, så rikt framhålles och den arma menniskan så helt aflädes all egen berömmelse, aldrig skola behaga dem, som, besmittade af eller helt fångna i den genom tiden smygande antichristiska anden, under förhårande att upphöja den Helige Andes verk uti och, på finare eller gröfre fått stuta undan Christi verk för och sålunda hylla wårt allt mer framträdande arflyte: **sjelförgudningen**. Men för alla fattiga själar, som måste söka sin rättfärdighet och tröst helt utom sig sjelfwa, skola hans skrifter wisserligen i alla tider qwarstå såsom ett wälsignadt medel för uppbyggelse i tron och gudaktigheten, och särskildt hans utläggning af Romarebrefwet med sin rena, enkla förklaring af den herrliga texten och de praktiska tillämpningarna deraf alltid behålla sitt värde för dem, som icke söka lärdom och wetande blott utan lif och gudaktighet.

Under sommaren 1860 gjorde Rosenius en resa till Norrland, denna gång ända upp till wårt lands nordostliga gräns. Entragna uppmaningar hade föranledt honom dertill. Här och der ropade nyväckt andligt hunger efter näring; stridigheter, som uppkommit de troende emellan, skulle också biläggas. I bref till d:r Baird af den 8 Oktober stref han om denna resa: "Då jag ser på Guds verk öfwer hela landet och wille omtala, hwad som kunde wara af intresse för er att weta, är det icke lätt att utvälja sådant, som i ett kort bref skall kunna meddelas. Min resa

*) Såsom t. ex. i den af D. F. Myrberg 1868 utgifna "Inledning till Romarebrefwet".

var full af för mig märkliga erfarenheter, en del glädjande, andra smärtsamma; men inga ord kunna för andra beskrifwa, hwad mitt hjerta kände, då jag reste genom trakter, som warit befanta för mig öfwer trettio år, der jag tillbragt barndom och ungdom, och der jag lifligt kunde göra en jämförelse mellan fornda och nutwärande tider. Min resa sträckte sig ända upp till Haparanda, en obetydlig stad wid ryfsta gränsen, der jag fann en liten skön Herrrens plantering, ännu skimrande i den första wärgrönstun och i en trakt, der man i mannaminne icke wetat af någon andlig rörelse. Här predikade jag och talade till långt in på natten med betydande själar om våra angelägnaste frågor; här sammanträffade jag och med personer, som färdats till fots ända till tio mil blott för att få höra ordet förkunnas. Det redskap, Herren brukat wid denna wädelse i Haparanda, är en lefman, en af de så "äbblingar", som äro kallade. I bland de personer, som i denna trakt kommit till lif i Guds Söns tro, war äfwen en theologie doktor. Aldrig förr har jag sammanförts med en i tron så warm och lefwande "mästare i Israel" som denne. De timmar, jag tillbragte hos honom, woro tanste de ljufwaste under hela min resa. Han bor på andra sidan gränsen. Då han wid tiden för mitt wistande i Haparanda war sjuk, hade han stidat mig bud på bud, att jag skulle besöka honom, och han emottog mig med de warmaste uttryck af glädje och broderlig kärlek. Han hade under tre år läst min Bietetst och önskade nu utgjuta sitt hjerta för mig. Han berättade om sin omwändelse, hwilken inträffat några år förut, om det wittnesshörd Herrrens Nåd då och många gånger sedan gifwit med hans ande om nåd och barnastap; men nu war han i djupt betydelse, fruktade, att han wore bedragen, att den förändring han erfarit icke wore den sanna Guds nåd, att han wore en man i bröllopet men utan bröllopskläder — och orsaken till all denna fruktan war den, att han ännu wistte med sig så mycken synd och uselhet. Allt detta berättade han mig under tårar, hwilka wäl wifade, att denne doktor icke hade sin theologi i hufwudet, utan tuktande nåd i hjertat. . . . På hemwägen besökte jag en mängd städer längs kusten och hade mångenstädes lifwande erfarenheter. Staror af folk samlades öfwerallt för att höra ordet, och wi hade ofta glädjen att se själar komma till en sorg eller en fröjd, som de aldrig förr erfarit."

På wägen samma år hade han med sin familj flyttat från Johannis östra kyrkogata till den bostad wid norra Tullportsgatan, derifrån den sista stora flyttningen skedde. Mycket gladde han sig åt det störra utrymme, han här skulle få, för att kunna se ännu flera wänner på en gång samlade omkring sig. Ända till det sista och äfwen då hans kroppsliga swaghet bjöd honom att försaka sådant, war det dock alltid en stor weberwidelse för honom att se wänner omkring sig. Säkert qwarstå och i mångas minne såsom något, man icke glömmar, de hellsamma och upp-

lifwände stunder, då man sålunda samlades i hans hem, då han antingen, på ett ännu mer förtroligt sätt och i det ensklida mer ingående än wid de offentliga föredragen, sjelf talade öfwer någon text, eller berättade ur sitt rika lifs mångahanda erfarenheter, eller också föreslog till gemensam öfwerläggning något wikt ämne, öfwer hwilket han begärde närwarande wänners tankar och äfwen meddelade sina. Det i hans umgängelse så starkt utpräglade andliga elementet höll derwid tillbaka werldssinnet, unbanträngde småtningen, så att endast den stora hufwudsaken blef det ämne, omkring hwilket man rörde sig. Huru uppfostrande och befästande i sanningen sådana stunder varit för dem, hwilka genom Herrens ledning under någon tid sålunda fått njuta af hans umgänge, deri instämma i denna stund wikt många hjertan med saknad, men också med tacksamhet till Herren för hwad som varit.

Från dessa sista åren af Rosenii lif hafwa wi icke många bref och meddelanden från honom sjelf. Till sin gamla moder skref han wid slutet af samma år: . . . "Wi hafwa alla i denna stund helsa och allt godt. Men jag säger "denna stund"; jag vill icke sästa mig derwid utan wara hwar stund beredd på uppbrott. Ju längre desto mera känner jag, att allt, hwad på jorden är, är blott fåfänglighet och intet annat än fåfänglighet under solen, såsom den wise och rike konungen säger. Men mitt hopp är att efter detta arma lifwet få ett bättre genom Jesus, som sannerligen icke är öf gifwen för ett timligt utan för ett ewigt godt. Låt om öf då albrig fråga efter något annat än detta ewiga goda. Allt annat är ufehet, bedrägeri och fåfänglighet. Ja, låtom öf då wara wise och inswepa öf i hans nåd allena, djupt, sannt och djupt intränga i hans kärlet, söta blott den enda nåden att wara i Christi blod twagna från alla våra synder, rena, benådade och slädda, när Han kommer — nej, hwar stund, i dag, i dag! ty wi weta icke, när Han kommer. Åh, huru saligt, huru saligt att genom Guds Ande hafwa sådana hjertan, att wi föraktat allt för det enda, att wara funna i Kristus. Allt godt, som Gud gifwer öf, är eljest till förbannelse, är det win, man gifwer dem, som förgöras stola. Gud, Gud war öf nådelig. Gud, tag icke din Heltige Ande ifrån öf. Detta är min hjertebön för mig sjelf och alla dem, som äro mig nära" . . .

Wid fosterlandsstiftelsens årsmöte följande år (1861) wädtes allraförst tanken på att utsträcka dess werksamhet äfwen till den yttre missionen, i början blott genom att undersöka andra sällskapers arbete. Sedan under sommaren samma år emottogs dock några elever, åt hwilka förberedande undervisning gafs, och med den 1 Oktober öppnades i en wid Surbrunnsgatan hyrd lokal en missionsstola, i hwilken tretton elever intogs. År 1863 flyttades institutet till Johannelund, sedan denna egendom blifwit af stiftelsen inköpt. Behofwet af en egen missionsstidning

hade emellertid genom allt detta gjort sig känd, och efter wid slutet af 1861 med Rosenius träffad öfverenskommelse öfverlemnade han den af honom redigerade missionstidningen åt stiftelsen att hädanefter utgifwas på des förslag och såsom organ för des hednamission. Rosenius qvarstod emellertid såsom tidningens redaktör.

För att gemensamt öfverlägga om åtskilliga wigtigare frågor hade egaren till Stensnäs i norra Småland i Augusti 1861 till sig inbjudit några troende prester och äfwen lekmän, hwaribland Rosenius. "Wi använde fem a sex timmar af de två dagarna till formlig öfverläggning i wisåa wigtigare frågor", så berättar Rosenius här om i bref till en vän. "Ungefär en fjerdedel af denna tid användes till behandling af kyrkliga frågor eller christnas förhållande till det yttre kyrkosamfundet och des presteskap. Subwudresultatet för oss blef, att wi önskade oss och alla christna det sinne af frihet och kärlek, som antydes i 1 Cor. 9: 19—22; Rom. 14: 5—17 m. fl. st. De öfriga frågorna woro rent andliga, såsom: Hvad det är att drifwas af Guds Ande; hwad att hålla Guds bud, då wi på samma gång widkännas och lida af synd, hwilket ju är brottslighet emot Guds bud" o. s. w.

Från denna resa berättade Rosenius stundom åtskilliga drag, hwilka wäl kunna förtjena att allmännare meddelas till uppmuntran för andra. Herren har ju intet anseende till personen, är och densamme i dag som i går och deslikes i ewighet, alltid lika redo att hjälpa och bewara alla sina barn efter hwar och ens behof.

På wäg ned till Stensnäs hade Rosenius i sällskap med en broder, pastor W., anländt till Westerwit och derifrån med ångbåt begifwit sig till lastageplatsen Gamlebyn, der de på föranstaltande af wänner i Westerwit skulle få logis och behöflig hjälp af en broder, handlanden L. Sent en söndagsafton i klart augustimånsten ankommo nu våra resande till Gamlebyn och blefwo straxt något undrande, då ingen war dem till mötes. De woro alldeles obekanta på orten, och deras bryderi öfades, då ingen af dem, listigt upptagna som de warit genom sednaste erfarenheter af Guds werk i och omkring Westerwit, nu med säkerhet mindes namnet på den person, som skulle emottaga dem. Efter någon wäntan begaf sig då Rosenius upp på bryggan och inledde ett samtal med några karlar, som stodo der. Genom att fråga efter handlandena i Gamlebyn erinrade han sig snart det förgättna namnet; den andra frågan war då, hwor man skulle få reda på handlanden L. Derom kunde ingen af de tilltalade något upplysa. Twenne affides stående män fäste nu Rosenii uppmärksamhet, och till dessa begaf han sig, frågande åter efter samme L. På tillfrågan hwad han kunde wilja denne, omtalade nu Rosenius, huru han och hans reskamrat, nyss ankomna från Westerwit och främlingar på stället, hade wäntat

att af honom blifwa emottagna och herbergerade. Då nu Rosenius, på ytterligare tillfrågan, nämnde sitt och sin följeslagares namn, sågs den förut tillbakadragne och färdige mannen, med ens förvandlad, öppna sina armar och berti med mycken listighet och värme sluta Rosenius. Han wore sjelf den efterfrågade L. Sedan den första öfverräkningens glädje lagt sig, såg man denne broder sammantnäppa sina händer med lof och tack till Herren. Rosenius, som genast förstod, att någon särskild erfarenhet af Guds godhet och ledning framfallade detta lof, begärde en förklaring och fick nu weta, först att brefwet från Westertwit icke framkommit, och, för det andra, att L., som under sommaren bodde med sin familj på landet och aldrig om söndagarna plågade fara in till Gamlebyn, just den aftonen, utan att weta hwarföre och utan att för sin undrande familj kunna göra reda derför, sånt sig oemotståndligt manad att resa ditin. Ankommen till Gamlebyn hade han begifwit sig ned till ångbåtsbryggan, derefter åter till sitt derwarande hem, gått till sängs men icke kunnat sofwa och ändtlligen drifwits att åter kläda sig och gå ned till hamnen utan att wid allt detta kunna göra klart för sig, hwarföre han så gjorde. Nu blef det honom uppenbart. Nu såg och Rosenius med pris och lof i allt detta en påtaglig ledning af den store, allsmåttige Guden, hwilken så i stort som smått förjer för alla sina barn.

Wid återkomsten till sitt hem på Dalarö, der han med sin familj tillbragte denna sommar, hade han åter att erfara ett drag af samma fadershuldhet, fastän mera förborgadt för förnufstet och känslan. Wi låta honom sjelf derom berättat. Till en wän stref han: "Jag måste för dig omtala en enskild erfarenhet. Resor äro ofta rusgifsmande, farliga för hjerat, för ödmjukheten. Jag kom hem tanste ej fullt nykter. Hwad hände? Knappt hade jag aflagt reskläderna, sprittande af glädje öfwer att finna alla friska, då wi så höra ett skri från stranden — ett owanligt skri, vittnande om, att något swårt hade händt. Snart fick jag och se vår lille Ephraim släpa sig fram, stödd af en äldre gosse och med en försträcklig knöl wid tinningen. Denne gosse hade af wåda kastat en stor sten på honom. Med tallsa omslag m. m. hjälptes saken, och gossen är nu bra — men nykter blef jag och fick nu Gud för ögonen. Nu fick Gud wara med i talet; nu fick Han något lof och pris!" — Genom sådana weglände erfarenheter är det, som wi lära att både frukta Herrens namn och på hans godhet hoppas.

Från hösten detta år anföra wi några ord i bref till hans yngre broder, som då redan en tid werkat såsom kyrkoherde. "Käre broder", stref han, "tack för ditt bref. Det glädde mig. mest hwad du sade om dig sjelf, och deraf ej blott det om den weberwickelse, du stundom har i din själasörjarekallelse, utan och det du sade om din öwärdighet. Si detta är ett språk, som jag igenkänner, nemligen "att den, som skall wara andras lärare och

föredöme, borde ju icke hafwa det så illa för egen del." O färe broder, hwad detta är underligt och sorgligt, att man icke skall kunna få hafwa det medwetandet att wara, hwad man så nödwändigt borde wara. Men ser jag utom mig sjelf till andra, som föra denna klagan, då förstår jag, att det är alldeles nödwändigt särdeles för den, som skall lära andra Guds rikes hemligheter, att han skall icke blott förstå, läsa, tala om syndafallets makt och nådens, utan också erfara — så grundligt lära förstå dessa stycken, som man endast genom erfarenhet lärer det; utom det att wi icke heller kunna tala med värme, lif och kraft, om wi icke sjelfwa erfara den nöden och den nåden, wi tala om. Derföre, war också blott nådig, o Gud, och styr och lef uti och med oss, så är allt wäl, om också mycket underligt!"

Utskilliga vittnesbörd om hwad Rosenius under dessa sednare år fått ståda af Herrrens werkt i vårt land, meddelade i bref till wänner, må också här finna ett rum. Hösten 1861 gjorde han en resa norrut, denna gång dock blott till Gesle; Falun och närmaste omgifningen, hwarom han i bref till dr Wald stref: . . . "Det mest glädjefulla jag kan omtala från vårt land är, att wädelserna, hungern och törsten efter lefwande Guds ord, icke allenast fortfar, utan tyckes här och der ökas. Utom hwad jag sett i bref, har jag äfwen med egna ögon sådant bewis på detta glädjande förhållande under twenne resor. Särskildt under den sednaste war jag ända till långt in på natten upptagen och helt uttröttad af samtal med nådehungrande själar; två a tre gånger om dagen hade jag att i kyrkor, skolhus och andra lokaler förkunna ordet. En dag då jag hade att med jernväg till ryggalägga tio mil, talade jag först på f. m. ungefär halfwägs vid en station för en stor skara, och sedan, då jag på e. m. framtom till Falun, fann jag äfwen der en stor samling, som begärligt lyssnade till Herrrens ord. Jag har aldrig förr besökt denna stad, men då mina tidningar warit mycket spridda der under många år, war detta en naturlig orsak till folkets öfver att se och höra mig. Från en mängd grannsocknar kommo många för att samtala, somliga om dessa den nywäccta själens wanligaste betymmer och frågor, andra för att få ljus i det tillfälliga mörker, i hwilket de, som en tid wandrat i huset, ännu kunna komma. Bristen på troende och upplysta lärare kännes här särdeles djupt. Jag har talat här om med många ord, då folkets begär att höra ordet här wara synnerligen stort. Jag skulle dock gifwa ett orätt begrepp om Guds werkt ibland oss, om jag nämnde blott denna trakt; men på orter, der hungern och törsten efter sanningen blifwa mer tillfredsställda, finna näring genom lärare, som predika evangelium, måste begäret att höra blifwa mindre framstående än på mörkare punkter, der en evangelist förkunnare är mer sällsynt . . . Ja, Herren lefwer ibland oss och utför stora och herrliga ting. Kunde wi med andliga ögon öfwerståda Guds werkt, skulle våra hjertan uppsyllas af fröjd. Och

litwål måste wi äfwen betyga: Säden är mycken, men arbetarena (jemförelsemis) få! Wi hafwa då stål både att prisa Herren och bedja om hans fortfarande wälsignelse."

Återkommen från en resa till ättilliga delar af Westergöthland under hösten 1862 skref han till en af de wänner, hos hwilka han der gästade . . . "Herren ware lofwad för allt och wälsigne mer och mer dessa orter och alla kära medlemmar af Guds folk på jorden! Ad ja, Han stöter of, den wäl underlige men och alltid trofaste Herren. Det är ju dock icke menniskowert utan wisserligen Herrens, detta som jag såg, dessa hopar af menniskor, som sökte icke lekamligt bröd utan den ofynliga andens näring af lefwande Guds ord. Och huru wi nu bättre eller sämre lyckas i vårt sötande, är dock blotta sötandet redan ett så underbart Guds werk, att wi kunna wara wisfa, att Han, som begynt ett sådant werk, will och fullborða det, stöta och leda det till sitt äsyftade saliga mål. Herren ware alltid lofwad. Om Han of förer of underligt, nedslår och dödar of äfwen wid våra mest wälmenande stråfwanden, så är deruti bara den Ewiges wisshet och trohet. Men bittert blir det, ångest, nöd och sudan kostar det of, när wi stola genomgå allt, som hör till denna underliga uppföstran. Äfwen jag, arme, får tänna deraf så pass, att jag wäl ofta welat wara dödd hellre än att lida den Underliges stötande. Och litwål will jag icke helt för-twisfa, icke ens lemna den tröstliga wissheten, att intet händer mig utan Herrens befallning. Åro of alla edra hufwudhår räknade, säger den trofaste Herren."

Wid början af året 1863 skref han åter till d:r Baird: "Till Herrens pris och deras fröjd, hwilka bedja, att Guds rike måtte komma, kan jag säga, att den goda säden bär frukt ibland of. Under förtidne år har rörelsen varit stor och uppenbarat en pågående wälbeg strid emellan husets rike och mörkrets wäldigheter. Wi hafwa knappt förr fått wara wittnen till så häftiga anfall af Herrens och hans Smordes fiender som under det förfutna året. Dessa angrepp, hwilka framträd i böcker eller tidningar eller uttalats enskildt och offentligt, hafwa blifwit ritade dels emot Herren Kristus sjelf och vår tro på honom, dels of emot den allmer utwidgade werksamheten för Guds rike, som numera har sin medelpunkt i evangeliska fosterlandsstiftelsen. Men Herren ware pris! Allting måste tjena honom. Allt detta har ganska myccket bidragit att wäcka uppmärksamhet och mana till sötande efter sanningen; och denna wakenhet, detta sötande har blifwit allt allmännare."

Bland det som af Rosenii wänner blifwit of meddeladt såsom drag ur hans lif, hafwa wi funnit särskildt wärdefullt ett bref, skrifwet under ett af de sednare lefnadsåren till en ung wän, som på hans födelsedag stikat honom några verser. I dessa rim hade hon äfwen uttalat den önskan, att han alltid måtte förblifwa "uppriktigt emot Andens röst", att "sanningen aldrig måtte

föredöme, borde ju icke hafwa det så illa för egen del." O läse broder, hwad detta är underligt och sorgligt, att man icke skall kunna få hafwa det medvetandet att wara, hwad man så nödvändigt borde wara. Men ser jag utom mig sjelf till andra, som föra denna klagan, då förstår jag, att det är alldeles nödvändigt särdeles för den, som skall lära andra Guds rikes hemligheter, att han skall icke blott förstå, läsa, tala om syndafallets makt och nådens, utan också erfara — så grundligt lära förstå dessa stycken, som man endast genom erfarenhet lärer det; utom det att wi icke heller kunna tala med värme, lif och kraft, om wi icke sjelfwa erfara den nåden och den nåden, wi tala om. Dersåre, war också blott nådig, o Gud, och styr och lef uti och med oss, så är allt wäl, om också mycket underligt!"

Afskilliga vittnesbörd om hwad Rosenius under dessa sednare år fått ståda af Herrens wert i vårt land, meddelade i bref till wänner, må också här finna ett rum. Hösten 1861 gjorde han en resa norrut, denna gång dock blott till Gessle, Falun och närmaste omgifningen, hwarom han i bref till d:r Baird skref: . . . "Det mest glädjefulla jag kan omtala från vårt land är, att wäddelserna, hungern och törsten efter lefwande Guds ord, icke allenast fortfar, utan tyckes här och der ökas. Utom hwad jag sett i bref, har jag äfwen med egna ögon stådat bewis på detta glädjande förhållande under twenne resor. Särskildt under den sednaste war jag ända till långt in på natten upptagen och helt uttrötad af samtal med nådehungrande själar; två a tre gånger om dagen hade jag att i kyrkor, skolhus och andra lokaler förkunna ordet. En dag då jag hade att med jernväg tillryggalägga tio mil, talade jag först på f. m. ungefär halfwägs wid en station för en stor flara, och sedan, då jag på e. m. framtom till Falun, fann jag äfwen der en stor samling, som begärligt lyfnade till Herrens ord. Jag har aldrig förr besökt denna stad, men då mina tidningar varit mycket spridda der under många år, war detta en naturlig orsak till folkets öfver att se och höra mig. Från en mängd grannsocknar kommo många för att samtala, somliga om dessa den nywäccta själens wänligaste bekymmer och frågor, andra för att få ljus i det tillfälliga mörker, i hwilket de, som en tid wandrat i huset, ännu kunna komma. Bristen på troende och upplysta lärare kännes här särdeles djupt. Jag har talat här om med många ord, då folkets begär att höra ordet här wara synnerligen stort. Jag skulle dock gifwa ett orätt begrepp om Guds wert ibland oss, om jag nämnde blott denna trakt; men på orter, der hungern och törsten efter sanningen blifwa mer tillfredsställda, finna näring genom lärare, som predika evangelium, måste begäret att höra blifwa mindre framstående än på mörkare punkter, der en evangelist förtunnare är mer sällsynt . . . Ja, Herren lefwer ibland oss och utför stora och herrliga ting. Kunde wi med andliga ögon öfverståda Guds wert, skulle våra hjertan uppfyllas af fröjd. Och

blifwa honom mindre wigtig," och dertill bifogat ett bref, hwari hon bad om ursäkt för dessa önskingar. Wi hafwa fått en särskild uppmaning att wid anförandet af Rosenit swar framhålla, att den, till hwilken han stref, icke war bland hans äldre wänner utan, sjelf "ströplig och oerfaren, ofta i behof af hans råd och hjelp". Rosenius, som hade trott, att de nämnda önskingarna åsyftade någonting särskildt hos honom, stref dagen efter deras emottagande: "Gaf hjertligt tack för allt det jag fick på min föbelsedag men allra mest för den kärlek, som uppenbarar sig i de verser, du äftven sticade, och den del af ditt bref, som handlade om dessa. Det anförda ordspråket om "ägget, som will lära hönan" etc. skulle wisst aldrig fallit mig in wid hwad du skrifwit; så lättfinnigt tog jag icke sådana tilltal. Jde heller har jag ansett det såsom "förmåtenhet" och "beställsamhet" — o nej, kämpande böner på mina knän, tre, fyra särskilda gånger, sådant framställde dessa warningsord. Och endast kärlek i ditt hjerta har jag ansett för deras källa. En sådan kärlek kan jag icke nog uppsatta; om sådan kärlek har jag bedt Gud och mina wänner alltid. Jag behöfwer allt; om jag icke annars försure det, så förstår jag det deraf, att Gud tillfänder det; ty äfwen jag will tro, att intet sker utan Herrens befallning. Brådflan tillåter mig ej säga allt, hwad som kunde sägas; jag synbar deraf att blott bedja om ett litet tillägg till den kärleksbewisning, hwarmed du börjat. War god och hjelp mig med speciel påpekning att ännu bättre få syn på det onda, som på ett hålle i tredje versen åsyftas. Med all min dagliga ångslan öfwer, att jag i lif och lefwerne icke kan följa Guds ord, hwarten kan (för egen del) rätt tro eller wara, såsom Guds ord lærer, så kan jag dock icke (med all bön derom) få tag på den punktt, hwari jag med tanke, mening och öfwerthgelse witer ifrån "sanningen". Att "hålla sanningen mindre wigtig" (v. 3) måste åsyfta sinnet, icke huru wäl eller illa det går och i utöfningen, utan att man i mening och öfwerthgelse rättar sig efter sitt eget tycke och icke efter Guds ord. War god och säg mig, muntligt eller skriftligt, hwad du i den wägen funnit hos mig. "Uppriktigheten mot Andens röst" är ock samma sak. Jag wet intet, som så beständigt och stridande angeläget förefommer i mina böner till Gud som denna punktt; och då jag nu af tonen i verserna tyder mig märka, att du ser något, som du icke sagt mig, ber jag dig nu på det hjertligaste att göra mig den tjensten. Ty såsom jag sagt, med all min ångslan öfwer min uselhet, wet jag dock icke med mig, att jag med uppsåt öfwar något, som strider emot Andens röst och sanningens ord. Det är just om samma sak, nemligen uppriktigheten, Paulus talar i sitt förswar emot de corintiers domar om honom i 1 Cor. 4, jemf. v. 2 och 4 i det kapitlet. Just så som han der säger, så kan ock genom Guds stora nåd jag, usling, säga. Men kanste jag dert är förblindad. Hjelp

mig då, på sätt jag bedit. Ja, hjelp mig, Gud! På dig, du gamle, trogne mitt lifs Gud vill jag ännu trösta!"

"Alla dina bref hafwa gjort mig glädje", stref han till en broder i början af 1864, "men intet föregående har så rört mitt hjerta och gjort dig så kär för mig som detta, och det blott igenom ditt medelande ur dina förtrofsande erfarenheter af elände och bekymmer. O, min käre broder, då förstå wi hwarandra! An så, an så, men något rätt hjertefrätande — det är ock min stola. Ut denna lära wi, hwad ingen broder kan lära den andra. Och det för hwilket blott ewigheten skall wara nog till att beprisa Guds underliga godhet, om wi fräslas till hans himmelska rike, det lära wi också der."

Ännu ett bref till en förtrogen vän anföra wi här. Det är af den 2 Mars 1864. Jemföra wi dessa under hans sednare lefnadsår skrifna bref med andra tidigare, särskildt de lifliga, trosfriista utgjutelserna från de första åren af hans nådelsf, så finna wi kanste icke samma värme och liflighet som förut, men deremot en i lidandets och anfäktningens hetta så mycket mer renad tro, som utan all känsla af nådens ljuslighet eller Andens werkt uti och omfattar och håller sig wid Gud sjelf i hans nådelöfsten. "Dyre broder", stref han, "ja idel nåd för nåd, eller ock ewinnerligen förbi — med mig åtminstone. Men nu, i denna ewiga nåd ware wår frid. Utan något öfwerflöd på tid och utan något annat ärende, will jag blott utgjuta mitt hjerta i en broders stöte, som förstår mig. Åh, blott de orden: "en broders stöte, som förstår mig", hafwa wäckt min känsla till tåreslöden och ett knäfall för min fördolde underlige Herre, som har sig så emot mig, att jag kan tro bättre om en menniska, en synlig broder — att jag har frågat: O Jesu, är du mig så huld, förstår ock du mitt arma hjerta? Ja, käre broder, så fördold och underlig är Herren emot mig. Sådant "nattstycke" är ock mitt hjerta (såsom du yttrar om ditt), och det i dubbel mening: först natt och mörker af egen ondsk, sedan ock genom brist på nådelblickar af Sonom, af hwilken jag dock helst wille wara känd och älskad. O, min broder, huru underligt blir icke detta lifwet, "det fördolda lifwet med Kristus i Gud!" Jag är ofta färdig att tröttna och säga med Elias: "Det är nog; så tag nu, Herre, min själ; jag är icke bättre än mina fäder; jag har haft nit om Herren Gud". Ja, jag, arme, har haft en önskan öfwer alla andra mina önsningar och sträfwat derefter nu i mer än trettio år, nemligen den, att jag skulle blifwa en from och allwarlig christen; men ännu har jag icke blifwit det utan wafnar hwar morgon till samma sorgliga erfarenhet, att synd och lättfinne kasta boll om mig — skulle jag icke tröttna och förtwisla? Och likväl håller jag på ännu med samma sträfwan. Är icke det underligt? Sådant är ock wisserligen ett under af hans dolda trofasthet, hwilken likväl låtsar icke weta af mig, nemligen det att jag icke långt för detta gifwit allsamman's förloradt och följt

rådet af Jobs hustru: "Välsigna Gud och då". O, att vi kunde prisa den underlige, dolde, trofaste! Jag förstår emellanåt, att det är idel nåd och visshet i hans vägar. Men nog. Förlåt, att jag werfligen blott talat om mig sjelf och min dolde Herr. Jag väntes dertill, då jag åter genomläste ditt bref och såg, att och du har dina erfarenheter af hans förböjande. Herren styrte och hugswale dig, käre broder".

Så förbolde Herren sitt ansigte för honom, under det han, andra till ljus och tröst, fick skrifa sin utläggning af den herrliga epistelen till de Romare. Det war och på den vägen, Herren gifwit honom den hos honom framstående huldheten om andras själar; såsom han tidigt stref i ett tröstebref till en anfåttad presterlig broder: "...Man förstår aldrig Guds ord rätt förutan erfarenhet. Och vi arma barn, som skola tjena andra med ordet, skola då särskildt i vårt hjerta och hus hafwa experimentalfältet. Oratio, meditatio och tentatio *) woro ju de tre wäsendtliga beredelsemedlen för läraren. Och jag säger för min del, att om jag hade fått blifwa så from och helbregda, som jag önskat, tänkt och bebit af Gud, hade jag nu icke suttit med detta bref, jag hade hwarken haft nog hjerta för saken eller nog förstånd".

Till en annan vän, som frågat honom, huru han bar sig åt för att kunna tro, att Gud älskade honom, stref han: "Hvad frågar du? Huru jag bär mig åt att få mitt hjerta att tro, det Gud älskar mig? Sådant brukar jag icke tro. Jag tror på sin höjd, att Han skall vara mig nådig, förlåta mina grusliga synder och frälssa mig — högre stiger icke min tro. Att Gud skulle älska mig, det kommer icke i fråga. Så bär jag mig åt".

Alltsedan fabrens död hade hans äldriga moder wifrats hos den äldre brodern i Robertsfors. Men då nu denne blifwit utnämnd till kyrkoherde i Öfwer-Kalix, väntes fråga om, att den gamla för att stonas från den mödosamma flyttningen dit upp, hwilken till stor del måste ske landvägen, i stället skulle göra den jemförelsewis lättare resan ned till Stockholm för att der, såsom man då tänkte, tillbringa sina återstående dagar. Rosenius, som hyste stor ömhet för sin moder, gladde sig som ett barn åt denna flyttning. I början af sommaren 1864 fick han och i sitt hem emottaga den kära modren.

Wt hafwa förut sett, huru Pietisten wunnit spridning öfwen i våra grannriten. Arkligen hade den i ett icke ringa antal exemplar gått öfwer till Norrige. Sedan flera år tillbaka hade defutom utgifwaren af den norska tidningen "Buddåraren" öfwersatt och der infört artiklar ur Pietisten. På detta sätt hade åtkämligt af de 18 första årgångarna blifwit tillgängligt öfwen för det norska folket. Att Pietisten öfwen i detta land warit ett wälsignadt medel till själaras pånyttföbelse och helgelse i san-

*) Öbn, betraktelse och frestelse.

ningen, derpå hafwa wi många bewis dels genom bref, hwilka från vårt brödrarike kommit till Rosenius med begäran om råd i andliga frågor och bekännelse om den nåd, de fått erfara genom hans skrifter; dels och genom en swensk broder, som på sednare ären flitigt rest omkring i många delar af Norrige och berättat oss, huru han på sin tillfrågan: "När fick du det första frälsande stygnet? när kom du till evangeliit lif och ljus?" från mer än en norst man och qwinna fått det swaret: "Jag kom att läsa den eller den artikeln i Pietisten och fick der se, hwad jag förr aldrig sett" o. s. w. Under sednare år hafwa spridda artiklar ur de första 18 årgångarna äfwen blifwit särskildt öfversatta i Danmark och utgifna i häften med titel: "Gemmeligheder i Lov og Evangelium".

Då nu utläggningen af Romarebrefwet med 1866 års utgång war fullbordad, och beslut blifwit fattadt att låta den utkomma såsom särskild bok, wäcktes snart förslag om öfversättning utgifwa den äfwen i Norrige och Danmark. Efter åtskillig twiflan blef saken besluten, och subskriptionsanmälan under loppet af följande år utfärdad i dessa våra grannriken. Till den broder, som fått hela företaget om hand, skref Rosenius: "Swad priset angår, må det så uppgöras, att vårt högsta syfte, sjäalars wäl, måtte framlysa".

Mot slutet af 1866 skref han till Scott om åtskilliga inre och yttre erfarenheter: "Dyre broder, gamle trogne vän! Ja, du säger rätt, "Herren är god, osägeligen, oupphörligen god". Det wittnesbördet will jag äfwen gifwa honom. Och att han och är "oupphörligen" god, det är för lustigt, det har jag ofta berättat twifla på, i följd dels af min egen owärdighet, dels af wissta underliga wägar, på hwilka han för mig. Men då will jag och ihågkomma Davids ord: "Lofswad ware Herren, att han mig en underlig godhet bewisat hafwer uti en fast stad." — Ut ditt kära bref ser jag med glädt deltagande huru många ögonstänliga bewis af Guds godhet, du fått erfara äfwen i det yttre på denna tid, din resa i Amerika, full af utmärkelser och uppmuntringar, din glädje af din familj, du ser dina barn i Herrens tjenst widt ute på det stora arbetsfältet, du ser ditt namn äradt äfwen med doktorstiteln. Huru jag gläds med dig i allt, som kan göra dig glädje, då jag tänker på din kärlet och dina utståndna lidanden för Sverige! Det har nu gått dig efter Pauli ord: genom ära och smålet, och efter Jobs historia att efter lidandet få dubbelt så mycket godt som förut.

"Äfwen mig gör Herren mycket godt, ehuru icke så lysande godt utan mer i det fördolda. Annu ser jag icke något af mina barn ute på Herrens Christi åter. . . . Mina största uppmuntringar har jag i den wälsignelse, Pietisten fått werka öfwer landet. Men jag är så rädd för det fina giftet af att blott weta sådant, att jag genom den rädslan icke har mycket glädje. Ja, måtte Herren i framgångens och ärans tid wara oss nådig och

bewara of, att wi icke förlora den salighet, som i Matth. 5: 3, 4 beskrifwes.

"Hwad Pietisten angår, anser jag mig böra i första rum till dig anmäla, att den nu kallas, om icke sitt slut, dock någon wändpunkt i sin historia. Om tre månader har den nu tillryggalagt ett fjerdobels århundrade, under hwilken tidrymd den lupit sin bana omkring vårt land med Guds evangelium till palats och hydda. Af Herren är det flest och är ett under för mina ögon! Jag minns ännu, såsom från igår, då wi diskuterade frågan om namnet på den tillämnade tidstriften. Och si, nu har han "25 årg." på sin titel. O, huru wi böra prisä Herren! Ur senapstornet har ett träd utbredd sig, och många fåglar hafwa wisserligen fått hwila under dess grenar. Gud war mig nådig! Det är ditt werk allena. Ditt namn se ära till all ewighet!

"Men hwad jag skulle säga dig är, att då nu utläggningen af Romarebrefwet med detta är affslutas, och mina krafter allmer aftaga, har jag ärnat hädanefter, om Gud gifwer så mycken helsa, låta Pietisten utkomma blott såsom kwartalsstrift och med något mindre mödosamt innehåll. Romarebrefwet har i dessa sju åren för mycket nedtryckt mig. Hwad Petrus säger om Paulus, att han strifwer sådant, som är swårt att förstå, det har jag kännbart erfarit. Då jag derjemte welat genomläsa alla de bästa engelska och tyska utläggare och dagligen haft att umgås med fyra främmande språk (gref., lat., eng. och tyska), har allt detta pressat mig så, att jag icke wägar mer lofwa något sådant arbete. Nu hafwa många mina wänner yrkat, att jag skulle utgifwa predikningar öfwer de nya kyrkotexterna. Märkligt är od, att jag, utan någon sådan affigt, blott för eget bruk börjat samla mina utkast öfwer dessa texter, efter hwilka jag predikat i Bethlehemskyrkan. Dessa utkast innehålla således ritningen eller stelettet till de predikningar, man will hafwa af mig. Jag har ansett detta såsom en wink af mitt lifs Gud, om hwad jag skall göra, så länge Han dertill gifwer behöfliga krafter. Här ser du min framtidsplan. Alla våra dagar äro dock i Herrens hand".

Så talade han om planer för framtiden. Men i andra bref från denna tid framstymtar dock trötthet wid detta lifwet och längtan efter hwila. Så heter det i bref till en broder: "Huru jag tröttnar och tröttnas af detta lifwet ofta, och litwål börjar jag på nytt wilja lesa här. O, den galna naturen! Wi weta ju wäl, att det här på jorden ej blir annat än något halft, **salnad** och **förbidan**, tilldes den sanna hwilan och glädjen gifwes of. Ty huru underligt är icke detta lifwet! O, hwad är det? En underlig dröm, än ljuf, än bitter, men en dröm, som förswinner, när jag får uppwatna till hans beläte. Men huru stola wi i tid eller ewighet kunna prisä war trogne Frälsares kärlek, som fört of så, att wi wunnit lifwets stora saliga mål, saligheten i Sonom! Så sannt Han nu äfwen will intill

ändan bewara oß, så är lifwets mål funnet, då wi funnit Jesus och lif i hans namn". I ett annat bref strifwer han: "O, jag är så trött, så trött, af lifwet, och dock skall jag sträfwa här". Och åter: "Herren gör oß så outhärligt mycket godt, att jag stundom bäfwar, och dock är otacksambeten och all synd sedan öfwer mig, så att jag förträdes och kastas alltså till höger och wenster som en skafwagn, särdeles wisfa dagar. Emellanåt får jag wäl någon hwila, men på det hela har jag icke mycken ro på denna jord".

Till en äldre broder, som efter ett stridsfullt arbete fått någon hwila i en stilla omgifning på landet, skref han åter: "Se hwad Gud gör! Han stöter oß så, som wi betarfwa det. Ut i lefnadsålderns swaghet, då en bullersam stad och en hwimlande werldsmassa mångdubbelt beswära de nötta werktugen, då anwisar oß den hulde Fadren en behöflig hwila i en huld omgifning. Sådant sker icke utan Herrens befallning. O, att wi kunde för allt tacka Gonom. Men framför allt skola wi känna den nåden behöflig och stor, att äfwen bristerna i vår tacksambhet jemte all annan synd och owärdighet stå under hans ewiga förlåtelse. Den nämnda äfwen för mig önskwärda hwilan har ännu icke blifwit mig anwisad — jag wet icke heller, om den skall gifwas mig förrän i grafwen; men alltmer känner jag under mitt förtidiga tröttnande en längtan derefter".

Och denna önskede hwila kom, snarare än han hade wäntat. Wi skola i det följande se de första förebudena till den såliga hemförlofsningen.

Tolfte Kapitlet.

Förebud till hemfärden.

Det första förebudet. — Resa till Småland. — Det andra förebudet. — Den sista predikan i Bethlehemskyrkan. — Resa till Södra Sverige. — Erfarenheter under resan. — Det tredje slagansfallet. — Affektord till vännerna. — Biskopet på Sahlgrenska sjukhuset. — Sista förmånen i Warholm. — Gwila i Herren.

Med wäl något förswagade krafter men oförminskad iswer hade Rosenius fortsatt sitt arbete intill början af 1865. Påskostiden war tilländagången, betraktelserna öfwer Christi lidandes historia åter avslutade, påsten med des herrliga texter, Rosenii älsklingsstexter, war kommen. Tre gånger, morgon, middag och aften, predikade han med stor Andens utgjutelse på påsdagen och äfwen den följande weckan några gånger dels offentligt, dels i enskilda kretsar. Den 1 söndagen efter påsk talade han åter, först i Bethlehemskyrkan, sedan om aftenen i en af stadsmissionens lokaler på söder. Konventikeln eller den andliga sammankomsten war Rosenii lust. Från sin hembygd i den höga nordnen hade han fört med sig till hufvudstaden detta af Gud i våra dagar så rikt wälsignade uppbyggelsemedel. Wid konventikeln utwecklade sig och hela rikedomerna af de egendomliga, utomordentliga predikogäfnor, hwarmed Herren utrustat honom. Med mycken listighet hade han nu talat öfwer en af sina mest älskade påstexter, Maria wid grafwen, då man wid slutet af betraktelsen märkte någon slapphet i förebraget. Han kunde dock avsluta det och återvända hem. Utställiga tecken, någon känslolöshet i wenstra sidan, en wisk oro och retlighet, fusning för broren o. dyl. tydde emellertid på ett lindrigare slagansfall — det första förebudet till en snar hemförlofning war således kommet!

Efter en resa nedåt landet och några weckors wistande i Smålands furusfogar hos en broder kände han sig betydligt återställt. Till en öfwer det slag som träffat honom beymrad wän, stref han derifrån den 28 Maj: "Herren ware lof, att wi hafwa en ewig frid i en ewig nådens, fridens och tröstens källa, i Gud, som allting kan hjälpa! Ja, Gud är mäktig att göra allt wida lindrigare, än wi föreställt och, sedan wi först blifwit

wäl bekyrade, och våra hjertan ropat ur ångestdjupen — åtminstone våra hjertan. Ja, kära vän, glöm aldrig det och påmin mig det, då jag behöfwer det, att wi hafwa en ewig godhet, hjelp och tröst i Gud, att Han kan alltid så lindra det wi bäfwat för, att i samma mån wi fått bebröfvelse i föreställningen derom, så wi det lindrigare i sak, när den kommer. Ty när wi rätt besinna allt, hwad wi erfarit af Gud, eller eljest blifwit fast öfvertygade om, så går det derpå ut, att Han bebröfwar oss alltid med måtlighet, med afwägande huldhet, så att när Maria har nog till tuktan och sorg i tre dagars saknad af barnet, hon icke får gå i sex dagars eller i weckors. O, huru jag sett detta i min historia. Gif allt på ordet "platt" i Klago. 3: 32—34: "Han plågar och bebröfwar icke menniskan af hjertat, liksom wille Han låta platt undertrycka de elända på jorden". Lofwad ware Herren, att Han verkligen är sådan! Gud gifwe oss nåd att tro det, så att wi icke genom otro alltför mycket utpinas. Ja, Gud ware lof för allt, hwad Han gjort! Afwen mig, arme, gör Han så mycket godt. Till hellsan tyades jag blifwa allt starkare. Jag har utan olägenhet eller kännbar möda kunnat arbeta mid strifbordet (öfwer min text, Rom. 12: 4—8) fyra timmar på dagen, ehuru jag icke mer än två dagar fått wara så länge i fred; jag har och på Christi himmelsfärdsdag warit hela dagen bland folk med icke en minuts hwila, och det till kl. 12 på natten (äkande de två sista timmarna), och likwäl icke haft synnerlig olägenhet deraf. Detta war dock en tillfällig, genom ett opåräknadt besöt gifwen ansträngning, som jag ej will göra om. Men jag omtalar det dock blott såsom bewis på, huru Gud stärkt mina krafter, hwilket jag trodde skulle glädja dig. Ja, Gud ware tackad och lofwad."

Efter ett kort besöt i Göteborg återkom han straxt före pingst till Stockholm. Under den följande sommarwistelsen i Warholm stärktes krafterna ännu mer, så att han der kunde skrifa n:o 5—8 af Pietisten. Straxt efter hemkomsten från sin resa hade han åter börjat predika i Bethlehemskyrkan och fortfor dermed hwarje söndag under sommaren. Talandet i de trängre, mer qwaswa lokaler måste han från denna tid undwika. Arbetet under den följande wintren i hufwudstaden, der så mycket för honom tog krafterna i anspråk, nedsatte äfwen dessa betydligt. Wid wärens annalkande war han åter klen. Hans äldre broders hastiga död genom ett slagangfall, hwaraf han träffades under predikan i Maria kyrka söndagen efter pingst, med de för brodershjertat gripande erfarenheter, som dermed följde, öfode denna swaghet. Wistandet i Warholm äfwen denna sommar lfwade likwäl åter krafterna. Söndagligen predikade han äfwen då i Stockholm och en af weckodagarna i Warholm.

Hösten 1866 kom, under det han arbetade på n:o 8 af Pietisten, det andra förebudet — en kongestion åt hjernan, denna gång dock lindrigare än den första. Efter några weckors hwila

från allt arbete hos wänner på Rösfors i Westmanland kände han sig så återställd, att han icke allenast kunde afluta de återstående numren af Pietisten för året utan och tänka på de förtäta utgifwande och med det följande året, såsom wi redan nämnt, börja ett arbete, som icke skulle kunna aflutas förrän efter många år.

"Min helsa är, Gud ske lof, så förbättrad, att jag är fullt upp så bra som i somras", skref han under denna höst (den 26 Nov.) till en kär broder. "Af Herren är det stedt. tack för ditt deltagande. Helsta alla kära wänner. De hafwa wikt hjälpt mig med sina böner. Herren ware ewinnerligen lofwad för allt det goda jag åtnjuter. Jag tycker att på mig synnerligen sannas: Der synden öfwerflödar, der öfwerflödar då nåden mycket mer... O min käre broder, huru äfwen ditt sista bref grep mig, då du talade om ditt elände. Der träffar du mig så alldeles. Stundom är jag försträckt och färdig att förtwista, stundom blir jag trött att tänka derpå, stundom fröjdas jag, att Kristus, ärans Konung, skall i ewighet prisas, att Han botat ett så försträckt ondt. Ja, just detta som du nämmer, sjelfwisshet, högmöd, kallsinlighet emot Gud, afguder, försumlighet och sel i barnens wård m. m. jemte ännu andra tidtals anfallande synder — sådant är det, som håller mig i "djupet watten". Men, när jag från alla troende, af Kristus lefwande själar hör enahanda öwidande, så tänker jag: wi sitta nu wid de elfwer i Babel, wi äro icke hemma när Herren, wi äro i ett fiendeland, wi stola en gång förlossas och då blifwa såsom drömande af öfverraskande öwäntad salighet. Och att föra och ända dit skall och wara den gode Herdens sat, den trofaste Frälsarens ära".

Dattadt all den försigtighet han nu började iakttaga för att icke öfweranstränga sig, togo dock wintermånaderna åter de swaga krafterna alltför mycket i anspråk. En enwis utpinande gulsot kom äfwen härtill. Med den ihärdighet, som Christi kärleks tvingande matt hos honom werkat, arbetade han likwäl äfwen under denna swaghets-tid alla dagar någon stund. Öwertfaheten war honom en plåga. I bref från denna tid till en bekymrad presterlig broder talar han äfwen något om sig sjelf, under det han söker trösta denne. "Jag ser i summan af dina erfarenheter", skref han, "blott den gamla wissheten och huldheten i Guds omwårdnad. Jemte de många nådebewisen, den mycket nåd, Han gör dig för både kropp och ande, skall du och hafwa din tuktan; den ena tiden sjullighet i huset, den andra tiden något tillfälligt bekymer, först och sist de andliga, den enstilda sjäbens och själasörjarens. Att uti en så mångfaldigt wälsignad församling som din skall inträda sömnaktighet, försöfning och werldslyghet, war ju alldeles att wänta. Wätte alla, som se det, bestorma nådethronen med bön och åkallan, så kan wäl den store öfwerherden ännu hjälpa saken. O, så försträckt-

ligt den der sjutdomen, försöffningen och werldsligheten, will gripa Christi församling äfwen här och öfwerallt. Jag talar här "såsom om rep i hängd mans hus"; ty det är just detta onda, jag tycker skall göra slut med Guds rife hos mig, mitt hus och många mina närmaste. Den ewigt nya wisan blir gammal och lång. Att Gud är vår hulde Fader, att wi nu lefwa under en ewig nåd och under wäntan på en ewig herrlighet, är icke mer så uppfriskande, tropp och själ uppfröjande som i de fordna år; det stora ämnet är icke nu så ensamt stort och först och sist på läpparna som förr. Ut i denna bekymmer samma ställning tröstar mig endast, hwad jag icke blott tror utan erfar, att den gamle trofaste, ja trofaste Herden också är waken häröfwer och har sina medel att rusta upp oss ur sömnen, förnya nåden och ropet och derpå äfwen lifwet i honom — ehuru de medel han brukar ofta äro bra bekymrande. Denna vår Herres trofasthet skall äfwen trösta dig, käre broder".

Alltfedan föregående höst hade Rosenius, dertill uppmuntrad af flera wänner, påtänkt en resa till södra Sverige. Ryktet härom hade spridit sig, och under loppet af wintren hade bref ingått från en mängd wänner söderut, hwilka önskade se honom hos sig. Läkare hade och tillstyrkt några weckors wistande wid westra kusten — och så blef den för många af hans wänner minnesrika resan wärem 1867 besluten. Krafterna woro wid denna tid mycket nedsatta. Med möda hade han kunnat avsluta predikningarna öfwer de fyra adventsöndagarna, hwaraf tre utkommit i det första häftet för året. Predikandet i Bethlehemskyrkan söndagsmiddagarna och onsdagsaftnarna hade han litwål med några få afbrott fortsatt under hela wintren och wärem. Passionshistorien och påstexterna woro åter genomgångna — för sista gången. Och hwilken af Rosenii wänner och åhörare skulle wäl kunna glömma, huru han behandlade dessa stora ämnen! Onsdagen den 15 Maj besteg han för sista gången den predikstol, på hwilken han 27 år förut, julen 1840, första gången uppträd. Ett långt stridsfullt, men så högst wälsignelserikt lif af arbete i Herren låg emellan den första och denna sista predikan i detta tempel. Med ungdomlig eld och liflighet hade han första gången, såsom wi minnas, talat om Guds barn på jorden och sjelf lifwats och lifwat fina åhörare genom detta stora ämne. Med en i Andens skola mognad erfarenhet talade han denna sista gång öfwer det ämne, som ju mer de flyende åren lärt honom att allt grundligare känna hans egen och alla menniskors djupa förderf och wanmakt under fienderna, blifwit alltmer stort och wigtigt för hans hjerta, nemligen om den gode Herden. "När jag nu ser, hwad Herren gjort med mig", skref han härom sebnare på sommaren till Scott, "är det mycket märkligt, att jag wid min sista andaktsstund i Bethlehemskyrkan före afresan hade till text Davids 23 psalm, i hwilket wännerna efteråt sett en stickelse af den allwise Guden. Ja, Herren är vår Herde, och skall in-

tet fattas. Det säkra är, att Han skall sjelf föda sin hjord. Ty så säger Herren, Herren: Si, jag skall taga min hjord till mig och besöfa dem, lifasom en Herde besöfver sina får. Han, wår rätte gode Herde, lefwer, och hans år taga ingen ända".

Lördagen den 18 Maj anträdde han nu tillika med sin hustru och dotter resan söderut. En hos honom mer owanlig retlighet i lynnet hade under den sista tiden ingisfwit hans närmasste stor oro. Resan tycktes emellertid göra honom godt. I Jönköpings kyrka talade han på söndagen i en aftongudtjenst för en stor menniskomassa. Wid en wäns bröllop, som han de följande dagarna bewistade, war han synnerligen lifwad och talade flera gånger under de två dagarna af sitt besöf der. Wägen togs nu öfwer Wegjö till Carlshamn, i hwaras kyrka han äfwen predikade; derefter i Waruus, i Christianstads och sist på wäg till Helsingborg äfwen i Winslöfs. Efter ett kort besöf i Köpenhamn, der han äfwen en gång talade, och i Helsingör, återwände han till Helsingborg. Derifrån stref han tisdagen den 4 Juni om sina erfarenheter under resan till en wän, som ytttrat något om faran af den hyllning, han öfwerallt fått erfara: ... "Gud ware prisad, att Han hugswalar och styrker dig i allt! Du skall få se, att Han gör det alltid. Så gör Han och mig. Jag förundras öfwer all hans nåd... Men hwad tycker du, att jag ännu sitter här och strifwer! Jo, icke skall det alltid gå efter wår önskan. För två timmar sedan war jag så naturligt glad, att allting skulle gå efter min i Stockholm uppsatta reseplan, att jag skulle wara i Göteborg på onsdag och komma till Lysekil på thorsdag. Wi tänkte nemligen i afton gå med ångbåt till Göteborg, men nu är det omöjligt; ty just nu har hastigt en hård rasande nordweststorm uppsätt, som wältar Nordsjön på öf, om wi reste. Nu ära wi i morgon gå med bantåg den långa wägen om Jönköping. Här ser du en af de små pröfningarna, hwarmed Herren tuktar mig något litet på denna eljest så farliga resa (i den mening hwari du sjelf derom brukade ordet "farlig" i ditt sista bref). Men o, så mildt, så lindrigt! Prisad ware den gode, milde, trogne Herren! Ja, då jag nu har en stund ledig, kan jag berätta dig något mer om pröfningarna under resan. Ghuru ingenting händt mig, som kan kallas olyckligt, har dock till motwiigt mot den orimliga dyrkan, det enfaldiga folket egnat mig, usling, Herren tuktat mig med inwärtas oro och fruktan för hwarjehanda — isynnerhet en underlig beklämning, när jag nödgats predika. Så war det i Jönköping, der jag grufwade mig för den stora kyrkan och tänkte, att när den är så swår att fylla, skulle jag i iswern att blifwa hörd förtaga mig och ej komma ned med lifwet. Likartadt i Carlshamn; bättre i Warum. Allt jag behutom öfwerallt fått hafwa min wanliga prekning af den kännbara tomheten, förstår du nog. Men se i Winslöf, der war då min arma själ mer än wanligt plågad; ty den dagen wafnade jag (i Christianstad)

med hufvudvärt, tog denna såsom följd af öfveranssträngning, sade då med en wis glädje: "Nå, nu är det då afgjort, att jag icke skall predika". Men nu hade d:r B—n pålyst, att jag skulle tala, och ofantligt mycket folk samlades. Hela vägen till Winslöf var jag i oro och hufvudvärt. O, hvad jag led. Nu wiste jag, att d:r B—n war sjuk, war ock owis, om någon annan wore färdig att tala i mitt ställe. Wid bangården mottogos wi af tre prester; men ingen af dem wille predika; allas betydelse war stort. Kyrkan war redan full, och en stor höp samlad utanför. Nu nödgades en af bröderna göra början, lät sjunga en psalm och talade nära en timme. Under tiden låg jag på en soffas för att hvila. När jag nu på gifwet bud kom i kyrkan, blef hufvudet bättre och på predikstolen alldeles bra, så att jag med stor lust talade om den gode Herden i nära två timmar och mätte efteråt alldeles bra. Hvad tycker du, jag då skulle säga till min Gud? Ja, så der står öf Herren". — Sednare på aftonen fortsattes resan till Helsingborg. De förut swaga krafterna undergräfsdes emellertid på detta sätt ännu mer, fastän hans ande lifwades af att öfverallt möta bröders kärlek och stora lyfnande, nådehungrande staror.

Från besöket i Winslöf hafwa wi att anföra en liten tilldragelse, hwilken blifwit öf meddelad af d:r B—n: "Då Rosenius matt och swag", strifwer han, "sistlidet är för sista gången besökte Winslöfs gamla prestgård och med stor kraft till allas förwåning hade predikat i Winslöfs kyrka inför en talrik menighet och derefter trött och matt återwände till prestgården, kom hemmanssegaren P. S—n i Wanneberga honom till mötes wid förstugutrappan i affigt att helpa och göra sig påmint. "Detta är den mannen, som förwandlade sitt bränneri till en bönesal," sade jag, "och i hwilken sal du talade för tio år sedan; nu har han förwandlat hela sitt hus till en förberedande skola för elever, som härifrån dimitteras till Johannelund". — "Jafå," swarade Rosenius med matt stämning, "bed då Gud om nåd och förlåtelse för den goda gerningen!" och så wände han sig genast med stapplande steg mot dörren, att en stund ensam få hvila i den tyta kammaren. Men P. S—n och jag glömma aldrig den hellosamma lezan; den uddhwassa pilen, som slög från den wäl spända bågen, hänger qwar alltfedan, och ingen drager den ut, ty deß hullingar woro wäl slipade". — Huru många sådana drag skulle icke kunna anföras!

Thorsdagsaftonen den 6 Juni ankom han med sin hustru och dotter öfwer Jönköping till Göteborg. Ifrigt uppmanades han att stanna der öfwer pingsten och att äfwen der tala. Sedan han pingstdagen åhört en högmessopredikan af d:r Wieselgren i domkyrkan och under de mellanliggande timmarna icke haft tillfälle till hvila, begaf han sig till Johanniskyrkan, ehuru han redan då kände ett lindrigare illamående. Efter en häftig stöt af wagnen wid en ojemhet på vägen klagade han öfwer hufvudvärt,

gick emellertid upp på predikstolen, började med en bön och en kort inledning, i hvilken han sökte sammanbinda förmiddagens ämne, om hållandet af Guds bud (Joh. 14: 15—21), med det ämne, han med ledning af Luc. 7: 36—50 tänkte behandla, nemligen huru vi skola få kraft till ett sådant hållande. Hufvudwårten hade emellertid öfats, åtföljd af en brännande hetta wid tinningarna. Då han efter de inledande orden wille uppläsa tertsen, kunde han icke urskilja orden, läste då några verser ur minnet; men äfwen detta smet honom. Han tyfnade, drack, sade några osammanhängande ord. Nu märkte man, att något fattades honom. Hans broder, lektor Rosenius, och d:r Wieselgren stynbade upp på predikstolen och ledde honom med tillhjälp af d:r Fjellstedt ned i sakristian, derifrån han fördes i wagn till sitt logis. Ett tredje slagansfall, starkare än de föregående, hade träffat honom. Hela wenstra sidan war förlamad.

Hastigt spridde sig underrättelsen härom till hans många wänner öfwer hela landet och gaf ett djupt sår åt månget hjerta. Många woro de böner, som både enskildt och offentligt under dessa dagar uppstego till Fadrens thron att ännu få behålla qwar den älskade läraren. Sjelf sade sig Rosenius genom medwetandet härom hafwa warit hindrad att framlägga inför Herren den önskan, han nu kände allraflögast, nemligen att få fara i frid. "Jag kände", sade han, "att det wore offskligt att komma inför den store Guden med en bön, som jag wisste skulle wara alldeles i strid med många Guds barns böner i denna tid". Och så bad han blott: "Se din wilja". Wi hafwa nu sett, hwad som war Guds wilja — hans underliga men dock goda, behagliga och fullkomliga wilja.

Medan efter ett par dagar wisade sig några mer lugnande tecken. På onsdagen kunde han flyttas till Sahlgrenska sjukhuset, der han hade rikligare tillfälle till den wård, som behöfdes. På fredagen dikterade han der för sin dotter några ord, hwilka efter hans död, enligt hans önskan, skulle sticäs till hans wänner, och hwilka nu, då han fått "fara i frid", på detta sätt må komma dem alla till del såsom ett affkedsord af den hemgångne brodren och läraren. Wännerna, Guds barn och wänner, woro ju alltid ett kärt föremål för hans hjerta. De inre strider, han i dessa affkedsord omtalar, sade han sig hafwa erfarit första natten efter slagansfallet och följande dag (annandagen), då han för det mesta låg helt tyst. Orden lyda som följer:

"Jag förstår, att öfynnerhet om Herren behagar falla mig hädan, det skall blifwa kärt för mina wänner att få höra några uttryck från mitt eget inre. Då jag stod på predikstolen, kände jag blott ondt i hufvudet. Först då jag blifwit förb hem, kommit i säng och nu kände min arm förlamad, trängde sig och genast den tanken inpå mig, att det kunde wara nära för mig att gå all werldens wäg. Det kändes i början besynnerligt; dock erfor jag tillika glädje på grund af gammal förtrolig be-

tantskap med Herren. Det var till min af gammalt kände Herre och Frälsare, jag skulle gå. Snart uppträdde likväl för mitt inre öga en hel här af anlagelser. Mina många synder och ströpligheter, upphofwet till den eländeston, som genomgår mina skrifter, stodo hotande för mig. Jag fick dock åter tröst. Hela den stora raden af blodiga offer, den röda träden, som genomgår gamla förbundets tid, och som tydde på en försoning genom offer, förebilder till det stora i tidens fullbordan framburna offret, Jesus Kristus, trädde för mig. Han war ju kommen i werlden för att frälssa syndare. Skulle Gud nu för mina synders skull förkasta mig, då skulle Han först förkasta den stora lösepenningen — och det kunde Han ej.

"Men nu kom en ny fråga. Är då din tro på denna lösepenning af rätta slaget? Kanste du har bedragit dig med en falsk tro? Denna fråga tycktes en stund beröfwa mig all tröst. Men då framträdde för mina ögon hela mitt lif, och jag såg, att med all min synd och uselhet har jag dock genom den tro, Gud i mig werkat, gått en helt ny wäg genom hela lifwet och verkligan af hjertat hållit Guds bud, så att hwad jag brutit deremot warit min egen bedröfwelse. Allt hwad jag sjelf gjort har warit eländigt, uselt, syndigt. Gud har werkat i mig denna kärlek till själarne och deras wäl, som drifwit mig att mycket göra och lida, hwilket aldrig låg i min natur att påtaga mig. Jag såg nu, huru nyttig och wigtig äfwen Johannis lära är, då han idlestigen påminner: "Deras weta wi, att wi äro af sanningen och äro födda af Gud;" så att det är säkert missförstånd, då några mena, att wi icke behöfwa predika om kännetecknen på den sanna tron. Och när jag nu med döden för ögonen ser på, hwad jag lärt och skrifwit, kan jag med djupaste mening förklara, att jag icke wet något att återkalla; och denna förklaring behöfwes icke heller, enär jag hoppas, att alla deri skola finna den i tre hundra år pröfwade luthersta läran.

"Frågar jag min egen känsla, wille jag helst, att Herren låte mig somna och komma ifrån alla mödor, alla strider, och blifwa fullkomlig. Men då jag tänker, att jag möjligen kunde göra någon nytta, om jag åter finge helsa och arbetskrafter, will jag ingenting önska, helst jag har många bröder och systrar ännu i striden, hwilka jag wille, om jag kunde, på något sätt glädja och styrka. Dersföre lemnar jag det alldeles åt Gud, är alldeles ledig och lugn, ligger och hwilar och will se, hwad Han gör. Helsa mina wänner detta".

Äfwen wid dödens närhet widblef han sålunda, hwad han lärt, kunde dermed möta äfwen "den yttersta fienden", ligga "alldeles ledig och lugn" och hwila wid Gud. Det kan wara till nytta att weta sådant för alla dem, som blifwit födda och uppfostrade wid hans predikan, och för alla, dem, som läsa och någonsin skola komma att läsa hans efterlemnade skrifter.

Under de två veckor han ännu tillbragte på Sahlgrenska sjukhuset besöktes han af flera sina vänner, hvilka wi låta säga of, huru de der funno honom. "Jag war hos honom på hans sjutrum", skrifwer d:r Wieselgren, "oaktadt tre trappor upp (trappor afsträcka mig mer än wäglängd), och jag är glad öfwer, att jag haft mod att göra försöket, ty det war särdeles uppbyggligt att se hans fromma anlete och höra den undergiftvenhet under Guds wilja och den ödmjukhet, som uppenbarade sig både i hans wäsende och ord, ehuru dessa, efter läkarens förefrist, woro få och med swag röst uttalade. Jag hade i det rummet sett förra diafoniskan Emma S. och en smålänning v. S., hvilka begge "bött, förrän de dogo," se upp med innerlig hemlängtan, och fick nu se en, som kunde sägas redan hafwa sitt hem, sin πολιτεία *) i himmelen. Det war mycket uppbyggligt; det war oförgätligt".

Ett besök af d:r Hjellstedt war till mycket wedergwälselse för Rosenius. En tillämpning af Marc. 6: 31 och Ps. 2: 14, 15 på hans dåwarande tillstånd hade blifwit honom till tröst. Så ock ett besök af en annan wän, baron E—n. Rosenius war dagen för detta besök i swår ansäktning om, huruwida han möjligen företagit hela denna resa emot Herrens wilja. Baron E—n frågade honom då, om han icke bedit om Herrens wilja. Då han nu swarade, att han ända intill sista stunden bedt Herren förhindra resan, säwida den wore emot hans wilja, kunde den broderlige wännen wilja honom på, hwad Rosenius sjelf så ofta sagt till ansäktade sjäalars tröst, att wi wäl då ock kunna wara wäjsa om, att Herren låtit sin wilja se, när det werkligen warit wår mening, hwad wi bedit: "Se din wilja". Synnerligen lifwad blef han genom att af denne broder påminnas om åtskilliga drag ur Davids historia och särskildt ett ställe i 2 Sam. 15, nemligen de märkliga orden af denne hårdt tuktade Herrens tjenare, då han flydde för sin upproriske son Absalom och wid åsynen af Guds förbundsart, hwilken presterna burit ut ur staden, sade till öfwerstepresten: Vår Guds art åter in i staden; om jag finner nåd för Herren, så låter Han mig wäl komma igen och låter mig få se honom och sitt hus. Men om Han säger: Jag har intet behag till dig — si här är jag; Han göre med mig, såsom honom täckes. Den fullkomliga öfwerlåtenhet åt Gud och hans wilja, som uttalar sig i dessa ord af mannen "efter Guds hjerta", funno genklang i Rosenit själ och gåfwo honom åter frid.

Den sjukes hellsotillstånd hade emellertid så mycket förbättrats, att han den 29 Juni med ångbåt kunde antråda återresan till Stockholm, dit han ankom tisdagen den 2 Juli. Ett par dagar derefter reste han med sin familj ut till Waghholm. Här i den milda, rena lusten återkommo krafterna hastigt nog. Snart kunde han stöbja på den wenstra foten, gå omkring i rummen

*) Borgerskap, meborgarerätt, Apg. 22: 28.

och icke långt derefter, stödd af en stadig arm, äfwen ute i fria luften göra allt längre vandringar. Efter någon tid började han ditera ett och annat bref och snart äfwen något för sina predikningar i Pietisten. Redan en timmes arbete tröttrade honom litväl. Den långa predikan på juldagen, hwartill han redan på sjukhuset uttänkt planen, hann han sålunda icke fullborda förrän i Augusti. Krafterna stades emellertid märkbart. Äfwen den wensfra armen och handen började wisa några tecken af återkommande lif.

För de många wänner, hvilka under sommaren besötte honom, omtalade han gerna sina yttre och inre erfarenheter under resan och i Göteborg, yttrade derwid ofta, att denna sommar varit en af de gladaste han upplefwat. I bref till Scott af den 31 Augusti säger han äfwen sådant och särskildt något om den förtänsla han haft af det slag, som träffat honom. Efter att hafwa berättat händelsen i Göteborg tillägger han:

"Hwad nu mina inre erfarenheter härwid angår, så hade jag hela den föregående tiden, innan resan anträdde, haft en förtänsla af, att Herren på något sätt skulle slå mig. Detta icke genom någon aning utan snarare genom att komma ihåg, huru Herren förut stött mig. Nu hade jag, såsom du wet, med 1866 afslutat min utläggning af Romarebrefwet och äfwen anmält min affigt att börja skrifwa predikningar öfwer våra söndagstexter. Med anledning såwäl af det ena som det andra hade från många håll en mängd wälmenande strifwelser ingått med tacksågelsor och wälöfnstningar. Man glädde sig åt det nya företaget och wäntade, att jag nu skulle göra allting; så att till och med en lär broder talade om, huru jag äfwen skulle gifwa swenska kyrkan en förbättrad psalmbok o. s. w. Nu war ju rätta tiden inne för Herren, som icke will gifwa sin ära åt en annan eller sitt lof åt afgudarna, att grundligen wisa, huru allt lött är hö och all menniskans herrlighet såsom ett blomster på marten. — Thuru jag nu, sedan detta slag träffade mig, af många varit beklagad, kan jag litväl säga, att denna sommar varit den gladaste jag haft på länge, efter jag nu lärt wärdera hwarje lindring i sjukdomen, hwarje steg till förbättring. Så gör Herren, när wi med all medgång och helsa icke äro nöjda, då slår Han oss något, så blifwa wi tacksamma äfwen för det lilla, Han tillblandar i den bästa bägaren".

Till en annan broder hade han yttrat redan i Göteborg, då han talade om det slag, som träffat honom: "När jag såg skaror af menniskor samlas för att höra och se honom, som strifwit Pietisten, då kände jag en bäsman och tänkte då Herodes och folkets ropande: Guds röst är detta, och huru Herren slog honom derföre, att han icke gaf Gud äran" (Apg. 12: 21—23).

Efter återkomsten till Stockholm war helsotillståndet så mycket förbättrat, att han äfwen i hwimlet på de gator funde med någon hjelp gå ute, stundom icke obetydliga sträcker. Redan på

landet hade han en och annan gång i en förtroligare krets talat en kort stund öfver någon bibeltext, gjorde så äfwen under hösten, stref ännu några predikningar. Under hela denna tid war han i allmänhet stilla och glad till sinnes. Blott sällan såg man något spår af anfäktning. Tanken såväl på det förflutna som den kommande framtiden på jorden tycktes mera sällan upptaga honom. Under den tidiga morgonstunden, då han för att få någon kroppsrörelse wandrade fram och tillbaka i sina rum, hörde man honom ofta högt för sig upprepa några ord ur en af Btons sånger:

Jag lemnar då mig,
 O Jesu, åt dig,
 Du wakar alltid,
 Du sörjer och lagar,
 Att jag må ha frid.

Han syntes sålunda mer helt hwila i Gud, lefde blott för stunden; och fastän han genom den större retlighet, sjukdomen medförde, stundom frestades till otålighet och sedan led af och klagade häröfwer, kunde man dock lätt genom ett Guds ord eller ett gladt tilltal fördrifwa molnen från hans panna och åter få se honom stilla och glad. Ända till slutet fick han behålla denna hwila från inre anfäktning. Hans egna aningar, att han på det sista skulle hafwa att genomgå swåra luttringselbar, besannades således ej. Han hade någon gång talat derom. I bref hade han derom skrifwit till en äldre wän, som efter att hafwa genomgått de swåraste anfäktningar mot slutet af sitt jordelif kommit till mera hwila, sålunda: . . . "Fastän många kunna deltaga med dig såsom jag, tror jag dock icke, att många känna samma glädje som jag. Detta låter underligt men grundar sig på det förhållandet, att jag ofta anat, att om jag ännu lefwer några år och icke mer orkar deltaga i det werksamare lifwet, wänta äfwen mig likartade luttringselbar, som dem du genomgått. Jag har ju alltid sagt, att jag anser sådana ispynerhet stola tillstickas dem, hwilkas hjertan under det werksamma lifwet warit mera utfatta för frestelsen af egenkärlekens gift; men att Herren, som dödar, äfwen gifwer lif, att Han, som förer till helwete, också förer derut och låter hugswalelsens sol ännu lysa öfwer af-tonen af vårt lif. Det är derföre en tröst och glädje att få se in i äldre bröders erfarenhet."

Dessa föreställningar, att swåra strider wäntade honom på det sista, uppfylldes sålunda icke. Det i anfäktningens glödn under tiotal af år så ofta införda guldet tycktes nu icke behöfwa så starka luttringar som tillförene. Det är ju blott, hwar så behöfwas, wi deri införas.

Trettonde Kapitlet.

Hemförlofningen.

Carlsbagen. — Den fifta weckan och den fifta striden. — Den 24 Februari. — Begravningen.

Ett nytt år, det fifta, hade inträdt. "Wi leswa här, så länge vår Fader will; se'n hans herrliga rike!" så hade Rosenius skrifwit till en wän, som frågade efter hans helsa. Blott några dagar ännu, och han skulle få inträda i detta "herrliga rike".

Förbättringen fortfor emellertid wäl långsamt men, såsom man menade, säfert. Den wenstra armen och handen hade återfått icke så obetydlig kraft; han kunde nu under sina wandringar stöbja sig dermed wid en wäns arm. Afwen under den starkaste tplan war han dagligen ute ett par timmar, stref och hwarje dag något på sina predikningar. "Det är mina käraste stunder", sade han ofta. Tredje häftet af predikningarna hade sednare på hösten utkommit, och stragt på nyåret utgafs det sjerde. Omedelbart derpå började han skrifa för det första häftet på det nya året och hade med Januari månads utgång slutat den första predikan deri (1 Sönd. eft. Trettondag).

Carlsbagen den 28 Januari hade några närmare wänner som wanligt tidigt på morgonen samlat sig i hans hem att lyckönska honom på hans namnsdag. Rosenius wärderade mycket dessa små familjefester, "weberqwickelsestunder bland möborna", "hwila emellan striderna", som han plögade kalla dem. Wid inträdet i det festligt pryddas rummet helsades han med älskingspsalmen n:o 66: "Si, Jesus är ett tröstrikt namn". Han syntes gripen af en owanlig rörelse, och med tårar i ögonen emotog han de finas och wännernas wälsönskningar. Något sednare, då ännu flera wänner samlats, talade han nära en timma öfwer v. 22—25 af Esaie 43 kapitel. Sedan han en stund uppehållit sig wid de orden: "Jag, jag utstryker din öfwerträdelse för min skull och kommer dina synder intet ihåg", och åter klart och kjustigt framlagt frälsningens hemlighet, huru wi warda saliga blott af nåd genom den förlofning, som är stedd i Christus Jesus, tillade han efter ett kort uppehåll med en särskild betoning: "I fall det skulle behaga Herren att genom en hastig dö"

kalla mig hädan, så att jag icke på min dödsfång kan aflägga en bekännelse, vill jag, att mina barn och vänner icke skola låta sig förvillas utan besinna och weta, att jag wid stilsmesfan från denna dödens kropp i samma ögonblick öfvergår till en ewig herrlighet; ty den, som varit Guds wän i lifwet, är ock Guds wän i döden" — ord, hwilka djupt grepo i de närvarande wännernas hjertan och särskildt efter hans död, då Herren straxt wid den sista sjukdomens början förlamade hans tunga, för dem fått sin fulla djupa betydelse.

Äfwen på hans 53:dje födelsedag den 3 Februari woro några wänner samlade hos honom, och han talade äfwen då en kort stund öfwer de första verserna af Dawids 103 psalm.

Några gånger under wintern hade han plågats af swår hufvudvärk alltid förenad med oro, stundom med någon medwetslöshet. Detta war isynnerhet fallet, då han den 1 Februari åt middag hos några närmare wänner men straxt på e. m. måste föras hem. Den tillkallade läkaren menade — ett förebud till slag. Dagen derpå war han dock åter try och glad. Närmare stående märkte litwäl ifrån denna dag ett sakta aftagande af de själfsta krafterna, någon slapphet wid den eljest kära arbetsstunden på f. m., då han dikterade sin sista predikan, öfwer Joh. 4: 5—26.

De sjsifta krafterna syntes deremot snarare höjda. Han rörde sig nästan med mer lätthet, förmågan att bruka den menstra armen tilltog; ingenting tycktes således tyda på en så snar hemförlofning. Måndagen den 17 Februari war han på e. m. hos ett par yngre wänner närvarande wid deras förstföddas döpsseakt. Tisdagen åt han middag hos en annan wän och talade der på e. m. en kort stund öfwer Ef. 53 — hans sista bibelbetraktelse! Märkligt nog war det öfwer samma text, som då han första gången i Stockholm öppnade den heliga Boken, nyårsdagen 1840. På onsdags e. m. woro några wänner samlade hos honom. Efter att en stund hafwa varit med wid läsningen af en just i de dagarna utkommen liten skrift deltog han i ett lifligt samtal derom, uppläste ur minnet några verser ur den för honom sedan ungdomsåren kära Rutströmfsta sången, "O Lammet's död och smärta består mitt nådewal", och omtalade med mycken liflighet åtskilliga lärorika händer ur sitt lif. Under aftonmåltiden då hans åldriga moder betygade sin glädje öfwer att se honom så rast och tillade, att hon hwar dag bad Gud att få behålla honom wid lif och öfode krafter, swarade han med ett till den kära modren otwanligt allwar i tonen: "Då jag beder om att få dö". Då nu den gamla med kärlekens oro föreställde honom, huru han icke borde bedja i strid med hwad hon bad, sade han ytterligare: "Ja, men jag vill dö". Wid modrens förnyade ängsliga uppmaning att icke så tala och anförande af Pauli bön i Phil. 1, swarade han ännu blott detsamma: "Ja,

men jag vill helst dö". Han anade wisst icke sjelf, huru nära han stod uppfyllelsen af denna önskan.

På torsdags f. m. gick han sista gången till sitt arbetsrum, lät der uppläsa för sig sin nu afslutade predikan på 2 Sönd. efter. Trettondagen, gjorde ett litet tillägg wid de orden **Jesus war trött af vägen** — således de sista ord, han dikterade på jorden! Wid en utfärd till Haga, som han wid middagstiden företog tillsammans med en vän, war han glad och lifwad, wandrade nära en halftimme i det klara solfenet omkring i Hagaparken, talade berunder med liflighet och känsla om Guds stora godhet emot honom under hela hans lif, huru Herren gjort allting wäl, wändt allt, äfwen det bittraste han erfarit, till det bästa, också detta sista "Wännens slag", som han plågade kalla hwad som händt i Göteborg, och huru mycket godt Herren dermed gjort honom och hans omgifning. På e. m. war han trött, önsfada höra någon sång, och då man sjöng för honom några af hans älsflingsfånger, blef han lifwad, och wid en sista (n:o 147 i Pilgrimsharpan) stämde han med in i slutorden:

Du wid aptonklockans ljud
Stall kjuswa hwilan smaka.

Det war de sista tonerna af en jordisk sång, som någonsin nådde hans öra. Några dagar derefter fick han instämma i den sången, som kring Lammets thron skall ljuda från ewighet till ewighet.

Äfwen följande dag, fredagen, war han några timmar ute i fria lusten, arbetade en helt kort stund, talade om den predikan på 3 Sönd. eft. Trettondagen, han följande dag tänkte få börja. Till den herrliga texten för den dagen, Joh. 4: 27—42, hade han under sefnare tiden flera gånger återkommit och uttryckt en owanligt liflig önskan att skrifwa deröfwer, synnerligen om den Jesu kärlet till arma syndare, som framträder i v. 32—34. Härom hade han flera gånger, under det han stref föregående predikan, talat med rörelse. Fredags middag åt han ännu med de sina — ingen anade, att kampen med den yttersta fienden döden war så nära förhänden.

Under middagsmåltiden war han dock owanligt tyst, klagade öfwer hufwudvärk, hwilken fortför hela e. m. och ökades mot aftonen. Han åt litwäl ännu något till qwällen och lade sig tidigt. Efter en halftimmes sömn wakenade han — men redan då wid icke fullt medwetande. Tillkallad läkare sade: ett slagansfall. Natten war orolig. På lördags f. m. hade han några stunder af upplarnande medwetande, då han igentände och med några få glada kärleksfulla ord tilltalade sin hustru och gaf ett och annat enstaka svar på omgifwande wänners frågor. Frågan, om han war ängslig, anfäktad, beswarades med ett gladt: "Ah nej — icke alls". Stundom syntes plågorna i hufwudet swära, och ett: "Gud hjels", trängde sig fram öfwer läpparna, under det handen rörde sig omkring pannan och det gråa lockiga huf-

wudet. Mot aftonen försämrades tillståndet; någon medwetslöshet hade åter inträdt. Förmågan att tala war nu borta; slaget hade småningom träffat tungan, denna lem som han i så många år brukat att tala om det dyra namn, som war honom öfwer allting kärt — den fick nu hwila af sitt långa trogna arbete på jorden. Matten war åter orolig. På söndagen märkte låtaren ett kassljud i hjertat, som syntes oroande. Man befärade en ny utgjutning i hjernan. Under hela dagen hade uttrycket i hans ansigte varit lugnt; intet tecken till medwetande hade man dock nu kunnat märka. På e. m. wid 6:tiden reste han sig häftigt i sängen och förblef sittande stödd af några wänner och tillbakalutad mot kuddarna under twenne timmar. Blodets trängning åt hufwudet tycktes härigenom lindras. Småningom spredde sig, under det han så satt, öfwer ansigtet en förunderlig klarhet. Intet spår af lidande märktes derpå utan endast den lustigaste hwila och stillhet. Öförgätligt war det uttryck af frid och sällhet, som under dessa timmar låg utbredd deröfwer. Men ändra stunder kommo nu för de omgifwande. Detta hade varit blott en lustig hwilostund före den allra sista wäldiga striden. Kl. 4 10 märkte man en ny trängning åt hjernan, wäldsamare är de föregående, hwarwid den några ögonblick kring hufwudet lifligt arbetande högra handen med ens förlorade sin rörlighet och sjönk ned mot sidan för att aldrig mera röra sig, hwaremot den wänstra för en stund återfick sin sedan förra slagansfallet förlorade kraft och nu för första gången efter åtta månader höjde sig ända upp mot hufwudet. Därmed börjades nu dödsarbetet. Några förträckliga timmar af wäldsam kamp mellan lif och död följde. Afwen ett par rum från den med döden kämpande tyckte man sig känna den wäldiga brotningen. Mot morgonen bröt sig kampen i en den ymniga swettning, och då denna, först kall, blef warm, och kroppen, delwis reban kallnad, åter brännande het, genomb swades de närwarandes hjertan af outhärligt stridiga känslor. Man började tänka på lif — och wågade icke ens bedja derom, bruten som stofthyddan war, med tungan förlamad — och man önsade det likwäl. Låtaren stigrade emellertid snart alla sådana tankar och förklarade, att de såraste förebud till döde inträdt, han skulle icke kunna lefwa öfwer den nu inbrutna dagen — måndagen den 24 Februari. Och så stred afwen. Arbetet blef allt lindrigare; lem efter lem swalnade, kallnade; pu'en upphörde attännas. Under allt detta kunde man icke en enda gång märka det minsta tecken af medwetande.

Många wänner fylde under denna dag timme efter timme hans hem för att få se ännu en stymt af den käre brodern. Omkring kl. 4 samlade sig hans familj och de närmare wänner, som under dessa dagar natt och dag omgifwit honom, wid hans säng och i närmaste rummet för att gemensamt hos Herren wid ordet söka styrka och wedertwälselse. De första verserna af 2

Cor. 5 upplästes och betraktades. Öförgätlig war denna stund för de närvarande, hans hustru, barn och männer, hvilka under de för känslan slitande timmar, de nyss genomleswat, och wid tanken på den snara stilsmesfan kände sig nära att uppgifwas. Den älskade lärare, som så många gånger förfunnat dem ewiga lifwets ord, låg der nu och kämpade den sista kampen för kronan. Hans kroppshyddas — hans "jordiska hus" — war nederlagen; men han hade "en byggnad af Gud byggd, ett hus icke med händer gjordt, det ewigt är i himmelen", det wiste de. Det war i det huset, han nu skulle inträda. "Det dödliga skulle uppsmulget wara af lifwet". Och denna wifshet, som änyo genom ordet gafs dem för den käre maken, fadren, wännen, lifwade deras hjertan att för egen del, hwar för sig, ännu en liten tid löpa på wärdjobanan för att en gång, äfwen de, winna lifwets oförgängliga trona.

Ända intill afton fortfor dödsarbetet, fastän alltmera swagt. Sedan tibigt på f. m. hade han legat helt stilla utan att röra en enda lem. Endast bröstet häfde sig i en och annan djup suck. De kära dragen, som under den wäldsamaste kampen om natten något förändrats, hade återtagit den förra prägeln af frid, hwilken mot det allra sista öfwergick i en obestristlig klarhet. Omkring kl. 7 började ett sorlande ljud höras ur bröstet — hemlandstoner, såsom någon kallade det — och några minuter efter 9 utandades han i en djup suck det sista andetaget — den ur de sista jordbanden lösta frigjorda anden ilade salig till Guds paradis.

De många, i denna stund kring den döende samlade wännerna knäfälls nu wid hans säng och i de närmaste rummen, och några bröder uttalade högt det tack och lof, som rörde sig i mångas hjerta öfwer den i frid hemgångnes saliga förlofning, och djupt ur mångets hjerta gick den bönen inför nådethronen: "Min själ dö bez rättfärdiges dö, och min ände ware såsom dennes ände."

* * *

Tredagen den 28 Februari wid middagstiden hördes begravningsklockornas allwarligt manande ljud från Johannis kyrka. Rosenit stofthyddas skulle nebläggas i det sista hwilorummet. I sorgehuset hade emellertid en stor mängd af den aflidnes wänner samlats. Jefe, så ofta sammankom måhända till en sådan högtidlighet en så stor stara, på hwilkas anleten och i hwilkas hela wäsende man kunde så allmänneligen och så tydligt se, att dagens betydelse war djupt känd. På kyrkogården och på vägen, der processjonen framgick, böljade en ofantlig menniskomassa, ja trängseln blef slutligen så stor, att man bokstafligen måste bryta sig fram genom folkhoppen för att komma in i kyrkan, hwilken inom några få minuter blef öfwerfull af deltagande wänner.

Under det kistan inbärs i kyrkan och ställbes på en katafalk framför altaret, hördes några stilla toner från orgeln, och en öfswad sängchör upptog den gamla kära psalmen n:o 487. Der-
 efter framträdde biskop Beckman och inwigde den aflidnes stof till förgångelsen med de djupt allvarliga, betydelsefulla orden: "Af jord är du kommen. Jord skall du åter warda. Jesus Kristus, vår Frälsare, skall uppväcka dig på den yttersta dagen." Efter jordfästningen talade biskopen några enkla, till hjertat gående ord öfwer Uppb. 14: 13: "Saliga äro de döda, som i Herren dö här-
 efter; ja, Anden säger, att de skola hwila sig af sitt arbete; ty deras gerningar följa dem efter." Sedan uppstämades från orgel-
 lättaren den aflidnes älsklingsång: "Så älskade Gud werlden all" samt "Halleluja".

Kistan utbärs nu på kyrkogården af några wänner och ned-
 sänktes uti den lilla tränga sammare, der stofet skall hwila i afbidan af den stora dag, då Han, som är uppståndelsen och lifwet, skall ur jordens sköte kalla fram det nedmyllade "hwete-
 kornet" för att klädas en oförgänglig herrlighet.

Det höfliga kornet, som jordas,
 Ej wintriga måna'r föröda:
 Wib wärsolens blick det fullborbas
 Till sommarens gyllene gröda.

Så, wärmd af det ewiga ljuset
 Och wärbad för sällare tider,
 Står kroppen förskönd ur gruset
 Och mera ej bört eller liber.

Nu, jord, slut den äblaste sonen,
 Slut menstän till moderligt sköte!
 Deß lemmar, be bhrbara länen,
 Förwara till Gifwarens möte!

En anbe, som bad och som trobbe,
 Der egde sin älskade boning;
 En brinnande wisshet der bodde,
 Som närdes af Christi försoning.

Omhägna med nattliga friden
 Den trötte, o graf, i din gömma!
 När natten en gång är förliden,
 Skall Herren sin afbild ej glömma.

När jordenes grundwalat bäfwa
 Och himlabasunen har dönat,
 Skall Herren sitt lån återkräfwa,
 Förbrädat och nytt och försköndat.

På **Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens** förlag hafwa bland andra följande böcker utkommit, hvilka finnas att tillgå hos de flesta bokhandlare i riket:

Epistelen till de Romare till uppbyggelse i tron och gudattiheten, utlagd af **C. D. Rosenius**, ord. papper, häftad i två delar. Pris: 7 rdr; dito i två wälfä band 8: 50; dito med finare papper, häftad 9 rdr; dito i två bättre band 12 rdr.

Betraktelser för hwarje dag i året, samlade ur **C. D. Rosenii** skrifter. Pris: häftad 3: 60; w.b. 4: 50; clotb. 5 rdr.

Tio Guds Ord, med utläggning och betraktelser af **C. D. Rosenius**. Pris: häftad 1 rdr; w. band 1: 25; klotband 1: 75.

Förklaring och Betraktelser öfwer Herrans Wön Fader Wär af **C. D. Rosenius**. Pris: häftad 75 öre; w. band 1 rdr; klotband 1: 50.

Människans fall och upprättelse. Betraktelser öfwer 1 Mos.b. kap. 1—3 och Joh. 16: 8—11. Af **C. D. Rosenius**. Pris: häftad 60 öre; w. band 75 öre; klotband 1: 25.

Om ett kristligt lefwerne. Betraktelser öfwer Colosserbrefwets 3:dje kapitel af **C. D. Rosenius**. Pris: häftad 60 öre; w. band 85 öre; klotband 1: 35.

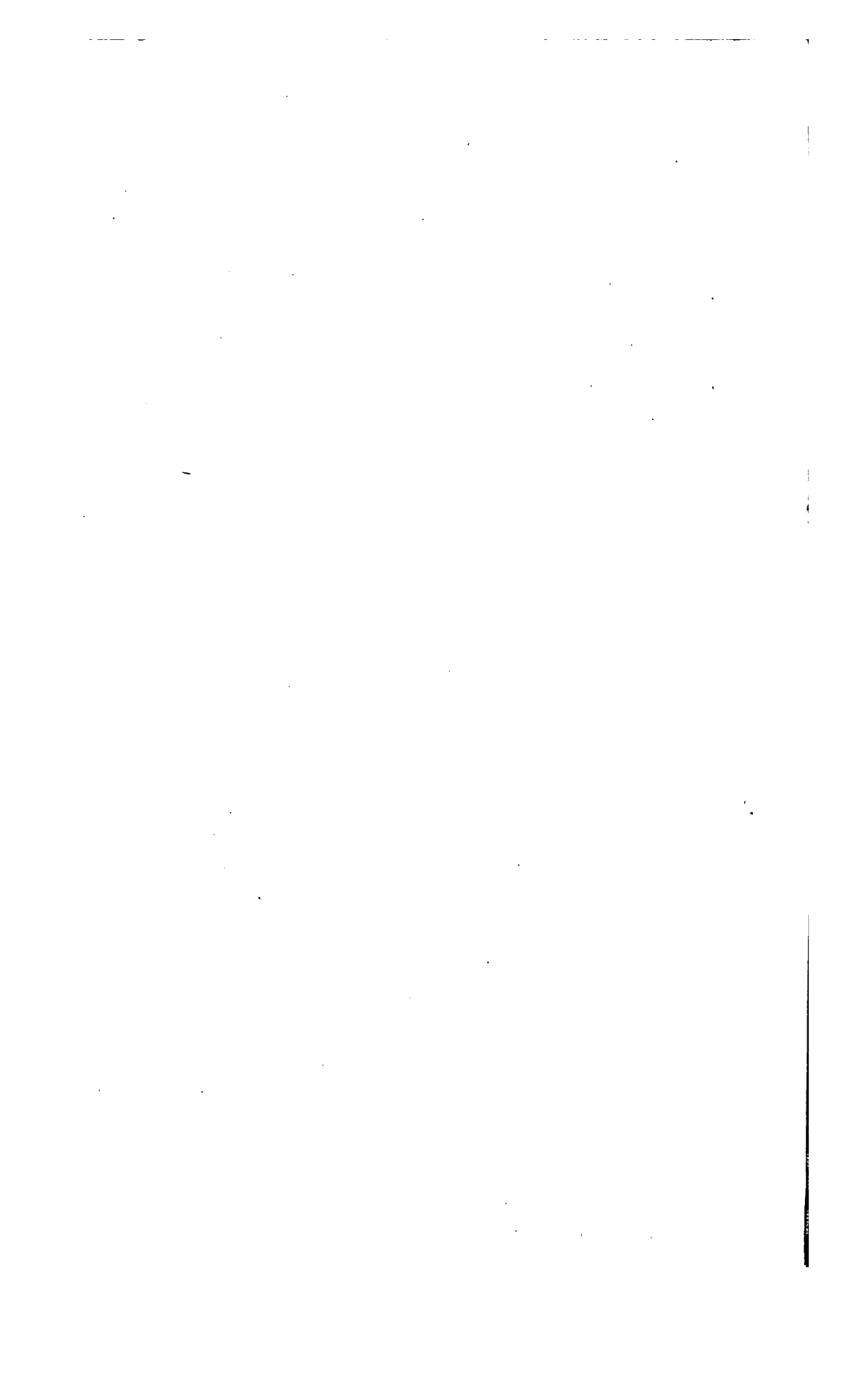
"Den der winner" eller **Guds folks fäktlif på jorden**. Betraktelser öfwer Efes. 6: 10—18 af **C. D. Rosenius**. Pris: häftad 40 öre; w. band 65 öre; klotband 1: 15.

De trognas frihet från lagen af **C. D. Rosenius**. Pris: häftad 35 öre; w. band 60 öre; klotband 1: 10.

De dödas uppståndelse och ett ewigt lif. Betraktelser öfwer 15:de kapitlet uti Pauli förre bref till de Corinthier af **C. D. Rosenius**. Pris: häftad 35 öre; w. band 60 öre; klotband 1: 10.

Fröjden i Herren, eller: **De öfwerwägande själen för Guds barn att alltid glädjas**. Betraktelser öfwer 1:sta kapitlet af Johannes första epistel. Af **C. D. Rosenius**. Pris: häftad 25 öre.

3 2044 029 914 454

